

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

İletişim Bilimleri Anabilim Dalı

**ÇEVİRİM İÇİ-DIŞI ÖRGÜTLENME
ÖRÜNTÜLERİ BAĞLAMINDA
#OCCUPYCHP HAREKETİ**

Erhan ÖZCAN

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2015

ÇEVİRİM İÇİ-DIŞI ÖRGÜTLENME ÖRÜNTÜLERİ
BAĞLAMINDA #OCCUPYCHP HAREKETİ

Erhan ÖZCAN

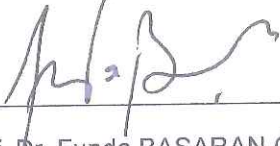
Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
İletişim Bilimleri Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2015

KABUL VE ONAY

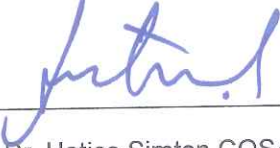
Erhan ÖZCAN tarafından hazırlanan "Çevrim içi-dışı Örgütlenme Örüntüleri Bağlamında #OccupyChp Hareketi" başlıklı bu çalışma, 30.06.2015 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Funda BAŞARAN ÖZDEMİR (Başkan)

Yrd. Doç. Dr. Burcu ŞİMŞEK (Danışman)

Prof. Dr. Hatice Simten COŞAR (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof.Dr. Yusuf ÇELİK

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun 3. yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

30.06.2015

Erhan Özcan

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasının yürütülmesinde ortaya koyduğu emek, ufuk açıcı yorum ve paylaşımlar, kazandırdığı çalışma tertibi, yol gösterici ve işbirlikçi yaklaşımı dolayısıyla değerli hocam ve tez danışmanım Yrd. Doç Dr. Burcu Şimşek'e çok teşekkür ederim. Tez jürimde yer alan ve zihin açıcı eleştirileri ve yapıcı değerlendirmeleri dolayısıyla büyük katkı sunan değerli hocalarım Prof. Dr. Hatice Simten Coşar ve Prof. Dr. Funda Başaran Özdemir'e teşekkürü borç bilirim.

Bu tez çalışmasının temellerini atmamda göstermiş olduğu işbirlikçi yaklaşım ve ilham veren görüş ve yorumlarıyla büyük katkı sunan değerli hocam Prof. Dr. Aksu Bora'ya çok teşekkür ederim. Kolokyum toplantılarında beni dinleyen ve değerli görüş ve eleştirileriyle tez çalışmamın gelişimine ve daha iyiye evrilmesine yardımcı olan değerli hocalarım Yrd. Doç. Dr. Gülsüm Depeli ve Dr. Kumru Berfin Emre'ye, tez jürisi öncesinde yapmış olduğu konuşmalarla beni yatıştıran hocam Dr. Evren Sertalp'e içten bir teşekkürü borç bilirim. Yanı sıra, tez çalışmamı var etmemde işleri kolaylaştıran dostane tavırları ve yardımları dolayısıyla tüm görüşmecilerime teşekkürü borç bilirim.

Semra Abla'ya bu tez çalışması öncesi ve sonrasında bürokratik yazışmalar konusunda sunmuş olduğu yardımları dolayısıyla teşekkür ederim. Sevgili oda arkadaşlarım Gökçe, Gamze, Eda, Emre ve Emel'e, abişim sevgili Halil Çelik'e tez öncesi ve sonrası süreçlerde sağlamış oldukları motivasyon ve yol göstericilikleri dolayısıyla teşekkür ederim. Bu tezi var etmemde sağlamış olduğu hareket alanıyla çok büyük yardımları olan sevgili Ozan Çavdar'a teşekkür ederim. İşin teorik olmayan boyutunda; teknik konularda benden yardımlarını esirgemeyen sevgili Çağrı Çakın'a yardımları dolayısıyla teşekkür ederim.

Tez çalışmam boyunca güçsüz/umutsuz hissettiğim anlarda benden destek ve yardımlarını esirgemeyen, özellikle de yapmış olduğu kekleriyle beni ayakta tutan sevgili Annem ve çok değerli Babama sonsuz teşekkürü borç bilirim. Tez çalışmam boyunca geriye düştüğüm anlarda güven aşılایıcı, yüreklendirici konuşmalarıyla toparlanmama ve teze tutunmama yardımcı olan sevgili Canımcımm'a teşekkür ederim.

ÖZET

Özcan, Erhan. *Çevrim içi-dışı Örgütlenme Örüntüleri Bağlamında #OccupyChp Hareketi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2015

2010 yılı içerisinde Tahrir protestolarıyla baş gösteren, sonrasında #Occupy Wall Street hareketiyle devam ederek Gezi Parkı eylemleriyle bir kez daha somutlaşan toplumsal mücadele biçimleri; çevrim içi-dışında sergilemiş olduğu ayrık nitelikler dolayısıyla toplumsal hareketler ekolojisine damga vurmuşlardır. Bu hareketler politik varlıklarını büyük oranda çevrim içi uzam kanalıyla kurmuş, benimsedikleri “işgal” yöntemiyle çevrim dışına taşmışlardır. Kurumsal siyasetin geleneksel yapılarını reddeden bu hareketler, çevrim içi-dışı örgütlenme örüntüleri bağlamında benimsedikleri yataycılık anlayışıyla öne çıkmışlardır. İşgal hareketlerinin açtığı mücadele pratiklerini takip eden irili ufaklı pek çok taban hareketi, mücadele perspektifi odağı bakımından, bu hareketlerle gündeme gelen çevrim içi-dışı pratikleri yeniden üretmeye çalışmışlardır. Bu taban hareketleri arasında yer alan güncel örneklerden biri de bir işgal hareketi olarak beliren #OccupyChp hareketi olmuştur. Hareket siyasal olanı tabandan gelen enformel yöntemlerle kurmasına karşın, kurumsal siyasete ve formel aktörlerine ikili ilişkiler yoluyla temas etmiştir.

Bu tez çalışmasıyla, çevrim içi-dışı iletişim ve örgütlenme pratikleri bağlamında dile getirilen ‘yataycılık’ anlayışı; toplumsal hareketler ile kurumsal siyaset ve formel öznesi CHP arasında rabita kuran #OccupyChp hareketi örnek olayı bağlamında incelenmiştir. Açığa çıkan örüntüler bağlamında hareketin yataycılık anlayışını uygulamaktan uzak olduğu, pek çok açıdan kurumsal siyasetin geleneksel dikey yapılanma biçimlerine hâkim pratikleri yeniden ürettiği anlaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler

Toplumsal hareketler, Toplumsal Hareketler ve Kurumsal Siyaset İlişkisi, Sosyal Medya, Yataycılık

ABSTRACT

Özcan, Erhan. *#OccupyChp Movement In the Context of Online-offline Organization Patterns*, Master's Thesis, Ankara, 2015

Unfolded in the course of a series of political praxis began with Tahrir moment in 2010 which was then spread to the US with #Occupy Wall Street and later resumed with Gezi Park occupation; these movements made a mark with regards to social movements ecology with their distinct online-offline qualities. These occupy movements which came to produce their political beings by way of online communication took to streets occupation as means. In doing so, with their opposition towards state and party organizations, they became characterized with antihierarchical, antibureaucratic and leaderless organizational ethos namely 'horizontality'. Following the footprints, several grassroots struggles adopted organizational practices displayed by these movements. In conjunction with this, #OccupyChp as an occupation movement became one of the recent political subjects attempting to reproduce these practices. Despite that #OccupyChp movement constituted the political by way of informal means, it engaged with institutional politics and its established actors via bilateral relations.

This thesis attempts to analyse the concept of 'horizontality' with regards to #OccupyChp movement in terms of its online-offline organizational practices and concludes that the movement was far from being horizontal.

Key Words

Social Movements, Relationship Between Social Movements and Institutional Politics, Social Media, Horizontality

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	i
BİLDİRİM.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xi
TABLolar DİZİNİ.....	xii
GİRİŞ.....	1

GİRİŞ

I.BÖLÜM

A. KURAMSAL TARTIŞMA

1. POLİTİK TARTIŞMA VE HETEROGLOSSIA.....	15
2. TOPLUMSAL HAREKETLER: ESKİ VE YENİ PARADİGMALAR.....	16
3. #OCCUPY WALL STREET HAREKETİ.....	26
4. TOPLUMSAL HAREKETLER VE KURUMSAL SİYASET İLİŞKİSİ.....	29
5. SOSYAL MEDYA VE ÇEVİRİM İÇİ POLİTİK TARTIŞMA.....	33
6. SOSYAL MEDYA VE TOPLUMSAL HAREKET MOBİLİZASYONU.....	36

7. SOSYAL MEDYA VE TOPLUMSAL GÜÇ ASİMETRİLERİ.....	43
8. KATILIMCI KÜLTÜR, MODERN YURTTAŞLIK VE GEZİ PARKI İŞGALİ.....	52
9. #OCCUPY WALL STREET HAREKETİ: ÇEVİRİM İÇİ YATAYCILIK.....	66
9.1. YATAYCILIK NOSYONU VE TARİHSEL ARKAPLANI.....	66
9.2. #OCCUPY WALL STREET HAREKETİ, AĞ MİMARİSİ VE ÇEVİRİM İÇİ-DIŞI YATAYCILIĞI SORGULAMAK.....	70
B. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....	81
C. GÖRÜŞMECİ PROFİLİ LİSTESİ.....	88

II. BÖLÜM

ANALİZ

#OCCUPYCHP HAREKETİ ÖRNEĞİ

1. TÜRKİYE KURUMSAL SİYASETİNİN KURUCU ÖZNESİ: CHP.....	91
2. #OccupyChp: BİR TABAN HAREKETİ KÜNYESİ.....	93
3. #OccupyChp HAREKETİ VE KURUMSAL SİYASET İLİŞKİSİ.....	94
4. #OccupyChp HAREKETİNİN ÇEVİRİM İÇİ ÖRÜNTÜLERİ.....	97
4.1. #OccupyChp HAREKETİNİN ÇEVİRİM İÇİ SÖYLEMSEL PRATİKLERİ.....	97
4.2. #OccupyChp HAREKETİ TWITTER HESABI VE METRİKLERİN ANLATTIĞI.....	117

4.2.1. #OccupyChp HAREKETİ TWITTER HESABI VE MART 2015 METRİKLERİ.....	117
4.2.2. #OccupyChp HAREKETİ TWITTER HESABI VE NİSAN 2015 METRİKLERİ.....	119
4.2.3. #OccupyChp HAREKETİ TWITTER HESABI VE MAYIS 2015 METRİKLERİ.....	120
4.2.4. #OccupyChp HAREKETİ TWITTER HESABI METRİKLERİ VE ÖNE ÇIKAN ÖRÜNTÜLER.....	121
5. #OccupyChp HAREKETİ VE SOSYAL MEDYA KULLANIMI.....	123
5.1. ÇEVİRİM İÇİ DEPO: ÇEVİRİM İÇİ BİLGİ İÇERİĞİ VE KÜLTÜREL SOSYALİZASYON.....	123
5.2. TEKTİPLEŞEN BİLGİ İÇERİĞİ.....	126
5.3. # HASHTAG PRATIĞI VE SLACKTIVISM/CLICKTIVISM.....	129
5.4. ÇEVİRİM İÇİ-DIŞI İLİŞKİSİ.....	132
5.5. #OccupyChp HAREKETİ VE SİBER KAMUSAL ALAN.....	135
5.6. SİYASAL MESAJLAR, DUYGUSAL MOBİLİZASYON.....	137
5.7. ÇEVİRİM İÇİ-DIŞI ADAPTÖR OLARAK #OCCUPYCHP.....	141
6. ÇEVİRİM DIŞI ÖRÜNTÜLER.....	144
6.1. TABANDAN GELEN KIPIRTILAR: #OccupyChp HAREKETİ MAYALANIYOR.....	144

6.2. #OccupyChp HAREKETİ VE ÖRGÜTLENME TARZI: GRUPLAR VE ALT GRUPLAR.....	147
6.3. HAREKETİ İÇİ GÖREV DAĞILIMI.....	150
6.4. #OccupyChp HAREKETİ VE YURTTAŞLIK NOSYONU.....	151
7. #OccupyChp HAREKETİ VE ÇEVİRİM İÇİ YATAYCILIK.....	159
8. #OccupyChp HAREKETİ VE ÇEVİRİM DIŞI YATAYCILIK.....	166
SONUÇ	177
KAYNAKÇA	187
EKLER	211

KISALTMALAR DİZİNİ

AKP: Adalet ve Kalkınma Partisi

CHP: Cumhuriyet Halk Partisi

#OWS: #Occupy Wall Street

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. #OccupyChp Görüşmeci Profil Listesi

GİRİŞ

Ortaklaşmacı bir edimselliği ve eş güdümü işaretleyen toplumsal hareketler, kendi sözlerini farkı biçimlerde dışa vurarak kurumsal siyaset ve figürleri üzerinde değiştirici-dönüştürücü biçimde baskı uygularlar. Yakın dönem toplumsal mücadeleleri açısından bakıldığında; küreselleşme karşıtı hareketi ve Dünya Sosyal Forumu'yla birlikte besleyici adımları atılan bu kalkışmalar, Mısır'dan İspanya'ya ve oradan ABD'ye sıçramış, tüm toplumsal siyasal sonuçlarıyla birlikte tezahür bulmuştur. Kalkışma ruhunun son dönem örneklerini oluşturan ve kamusal mekânların işgaliyle öne çıkan bu hareketler, geleneksel siyaset ile taban arasındaki makasın ne denli açıldığını bir kez daha gözler önüne sermişlerdir. Ekonomik faktörlerin yaratmış olduğu huzur, adalet ve refah simetrisinin hiç olmadığı kadar aşındığı bu kerte de; kurumsal siyaset ve gerçeklik anlatısına dönük politik sinizm tepe noktasına ulaşmıştır. Kurumsal siyaset ve mekanizmalarının aşağıdan gelecek bir politik vizyon ve bakışla yeniden ele alınmasına dönük çabalar yakıcı bir şekilde önem kazanmıştır.

Neoliberallaşma politikalarının belirlenimi altında ortaya çıkan toplumsal adalet, eşitliksizlik ve siyasal yozlaşma gibi ekonomik ve politik etkiyenler bu hareketlerin artalanını oluşturmuştur. 2011 yılında Mısır'da yaşanan kitlesel oturma eylemleri Tahrir meydanının işgaliyle sonuçlanmış, Mısırlı halkların göstermiş olduğu işgal deneyimi otokratik lider Hüsnü Mübarek'in görevi bırakmasıyla sonuçlanmıştır. Avrupa'da Şubat 2011 sonrasında yaşanan Euro krizi Euro bölge ekonomilerinden İspanya'da da etkili olmuştur. Yaşanan mali ve siyasal darboğaz sonucunda kamu harcamalarında kesintilere gidilmiştir. Eşlik eden süreçte, kurumsal siyaset ve figürlerine dönük genel tepki ve güvensizlik hali ayyuka çıkmıştır. Kitleler İspanya'nın farklı kamusal meydanlarını işgal ederek enformel bir zeminde gerçekleşecek doğrudan demokrasi deneyimini tartışmaya açmışlardır. Bu deneyimler, daha sonrasında #Occupy Wall Street (bundan sonra #OWS hareketi olarak ifade

edilecektir) hareketiyle birlikte rezonans bulmuş, işgal eylemi etrafında bir araya gelen kitleler, küresel finansın yaratmış olduğu eşitsizlik ve adaletsizlikleri protesto etmişlerdir.

2011 Tahrir protestolarının başı çektiği 'İşgal hareketleri', 2013 yılına gelindiğinde kamusal gündemi soluksuz bir biçimde devindirmeye devam etmiştir. Neoliberal politikaların Türkiye toplumu düzleminde taşıyıcılığına soyunan dönemin AKP iktidarı ve uygulamalarına karşı gelişen itiraz ve talepler, yerel özgüllükleriyle birlikte Gezi Parkı işgali altında tekerrür etmiştir. Yaşanan kalkışmalar, kamusal karar alma süreçlerine doğrudan katılım, kent hakkı, otoriter siyasal iktidara karşı özgürlükler gibi çeşitli taleplerle vücuda gelmiştir. 2000'li yılların ilk çeyreğinde yaşanan #OWS ve Gezi Parkı işgallerinin açığa çıkardığı sistemik fay hatları; farklı dolayım, bağlam ve makro içerimleriyle birlikte süregelmiştir. Bu hareketler, Türkiye'de nüve bulan irili ufaklı taban hareketleri açısından temel referans noktası olma özelliği taşımıştır. Türkiye'de yakın dönem öncesinde kök bulan #OccupyChp hareketi, bu hareketlerin aralamış olduğu mücadele patikalarının izinden gitmiştir. Öte yandan, hareket #OWS ve Gezi Parkı işgallerinin aksine, kurumsal siyasete formel bir parti yapısı olan CHP'nin önderliği/dolayımı altında etki etmeye çalışmıştır. #OccupyChp hareketi bu yönüyle, toplumsal hareketler ve kurumsal siyaset (siyasal partiler) arası çizgi boyunca mekik dokumuş bir sınır hareketi olmuştur.

Hareket 31 Mart 2014 yerel seçimlerinde Ankara sandık çevresinde yaşanan seçim hileleri ve CHP'nin ortaya çıkan şaibeler karşısında göstermiş olduğu acziyete karşı tepki olarak oluşmuştur. Hareket, Gezi Parkı eylemleriyle açığa çıkan özgürlük, eşitlik, dayanışma, hoşgörü ve adalet gibi kavramları CHP'ye uyarlamak yönünde tutum göstermiştir. Hareketin CHP'yle olan temas ve ikili ilişkileri parti politikalarını restore etme maksadından ileri gelmiştir. Buna ek olarak, yaş ve deneyimleriyle parti içi statükoya hükmeden veteran siyasetçiler ve yaratmış oldukları kemik yapıların ilga edilmesi de hedeflenmiştir. Hareket bileşenleri CHP'nin etkili bir siyaset tarzından uzak olduğu ve halk kesimlerine hitap edemediği yönündeki şikâyetleriyle dikkat

çekmiştir. Partiyi partiye üye olmaksızın içeriden dönüştürme ve iktidara taşıma noktasında mobilize olunmuştur.

#OccupyChp hareketi- yakın dönem işgal hareketlerinde görüldüğü gibi- çevrim içi-dışı ortamda politik tartışma yürütme ve bir araya gelme gibi edimleri Twitter ve Facebook benzeri sosyal medya yoluyla örgütlemiştir. Bu mecraları var eden çevrim içi ağ mimarisi; hareketlerin görece özerk, merkezsiz ve yatay örgütlenme pratikleriyle kolektif olarak eyleyebildiği düzlemlere alan açmıştır. Bilgi içeriğinin olabildiğince dağınık, çok yönlü vemuultimedya biçemi dâhilinde üretildiği ve paylaşıldığı çevrim içi ağ yapısı, sağlamış olduğu “kitlevi öz iletişim”le [*self-mass communication*] (Castells, 2009) tekil kullanıcı ve gruplar arası iletişimin- teorik düzeyde de olsa- simetrik bir biçem dâhilinde üretilmesine olanak tanımıştır. Çevrim içi ağ yapısının hareketler açısından gerekli örgütlenme pratikleriniyataycılık zemini altında tercüme ettiği varsayılmıştır. Bu zemin içerisinde herkesin eşit olduğu iddia edilmiş, temsil mekanizması ya da liderlerlik yapılarına olan ihtiyacın geride bırakıldığı dillendirilmiştir.

İşgal hareketleriyle görülen ve #OccupyChp hareketiyle birlikte yeniden üretilen kamusal forum benzeri açık tartışma alanlarının, politik söz ve tartışmanın eşitler arasında dağıldığı yatay bir düzleme kapı araladığı varsayılmıştır. Kamusal forumlarda yürütülen politik tartışmaların; tartışmaları başlatma, sav bildirme, soru sorma, cevap arama, gruplar arasında rıza üretme, alınan kararları oylama ve/ya bloke etme gibi pratikler bakımından fikir birliği ilkesi üzerine kurulduğu görülmüştür. Yakın dönem işgalleriyle birlikte, anti hiyerarşik ya da anti otoriteryan bir örgütlenme pratiğini oluşturma maksadıyla ortaya konan gayretlerle, geleneksel hükümet ve siyasal parti yapılarıyla anılan formal ve dikey örgütlenme ve ilişkilene mantığından kopulduğu varsayılmıştır. Bu hareketlerin kolektif karar alma süreçlerine dönük faaliyetlerini açık, özgür ve kapsayıcı bir politik tartışma ve birlikte olma haliyle gerçekleştirmeye çalıştıkları belirtilmiştir.

Bu bağlamda, yakın dönem işgal hareketlerini kendisine kılavuz edinen, bu işgallerin uygulamaya koyduğu eylemlilik ethosunu yeniden üretmeye çalışan bir sınır hareketi olarak ortaya çıkan #OccupyChp hareketi örnek olayını konu edinen bu tez çalışmasıyla; hareketin sergilemiş olduğu çevrim içi-dışı örgütlenme süreçlerinin hangi şekillerde tezahür ettiği, hareket edimleri sonucunda açığa çıkan örüntülerin işgal hareketleriyle birlikte yerleşikleşen ‘yataycılık’ anlayışı üzerine oturup oturmadığı tartışma konusu edilmektedir. Bu bağlamda, #OccupyChp hareketinin üretmiş olduğu çevrim içi-dışı örgütlenme edimleri sorgulamaya açılmakta; bu örüntülere hakim pratiğin “anti asimetrik”, “anti bürokratik”, “anti temsiliyetçi” ve “anti liderci” bir tarzda gerçekleşip gerçekleşmediği anlaşılmaya çalışılmaktadır. Bu doğrultuda, “toplumsal hareketler ve siyasal partiler ilişkisi”, “toplumsal hareketler”, “#O WS ve Gezi Parkı işgalleri”, “aktif/aktivist yurttaşlık”, “sosyal medya”, “siber kamusal alan” ve “yataycılık” gibi kavramlara başvurulmaktadır.

Bu doğrultuda, bu tez çalışması boyunca cevap aranacak sorular şu şekilde sıralanabilir:

- Bir taban örgütlenmesi olarak, #OccupyChp hareketinin kurumsal siyasetin öznesi CHP’yle kurmuş olduğu temas ve ikili ilişkiler hangi şekillerde tezahür etmiştir? Bu ikiliğin gün yüzüne çıkardığı çatlaklar, kırılma noktaları ve/ya geçirgenlikler nelerdir?
- Bir yanıyla yakın dönem işgal hareketlerini benimseyen, diğer yanıyla kurumsal siyasetin formel özneleriyle dirsek teması içerisinde olan #OccupyChp hareketi ‘yataycılık’ anlayışı açısından nerede konumlanmaktadır?
- #OccupyChp hareketi referansta bulunduğu yakın dönem işgal hareketleriyle hangi noktalarda farklılaşmakta ya da benzeşmektedir?

Bu tez araştırması benimsemiş olduğu perspektif ve tahlil odağı bakımından kimifarklı bakış açılarını çerçevede dışı bırakmaktadır. Örneğin bu tez

çalışmasıyla toplumsal hareketlerin sembolik kurulumunu içeren kolektif kimlik inşa süreçleri ve bu süreçler bağlamında görülen özgül pratik ve ritüllere kısmen temas edilse de, kimlik nosyonu ana analiz ekseninin dışında bırakılmaktadır. Bu tez çalışması #OccupyChp hareketinin başarı sağlayıp sağlamadığı ya da neden sönümlendiği gibi stratejik faktörlere eğilen bir analiz çevresine sahip değildir. Bu tez çalışmasına hâkim teorik çerçeveye, hareketin göstermiş olduğu çevrim içi-dışı mücadele ağları oluşturma ve bu ağları yeniden üretme pratiklerine yoğunlaşmamaktadır. Son olarak, kısmen değinilse de, bu tez çalışmasının ana eksenini #OccupyChp hareketinin benimsemiş olduğu kaynak kullanım ya da mobilizasyon biçimlerini tahlil etmeye dönük değildir.

Bu tez çalışması araştırma öznesinin toplumsal hareketler ile formel siyaset arasında konumlanması nedeniyle, toplumsal hareketleri çevrim içi-dışı hareket örüntüleri bağlamında ele alan benzer çalışmalardan farklılaşmaktadır. Bu tez çalışmasıyla çevrim içi-dışı ortama #OccupyChp hareketinin göstermiş olduğu örgütlenme ya da yerinde örgütlenme gibi süreçler açısından bakılmamaktadır. Sosyal medyayı toplumsal hareket öznelerinin fikir ve kanaatlerini dışa vurmada dolayımlayıcı rol biçen ya da toplumsal hareketlerin örgütlenme ve koordinasyon pratikleri açısından ele alan tekno-determinist bakış açısı bu tez çalışmasının kuramsal odağının dışındadır.

Bu tez çalışmasının konusu İletişim Bilimleri alanında daha önce çalışılmamıştır. Fakat bu tez konusuna kısmen de olsa kaynak teşkil edebilecek Türkiye’de yapılmış yedi tez çalışması bulunmaktadır¹. Yüksek

---

¹ Bu çalışmalarından biri de Gülüm Şener’in *Küresel Kapitalizmin Yeni Kamusal Alanı Olarak İnternet: Yeni Toplumsal Hareketlerin İnterneti Kullanımı* (2006) başlıklı doktora çalışmasıdır. Bu çalışmayla Yeni Toplumsal Hareketlerin İnternet kullanımını alternatif medya ve demokratik kamusal alan ilişkisini Küresel BAK hareketi örnek olayı bağlamında incelenmiştir.

Fethi Feyyaz Özcan *Yeni Medya ve Dijital Aktivizm* (2012) adlı yüksek lisans çalışmasında dijital aktivizmi Marshall McLuhan, Pierre Lövy ve Henry Jenkins gibi düşünürlerin kuramsal yaklaşımları üzerinden yorumlamıştır. Özcan Wikileaks, Arap Baharı ve Öfkeliiler hareketi

lisans ve doktora düzeyinde ortaya konanbu çalışmalar; yeni toplumsal hareketleri demokratik iletişim ve kamusal alan inşası, bu hareketlerin ulus-devlet üzerine dönüştürücü etkileri, çevrim içi uzam ve uygulamaların toplumsal mücadele repertuarı açısından taşıdığı potansiyeller bakımından tartışılmaktadır.

Bu tez konusuna kaynak teşkil edebilecek kitap çalışmalarının bir kısmı², toplumsal hareketler ve kurumsal siyaset ilişkisi üzerine yürütülen

---

gibi toplumsal muhalefet süreçlerinin ulus-devletlerin yapısında değişimlere neden olduğunu bulgulamıştır.

Sarphan Uzunoğlu *Hegemonya İçinde Direniş; Türkiye'nin Yeni Medya Ortamında Yarı-anonim Direnişin Yükselişi* (2013) başlıklı yüksek lisans çalışmasıyla politik öznelerin internet mecrası üzerinde yürütmüş oldukları hegemonya mücadelesini dijital aktivistlerin çevrim içi davranışları üzerinden incelemiştir.

Miray Aksulu *Yeni Toplumsal Hareketler: Türkiye'de Hayvan Hakları Savunuculuğu ve Sosyal Medya* (2013) başlıklı yüksek lisans tezinde, yeni toplumsal hareketler bağlamında Türkiye'de hayvan hakları savunuculuğu yapan sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri ve yeni iletişim teknolojilerinin STK faaliyetlerinin etkinliğini artırmada taşıdığı potansiyelleri irdelemiştir.

Gamze Göker Aktan *Yeni Toplumsal Hareketler ve İnternet İlişkisi: Türkiye'de Muhafif Toplumsal Hareketlerin e-grupları* (2014) başlıklı doktora çalışmasında, İnternet'in yeni toplumsal hareketlerin tartışma, politika üretme, örgütlenme, eylem ve etkinlik düzenleme süreçleri üzerindeki etkilerini çözümlenmeye çalışmıştır.

Yiğit Ünsay *Türkiye'de Kültür Bozumu ve Dijital Aktivizmin Yeni Mecrası: Capsler* (2014) başlıklı yüksek lisans çalışmasında çeşitli capsleri belli bir mesaj, çağrı, tespit ya da toplumsal savunuculuğun imleyeni olarak "kültür bozumu" bağlamında incelemiştir.

Afre Abdel Halim *Çevrimiçi İslami Aktivizm: Gezi Sonrası İstanbul'unda Üniversiteli Kız Öğrencilerin Sosyal Medya Kullanımı* (2014) başlıklı yüksek lisans çalışmasında kendilerini muhafazakâr olarak tanımlayan üniversiteli kadın öğrencilerin, sosyal medya ve dijital aktivizmi nasıl anlamlandırdıklarını çevrim içi kullanım alışkanlıkları bağlamında tahlil etmeye çalışmıştır.

Duygu Furuncu *Yeni Toplumsal Hareketler, Küreselleşme ve Dijital Aktivizm: Gezi Parkı örneği* (2014) adlı yüksek lisans çalışmasında dijital aktivistlerin yeni medya kullanım biçimleri ve yeni medyanın toplumsal hareketleri küreselleştirici etkisi üzerine eğilmiştir.

²Hanspeter Kriesi, "Party Systems, Electoral Systems and Social Movements" (yayınlanmamış kitap), Robert Rohrschneider *Citizens, Protest, and Democracy* (1993), Chris Atton, *Cyberprotest, New Media, Citizens and Social Movements* (2004), *An Alternative Internet: Radical Media, Politics and Creativity* (2004), Michael Hardt ve Toni Negri *Çokluk* (2004), Wim van de Don vd. (der.), *Cyberprotest, New Media, Citizens and Social Movements* (2004), Marina Sitrin, *Voices of Popular Power in Argentina* (2006), Rodrigo Nunes, *Nothing Is What Democracy Looks Like* (2006), *Reclaiming the Media Communication Rights and Democratic Media Roles* (2007), Daniel Schechter, *Dissecting Occupy Wall Street* (2011), Manuel Castells, *İsyan ve Umut Ağları İnternet Çağında*

tartışmalarla ilerlemektedir. Bu tartışmalar toplumsal hareketlerin iletişim ve örgütlenmeleri üzerine yoğunlaşmamaktadır. Diğer yandan, ikinci grup çalışmaları yeni medyayı sivil yurttaşlık nosyonu ve gelişimi bakımından problematize ederken, kalan kısmı oluşturan çalışmaları yeni medyayı toplumsal hareket iletişimi bağlamında ele almaktadır. Bu çalışmaların bir bölümü yeni medyayı mesajların değiş tokuş edildiği bir iletim kayışı olarak yorumlamakta ve bu teknolojinin demokratikleştirici potansiyellerini tartışmaktadır. Kalan kısımda yer alanlar ise yeni medyayı karşıtkamular ve iktidar mücadelesi bağlamında konu edinmektedir.

Bu tez konusuna doğrudan ya da kısmen kaynak teşkil edebilecek başlıca bilimsel makale çalışmaları şu şekildedir: Robert Rohrschneider *Citizens, Protest, and Democracy* (1993), Lee Rhiannon *Social Movements and Political Parties: Conflicts and Balance* (2009), Donatella della Porta ve Daniela Chironi *Movements in Parties: OccupyPD* (2015), Jeffrey Juris, *Reflections on # Occupy Everywhere* (2012), Mary Ann Liebert, *Is YouTube a Driver for Social Movements Like Occupy Wall Street?*(2012), Megan Boler vd., *Connective Labour and Social Media: Women's Roles in the 'Leaderless' Occupy Movement* (2014), Christian Christensen, *Discourses of Technology and Liberation: State Aid to Net Activists in an Era of "Twitter Revolutions"* (2011), William A. Gamson ve Micah L. Sifry, *The #Occupy Movement: An Introduction*(2013), Kjerstin Thorson vd., *Youtube, Twitter and the Occupy Movement*(2013). Bu çalışmaların bir kısmı toplumsal hareketler ve kurumsal siyaset ilişkisi üzerine dile getirilen teorik çıkarımları konu edinirken, kalan çalışmalar #Occupy hareketlerini İnternet teknolojileri ve bu teknolojilerin kullanım biçim ve etkileri bağlamında ele almaktadır.

Toplumsal Hareketler (2012), Clay Shirky, *Herkes Örgüt* (2012), Symon Hill, *Digital Revolutions: Activism in the Internet Age* (2013), Manuel Castells, *Ağ Toplumunun Yükselişi Cilt 1* (2013), Paolo Gerbaudo, *Twitter ve Sokaklar* (2013), Yasemin İnceoğlu ve Barış Çoban (der.), *İnternet ve Sokak* (2014), Selva Ersöz Karakulakoğlu ve Özge Uğurlu (der.), *İletişim Çalışmalarında Dijital Yaklaşımlar Twitter* (2014), Barış Çoban (der.), *Sosyal Medya Devrimi* (2014), Berrin Yanıkkaya ve Barış Çoban (der.), *Kendi Medyanı Yarat Cilt 1-2* (2014), Donatella della Porta ve Daniela Chironi, "Movements in Parties: OccupyPD (2015).

Bu tez çalışmasının konu edindiği sorunsalاکismen ya da doğrudan zemin teşkil edebilecek dört ayrı kitap çalışması bulunmaktadır. Bunlar: Hanspeter Kriesi, *Party Systems, Electoral Systems and Social Movements*(yayınlanmamış kitap), Paolo Gerbaudo, *Twitter ve Sokaklar* (2014), Rodrigo Nunes, *Nothing Is What Democracy Looks Like*(2006) ve Marina Sitrin, *Voices of Popular Power in Argentina* (2006) adlı çalışmalarıdır.

Bu tez araştırma kapsamın kısmen ya da doğrudan faydalanılabilecek bilimsel makale ve ön rapor çalışmaları şu şekildedir: Philip N.Howard vd. *Opening Closed Regimes What Was the Role of Social Media During the Arab Spring?* (2011), Lence Bennett ve Anita Segerberg *Organization in the Crowd: Peer Production in Large Scale Networked Protests* (2014), Anita Breuer - *The Role of Social Media in Mobilizing Political Protest: Evidence from the Tunisian Revolution* (2012) başlıklı çalışmalarıdır. Bu çalışmalar genel olarak sosyal medyanın toplumsal hareket ekolojisi bağlamında yarattığı ikiliğe ve çevrim içi kullanım davranışları sonucunda ortaya çıkan öncü, lider kullanıcı tipolojisine eğilmektedir.

Bu tez konusuna kısmen ya da doğrudan zemin oluşturabilecek bazı çevrim içi haber ve blog yazıları şu şekildedir: Lorenzo del Savio ve Matteo Mameli *Anti-representative Democracy: How to Understand the Five Star Movement*(2014), Tronconi Filippo *Beppe Grillo's Five Star Movement Must Adapt If It Wants to Become a Permanent Feature of Italy's Party System* (2015), Nathan Schneider, *What Does Leaderless Look Like?*(2014), Dan Freed, *5 Occupy Wall Street Leaders* (2011), Heather Gautney, *What is Occupy Wall Street? The History of Leaderless Movements* (2011), David Graeber, *Leaderless, Consensus-based Participatory Democracy and Its Discontents*(2011), Zeynep Tüfekçi, *Can 'Leaderless Revolutions' Stay Leaderless: Preferential Attachment, Iron Laws and Networks* (2011), Marco Papi ve Sean Noonan, *Social Media as a Tool for Protest* (2011), Paolo Gerbaudo, *New Texts Out Now: Paolo Gerbaudo, Tweets and the Streets: Social Media and Contemporary Activism* (2013).

Hanspeter Kriesi'nin *Electoral Systems and Social Movements* (yayınlanmamış kitap) adlı kitap çalışması bu tez çalışmasına doğrudan kaynak teşkil etmektedir. Kriesi bu çalışmasında toplumsal hareketler ve siyasal partiler ilişkisini göstermiş olduğu olumsal ve gerçirgen doğası bakımından tartışmaya açmış, bu ilişkiyi seçim sistemi açısından doğuracağı siyasal sonuçlar bakımında ele almıştır. Kriesi tartışması boyunca çoğunlukçu ve konsensüse dayalı demokrasi modelleri arasında analitik bir ayrıma gitmiş, Batı kurumsal siyasetini oluşturan Sol ve Sağ siyasal partilerin toplumsal hareketlere dönük yaklaşımlarını sorgulayarak toplumsal hareketlerin kurumsallaşma izleklerine eğilmiştir. Kriesi'nin çalışması bu tez sorunsalına temel teşkil etse de, yürüttüğü tartışmalar tüm özgüllüğüyle Batı demokrasileri üzerine yoğunlaşmakta; tahlil eksenini Türkiye kurumsal siyaseti ile toplumsal hareketler ilişkisi ve bu bağlamda ortaya çıkan partikülaristik veçhelere dair fikir sunmamaktadır. Dolayısıyla, Kriesi'nin çalışması bu tez araştırmasına konu olan epistemolojik kapsam bakımından farklılaşmaktadır

Paolo Gerbaudo *Twitter ve Sokaklar* (2014) adlı çalışmasında yataycılık anlayışının öngördüğünün aksine, sade kullanıcıların çevrim içi araçlar üzerinden yürütülen iletişim ve örgütlenme pratikleri sonucunda kendiliğinden örgütçüler ve liderler konumuna geldiklerini öne sürmüştür. Gerbaudo çalışmasıyla, Tunus, Mısır, ABD ve İspanya'da meydana gelen toplumsal mücadelelere vebu mücadelelerin sosyal medyayla kurmuş oldukları ilişkilere dair ampirik veriler sunmuştur. Gerbaudo'nun gözlemleri Orta Doğu, Kuzey Amerika, Avrupa ve Kuzey Afrika'da görülen #Occupy hareketleriyle sınırlı olduğundan, Türkiye toplumsal hareketleri bağlamına dair teorik bir çıkarsamada bulunmamaktadır. Bu tez çalışmasının aksine Gerbaudo, incelemeye aldığı kolektif hareketlerin çevrim içi karar alma pratiklerini anlamaya dönük teorik bir çerçeve sunmamaktadır. Dolayısıyla, Gerbaudo'nun çalışması epistemolojik ve metodolojik kapsam bakımından bu tez çalışmasından farklılaşmaktadır.

Rodrigo Nunes, *Nothing Is What Democracy Looks Like*(2006)adlı kitap çalışmasında çevrim içi 'açık alan' olarak nitelediği ağ yapısını; bu yapıya

hakim düğümler (kullanıcılar) ve bu düğümlerin göstermiş olduğu spesifik edimler açısından ele almıştır. Nunes'e göre çevrim içi ağ yapısı doğası gereği bilginin eşit olarak dağılmadığına işaret etmiş, kimi kullanıcıların ürettikleri ve/ya taşıdıkları içerikler açısından öne çıktıklarını iddia etmiştir. Nunes bu düğümlerin bilgi içeriğini taşıma ve üretme yoluyla elde etmiş oldukları asimetrik üstünlük dolayısıyla süper düğümlere dönüştüklerini ortaya koymuştur. Nunes'e göre yataycılık anlayışının ön gördüğü açık alan mantığı kendi içinde belirlenimci bir rasyonel ile işlemesi dolayısıyla açık alanları daraltarak kapatmakta ve kapsayıcı olma niteliğini yitirmektedir. Nunes'in tartışma eksenini, toplumsal hareketler bağlamında görülen yataycılık anlayışına ve bu anlayışa içkin çelişkilere dair söz söyleme niteliği taşımaktadır. Nunes'in görüşleri, bir yanı sıra taban örgütlenmesi olarak yükselen fakat kurumsal siyasetin formel özneleriyle de temas halinde olan mücadele öznelerine dair çıkarımda bulunmamaktadır. Dolayısıyla, Nunes'in çalışması bu tez araştırmasına konu olan epistemolojik kapsam bakımından farklılaşmaktadır.

Marina Sitrin *Voices of Popular Power in Argentina* (2006) adlı çalışmasıyla Zapatista hareketi sonrasında yataycılık anlayışını ilksel olarak deneyimleyen Arjantin örneği üzerine eğilmiştir. Sitrin yataycılık anlayışını ana hatlarıyla tanımlamaya giriştiği bu çalışmasıyla, 2000'li yılların başıyla Arjantin'de ortaya çıkan genel meclis benzeri yatay örgütlenme pratiklerine ışık tutmuştur. Sitrin'in çalışması toplumsal hareketler bağlamında ortaya konan yataycılık anlayışını fikir birliğiyle karar alma ve genel meclisler benzeri demokratik alanlar açısından konu etmektedir. Sitrin toplumsal mücadele pratiklerini çevrim içi yataycılık anlayışı bakımından ele almamaktadır. Dolayısıyla, Nunes'in çalışması bu tez araştırmasına konu olan epistemolojik kapsam ile farklılaşmaktadır.

Bu tez çalışmasına doğrudan kaynak teşkil eden bilimsel makalelerden başlıcası Robert Rohrschneider'ın *Citizens, Protest, and Democracy* (1993) adlı çalışmasıdır. Rohrschneider bu çalışmasıyla, toplumsal hareketlerin sanayi kapitalizminin önde gelen Batılı demokrasileri açısından yaratmış

olduğu etkilere odaklanmıştır. Bu ülkelerde ortaya çıkan ve doğrudan eylem ve protesto mantığıyla oluşan toplumsal mücadeleleri demokratikleştirici potansiyelleri açısından tartışmaya açmıştır. Rohrschneider'ın çalışması ileri Batı demokrasilerine odaklanması ve tartışma odağını Batı siyasal sistemini karakterize eden dinamikler üzerinden kurması nedeniyle; Türkiye kurumsal siyasetine ve toplumsal hareketler perspektifine dair bir varsayımda bulunmamaktadır. Bu bakımdan, Rohrschneider'in çalışması bu tez araştırmasına konu olan epistemolojik kapsambakımından farklılaşmaktadır.

Donatella della Porta ve Daniela Chironi *Movements in Parties: OccupyPD (2015)* başlıklı makalesiyle İtalya'da işgal hareketi olarak ortaya çıkan OccupyPD'yi ele almışlardır. Della Porta ve Chironi, İtalyan demokrat partisi içerisinde öbeklenen partili grupları, toplumsal hareketler ve siyasal partiler ilişkisi açısından göstermiş oldukları örüntüler bağlamında irdelemeye çalışmışlardır. Della Porta ve Chironi'nin araştırmasına konu olan OccupyPD hareketi, ekseriyetle parti içi fraksiyonların başlatmış olduğu parti tabanlı bir işgal hareketidir. Bu sebeple, epistemolojik açıdan bu tez araştırmasından farklılaşmaktadır.

Bu tez çalışmasına doğrudan kaynak teşkil eden blog yazılarından başlıcası Zeynep Tüfekçi'nin *Can 'Leaderless Revolutions' Stay Leaderless: Preferential Attachment, Iron Laws and Networks(2011)* adlı makalesidir. Tüfekçi, çalışması boyunca çevrim içi ağların zorunlu olarak lidersiz ya da yatay bir örgütlenme biçimine olanak sağlayamayacağını iddia etmiştir. Tüfekçi çalışması sonucunda tasarımı yaptığı liderlik matrisiyle; kimi sosyal medya kullanıcılarının bilgi birikimleri, hayat tecrübeleri ve toplumsal statüleri gibi nitelikleri dolayısıyla bir adım öne çıkabileceğinin altını çizmektedir. Tüfekçi, sosyal ağlar üzerinde oluşabilecek hiyerarşik oluşum ya da liderlik formlarını, kullanıcıların çevrim içi kullanım davranışlarını ağın teknik altyapısı ile sınırlı kalarak yorumlamaktadır. Dolayısıyla, Tüfekçi'nin çalışması bu tez çalışmasıyla ortaya konan epistemolojik ve metodolojik kapsam bakımından farklılaşmaktadır.

Bu tez çalışması, Türkiye toplumsal hareketler geçmişi içerisinde- kurumsal siyaset ve toplumsal hareketler ilişkisinin ne denli esnek ve gerçirgen olabileceğini göstermesiyle- pek de rutin olmayan bir toplumsal hareket örneği olarak yer bulan bir toplumsal mücadele pratiğini tartışmaya açması bakımından benzer tez çalışmalardan ayrılmaktadır. Butez çalışması çalışmaya konu edilen sorunsal açısından ele alınmamıştır. Bu bakımdan, bu tez çalışması ile birlikte İletişim Bilimleri alanında görülen söz konusu açığın kapatılacağı düşünülmektedir. Ayrıca, mevcut bilimsel birikimin nicelik ve nitelik olarak genişleyerek zenginleşmesine katkı sağlanacağı da varsayılmaktadır.

Bu tez çalışması toplumsal hareketler açısından bir sınır hareket olarak görülebilecek #OccupyChp hareketini toplumsal hareket iletişimi ve çevrim dışı örgütlenme pratikleri açısından ele almaktadır. Toplumsal hareket iletişimi bakımından ele alındığında; iletişim ediminin bir meta formu olarak artan şekildesermayenin özneliğine soyundurulduğu günümüz “iletişimsel kapitalizm”inin (Dean, 2003), çevrim içi uzamı mülkiyet rejiminin hizmetine koşma çabası olağanca hızıyla devam etmektedir. Diğer yandan, çevrim içi araçlar toplumsal mücadele biçimleri açısından önemli bir mücadele evreni olma niteliğini korumaktadır.

Çevrim dışı örgütlenme örüntüleri açısından ele alındığında; yakın dönemişgal hareketlerinin çevrim içi-dışı ortamlarda göstermiş oldukları örgütlenme biçimleri açısından ‘yataycılık’ ve lidersizlik gibi neoliberal ve neoanarşist söylemlerle teorize edildikleri görülmektedir. Bu türden argümanlar dolayısıyla hareketlerin sistemin ideolojik söylemleriyle barışık hale getirilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır. Karşıt mücadele biçimlerinin sayıca arttığı sosyo politik dünya konjonktürü göz önüne alındığında; analitik bir bakış açısına sahip bu tez çalışmasının yataycılık anlayışıyla örülü iletişim kapitalizminin temel ethosunu #OccupyChp örnek olayı bağlamında sınamaya açtığı, vardığı sonuçlarla fikri örüntülerine meydan okuyan bir kaynak olma niteliği göstereceği düşünülmektedir.

Bu doğrultuda, bu tez çalışmasının birinci bölümünde konuyla ilgili önceden yapılmış olan araştırmaların üzerinde durulmuş ve araştırmının önemine değinilmiştir. Yanı sıra, ana ve alt başlıklarıyla birlikte bu tez araştırmasına temel teşkil eden kuramsal çerçeveye yer verilmiştir. Sonrasında, politik tartışmanın sade yurttaşlar açısından ne ifade ettiği sorusu, olası demokratik içerimleri açısından tartışılmıştır. Ardından, toplumsal hareketler kavramı eski ve yeni paradigmalarda içerisinde ele alınmıştır. Takibi başlıkla birlikte yakın dönem işgal mücadelelerine damga vuran #OWS hareketi, yaratmış olduğu toplumsal içerimleri ile konu edilmiştir.

Hemen sonrasında, toplumsal hareketler ve kurumsal siyaset ilişkisi üzerinde durulmuştur. Toplumsal hareketlerin toplumsal hareket iletişimi ve mobilizasyonu bakımından ele alındığı sonraki başlıklarda; toplumsal hareket özneleri sosyal medya ve politik tartışma bağlamında ele alınmış, sosyal medyanın hareketleri saflaştırıcı, mobilize ve koordine edici özellikleri üzerinde durulmuştur.

Akabinde, sosyal medyanın toplumsal güç ilişkilerini yeniden üreten bir enstrüman olma özelliği üzerinde durulmuş, iktidar aygıtının çevrim içi uzama nüfuz ederek bu enstrümanın özgürleştirici potansiyellerini tersine çevirebileceği gösterilmiştir. Sonrasında, modern yurttaşlık anlayışı Gezi Parkı işgali bağlamında tahlil edilmiş, katılımcı kültür ve kültürel yurttaşlık gibi kavramlara yer verilmiştir. Sonraki başlık altında, yataycılık nosyonuna #OWS hareketi bağlamında değinilmiş, hareketin sergilemiş olduğu çevrim içi-dışı örüntüler ampirik veriler eşliğinde çözümlenmiştir. Hemen ardından, bu tez çalışmasıyla konu edilen örnek olay doğrultusunda, Türkiye kurumsal siyasetinin kurucu öznesi CHP'ye tarihsel arka planıyla birlikte değinilmiştir. Son olarak, bu tez çalışması kapsamında uygulanan araştırma yöntemi ve örnekleme dair betimleyici veriler yer verilmiş, görüşemci profili yapılan nitel görüşmeler bağlamında listelenmiştir.

Çalışmanın tartışma kısmını oluşturan ikinci bölümde, #OccupyChp hareketine genel hatlarıyla değinilmiş, ardından, hareket kurumsal siyaset ve

CHP'yle olan ikili ilişkileri bakımından açıklanmıştır. #OccupyChp hareketini çevrim içi örüntüleri bakımından tartışmaya açan takibi başlıkta, hareketin sosyal medya kullanım davranışları Twitter metrikleri ve sahadan yükselen sesler eşliğinde analiz edilmeye çalışılmıştır. Hareketin çevrim içi söylemsel örüntüleri “monoloji”, “kişisel teşhir” ve “politik homoloji” gibi kavramlar ışığında tartışılmaya açılmıştır.

#OccupyChp hareketini çevrim dışı örüntüleri bakımından ele alan bir sonraki başlıkta, hareketin örgütlenme tarzına yer verilerek hareket içi görev dağılımı ve gruplar arası işlevsellik gibi konulara değinilmiştir. Sonrasında, #OccupyChp hareketine sergilemiş olduğu yurttaş tipolojisi bakımından bakılmış, hareketin çizmiş olduğu yurttaş tipi kavramsal çereve dâhilinde irdelenmeye çalışılmıştır. Son olarak, bu tez konusunun ana sorunsalı olan ‘yataycılık’ anlayışına #OccupyChp hareketi örnek olayı bağlamında odaklanılmıştır. Bu başlıkta, hareketin iletişim ve örgütlenme pratikerini yataycı bir anlayış doğrultusunda eyleyip eylemediği sorusu, hareketin çevrim içi ve çevrim dışı edimleri bağlamında tartışılmaya çalışılmıştır.

I. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1. POLİTİK TARTIŞMA VE HETEROGLOSSIA

Konuşma ya da diyalog iki insanın birbirini anlama sürecidir. Hakiki bir konuşmanın karakteristiği söylenen şeyin anlaşılmasıyla doğru ilintilidir. Bir praksis biçimi olarak konuşan öznenin sözcelenmiş olanı kamusallaştırması logos'la ilişkilene hal'ini gerektirir. Logos'un pratik edilebilme hali sade yurttaşların karar alma süreçlerine katılım gösterebilmeleri açısından işlevsel bir postüla olarak görülmektedir. Logos politik tartışma olarak nitelendirilebilecek diyalojik söz edimleri ve bu edimleri var eden sembolik değiş tokuşları imlemektedir. Bu politik sohbeti de içeren "politik tartışma"yı³ yani; politik meselelere dair söz üretme edim ve kapasitesi ile kişiler arası etkileşimi de ifade etmektedir" (Eveland vd., 2011). Logos'un politik tartışma biçimiyle eylenilmesi, yurttaşlar arasında görülen gündelik sembolik değişimlere de kapı aralar. Coleman ve Blumler'in işaret ettiği gibi yurttaşlar arası müzakere, politik meselelerin konuşmacılar arasında açık fikirlilikle tartışmaya açıldığı enformel durumları niteler (2009, s.4). Politik tartışma bir yandan toplumun müzakere yeteneğini kurup yeniden üretirken, sade yurttaşların gündelik politik meselelere dair kendi özgül ses demetlerini özgürce dolaşıma sokabilmeleri ve ötekiyle ilişkilenerak öz kapasitelerini gerçekleştirebilmeleri açısından önem taşır.

Farklı söylemsel konumlara işaret eden politik tartışmalar teorik olarak; "karşılıklı iletişimi var eden konuşmacı taraflara gösterilen dikkat ve yanıt verebilirlik hali ile zengin bir alışveriş ve işbirliğini ifade etmekte"; "edim kendisini yeniden üreten karmaşıklığı ve sürekliliğiyle metafizik bir kovuğa

---

³Politik tartışma, "aktif bir akıl yürütme süreciyle el ele giden rasyonel-eleştirel bir pratik/süreç olarak ifade bulan ve daha çok yapısal ve prosedürel bir nitelik taşıyan "politik müzakere" etkinliğinden farklılaşmaktadır" (Graham, T.Y., s.4-5).

oturan diyalojizmi nitelemektedir” (Sennett, 2012, s.25-31; Clark ve Holquist, 1984, s.347). Çok sesli karmaşıklığıyla öne çıkan diyalojik süreçler, Pearce’ın “makrokozmetik metinsel yapı” (Pearce, 1994, s.46) olarak nitelediği polifonik dilsel dolayimler boyunca gelişirler. Bu dolayimler, *merkezci kuvvet [centripetal force]* olarak; hâkim olmagayreti ve biçimlendirdiği baskın dilsel yapılar ile, *dışa doğru etkiyen kuvvet [centrifugal force]* olarak; ‘öteki’ dilsel yapılar arası zıtlıkların kurulumunu getirerek katmanlaşmaktan kurtulamaz (Bakhtin, 1984, s.272). Bu durumda, Bakhtin’in “heteroglossia” (age) olarak tanımladığı haliyle; farklı toplumsal çıkarları yansıtan dünya görüşlerine ait dilsel biçimler üst üste binereksöylemsel bir antagonizmaya yol açar. Birbirleriyle çatışma halinde olan dilsel biçimler ve argümanların farklı toplumsal gruplarca kamusal söyleme dâhil edilmesi sonucunda; “ortaklaşmacı bir hareketlilik ve bir aradalıkla nitelenen, yüksek düzeyde yapılandırılmış bir davranış biçimi olarak toplumsal hareketlerin” (Shepard, 2009, s. 539) ete kemiğe büründüğüne tanıklık edilecektir.

2. TOPLUMSAL HAREKETLER: ESKİ VE YENİ PARADİGMALAR

Farklı biçim ve etki ölçeğiyle dillendirilen genel itiraz dalgası tekil bireylerin hoşnutsuzluk ve atomize talepleriyle gündeme gelir. Bu bağlamda, tekil eylemleri toplu, kolektif bir hareket ölçeğine taşıyan sembolik bir ara sürecin önemi ortaya çıkar. Bu süreçte yani; tekil eylem ve talepler kolektif bir harekete evrilmezden evvel, öznel anlamlarla yüklü hoşnutsuzluk ve taleplerle bunları belirlediği tekil tutum ve davranışlardan bahsedilebilir. Bu atomize tutum ve davranışlar, Bourdieu’nun da değindiği üzere, sosyal şeyleri ve grupları üretme kapasitesine sahip göstergeler aracılığıyla işleyen bireysel aksiyonlar olarak vücut bulurlar (1985). Bu aksiyonlar açık olmayan biçimlerde somutlaşsa da, Cohen’e referansla, iktidar ilişkileri içerisinde ve onlara karşı kurulmaktan bir adım geride kalmıştır (1985). Bu durumda, “açık direnişe geçtiğinde her zaman politik elektriklenmelere yol açacak olan gizli

senaryolar⁴ın (Scott, 1994, s.306) varlığı söz konusu olur. Bu senaryolar tekil eylemlerin örtük ve örgütsüz olmaktan çıktığı, kamusal olmaya doğru evrildiği kolektif bir bir aradalık olarak toplumsal hareketleri işaretler. Toplumsal hareketler tanımı itibariyle “(...) ortaklaşmacı bir hareketliliği ve bir aradalığıyla niteleyen, yüksek düzeyde yapılandırılmış bir davranış biçimine işaret eder” (Shepard, 2009, s. 539). Çetinkaya'nın dile getirdiği üzere, tarihsel gelişimi itibariyle özellikle de 19.yüzyıla dayanan toplumsal hareketleri bu dönemde boy gösteren kapitalist toplumsal ilişkiler, metalaşma, artan kentleşme ve kitlesel göç benzeri olgularla ilişkilendirilerek açıklanmaya çalışılmıştır. Bu dönemde köylüler, zanaatkârlar ve işçi sınıfı sathında görülen genel hoşnutsuzluk hali; kırsal ve şehirlerde yaşanan vergi ayaklanmaları, ekmek ayaklanmaları, seçim mücadeleleri ve grevler yoluyla dışa vurulmuştur (2012, s.28). Sanayileşme ve kentleşme sonrasında görülen toplumsal itiraz ve başkaldırıları, imtiyazlı seçkinler arasında ciddi biçimde bir rahatsızlık konusu olmuş ve bu kesimler arasında ciddi bir endişeye yol açmıştır.

Diğer yandan, seçkin iktidarına rıza göstermeyen, onu olumsuzlayan ve meşruluğundan sual ederek altını oyan bu toplumsal kalkışma hali, bu ruhu anlamaya ve tahlil etmeye dönük kimi düşünsel çabaları doğurmuştur. Bunlardan belki de en dikkat çekici olanı Le Bon'un “Kalabalıklar” [*Crowds*] adını taşıyan çalışmasıdır. Le Bon, gelinentoplumsal çatışma zeminini; eski inançların sarsıldığı ve kaybolduğu, Batı toplumunun eski direklerinin birer birer yıkıldığı, kalabalıkların baskı ve nüfuzlarıyla öne çıktığı, iktidarlarca frenlenemediği, hükmü büyüyen bir güç olarak tanımlamıştır (1997, s.11). Le Bon'un kişisel tahlillerinde şuarsuz, kolaylıkla manipüle edilen, akli yetenekleri silinmişahmaklar topluluğunun kontrolsüz şiddet patlamaları olarak ifade ettiği toplumsal hareketler (age, s.25); burjuvazinin emek sömürsü üzerinde yükselen egemenliğine karşı; kendi rasyonel itiraz, talep, tahayyül ve

---

⁴Bu bağlamda, gizli senaryonun toplumsal yönünü, büyük eşitliksizliklere karşın, hâkim olanla ilişkilerde bazı tavır ve direniş biçimlerini zorlamak için çaba gösteren politik bir alan olarak görebiliriz. Gizli senaryo pratik direnişin bir ikamesi değil, onun bir koşulu olarak görülmelidir (Scott, 1994, s.285).

maksatlarıyla aşağıdan gelen bir güç hattı olarak yer bulmuştur. Proleter sınıfın öncülüğü altında şekillenen toplumsal hareketler, “ekonomik çıkarları üzerinde yoğunlaşan ve genelde tek bir sosyal sınıftan oluşan üyeleriyle, imtiyazlı sınıfın iktidarını ele geçirmek için merkezi bir şekilde örgütlenmiş, (...) devrim fikriyle özdeşleşerek neredeyse bir siyasal partinin ya da siyasal hareketin gölgesinde şekillenmiştir” (Touraine’den aktaran Çayır, 1999, s.16). 20.yüzyılın ilk yarısına gelindiğinde, kimi toplumsal, ekonomik ve politik gelişmelerin kayda geçtiği görülmüş, bu durum, proleter sınıf failliğinde serpilerek toplumsal hareket paradigmasının elden geçirilmesine dönük çabaları ortaya çıkarmıştır.

Tarihsel izlekte yaşanan bu gelişmelerin başlıcası tekno-sosyal gelişmeler ve küreselleşme olgusuyla ilişkili olmuştur. Belek’in de ifade ettiği gibi İkinci dünya savaşı sonrası döneme gelindiğinde yaşanan teknolojik gelişmeler esnek üretim rejimini doğurmuş, böylelikle uzman bilgi ve maharetinin önemi bu yeni üretim paradigması içinde ihtiyaç duyulmayacak denli basitleşmiştir. Yanı sıra, işgücü niteliksizleştirilmiş, yapı ve çeşitlilik bakımından değişkenlik göstermeye başlamıştır (1997, s.56). Coşkun’un ifadeleriyle, bu sürece koşut olarak gelişen küreselleşme süreciyle birlikte; sermaye ve işgücü arasındaki ilişki küresel bir yüzeye yayılmış, bunun sonucunda ulus-devletin sermaye ve işgücü arasındaki ilişkide geri çekildiği görülmüştür. Devletler’in ekonomik büyüme için sermayeyi kendi ülkelerine çekmeye çalışmasıyla birlikte, sermayenin karının azamileştirmesi için her türlü engelin yavaş yavaş ortadan kaldırıldığına tanıklık edilmiştir(2007, s.108). Böylelikle, örgütlenme ve mobilizasyonunda “yanlılıkların ve haksızlıkların vurgulandığı ideolojinin rol oynadığı toplumsal hareketler”in (Hank vd.’den aktaran Karagöz, 2013, s.134) yerini“yeni”bir politik özne olarak nitelendirilen “yeni” toplumsal hareketlere bıraktığı iddiası ağırlık kazanmış; proleter sınıfın artık-değer dağılımı üzerinde yükselen mücadele biçimlerinin geride kaldığı savlanmıştır. Bunun sonucunda, toplumsal hareketler üzerine söylenen bilimsel sözün bir tür paradigma değişikliğiyle yeniden ele alındığı görülmüştür.

Yaşanan paradigma değişikliği ve üretilen yeni savlarla birlikte, proleter sınıf önderliğinde görülen ve kamusal eyleyileriyle öne çıkan toplumsal hareketlerin geride kaldığı, yeni toplumsal hareketlerin “(...) nesnel sınıf çıkarına dayalı dağıtım meseleleri yerine kültür, kimlik, özerklik, nitelikli yaşam gibi meseleler” (Coşkun, 2007, s.134) etrafında mobilize olduğu ifade edilir olmuştur. Bu hareketler 1960’lı yıllar ve sonrasında bir “kültürel şok” (Wallerstein, 2005, s.16) dalgasına yol açmış, bu dönemde toplumsal yaşamın kamuya açık kısmının özel alanla kurduğu temas; toplumsal olanın “devlet” ve “sivil toplum” ikiliğine hapsedilmişliğinden kurtulmasına dönük alanların açığa çıkarılmasına etkili olmuştur. Melucci’nin “aradaki kamusal alan” [*intermediate public space*] olarak nitelediği buyeni politik alan, yeni toplumsal hareketlerin oluşumunda etkin olmuştur. Melucci’ye göre aradaki kamusal alana hayat veren bu hareketler, kendilerini kurumsallaştırmak ya da parti kimliğine bürünmekten çok, mesajlarını toplumsal kesimlere duyurmak ve bu mesajları politik karar alma süreçlerine tahvil edebilmek noktasında güdülenmiştir (1999, s.107). Yeni toplumsal hareketleri “yeni” yapan şey; hareketlerin güncel olması dolayısıyla değil, ‘eski’ sınıf temelli ve çıkar gruplarına dayalı hareketlerden bir farklılığa işaret etmesinden ileri gelmektedir” (Coşkun, 2007, s.107). Lelandais’e göre bu hareketler, bilinen anlamda klasik işçi hareketlerinden ayrılmak istemesi dolayısıyla da yeni olarak tasnif edilmekten yanadırlar (2009, s.68). Offe’ye göre ise, yeni toplumsal hareketler üzerinde durdukları temalar (barışın, çevrenin korunması, insan hakları), sahip oldukları değerler (merkezi kontrolün karşısında kişisel özerklik ve kimlik), hareket biçimleri (enformel ve kendiliğinden gelişen) ve aktörler (grup gibi davranmayan fakat belli temalar etrafında bir araya gelen topluluklar) gibi dört farklı kategoride ayrışlıklar göstermektedirler (1999, s.67). Bu hareketler, toplumsal hareketleri şekillendiren sınıf çelişkisine dayalı, adil bir toplumsal gelir dağılımını vurgulayan ideolojik ve söylemsel örüntülerden çok, “(...) hareketi tanımlayan farklı değerler ve ideolojilerle ifade edilememektedirler” (Buechler, 2000. s.50-51). Bu ideolojik ve söylemsel örüntüler feminist hareket, ekoloji hareketi, nükleer karşıtlığı, savaş karşıtlığı, hayvan hakları hareketi, ırkçılık ve

milliyetçilik karşıtlığı, azınlık hareketleri, özerklik ve siyasal katılım gibi konulara çapa atmaktadır.

Yeni toplumsal hareketler yaklaşımı, aktörlerin konumları ve problematize ettikleri sorunlar bakımından “siyasal versiyon” ve “kültürel versiyon” (Buechler, 2000, s.48) olarak ikiye ayrılmaktadır^{5,6}. Kültürel versiyon ya da kopuş teorisi bağlamında dile getirilen yaklaşımlara göre, işçi sınıfı toplumsal antagonizmaları sırtlamakta ve radikal siyaseti kurmakta yetersiz kalmıştır. Bu yaklaşımların başını çeken Laclau ve Mouffe'nin savladığı gibi, radikal değişim ve inşanın artık sınıfsal bir özneyle olasılık dâhilinde olmadığı

---

⁵Buechler'in yapmış olduğu ikili tasnife benzer şekilde, Savran da toplumsal hareketlere dair tartışmaların “süreklilik” ve “kopuş” teorileri bağlamında açıklanabileceğini ifade etmiştir. Bunlardan süreklilik teorileri mücadele “aktörleri[ni] politik mücadeleye işçiler olarak girdiğini savlamaktadır” (Savran, 1992, s.12). Kopuş teorileri ise eski ve yeni toplumsal hareketler arasında “radikal bir kopuş varsayarak, toplumsal bütünlüğü semiyotik ya da kültürel koşullarla özdeşleştirir” (Coşkun, 2007, s.139). Bu yolla, siyasetin bizim inşa edilmiş bir şey olduğu, bu nedenle de, siyasetin iktisadi durum üzerinde bir önceliği/üstünlüğü olduğu tezi öne çıkmış olur (Eagleton, 1996, s.285). Bu, siyasetin sıradan bireyler ya da gruplarca inşa edilen bir şey olduğu ve sivil toplum ve çeperinde biçimlenecek bir politik ifade ve mücadele tarzının ekonomik alt yapı üzerindeki önceliği/üstünlüğü anlamına gelmektedir. Öte yandan, üst yapısal uğrağa odaklanan toplumsal mücadelenin kapitalizmin devasa mevcudiyetini görünmez kılmanın amacındaki ideolojik girişimin bir parçası olarak görüldüğü de (Žižek, 2005, s.265) iddia edilmektedir.

⁶Kuzey Amerika çıkışlı Kaynak Mobilizasyonu yaklaşımı ve düşünsel orijinlerini Avrupa kıtasında bulan Yeni Toplumsal Hareketler paradigmasında vücut bulmaktadır. Bu yaklaşımlarla hareketleri anlamaya ve açıklamaya dönük çabaların söylemsel dolaşıma girerek teorik tartışmalarda yer bulduğu görülmüştür. Erken dönem yaklaşımlardan Kaynak Mobilizasyonu teorisi, tarihsel öncüllerini 60'lı yıllarda bulmaktadır. Flynn'a göre (2011) bu yaklaşım, toplumsal hareketleri yapısal krizler ya da konvansiyonel olmayan irrasyonel kitle tepkisi olarak gören sosyal psikoloji odaklı kolektif davranış teorisine tepki olarak doğmuştur (s.116-117). Kaynak mobilizasyonu yaklaşımı “çağdaş hareketleri daha çok politik düzeyde ele alırken, mevcut çatışmaları dışlanmış toplumsal grupların sisteme katılma mücadelesinin ya da farklı biçimde dağıtım talebinin bir ifadesi olarak açıklamaktadır” (Çayır, 1999, s.20-21). Lelandais'e göre (1999) bu teorinin ana eksenini toplumsal hareketlerin neden oluştuğularıyla değil, bu hareketlerin nasıl oluştuğu, geliştiği, başarılı ya da gerilediğiyle ilintilidir. Bu yaklaşımın “kaynak” ifadesiyle imlediği; maddi ya da maddi olmayan niteliğe sahip kaynaklardır. Maddi kaynaklar “para, örgütsel araç gereçler ve iletişim medyası benzeri donanımlar iken, maddi olmayan nitelikler gösterenler ise, organizasyonel ve hukuki bilgi havuzu ve beceriler ve harekete destek sağlayan uzmanlaşmamış emek benzeri öğelerden oluşmaktadır” (Jenkins, 1983, s.533). Kaynakların mobilizasyonu maddi/maddi olmayan kaynakların birikim ve kullanımı açısından zorunludur. Öte yandan, “mobilizasyon bir başına toplumsal gücün kazanılması için yeterli görülmemelidir. Gücün kazanımı, ancak grubun diğer gruplar üzerinde etki yaratabilmesi için elinde bulundurduğu kaynakları mobilize ederek, pratiğe tercüme edebilmesiyle mümkün olacaktır” (Tilly, 1978, s.78).

anlaşılmalı, teni toplumsal hareketler İkinci Dünya Savaşı sonrasında gelişen “yeni hegemonik formasyona” karşılık olarak yükseldiği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu yeni hegemonik toplumsal formasyon, ekonomik düzeyde yaşanan yaygın birikim rejiminden yoğun birikim rejimine geçildiği, toplumsal ilişkilerin giderek metalaştığı bir süreci işaretlemiştir. Refah devletinin müdahaleci karakteri ve toplumsal ilişkilerin metalaşması sonucunda, devlet aygıtı olabildiğince geniş bir alana müdahale etmek zorunda kalmış, artan müdahaleler bürokratik yapıların ve bürokratikleşme eğilimlerinin artmasına yol açmıştır. Ayrıca, kitle iletişim araçlarının gelişmesiyle birlikte standardize, homojenleştirici bir gerçeklik anlatısı ortaya çıkmış, bu durum, kitle kültürünün gelişimde rol oynamıştır (aktaran Coşkun, 2007, s.141-142)

Kopuş teorisi olarak tanımlanan düşünsel hatta yer almasa da, Urry de benzer şekilde, 1960’lar sonrasında ulus, sınıf, etnik grup gibi toplumsal öznelerin çoğullaştığına, buna paralel olarak kültürel kimlik, özerklik ve katılım taleplerinin yoğunlaştığına dikkat çekerek, yeni bir toplumsal formasyonun varlığına işaret etmiştir. Urry’e göre bilim ve teknolojiye ilerlemeler sonucunda toplumsal ilişkiler artık ‘bilgi’ temeli üzerinde şekillenmekte, bu durum ileri sanayi toplumlarından farklı bir yeni toplumsal formasyonunun doğumuna delalet etmektedir (aktaran Coşkun, 2007, s.109). Bu hareketlerintoplumsal ilişkilere kültürel etkileşim, temsil ve ilişkilendirme bakımından olan yönelimleri, Touraine’e göre, “önceki dönemin programlanmış endüstriyel toplum yapısından öte, yeni olarak görülebilecek “post-endüstriyel” bir toplum yapısına geçilmesiyle açıklanmaktadır (1985). Dünyanın kültürel ve simgesel boyutlarıyla algılandığı bu dönemde, insan eyleminin kültürel boyutunun üretim ve tüketim süreçlerinin temel hedefi haline gelişinin zirve noktasına ulaşılmıştır (Melucci, 1999, s.8). Diğer yandan, Coşkun’a göre yakalanan tarihsel momentle birlikte kapitalizmin gelişimine ve giderek küresel bir yapıya bürünmesine tanıklık edilmiş, orta sınıf Marx’ın öngörmediği biçimde genişlemiştir. Yeni sağ anlayışın gelişimi ve neo-liberal politikalar aracılığıyla devlet yapısının değişimi de, yeni

toplumsal hareketlerin önemini biraz daha artırmıştır (2009, s.110). Pakulski'nin tespitleriyle, kopuş teorilerinin ifade ettiği bu “yeni evre”, bu hareketlerin ortaya çıkan “sivil toplum” anlayışı gereği sosyalist bir devrimi hedeflemekten uzak olduğu sonucuna temas etmiş, bu hareketlerin devleti değil de sivil toplumu öncelemeleri dolayısıyla hareket odağının siyasal değişimden sosyo kültürel alana kayışı imlemektedir (1993, s.131). Bu bakımdan, bu hareketlerin asli itiraz noktası toplumsal gerçekliğin mevcut ideolojik ve kültürel dolayımınla üretilerek sunulmuş biçimine dönüktür. Bu hareketler medya dolayımı ile iletilen söylemsel kurgularında, ikincilleştirilmiş kimliklerini politik olarak görünür bir ölçeğe taşıma gayretine girmiş ve kamusal bilincin yükseltilmesine çalışmışlardır. Hareketler, bu maksatla, farklılık ve ötekilik üzerine yapılan söylemsel vurguları artırarak kamusal dolaşıma eklemişlerdir. Çayır'a göre Giddens tarafından “yaşam politikaları” olarak adlandırılan ve hem bireysel hem de topluluk düzeyinde görülen bu özgürleşme politikaları; bireylerin ve grupların hayatlarını etkileyen politikaların ortadan kaldırılması süreci olarak tanımlanmaktadır Bu gruplar hâkim grupların ya da zengin ulusların diğer gruplar ve uluslar üzerindeki asimetrilerin ve bu asimetrileri yaratan farklılıkların kaldırılmasını amaç edinerek, eşitlik prensibi motivasyonu ile hareket etmektedirler (aktaran Çayır, 1999, s.28).

Kişisel kimlik ve meselelerin kamusal düşünüm ve tartışmanın odağına taşındığı bu süreçte, yeni toplumsal hareketlerin “iktidarı ele geçirmeden yürütülecek mücadeleleri savunmuş, bu bağlamda, bu hareketler temel bir devlet-karşıtlığı üzerine kurulmuşlardır” (Faulks, 1999, s.87). Bu hareketlerin elde ettiği kamusal yükselişte; “gündelik ve ahlaki yaşantılarımıza anlam atfedilen ve yön veren kültürel anlatıların bürokratik usuller aracılığıyla baskılanarak kısır bir alternatifsizliğin yaratılmasına dönük müdahaleler” (Crossley, 2003, s.294) ve bunun sonucunda ortaya çıkan toplumsal sıkışmışlık/huzursuzluk hissini sağaltılamaması doğrudan etkili olmuştur. Bu bakımdan, bu hareketler kurumsal iktidar ve doğurduğu toplumsal hiyerarşilere, bu sorunları çözüme ulaştırmakta naçar/isteksiz kalan

geleneksel parti ve sendikalara ve yarattıkları örgütsel hiyerarşilere de karşıdır. Dolayısıyla, bu hareketler bireyi önceleyen bir birey otonomisine, yatay iletişim/etkileşim ve demokratik karar alma mekanizmalarına ağırlık vermekte, lidersiz ve parçalı bir görüntü sergileyerek; “mobilize olmuş gruplar için veya onlarla yoluyla değil, bireysel eylemler biçiminde ortaya çıkmaktadırlar” (Larana vd, 1994, s.6-8). Bu hareketler disiplinli ve katı örgütlenmeler karşısında gevşek ve kurumsal üyelik talebi olmayan ilişki ağları kurmaktan yana durmakta, farklı sınıf üyelerinin (yeni orta sınıf gibi) talep ve çıkarları doğrultusunda şekillenmektedirler. Dolayısıyla, “bu hareketler toplumsal taban olarak sınıf yapısını aşar ve daha çok yaş, toplumsal cinsiyet gibi toplumsal statü unsurlarına göndermede bulunur” (age). Tikel talep, ifade, perspektif ve eylemlilik tarzlarının yakınsayarak bir araya geldiği bu heterojen ağlar “düşünceler ve değerler çoğulluğu sergilemekte; pragmatik yönelimlerle birlikte, katılımcıların karar alma mekanizmalarına katılımını genişletecek kurumsal reformları hedeflemektedirler”. Direniş ve mobilizasyon açısından ayrıksılıklar gösteren bu hareketler “sabote etmek ve direniş gibi radikal mobilizasyon taktiklerini kullanırlar, şiddet içermeyen sivil itaatsizlik eylemlerine başvurumaktadırlar” (age).

İşçi sınıfı ya da “yeni” toplumsal hareketlerin birbirini yatay kestiği vegeçirgenlik/süreklilik gösterdiğini ortaya koyan yaklaşımlar da mevcuttur. Örneğin Klandermans’a göre yeni toplumsal hareketler geleneksel örgütlenme biçimlerinden ayrı olarak ele alınamaz. Bu aşırı bir basitleştirme anlamına gelecektir. Bu hareketler “eski” hareketler tarafından sağlanan fırsat ve kaynaklardan faydalanmaktadırlar (aktaran Coşkun, 2006, s.80). Oikonomakis ve Roos da, tarihsel akışta yaşanan eylemlilik hallerini bir tür rezonans bulma ve mutasyona uğrama dizgesi üzerinden yorumlamayı önermişlerdir. İkili, yaşanan mücadelelerin aradıkları ilhamı bir diğerinde bulduğunu ve bu toplumsal fenomenlerin stratejilerini yaşanan yapısal çelişkilere göre uyarladıklarına dikkat çekmiştir (2013, s.6). D’anieri vd. eski ve “yeni” toplumsal hareketler bağlamında görülen sürekliliğe atfen; “yeni”

hareketlerde görülen pek çok unsurun geçmiş hareketlerin kökenlerine dayandıklarını ileri sürmüşlerdir. Hareketler doğdukları sosyo politik bağlamları ve bu bağlamların görüldüğü tarihsel dönemler ve dayandıkları sosyo ekonomik koşullar bakımından ele alındığında; eski ve yeni hareketler arasında zannedildiği kadar büyük farklılıkların olmadığı kanısına ulaşılabilecektir (1990, s.445). Bora, yeni hareketlerin kökleri, tanımladığı sorun alanları ve talepsel içerikleri bakımından 19.yüzyıla uzanmakta olduğunu dile getirmiş, bu hareketlerin siyasal ve ideolojik dayanakları ve üslupları bakımından 1960'ların sosyalizan/anarşizan hareketlerine dayandığı görüşünü savunmuştur (1990, s.49). "Süreklilik" bağlamında görüş bildiren bir diğer isim Eder'e göre isegerek eski gerekseyeni toplumsal hareketler, mevcut sosyal yaşam biçimine modern devlet egemenliğine karşı çıkan siyasal hareketlerdir. Yaşam alanı ile ilgili yükselen taleplerin siyaset alanında yer bulması amacı taşıyan yeni toplumsal hareketler, gündelik hayatın da siyasallaştırılması vurgusuna sahiptirler (aktaran Demiroğlu, 2014, s.138). Benzer şekilde, Cohen ve Arato dayeni toplumsal hareketlerin hem sistem hem de günlük yaşam düzeyinde işlediğini ileri sürerler. Yeni hareketlerin temel rolünün kimliğin kurgulanması olduğunu kabul ederler. Fakat kimliğin inşası hem sivil toplum hem de politik düzeyde demokratik alanlar yaratmak için bir güç mücadelesini gerektirmektedir. Dolayısıyla, yeni hareketler politik ve ekonomik alanı da hedeflemekte, bu alanlara girmek için baskı uygulayacak örgütlenmeler geliştirmekte ve bu alanlardaki çıkarlarını savunmaktadırlar (aktaran Çayır, 1999, s.26). Žižek'e göre süreklilikten yana tavır alan yaklaşımlar, ideolojik/kültürel dolayimler karşısında postmodern siyasallaşma biçimlerinin ortaya koyduğu meselelere hasar vermek için değil, tam da feminist, ekolojik vs. taleplerin daha etkili bir şekilde gerçekleştirilişinin gerektirdiği şartları yaratmak için ekonominin önceliğine dönüşün savunulması gerekliliğine işaret etmektedir (2005, s.424).

Baskı noktası (artan biçimde medya dolayımıyla yeniden üretilen) kültürel ve sembolik ilişkiler olan "yeni" toplumsal hareketler, mevcut iktidar asimetrileri ve sorunlara meşruiyet kazandırmaktadır. Manni'nin işaret ettiği gibi sistemin

yetersizlikleri, eğer böyle bir yetersizlik mevcutsa bile, onunla savaşarak değil sistemin kendi iç mantığı dâhilinde düzeltilebilir inancını güçlendirmektedir. Öte yandan, tarihsel dönüşüm süreçlerinin doğurduğu “yeni” toplumsal hareketler; sermayenin kolonize edici erkini alt etmeye yakın durmamaktadır. Manni’ye göre başka hiçbir grup/güç, mevcut iktidar ve özel mülkiyet yapılanmalarına karşı örgütlü emeğin iktidarındaki kadar etkili ve direngen bir başkaldırı yükseltemez (2004, s.36-58). Habermas’a göre ise kültürel veçhelere temas eden bu hareketlerin dikkat çektiği bürokratik ve ekolojik sorunların önemli olduğu kuşkusuz yadsınamaz. Bu hareketlerin simgeleştirdiği kültürel karşı çıkışın/mezdan okumaların sisteme ilişkin düzenleme gereksinimi ifade ettiği söylebilse de, hareketlerin karşı kurumlar geliştirmesi ve yaşam dünyalarının içerisinde “kurtarılmış bölgeler” yaratılması açısından dile getirdiği öneriler gerçekçi değildir. Gerekli olan şey küresel ölçüde planlanan ve yönetsel araçlar sayesinde uygulanacak olan ekonomik ve teknik çözümlerdir (aktaran Coşkun, 2007, s.143). Bu bakımdan, Coşkun’un da ifade ettiği gibiyeni toplumsal hareketleri siyasal dolayimler (süreklilik yaklaşımı) etrafında gruplayan yaklaşımlar; yeni toplumsal hareketlerin çıkışı ve ileri kapitalizm arasındaki bağların süreğenliğine yapılacak vurgudan kaçınmamalıdır. Sınıf temelli ve sınıf temelli olmayan hareketler arasında uygun ittifaklar ve koalisyonlar kurulabilirse, yeni toplumsal hareketlerin ilerici bir değişim potansiyeli taşıyacağından bahsedilebilecektir (1999, s.146).

Kültürel temelli olduğu kadar sınıfsal itiraz ve talepleriyle dikkat çeken ve toplumsal hareketlerin güncel örneklerini oluşturan ‘İşgal hareketleri’; Tunus, Mısır, İspanya, ABD ve Türkiye gibi pek çok ülkede zincirleme eylemlilikler doğurmuş ve toplumsal kalkışma külliyatında yer edinmiştir. Bu kalkışmaları tetikleyen tarihsel izlekte Tahrir momentinin bir tür besleyici öncül olarak önemli bir yer teşkil ettiği söylenebilir⁷. Orta Doğu’da Mısır’da⁸ baş gösteren

---

⁷ İşgal hareketleri Zapatista hareketinin göstermiş olduğu mücadele pratiklerinde kök bulmaktadır. Bu mücadelelerden “küreselleşme karşıtı hareket” 1990 ve izleyen yıllarla birlikte serbest ticaretin kolaylaştırılması, küresel sermayenin esnetilmesi, bu sürece eşlik eden nüfus hareketliliği, emek piyasasının güvencesizleştirilmesi ve tüketimin pompalanması gibi sorunlar (Atvur, 2014, s.22) temelinde boy göstermiştir. Hareketin hedefinde küresel

ve kıta Avrupa'sında İspanya⁹'da sürdürülen ilk açık, katılımcı, yatay ve lidersiz eylemlilik kipleri, Eylül 2011'e gelindiğinde Atlantik'in öbür yakasına; ABD'ye sıçramıştır. ABD'de görülen kolektif kalkışmalar OWS adı altında küresel toplumsal muhalefet sathındaki yerini almıştır.

3. #OCCUPY WALL STREET HAREKETİ

Aşağıdan “tehlikeli rüyaların” (Žižek, 2012, s.1) görüldüğü #OWS hareketi Kanada'lı karşıt kültür dergisi *Adbusters*'in 13 Eylül 2011 günü resmi blogundan yapmış olduğu protesto çağrılarıyla kök vermiştir. Siber protestocular *Adbusters*'in resmi sitesi üzerinden yayınlanan manifesto dolayısıyla “bir başka Tahrir momentinin aktörleri olmaya çağırılmış, protesto çağrılarını “ABD’li hegemonik korporasyonların bu momentin nirengi noktasına oturmuştur”¹⁰ ABD’de halk kesimlerini sokak eylemlerine iten tek etmen *Adbusters*'in çağrılarını değildir kuşkusuz¹¹. Özellikle de işgalin henüz patlak

---

çapta ekonomik dengeleri belirleyen G-8, IMF ve DTÖ gibi kuruluşlar yer almıştır (Yıldırım, 2012, s.237). Küreselleşme karşıtlığıyla birlikte bulaşıcı bir etki yaratan kalkışmalar, 2000’li yılların başıyla birlikte, on binlerce irili ufaklı taban hareketin neoliberalizm ve yıkıcı etkilerine karşı bir araya getiren Dünya Sosyal forumuyla (DSF) devamlılık göstermiştir. Forumlar hareketler arası karşılıklı işbirliğine olanak tanıyan, açık ve dolayımlayıcı bir “yakınlaşma alanı” (Yıldırım, 2012, s.238) olarak varlık bulmuştur.

⁸Tunus'ta Buazizi'nin kendisini ateşe vermesiyle başlayan “Yasemin Devrimi”, devrimin anaforuna takılan Mısır halkı ve kitlesel protesto eylemleriyle canlı tutulmuştur. Toplumsal adalet, eşitlikçilik ve siyasal yozlaşma gibi sosyo ekonomik ve politik etkiyenler 2011 yılında Mısır'da yaşanan işgal hareketinin artalanı oluşturmuştur. Tahrir momentinin ayrıksılığı hareketin açık, katılımcı, lidersiz ve yatay bir söz söyleme ve talep üretme biçimiyle diğer işgal hareketlerine ilham kaynağı olmasında yatmaktadır.

⁹Avrupa'da Şubat 2011 sonrası yaşanan Euro krizinin etkileri İspanya'yı da sarsmıştır. Bu süreçte, siyaset arenasına hakim partitokratik diktatörlük halk kesimleri arasında ciddi bir tepki ve güvensizlik hali ile karşılanmış, büyüyen toplumsal, siyasal sorunlar kolektif bir kalkışmayla sonuçlanmıştır (Castells, 2012, s.105-106). Öfkeli hareketi olarak görülen kalkışmalar Tahrir momentiyile sergilenen açık, katılımcı, yatay ve lidersiz eylemlilik kiplerini yeniden üretmek yerleşikliği açısından etkili olmuştur

¹⁰<https://www.adbusters.org/blogs/adbusters-blog/occupywallstreet.html>

¹¹Occupy'ı örgütleyen ilk çekirdek kadro olarak bilinen *Adbusters*'in çağrılarını, hareketin kamusal alana ‘inmesi’ etrafında genel bir beklenti duygusu yaratmakta başarısız kalmıştır. Protesto öncesinde basın yayın organlarında neredeyse hiç haber yapılmaması ve *Adbusters*'in benimsediği iletişim kanallarının sorunlu olması nedeniyle hareket yeteri ilgiyi bulamamıştır (Gerbaudo, 2012, s.183-184).

verdiği sıralarda “bazı kadın göstericilere yapılan biber gazlı müdahaleler, bazı göstericilerin yaka paça edilerek yerlerde sürüklenmesi ve polis güçlerinin uyguladığı toplu gözaltılar” (Schneider, 2011) siber uzamda yakalanmakta olan momentum ve toplumsal destekle birleşmiştir. Etkisini zamanla ABD’nin diğer eyaletlerinde de gösteren eylemler; aralarında mavi ve beyaz yakalı işçiler, kültürel sermayelerine rağmen aradığını bir türlü bulamamış üniversite gençliği ve mortgage mağduru emekliler gibi toplumun yoksunlaştırılan kesimlerinin aktif katılımına sahne olmuştur. Kuşkusuz ki tıpkı Mısır ve İspanya’daki Öfkeli hareketinde olduğu gibi, hareket bir anda çıka gelmemiştir. Gamson ve Sifry’nin de işaret ettiği gibi yerel politik düzlemde o ana değin görülen öğrenci hareketleri, yoksullukla mücadele grupları, medya aktivistleri ve hackerlar ve sendikal mücadele gibi birbirinden farklı pek çok tekil öznenin bir araya gelmiş ve sarsıcı bir toplamda yakınsamıştır (2013, s.162).

ABD ve küresel sermayenin sembolik beşiği Wall Street yakınlarında yer alan Zucotti Park’ta oluşturulan tartışma ve karar alma platformları, Zapatistaların ortaya koymuş olduğu yatay ve lidersiz bir örgütlenme rasyoneliyle örülmüştür. “Genel meclisler” adı verilen bu platformlar, Gerbaudo’nın ifadesiyle sıradan insanlara dertlerini ifade edip hikâyelerini duyurabilecekleri ve kolektif kararlara katkıda bulunabilecekleri bir kürsü sunmuş, Genel meclis türü oluşumlara, büyük ölçüde yataycılığı ve lidersizliği güçlendirmek amacıyla başvurulmuştur (2014, s.225). Genel meclisler birey ya da grupların gündeme dair tekil sorunları kendi söz edimleriyle ifade ettikleri, bu sorunları tartışmacı etkinlikler dolayısıyla işaretleyerek sorunsallaştırmalarına olanak tanımıştır. Diğer yandan, işgalle birlikte çokluluğun kalıcı sakinleri haline dönüştüğü işgal sahası; yaşamsal gereksinimler ve iletişim lojistiğinin yeniden üretilerek gündelik yaşamın sürdürülebilmesi açısından kimi ihtiyaçlarla ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, Graeber’in de ifade ettiği gibi mutfak, revir noktaları, medya merkezleri ve kütüphaneler gibi pek çok yaşam sahası, karşılıklı yardım ve öz örgütlenme gibi anarşist ilkeler doğrultusunda şekillendirilmiş, mevcut toplumsal formasyon içerisinde devindirilmeye

çalışılan bu ve benzeri alternatif kurumlar, hemen herkesin eşit katılım ve katkılarıyla açık bir kolektif işbirliğine ev sahipliği yapmış, yaşamsal olana dönük müşterekler ortak şekilde inşa edilebilmiştir (2011). Bu durum, aynı zamanda alternatif bir toplum tahayyülünün “şimdi”de var olan kaynaklarla, hemen şimdi ve burada hayata geçirilmesine imkân tanımıştır. İktidarın denetim/kontrol markajından geçici olarak kurtarılan bu bölgeler¹², Çoban’ın Lenin’e referansla bahsettiği, “ikili iktidar” alanlarının yaratılması ve ülkenin kalbi sayılabilecek düğüm noktalarında, devrimci düşlerin bugünden farklı biçimlerde gerçeğe dönüştürülebileceğini göstermesi (aktaran Çoban, 2014, s.18) açısından da anlamlıdır.

Manifesto, protokol ve medya üretimine dönük tartışma, karar alma ve kapasite sunma gibi edimlerin, asimetrik güç ilişkilerince soğurulmasını önlemeye dönük doğrudan demokrasi çabaları, hareketin fikirbirliği oluşturma pratikleriyle sınırlı kalmamıştır. Aşağı Manhattan’da yer alan Zucotti Park’ta bir araya gelen göstericiler parkı işgal etmiş ve bu mahali kendilerine mesken edinmişlerdir. Göstericilerin oluşturdukları kamp alanı geceli gündüzlü nöbet değişimleriyle beklenilmiştir. Çoğunlukla genç ve kendini rahatlıkla ifade edebilen iyi eğitilmiş üniversitelilerden oluşan Zucotti işgalcileri, Hammond’a görekimi zaman şahsi meseleler kimi zaman da ekonomik durum ve yönetime dair yaptıkları politik sohbet ve tartışmalarıyla Parkı, adeta ideolojik bir mabede dönüştürmeyi başarmışlardı. Park’ın daimi sakinlerini ziyarete gelen eylemciler, diğer mücadele hatları ile- özgürleştirici bir enerji deposu haline gelen- kurdukları sohbet ve tartışma atmosferiyle ortak halkalar kurma

---

¹²Bubölgeler mekânın toplumsal örgütlenmesi ve bu bağlamda açığa çıkan iktidar mücadeleleri açısından da önem taşımaktadır. Lefebvre’nin de bahsettiği üzere iktidar yetkisi toplumsal mekânı kullanım değerinden arındırarak kamusal bir müşterek olan mekânı toplumsal kontrol amacıyla örgütlemektedir. Diğer yandan, madun gruplar yaratılmak istenen toplumsal kontrole karşı durarak, bağlılık kurabilecekleri yerel nitelikleri savunmaya dönük girişimlerde bulunurlar. Böylelikle, kendi karşıt mekânlarını üretecek olan toplumsal gruplar, bu mekânlar dâhilinde örgütlenecek yaşamsal faaliyetler üzerinde de belirleyici olmayı isteyeceklerdir (Lefebvre, 2013, s.21-30). #OWS hareketinin benimsemiş olduğu işgal eylemiyle birlikte, kamusal mekân kolektif olarak eylemiş; tabandan gelen öz belirleme ve edimler bütünü, iktidarın kamusal mekânın örgütlenmesi bağlamında geliştirdiği hak ve karar yetkesinin geriletmesine yol açmıştır.

fırsatına sahip olmuşlardı. İşgal mahallinde geçici ya da kalıcı olarak yer alanlar, Park'ın nabız atışlarını ve canlılık vaat eden atmosferini derinden duyumsayabilme şansına sahip olmuştur (2013, s.506).

Ax'ın ifade ettiği gibi #OWS hareketi başlarda dağınık bir toplumsal sahada, birbirinden kopuk halde devinen politik öznelerin eylemliliğiyle nitelenmiştir. New York polisi hareket kitleleşmezden çok evvel teyakkuza geçmiş, protestoların ilk kıvılcımlarının çakıldığı anlarda kameralara yansıyan görüntüleri, çevrim içi ortama aktararak kullanıcılarının erişimine sunulmuştu. Artık pek çok kullanıcıya bir "tık" uzaklığında yer alan görüntüler, New York polisinin aşırı miktarda biber gazı kullanarak grupları dağıtmaya çalıştığını belgelenmiş, protestocuların yaşam hakları hiçe sayılmıştır (2012). Öte yandan, Twitter, Facebook ve Tumblr benzeri sosyal medya araçları ile viralleşen görüntüler, ana akım medyanın gündemine girmeyi başarmıştır. Böylece, müdahalelere değin salt küçük bir çekirdek grubun katılımıyla sınırlı kalan işgaller, anlamlı bir niceliğin katılımıyla adeta kabuk değiştirmiştir. Zamanla birer bilgi içeriği olarak İnternet meme'si¹³ haline gelen müdahaleler, yalıtılmış birey ve grupların ortak bir zemin ve kolektif mücadele duygusu etrafında bir araya gelmelerine ve çevrim dışı ortamlarda mobilize olmalarına olanak sağlamıştır.

4. TOPLUMSAL HAREKETLER VE KURUMSAL SİYASET İLİŞKİSİ

Tilly'nin siyasetin icra edildiği kurumlar bütünü ve hukuki çerçeveye [*polity model*]referansla yapmış olduğu ikili ayrıma göre; siyaset, siyasetin alanını çizen ve bu sınırlar boyunca karar almaya dönük araçlara erişebilen kurumsal figürler ile bu figürlere etki etmeye çalışan meydan okuyucu [*challengers*]aktörlerden oluşmaktadır (1978, s.62). Tilly'nin bu tespitinden hareketle bakıldığında; toplumsal hareketler ve siyasal partiler iki apayrı

¹³İnternet meme'si "İnternet üzerinde genellikle taklit/benzetme amacıyla üretilen ve kullanıcıdan kullanıcıya virütik şekilde aktarılan kimi kavramlar, popüler sloganlar vb. medyum biçimleri olarak tanımlanmaktadır" (Schubert, 2003).

düzleme oturmakta, kurumsal olanı imleyen parti siyaseti ile kurumsal olmayı temsil eden toplumsal hareketler keskin bir polarizasyon içerisinde yer almaktadırlar. Tilly'nin bu kestirimleri bir yanıyla doğru olsa da, toplumsal hareketler ve siyasal partiler ilişkisi üzerine oturan genel çerçeveye dair söylenebilecekler bundan fazlasıdır. Kriesi'nin de ifade ettiği gibi kurumsal siyaset ve toplumsal hareketler arası ilişkiler sanıldığı kadar statik olmaktan çok olabildiğince hareketli, flu ve geçirgendir. Siyasal partiler, toplumsal hareketlerin yapısal olarak gömülü olduğu işbirlikçi ve çatışmacı süreçlerden yalıtılmış olmak bir yana, bu hareketlerle kurulacak olandayarılaşma ve işbirliklerinin taraflarıdır (t.y.). Nitekim toplumsal hareketler tarihine bakıldığında, hareketlerin; “köleliğin kaldırılması, ücretsiz temel eğitimin halk kesimlerine tanınması, grev hakkı, çalışma koşullarının iyileştirilmesi, kadın haklarının tanınması ve doğanın korunması” (Rhiannon, 2009, s.32) gibi farklı mücadele başlıkları altında kurumsal siyasal parti yapılarıyla karşılıklı ilişkiler içerisinde yer aldıkları ve partilere etki etmeye çalıştıkları bilinmektedir. Toplumsal hareketler bu ilişkilere taraf oluşturan ve “tarihsel olarak sunmuş olduğu sembolik zeminle kolektif kimliği üretip üzerine söz söyleyen ve böylece benzer çıkarılara sahip yurttaşları kurumsal siyasete eklemleyen aktörler” (Pizzorno'dan aktaran Della Porta ve Chironi, 2015, s. 65) olarak tanımlanan siyasal partilere üç ayrı noktada etki etmeye çalıştıkları görülmüştür. Bunlar, parti programına dönük taleplerin yerine getirilmesi, parti içi siyaseti katılımcı bir karar alma rasyoneliyle örgütlemeye dönük taleplerin yerine getirilmesi ve seçmen kitlesi bağlamında kadın ve öğrenciler gibi temsil bulamayan kesimlerin temsiline dönük taleplerin yerine getirilmesidir (Rohrschneider, 1993).

Rhiannon'un da vurguladığı gibi özellikle de Sol ideolojiyi temsil eden siyasal partilerin toplumsal hareketler gibi taban örgütlenmelerine ihtiyaç duyduğu bilinmektedir. Bunun nedeni; aşağıdan gelen örgütlenmelerin, Sol siyasal partiler açısından ilerici bir siyasal mücadelenin göstereni olarak demokratik talepler ve adil bir toplum anlayışının yaratılması açısından önem içermesidir (Rhiannon, 2009, s.31). Karşılıklı ihtiyaca dayalı bu birliktelikler belirli

işbirlikleri içerisinde ilerlemektedir. Buna göre, toplumsal hareketler belli bir kamusal gündem başlığı etrafında tartışma yaratarak kamuoyu inşasına soyunmakta, itiraz ve taleplerini bu tartışmalar etrafında içererek, genel kamunun dikkatini mobilize etme yoluna gitmektedir. Kriesi'nin de belirttiği gibi hareketler bu süreçte beklenen bilinç yükselmesi ya da toplumsal değişimi gerçekleştirmek için yasama organını kontrol ve denetim altında tutan siyasal partilerin yardımını ihtiyaç duymakta, hareketler siyasal partiler tarafından sağlanacak destek ve yardımlarla, savunmuş oldukları meseleleri çözüme ulaştırmaya bir adım daha yaklaşacaktırlar (t.y.). Diğer yandan, işbirliğinin diğer yakasında yer alan toplumsal hareketler ise “partili siyasal elitlere bir sonraki seçim dönemi açısından partinin işine yarayabilecek bilgi içeriği ve gerekli kaynakları sunarak yardımcı olmaktadır” (Burstein ve Linton, 2002, s.387). Belirli bir işbirliği temelinde yürüyen karşılıklı ilişkiler Della Porta ve Chironi'nin “çifte militanlık” [*double militancy*] adını verdikleri pratikler yoluyla ilerlemektedir. Çifte militanlık, toplumsal hareketler ve parti yapıları içerisinde yer alarak, hareketler ve siyasal partiler arasında mekik dokumayı ön görmekte, çifte militanlar gerek parti içi gerekse de toplumsal hareketler dâhilinde yürütülen inisiyatif ve kampanyalarda görev almaktadırlar. Siyasal partiler toplumsal hareket mobilizasyonu yoluyla seçmen kitleleri arasında açılan çatlaklardan ilerlemektedirler. Çifte militanlar ise partilerin bu çatlaklar boyunca mobilize etmeye gayret gösterdiği seçmen kitesini ajite ederek partiler adına üye/sempatizan ya da oydaş devşirmektedirler (2015, s.62).

Toplumsal hareketler ve siyasal partiler ilişkisi salt parti içi ya da parti dolayısıyla kurumsal siyasete katılım göstermek ve/ya karar alma süreçlerine etki ederek toplumsal değişimi sağlamakla sınırlı değildir. Başlangıçtataban örgütlenmesi olarak boy gösteren kimi hareketlerin, daha sonrasında siyasal partilere dönüştükleri ve karar alma süreçlerine bu yolla dâhil olduklarına tanıklık edilmiştir. Bu, toplumsal hareketler ve kurumsal siyasetin formel yapıları olan siyasal partiler arasındaki ikili ilişkilerin ne denli değişken ve geçirgen olabileceğine işaret etmektedir. Della Porta ve

Chironi'nin de işaret ettiği üzere toplumsal hareketler kimi zaman kendi içlerinden çıkan gruplar aracılığıyla parti yapılarına dönüşmekte, bu yolla, ana akım siyaset içerisinde temsil bulamayan toplumsal grupların sorunlarını dile getirerek bu grupları temsil etme yoluna gitmektedirler (age, s.61-62). Yakın dönem öncesine bakıldığında, Batı demokrasilerinde yaşanan meşruiyet krizi üzerine ortaya çıkan ve “kamusal meydanların işgali, aşağıdan katılım ve yataycılık anlayışı gibi öğelerle ruh bulan toplumsal hareketlerin, taban örgütlenmesi kimliğini bir kenara bırakarak siyasal parti yapılarına doğru evrildiklerine tanık olunmuştur” (age, s.63). Bu hareketler, geçen zaman içerisinde kurumsal siyasetin zeminine oturmuş, içinden çıktığı gruplarındeger ve taleplerini kurumsal siyasetin hâkim söylemi içerisinde taşımışlardır. Örneğin, İspanya'da yakın zaman öncesinde görülen ve Öfkeliiler olarak adlandırılan

İşgal hareketinin daha sonrasında Podemos adıyla gündeme gelecek olan siyasal parti yapılanmasına zemin sunduğu görülmüştür. Bu ülkede görülen işgal eylemlerikurumsal bir yapı olan Podemos'un olgunlaşması için gerekli sembolik zemini hazırlamıştır. Diğer yandan, Öfkeliiler hareketi dillendirmiş olduğu argümanlar yoluyla mevcut siyasal partiler ve siyasal parti sisteminin sorgulamasına dönük eleştirel bakışın geliştirilmesinde de pay sahibi olmuştur (age).

Benzer şekilde komşu İtalya'da görülen ve “temsili demokrasisi ve üretmiş olduğu meşruiyet krizlerine karşı tepki olarak doğan *Movimento Cinque Stelle*[Beş Yıldız hareketi] hareketinin de ilk olarak geleneksel siyaseti çevreleyen sınırların dışında palazlandığı bilinmektedir (Del Savio ve Mameli, 2014). Geleneksel siyasetin dışında mayalanan Beş Yıldız hareketi, söylemsel olarak temsili demokrasiyi ve parti liderliklerini sorunsallaştırmış ve geniş bir kamuoyu yaratmıştır. Hareket, Tronco'nin ifade ettiği üzere, geleneksel parti örgütlenmelerinin dikey örgütlenme tarzlarının aksine yataycı bir anlayışı benimsemiştir. İnternet mecrasını politik iletişim süreçleri açısından ana eksen olarak benimseyen hareket, yerel düzeyde düzenlemiş olduğu genel meclisler benzeri yapılarla, kamusal meselelerin yurttaşlar arasında yüz yüze tartışılmasına dönük bir politika izlemiştir. Beş Yıldız hareketi ilk kez 2013 yılında girmiş olduğu seçim yarışı sonucunda %25,5

gibi bir oy oranına ulaşmış ve kurumsal siyaseti imleyen parlamentoya girmeyi başarmıştır (Tronconi, 2015).

Toparlamak gerekirse yukarıda belirtilen toplumsal hareketlerin göstermiş olduğu üzere, toplumsal hareketler ve kurumsal siyaset ilişkisi olumsal ve içkin olarak geçirgen bir doğaya sahiptir. Hareketler çifte militanlık mekanizmasıyla siyasal partilerle bağlar ve işbirlikleri kurmaya çalışmakta, politik ajitasyon ve propaganda çalışmalarında bulunarak parti adına taraftar toplama yoluna gitmektedirler. Diğer yandan, siyasal partiler ise toplumsal hareketlerin açmış olduğu kanalları kullanarak seçmen kitlesini genişletme gayreti göstermektedirler. Hareketler, değişim talep ettikleri kamusal meseleler bağlamında hukuki olarak bağlayıcı kararlar alma ve politika yapma araçlarına sahip parti yapılarına ihtiyaç duymaktadırlar. Partiler ise seçimlerdeki rekabet güçlerini sağlamlaştırmak için toplumsal hareketlerin sağlayacağı bilgi içeriği ve kaynaklara ihtiyaç duymaktadırlar. Toplumsal hareketler ve siyasal partiler ilişkisi kimi durumlarda araçsal bir ilişki üzerine kurulmaktan çok daha fazlasını ifade etmektedir. Başlangıçta kurumsal siyasetin ve geleneksel pratik ve kurumlarının dışında örgütlenen hareketler, kamusal politika yapım süreçlerine etki edebilmek için parti yapılarına doğru dönüşmektedirler. Partili yapılar haline gelen bu hareketler, temsili demokrasi ve yaşamış olduğu meşruiyet krizleri ile parti liderliklerini olumsuzlamakta, temsil mekanizmasını ciddi biçimde sorgulamaya açmaktadırlar. Hareketler bunu yaparken geleneksel parti yapılanmalarıyla özdeşleşen dikey örgütlenme tarzlarını aşındırmakta, benimsedikleri yataycılık anlayışını, parti içi örgütlenme ve karar alma tarzları açısından temel referans noktası olarak tercih etmektedirler.

5.SOSYAL MEDYA VE ÇEVİRİM İÇİ POLİTİK TARTIŞMA

Flew'e göre yeni medya başta bilgisayar ve enformasyon teknolojileri, iletişim ağları, dijital medya ve enformasyon içeriklerini kapsamaktadır. Bir medya içeriği olarak; veri, metin, ses ve her türlü imajın yakınsayarak bir araya

geldiği ve depolandığı, geniş bant teknolojileri dolayısıyla fiber optik kablolar, uydular ve mikrodalga aktarım sistemleri gibi ağlar üzerinden dağıtıldığı teknolojik sistemler de aynı şekilde yeni medya olarak tanımlanmaktadır. Etkileşime olanak tanıyan yazılım alt yapısı ve multimedya biçemiyle dikkat çeken yeni medya teknolojileri; telekomünikasyon alt yapısı, bilgisayar sistemleri, cep telefonları, uydu şebekeleri, tele-text/video-text, CD-DVD ve multimedya yayıncılığı gibi farklı sistem ve uygulamalardan oluşmaktadır. Bu teknolojileri geleneksel medya teknolojilerinden ayıran birkaç önemli nitelikten bahsedilebilir. Bunlardan ilki, dijital enformasyonun hiç olmadığı kadar müdahaleye açık hale gelmesidir. Flew'e göre dijital enformasyon, doğası gereği, üretim/saklama/paylaşma veya kullanımın her aşamasında rahatlıkla değiştirilerek adapte edilebilmektedir. Aynı enformasyonun geniş bir uzam boyunca dağınık kitleler arasında eş zamanlı olarak paylaşılabilirdiği de görülmekte, geniş hacimli dijital içerikler, USB flash bellek ya da ağ sunucuları gibi küçük fiziki alanlara sıkıştırılarak saklanabilmektedir. Son olarak, küçük bir hacme sahip enformasyon içeriği, sahip olduğu içeriğin nasıl kullanılacağı, kimlerce mülk edileceği ya da yaratılacağına bakılmaksızın tarafsız bir form olarak kalabilme özelliğine sahiptir (2008, s.2-3).

Erişim ve kullanım açısından başlangıçta salt militer ve akademik çevrelerlesınırlı kalan yeni medya teknolojileri, yakın döneme gelindiğinde gündelik yaşamın demokratikleştirilmesi açısından geniş biçimde yer etmeye başlamıştır. Bu teknolojilerin bir varyantı olan ve“(...) kullanıcıların diğer kullanıcılarla çeşitli medya içeriklerini paylaşabilmesini sağlayan web sitelerinin ortak adını ifade eden”¹⁴ (Evans'dan aktaran Kırık, 2013, s.74) sosyal medyanın demokratik maksatlarla kullanılabilceği yönünde yaratılan beklentiler, Golyat'ın totaliteryanizminin Davut'un mikroçipiyle (Reagen, 1989) galebe çalınacağı öngörüsünün rağbet bulmasına neden olmuştur. Bu doğrultuda, sosyal medya gibi yeni teknolojilerle birlikte kamusal yaşamın demokratikleşceği, toplumsal değişime yönelik hamlelerin hız kazanacağına

---

¹⁴Twitter, Facebook, Youtube, Foursquare, Twitpic, Yfrog, Flickr, Wikipedia, Wikia, LinkedIn, MySpace, Pinterets, Reddit, Propeller, Hi5 ve Digg gibi pek çok paylaşım ağı ve çeşitli içerikteWikilerden oluşmaktadır.

dönük yaklaşımlar artan şekilde tartışmaya açılmıştır. Yaşanan süreçte sosyal medyanın “sürekli gelişmekte olan bir yazılım alt yapısına ve çeşitli moderasyon tekniklerine” (Dahlberg, 2007, s.49) olanak tanıdığı fark edilmiş, bu teknolojilerin; “*kapsayıcı* (formel olarak), *özgür* (baskıcı olmayan, devlet ilişkileri bağlamında kamusal ile pazar ilişkilerinin dayattığı çıkarlardan bağımsız), *eşitlikçi* (iletişimsel olarak), *samimi* (olabildiğince), *saygılı* (kendini karşısındakinin yerine koyabilen), *akılcı* (belirli argümanların niçin kabul edilmesi gerektiğini açıklayan) ve *düşünümsel* (kimliklerin yeniden inşa edilmesi)” (age) nitelikleri dolayısıyla politik tartışma ortamına kapı aralayacağı ön görülmüştür¹⁵. Sade kullanıcılar sosyal medyanın sunmuş olduğu kolaylıklarla birlikte çevrim içi ortamda bir araya gelerek tikel söz edimleri, yetenek ve bilgi birikimlerini paylaşmakta ve politik bilgi içeriğinin yeniden inşasında rol oynamaktadırlar. Kullanıcıların aynı zamanda mesajın hem kaynağı hem de alıcısı olduğu bu durumda, sosyal medyanın “geleneksel medyanın kamusal alanı metalaştırarak içini boşalttığı halkla ilişkiler olgusunu azledeceği ve yerinin sahici bir kamusal tartışma faaliyeti ile doldurabileceği”; “toplumsal muhalefetin konsolidasyon süreçlerine ve değişime doğru emin adımlarla yürüyebilmesi açısından gerekli kamusal yoğunluğun elde edilmesinde etkili olacağı varsayılmaktadır (Rheingold, 1993, s.114); (Shirky, 2011).

Sosyal medyayla birlikte çevrim içi politik sohbet ve tartışma ortamının farklı/alternatif görüş açılarını açığa çıkaracağı, bu durumun “demokratik yönetişimin zenginleşmesi, yurttaşlar açısından “salt çoğunluğun” yönetimi ya da elit temsili gibi risklerin bertarafına dönük politik fırsatların doğmasına

¹⁵ Bu potansiyelleri sistematize eden ve çevrim içi ortamın kullanıcılar arası politik tartışma edimleri açısından sahip olduğu niteliklere dikkat çeken çalışmalara göre: Çevrim içi sohbet ve tartışma pratikleri toplumsal yaşamın yüz yüze ilişkilerine oranla çok daha eşitlikçidir. Çevrim içi ortam bireyler arası egemenlik kurma eğilimlerini de azaltmaktadır (Dubrovsky, Kiesler ve Sethna 1991; Rice, 1993; Walther, 1995; Hollingshead, 1996). Walther'e göre, bilgisayar teknolojileri iddia edildiğinin aksine gayri şahsi bir medyaymış gibi görülmemelidir. Kullanıcılar, bilgisayar teknolojilerini, bilgisayar-aracılı iletişim pratiklerine katılım ve kişiler arası ilişkilerin kurulması gibi hususlar açısından faydalı bulmaktadırlar (Walther, 1992). Tidwell ve Walther ise bilgisayar-aracılı müzakerelerde- iletişimi içerikleri açısından- soru-cevap trafiğinin yoğun olarak gözlemlendiği, kullanıcıların kendilerini ifade etme/açma konusunda daha az çekimser oldukları ve kullanıcıların yüz yüze ilişkilerin aksine birbirlerine karşı daha içten davrandıkları yönünde tespitlere varmışlardır (Tidwell ve Walthers, 2002).

olanak tanıyacağı” (Kim, 2006, s.37) düşünülmektedir. Sosyal medyanın sade yurttaşların politik gündeme dair eleştirel görüş açılarını bir araya getirerek geniş kitlelerle paylaşabildikleri, bu yolla, kamusal söylemi kurabildikleri bir sanal kamusal alan [*virtual public space*] olma özelliğine sahip olduğu savlanmaktadır. Papacharissi'nin demokratik söylemsel tartışmaların alanı olarak varsaydığı siber kamusal alan; bireyler ve toplumsal gruplar açısından kamusal bir çevrim içi iletişim için gereken politik eyleyiş kaynaklarını oluşturmaktadır. Ana akım politik söylemin dışarıda bıraktığı karşıt toplumsal birey ya da gruplar, çevrim içi ortamın sağladığı kaynakları kullanarak, kendilerini politik söylemin dışına iten ana akım siyaseti yeniden yapılandırma yeteneğine ulaşabilmektedirler (2002, s.20-23). Wikiler, videobloglar, Twitter ve Facebook benzeri sosyal paylaşım ağları, P2P yazılımları, e-mail grupları, tartışma forumları gibi sosyal medya mecraları sağlamış olduğu karşılıklı etkileşim yoluyla çevrim içi/dışı politik eylemliliğe de davet çıkarmaktadır. Siber protestocular çevrim içi ortamdakı da köşede kalmış meseleleri tartışarak siyasallaştırmakta ve kamusal bilince çıkarmaktadırlar. Diğer yandan, gelecek bölümde de tartışılacağı üzere çevrim içi politik tartışmalar salt söylemsel değiş tokuş düzeyinde kalmayarak, yalıtılmış yurttaşları çevrim dışı kolektif mücadeleler etrafında hareket etmeye çağırabilmektedir.

6. SOSYAL MEDYA VE TOPLUMSAL HAREKET MOBİLİZASYONU

“Kendisi de bir [nevi] mesaj olan” (Melucci, 1999, s.93) toplumsal hareketler, medya dolayımı ve/ya medya içi katılıma tartışmasız şekilde ihtiyaç duymaktadır. Çevrim içi ağlar hareketlere politik kamusal ve hareket alanı yaratma, hareketsöylemlerini kamuoyuyla buluşturma imkânı tanımaktadır. Twitter ve Facebook gibi sosyal medya ve sağladığı aktivist pratikler, hareketleri kendi öz anlatılarıyla birlikte kamusal söylem ve tartışmalara taşıması dolayısıyla işlevseldir. Hareketler, harekete dâhil olmamış çoğunluğun dikkat ve duygu eşiğine nüfuz ederek politik ve söylemsel varlıklarını kurabilmektedirler. Diğer yandan, hareketlerin kurumsal yetkeye

itiraz ederek politik arenada ve/ya çevrim içi ağlarda elde ettiği görünürlük, işitilirlik ve tartışılabilirlik hali “toplumsal hareketin ortak bir kimlik oluşturmaya kolaylaştırır ve biz duygusunu güçlendirir. Toplumsal bir hareket genel olarak grup oluşturma çabası içerisinde “biz duygusu” ile karakterize edilir. Bu aidiyet duygusu, “diğerleri”/“onlar” gibi farklılaşma temelleri üzerinde gelişerek, toplumsal hareketin kolektif kimliğinin ortaya çıkmasına katkıda bulunur. (...) Medya bir yandan toplumsal hareketin birlik içinde kalmasına bir yandan da dışa açılmasını sağlayacaktır” (Kılıç, 2009, s.159-160). Öte yandan, hareketlerin dış dünyaya açılmalarıyla birlikte ortaya çıkan koordinasyon ihtiyacı yine iletişim medyası ve dolayısıyla giderilebilmektedir.

Twitter gibi ileti ve tartışma akış hızı yüksek sosyal medya, toplumsal hareketlerin hareket içi anlık koordinasyonunu elverişli hale getirmekte, hareketler sosyal medya yoluyla gereksinim duydukları taktiksel bilgileri büyük bir hızla dolaşıma sokabilmektedirler. Gerbaudo'nun işaret ettiği üzere Twitter gibi mecralar yoluyla eylem sahasının farklı bölgelerine yayılan bileşenler, yoldaşlarını maruz kalabilecekleri olası olumsuzluklara karşı dakika dakika haberdar edilebilmektedirler. Aynı kanallar üzerinden insanlara ne yapacakları, polisin kalabalığı denetleme girişimlerini nasıl savuşturacakları yönünde özel talimatlar/öneriler de iletilmektedir. Mobil cihazlara sahip deneyimli eylemciler, keşif çalışması yapmak için grupların önünde yürüyerek tweet atmakta, bazılarıysa polis manevraları hakkında detaylar bildirmek üzere arkalarda saf tutarak sahaya yayılmaktadırlar (2014, s.206). Twitter aracılığıyla protesto sahasında olan biteni yakalayan ve gerçekleri kamuoyuyla paylaşan bileşenler; hareketi yön ya da ivme değiştirmeye, farklı bölgelerde konum almaya ya da geri çekilmeye çağırabilmektedir. Bileşenlerden gelecek dijital iletiler yoluyla polis kuvvetlerinin fiziki varlık ya da yıkıcı şiddetinin yoğunlaştığı bölgelere gereken direniş takviyesi de yapılabilmektedir.

Sosyal medya hareketlerin kendi içinde ve dış dünyayla olan enformasyon dağıtım ve koordinasyon süreçlerini örgütledikleri, kimlik ve mücadelelerini üretirken yayıldıkları ağ yapılarına evrilmektedir. Castells bu bağlamda

görülen toplumsal güç ilişkileri ve bu ilişkileri ağ yapısıyla örgütleyen akış ve pratikler bütünü “ağ toplumu” kavramıyla karşılamaktadır. Castells’e göre bir ağdaki düğümler birbirlerine eş ya da sıfır mesafesinde yer almaktadırlar. Ağ yapısı, farklı ve dağınık ağları birbirine ilmekleyen fişlerin varlığıyla anlam bulmaktadır. Castells’in *adaptö* metaforuyla nitelediği bu fişler, bağlantılar yaratmakta ve gücü kendinde toplamaktadırlar (2000, s.76). Sosyal medya benzeri çevrim içi ağlarda kendini var eden hareketler, farklı mecralar arasında köprüler kurmakta ve bu köprüleri birbirine eklemeyerek yayılmaktadırlar. Hareketlerin ürettiği özgül politik içerikler, hareket ve sorunsallaştırdığı toplumsal meselelere dair bilinç/duygu ölçeği kamusallaşmamış düğümler içerisinde/arasında dolaşıma sokularak tartışılmaktadır. Örneğin, taşınabilir teknolojiler ve videolog benzeri sosyal medya kanalları, barışçıl göstericilerin elinde ifade ve toplanma özgürlüğünün savunucu, hikâye anlatıcı ve aktarıcı aparatların dönüşmektedir. Polis ya da iktidar yanlılarının uyguladığı şiddeti resmederek hafızalara kazıyan yeni teknolojiler, otoriter iktidarlara ve iktidar yanlı paramiliter unsurlara dönük direniş ve taarruz pratiklerinin stratejik bir silahı haline gelmektedir. Toplumsal değişime kaldıraç görevi üstlenen direniş deneyimlerinin inişli ve çıkışlı anlarını resmeden bu teknolojiler, bileşenlerin duygusal saflaşmalarını dolayımlyarak hareketin moral motivasyonu ve moral sağlığı üzerinde olumlu bir rol oynamaktadır. Castells’in deyişiyile kullanıcıların eriştiği her bir ağadeta bir “küçük dünya etkisi” yaratmakta, erişilen her bir ağın müstakil kullanıcıları ellerindeki iletileri kendi ağlarındaki diğer kullanıcılarla paylaşarak ağlar arası temasın önünü açmaktadırlar” (2009, s.348). Castells’e göre başlangıçta geniş ölçüde dağınık bir nitelik arz eden kitleler, dolaşıma sokulan iletilerin hangi kullanıcılar tarafından üretildiğini de bilebilmektedir. Bu, kullanıcılar arasında karşılıklı bir güven ilişkisinin yaratılmasına olanak tanımakta, kablosuz ağların yaratmış olduğu güven ağları zamanla, tanımlanan belirli bir odağa karşı örgütlenecek olan mobilizasyonun devreye sokulduğu direniş ağlarına doğru evrilmektedir (age, s.302).

Oluşturulan güven ağları kitleler arası algı ve konsensüsün mobilizasyonunu gerektirmektedir. Konsensüs mobilizasyonu medya dolayım ve medya içi katılım yoluyla ikna ve rıza süreçlerinin üretim ve yeniden üretimini ifade etmektedir. Bu noktada, hedefe oturtulan ve çatışmanın örgütlendiği Öteki'nin saptanması, Öteki'ye dönük eylemliliğin temel sav ve amaçlarının belirlenerek kitlelere aktarılması gerekmektedir. Bu bakımdan, kitlelerin medya teknolojileri yoluyla akli ve psişik olarak mobilize edilerek, hareketin kazanımları yönünde eklemenelebilmeleri (Klandermans, 1984) önem içermektedir. Konsensüs mobilizasyonu değişik düşünce, motivasyon ve çıkarılara sahip muhalif birey ya da grupları, hareket gövdesinde bir araya getirme maksadı taşımaktadır. Bu bağlamda, harekete dair ortaya çıkan gelişme ve tartışmalar, medya dolayımıyla kamusallaşabilmelidir. Hareketin varlığını süregelenleştirecek fiziki/sözlü irade beyanları, karşıt savlar ya da bu beyan ve savları konu edinen kamusal tartışmalar; harekete dair görüş, inanç, duygu ve itkilerin beslenerek yeniden üretilebilmesi açısından gereklidir. Bu bakımdan, kurumsal siyasetin daralıtığı yaşamsal olanı iyileştirmeye dönük her türlü dijital içerik sürekli bir şekilde birbirini tetikleyerek insanların bu hareketlere dair beklentisini daha da çok artıracaktır. Bir kartopu misali yayılan içerikler, insanların isyanlara olan inancını pekiştirerek kendi içinde bir kelebek etkisine neden olacaktır¹⁶. Böylelikle, iktidar yapılarının gözden kaçırmaya çalıştığı iletiler, geniş kitleler arasında viralleşmekte, iktidarın ajitatif, propagandif öğelerle yarattığı anlam setleri üzerinde kurulan tekeller giderek geriletilecek ya da kırılacaktır. Yanı sıra, farklı/alternatif iletişim inşa, anlam yapımı ve yorumsama süreçleri olanaklı hale gelecek; “ağlarla oluşturulacak alternatif bir iletişim ekosistemi; alternatif bir toplum tahayyülünün inşasına olanak sunacak araç ve mecraların üretilmesine de olanak tanımış olacaktır” (Hampton, 2000, s.362).

¹⁶<http://www.e-siber.com/sosyal-medya/sosyal-medyanin-arap-baharindaki-rolu-bilimsel-olarak-kanitlandi>

Gerbaudo'nun konsensüs/eylem mobilizasyonu ve toplumsal hareket iletişimi bağlamında işaret ettiği üzere; toplumsal hareket iletişimi bir yanıyla da, hareket aktivistleri ve eylemciler arasındaki duygusal bağların harekete geçirilmesiyle ilişkilidir. Bu yönüyle bakıldığında medya dolayımının farklı grupların hareketle birlikte, ortak bir zeminde saf tutması açısından kolaylaştırıcı olacağı söylenebilir. Sosyal medya birlikte var olma/hareket etme duygusunun yaratılarak, farklı grupların konsolide edilebilmesi açısından önem taşımaktadır. Dolayısıyla, sosyal medyanın hareket aktivistlerinin becerisi doğrultusunda sade yurttaşları harekete geçirip ortak bir duygusal anlatının araçlarına dönüşme kapasitesi gözden kaçırılmamalıdır (2014, s.260). Diğer yandan, McAdam'ın "mikro mobilizasyon bağlamları" adı verdiği süreçler de gözden kaçırılmamalıdır. Mikro mobilizasyon sembolik inşa ve değiş tokuş süreçleri, dar sosyal kümeler arası ikna, rıza üretimi ve tartışabilirlik haline işaret etmektedir (1988). Cammaerts'e göre bu süreçler çevrim içi ve çevrim dışının karışımı açısından zaruridir. Bu karışım, toplumsal değişim için siyasetçi ve yurttaşların gönül ve akıllarının ancak dağınık gerçek hayatta kazanılabileceği ön görüşüyle temellenmektedir (2007, s.281). Bu bakımdan, politik hareketler yüz yüze, birincil etkileşim ağları kurarak hareketin telos ve eylem stratejisine dönük ikna edici ve güven telkin eden saflaştırıcı anlatılar geliştirmelidir. Bu anlatılar¹⁷ çevrim içi-dışı biçim kanalları potansiyel bileşenler olarak "öğeler"¹⁸e (Laclau ve Mouffe, 2001) ya da hareketin hâlihazırda kendi gövdesine eklediği bileşenlere aktarılmalıdır.

---

¹⁷Bu anlatılarla hareketi var eden ana eksenin ne olduğu/olabileceği, hareket izleğinin ne olduğu/olabileceği, bu izleğin nasıl/ne türden görev dağılımlarıyla kat edileceği gibi strateji ve taktik ve örgütsel yapılanma bütününe yatay kesen meseleler; tanışma toplantıları, atölye, çalıştay ve sanatsal etkinlikler yoluyla öğeler ya da bileşenlere açıklanmalıdır. Kararsız bireylerin harekete kazanımları sağlanmalı, hareket kolektif bir fikir alışverişine açılmalıdır. Bu maksatla, bilgilendirici beyannameler, broşürler ve zinler benzeri geleneksel medyumlar kullanılmalıdır. Bu medyumların geleneksel yöntemlerle dağıtım ve görünürlükleri eylemlilik öncesi kuşlamalar, yapışkanlı etiketler, görünür noktalara asılacak olan afişler ve stant etkinlikleri gibi faaliyetlerle gerçekleştirilmelidir.

¹⁸Laclau ve Mouffe'ye göre öznel konumlara da işaret eden "öğeler" in statüsü, bir söylem zincirine bütünüyle eklenme yeteneği olmayan yüzer-gezer gösterenlerin statüsüdür; "öge"ler diskursif (söylemsel) olarak eklenmemiş her türlü farklılığı nitelemektedir (Laclau ve Mouffe, 2001, s.182); (Ives, 2011, s.240)

Toplumsal hareketler, Bimber'ın da işaret ettiği gibi, sosyal medya dolayısıyla düşük maliyetli ve kapsayıcı bir erişilirlikle birlikte dağınık bir uzam boyunca konumlanmış farklı kesimlere dokunabilmektedir. Yaratılan temaslar neredeyse anlık şekilde gerçekleşmektedir (1998). Diğer yandan, hareketlerin politik olarak uzun erimli olabilmesi, ivme ve dinamiklerini koruyarak kendilerini yeniden üretebilmeleri için alternatif finansman ağlarına gereksinim duyacaktır. Sosyal medya üzerinde bir tıklama başlayan ve virallaşan kampanyalar, hareketlerin finansman arayışını ve bu arayışla dopacak maliyetleri azaltmaktadır. Gereksinim duyulan maddi kaynak, İnternet ve sosyal medya mecraları üzerinde düzenlenen çevrim içi bağış kampanyalarıyla edinilmektedir. Örneğin, hareketler neredeyse sıfır maliyetle YouTube benzeri video paylaşım ağları üzerinde başlattıkları kampanyalarla, her "tıklama" başına bağış toplayabilmektedir. Bağış trafiği istenildiği an kontrol edilebilmektedir¹⁹. Kullanıcılardan talep edilen yardım miktarı sembolik düzeylerde kaldığından kampanyaların başarı şansı artmaktadır.

Sosyal medya araç ve kanalları hareketlerin karşıt savlarını temellendirdiği yeni, alternatif bilgi içerik ve bakış açılarının kitlelere aktarımını sağlamaktadır. Bu araç ve kanallar paylaşılan bilgi ve tartışma içeriklerinin kolektif akılca tartışılarak, yeni strateji ve taktiklerin geliştirilmesi açısından önemli rol oynamaktadır. Bu tartışmalara çevrim içi ortamda erişilecek, paylaşılan eğitsel içerikli alternatif bilgi, tartışma ve materyaller "kitlelerin kültürel sosyalizasyonunu [sağlayarak] "örtülü" bir katılım işlevi görecektir" (Melucci, 1999, s.82). Böylelikle, egemen görüş, değer ve kabullerin tartışılarak sorgulanmasına yönelik yeni/alternatif mevziler aralanmış olacaktır. Hareketler siyasal otoriteye karşı durmak için ortaya çıktıklarında, anti demokratik karar alma mekanizmaları ve altında yatan mantık da gözler önüne serilecektir. Böylelikle, sorunların sistemin genel mantığıyla ilişkili olduğu da gösterilmiş olacaktır. Bu yolla, alternatif kültürel modellerin üzerine düşünülmesi gerektiği ve bunun mümkün olduğu da açık edilecektir(AGE, s.93).

---

¹⁹<http://associationsnow.com/2012/10/youtube-unveils-new-fundraising-tool-for-nonprofits/>

Kameralı telefonlar ve kablosuz ağ bağlantısı özelliğine sahip cihazlar dolayısıyla “kurumsal bir ayrıcalık olarak haberdar, resmi kurumlar, gayri resmi organizasyonlar ve bireylerden oluşan bir karmanın yaşandığı iletişim ekosisteminin bir parçası olarak habere” (Shirky, 2008, s.61) geçişin işaretleri verilmiştir. Uzman bilgisine sahip olmayan toplumsal hareket özneleri; blog ve mikroblog benzeri sofistike olmayan dijital medyumlar yoluyla gündelik olay ve gelişmeleri kendi anlatılarıyla yorumlayarak geniş kitlelere aktarabilmektedir. Örneğin bir mikro blog sitesi olan

Twitter, ana akım medyanın hantal ‘haber toplama’ mekanizmasını atlayarak, gerçek zamanda *örgütlenmekte* ve haberleri yaymada kullanılıyor. Youtube ve Twitter bağlantılı fotoğraf siteleri [ise] (Yfrog, Flickr ve Twitpic) iddia olarak ileri sürülen şeylerin anında kanıtlanmasını sağlamakta kullanılıyor. Bit.ly gibi bağlantıları kısaltarak aktarma sistemleri ise Twitter üzerinden önemli yazı ve makaleleri yaymakta kullanılmaktadır (Mason, 2012, s.75).

Pavlik’e göre yeni medya araçları geleneksel medyanın tüm imkânlarını (metin, görüntü, grafikler, animasyon, ses, video, gerçek zamanlı yayın) sunmasının yanı sıra interaktiflik, isteğe bağlı erişim, kullanıcı kontrolü ve uyarılma gibi bu teknolojilere özgü yeni imkânlar sunmaktadır (2013, s.10). Yeni medya teknolojilerinden faydalanan protestocular “belirli bir hikâye için gerekli ve uygun olan yöntemleri ve iletişim özelliklerini kullanarak hikâyeler anlatabilmektedirler” (age). Böylelikle, protestolara dair olup bitenler, protestocuların kendi öz iletişim kaynakları ve tercih ettikleri dağıtım yöntem/kanallarıyla üretilerek geniş kitlelerle paylaşabilmektedir. Bu, kimi durumlarda mobilize edici bir etkide bulunurken, kimi durumlarda salt bilgilendirici bir işlevde bulunabilmektedir.

Sosyal medya araçlarıyla yerel/ulusal ölçekte olup bitenleri kitlelere ileten sade kullanıcılar; medya metinlerinin üretim/yeniden üretim/kopyalama ve dağıtımını, dar ve imtiyazlı bir profesyonel kliğin ve arkasındaki kurumsal iktidar gücünün elinden almaktadır. Shirky’nin temas ettiği gibi artık yayın yapmak için profesyonel bir yayıncı olmamız gerekmemektedir. “Kitlesele amatörleşme” olarak ifade edilebilecek bu yeni aşığıdan yayıncılık fenomeni; ifade olanaklarının radikal şekilde yaygınlaşmasıyla sonuçlanmıştır. Sosyal

medya benzeri medya, beş yüzyıl öncesinde yaygınlaşarak modern dünyayı doğuran baskı makinesinin yaptığı şeyle aynı şeyi yapmaktadır (2011, s.62). Pavlik'e göre çevrim içi ortamın desteğiyle daha akıcı ve dinamik hale gelen haber içeriği; olay ve süreçlerin gerçek yaşamda daha iyi temsil edilmesini sağlarken, olup biteni en önce bilmek isteyen insanların, gelişmelerden rahatlıkla haberdar edilebildiği de gözlemlenmektedir (2013, s.37). Haberin hızlı şekilde dolaşıma girmesiyle birlikte, protesto gündem ve akışı kısa sürede güncellenebilmektedir. Bu da, eylemliliğin strateji ve taktiklerinin mevcut şartlara uygun şekilde anlık uyarlamalarla müdahale edilebilemsine olanak tanımaktadır. Ayrıca, hareketin mayalanma²⁰, mobilizasyon, koordinasyon ve yeniden konum alma gibi süreçlerine dair hız artmakta, yaşanabilecek zaman ve maliyet kayıpları en aza indirilebilmektedir. Çatışma sahasında elde edilen ve ulusal/uluslararası düzlemde dolaşıma sokulan enformasyon bütünü, ana akım medyayı da harekete geçirecek ve medya profesyonellerini sokağa çıkmak zorunda bırakacaktır. "Kullanıcılar kendi kişisel hikâyelerini [çevrim içi ortamda] paylaşırken, fotoğraf ve video paylaşımı yoluyla şiddet olayları veya iftira gibi durumlarda belgeleme gerçekleştirilmektedir" (Gerbaudo, 2014, s.264). Böylelikle, kurumsal yetkelerin gerçeği manipüle etme ya da bastırma niyetleri cevapsız kalacak, gerçeklerin bir sır perdesiyle dikkatten kaçırılmasının önü alınmış olacaktır.

7. SOSYAL MEDYA VE TOPLUMSAL GÜÇ ASİMETRİLERİ

Yeni medya teknolojilerine dönük olarak, bu teknolojilerin gündelik yaşamı demokratikleştireceği, ifade, yayma ve toplanma özgürlüğünün pratik edilmesine koşturarak; siyasal katılım ve sembolik değiş tokuşun yapılacağı mecraların oluşumunu güvence altına alacağı dile getirilmektedir. Bu bağlamda, yeni teknolojilerle birlikte otoriter, baskıcı iktidarların ya da ticari korporasyonların toplumsal öznelerin politik ilgi ve irade beyanları yoluyla

---

²⁰ Mayalanma, öncesinde bireysel eylem olma düzeyinde boy gösteren "şikâyet ve taleplerin örtük olmaktan çıkarak kitleleşmeye ve/ya endemik olmaktan çıkarakepidemik olmaya doğru yüz tuttuğu" (Hopper, 1950, s.273) bir sürece işaret eder.

baskı altına alınabileceği, bu yapılara karşı çevrim içi-dışı otonom alanların yaratılabileceği de bir diğer olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer yandan, bu teknolojileri toplumsal güç ilişkilerinden yalıtılmış gibi yorumlamak; iktidar yapılanmalarının çevrim içi ortamda faaliyet gösterebileceği gerçeğini bir kenara atmak ve bu yapıların çevrim içi ortamda yaratmaya ehil olduğu güç ilişkilerini göz ardı etmek anlamına gelecektir. Atton'un yerinde tespitiyle ifade ettiği gibi İnternet teknolojileri politik ve ekonomik değişkenlerden uzak kalmaz, yaşanan teknolojik gelişmelerin ticari korporasyonlar ve siyasal iktidarlar gibi belirli toplumsal yapılarla şekillendirilerek belirleneciktir (2002, s.24). Saveri vd. internet teknolojilerini "sosyal yazılım" kavramı altında nitelerken tekno iyimserlerin askıda bıraktığı hususları akıllara getirmiştir. Buna göre, sosyal yazılım temel olarak onlarca medya, gereç ve/ya uygulamadan oluşan bir araçlar bütünü olarak görülebilir. Böylesi bir iletişim düzeneği bireysel çabaları güçle donatan, bireyleri büyük kümelere bağlayan ve gruplar arası ilişkilere zemin sağlayan bir teknolojiye karşılık gelmektedir. Fakat aynı teknoloji, ağ dinamikleri akışlar ve trafik verileri gibi meta verilerin bir araya getirilmesini sağlayarak bu ağlarda görülen edimleri ölçüm altına almakta, kişisel verilerin izi sürülerek ortak bir bütünde bir araya getirilmektedir (2005, s.22). Atton ve Saveri vd.'nin sunduğu izleğe sadık kalmamız durumunda, enformasyon ve yeni iletişim teknolojilerin artan biçimde "neo panoptik" (Mann vd, 2003) teknolojiler olarak işe koşulduğunu açık şekilde görebiliriz. Buna göre, blog ve sohbet odaları benzeri etkileşimli ortamlar, Wikiler, çeşitli sosyal uygulamalar, güvenlik kameraları, *Doubleclick* benzeri reklam yazılımları ve giyilebilir teknolojiler gibi pek çok teknik altyapı, gözetleme teknolojileri açısından stratejik veri kaynakları olarak iş görmektedir. Bir iktidar edimi olarak işe koşulan "gözetleme pratikleri birey ya da gruplara ait verilerin davranışları kontrol altına alarak disipline etmek niyetiyle toplandığı ve bireylerin şiddet yoluyla hedef tahtasına oturtulduğu" geniş bir uygulama sahasına denk düşmektedir" (age).

Bu türden bir uygulama sahası Rheingold'un "Smart Mobs" olarak nitelediği "yarattıkları yazılım çıktılarıyla her yana yayılarak nüfuz eden akran

kolektiviteleri ve sosyal ve mobil iletişim ağlarını” (2003, s.66) olumsuz yönde etkilemektedir. Morozov’un da işaret ettiği gibi iktidar gücü çevrim içi ortamda yaratılan kişisel trafik örüntülerini ve kullanım alışkanlıklarını “kamu güvenliği” adı altında takip etmekte, modern diktatörler yeni teknolojileri büyük bir ustalıkla yöneterek modern İnternet sansürünün sofistike örneklerini sergilemektedirler (2011, s.xiv). Paradoksaldır ki, bir yanda kamusal iletişimi demokratize ederek, katılımcı ve eşitler arası bir kamusal karar alma kültürünü inşa edeceği ön görülen sosyal teknolojiler; kullanıcı kaynaklı enformasyon akışının gözetlendiği ve böylelikle de “(...) toplumsal kontrol ve ayrımcılığın yeniden üretilmesi için kullanıldığı” (Humphreys, 2011. s.576) sistemlere dönüşebilmektedir. İktidar kurumları bu teknolojileri toplumsal muhalefeti mayalanmazdan ya da tehditkâr sınırlara ulaşmazdan evvel etkisizleştirmek ve kontrol altında tutmak gayesiyle tercih etmektedir. İnternet teknolojileri yeni çığırılara doğru gelişim gösterirken, kontrol ve sansür teknolojileri de bu gelişimden geri kalmamaktadır.

İktidar rasyonalinin bir başucu aparatı olarak tercih ettiği sansür “her tür muhalif [ya da sakıncalı bulunan] konuşma formunun baskılanma, sınırlandırma ya da silinmesine dönük eylem ya da sistemler bütünü olarak tanımlanmaktadır” (Deibert, 2003, s.4). Sansür paradigması²¹ açısından-

---

²¹Sansür mekanizması politik karşıt içerik, görüş ya da tartışmaların istenmeyen kodlarından ayrıştırılarak rafine edilmesi, engellenmesi ya da bu anlatıların iktidar kodlarıyla yeniden çerçeveselenmesi gibi amaçlara hizmet eder. Türkiye’de sansür AKP iktidarı döneminde yapılan yasal mevzuatlarla meşru bir temele oturtulmaya çalışılmıştır. Türkiye’de İnterneti kontrol edilebilir ve denetlenebilir bir mecraya dönüştürme çabası 5651 sayılı “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun” ile cisimleşmektedir. 2007 yılında yürürlüğe giren ve 19 Ocak 2015 yılında çıkarılan torba kanunla nihai şeklini alan bu kanuna göre; hukuki bir durum için Yargı yetkesi bypass edilmiş, Yürütme ve hatta İdari kadrolara dahi karar verme yetkisi tanımlanmıştır. Site sahiplerinin verilen kapatma kararı için 24-48 saat süreç tanınmış, karara uyulmaması durumunda erişim ve yer sağlayıcıya 500.000 TL’ye varan para cezaları öngörülmüş, bu cezalara "lisans iptali" de dâhil edilmiştir. 19 Ocak 2015’te yürürlüğe konan ve kanuna eklenen değişikliklerde; ihlallerde bulunan URL’ler engellenebileceği, bu ihlallerin önlenemediği durumlarda ise, internet sitesinin tümünden kapatılabileceği hükmüne yer verilmektedir (Nebil, 2014).

5651 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği günden bu yana alınan erişimi engelleme kararı sayıca 79 bin’e yaklaşmıştır (Engelli Web, 2015). TİB’in almış olduğu erişimi engelleme kararları başta Twitter, Facebook ve Youtube gibi önde gelen sosyal mecraları da kapsamış, erişime dönük engellemeler ulusal olduğu kadar uluslar arası kamuoyunun da gündemine taşınmıştır. Twitter 2014 yerel seçimleri öncesinde yine TİB’in almış olduğu bir erişimi

Deibert ve Rohozinski'nin de dikkat çektiği üzere- belki de en dikkat çekici uygulamalar akıllara Çin hükümetinin erken dönem politikalarını getirmektedir. Hatırlanacağı üzere İnternet sansürünün *ilk kuşak* taşıyıcılarından Çin, ulusal filtreleme sistemini hayata geçirerek bilgiye erişimi lağveden birkaç “öncü” ülkeden biri olmuştur. *Great Firewall of China* olarak bilinen kontrol teknikleri; Çinli kullanıcıların internet protokol adres, şifre ya da alan bilgilerini, stratejik boğulma noktalarında yer alan yönlendirici ya da yazılım paketlerinde yedekleyerek programlamayı başarmıştır. Yakın tarihe gelindiğinde, ikinci ve üçüncü kuşak sansür teknolojilerinin uygulama alanı bulunduğu ve birinci kuşak varyantlarına oranla çok daha zımni, esnek ve saldırgan bir karaktere büründüğü görülmüştür. Yeni dönem sansür teknikleri bir yandan teknik filtrelemeye dönük önlemleri yasal mevzuatlarla meşrulaştırırken, kimi kaba metotlara da başvurulmaktadır. Kontrol uygulamalarını özelleştirme ya da üçüncü kişilere taşere etme benzeri kanun dışı ya da örtülü pratiklerin kullanılmasını ön görmektedir. Kullanıcıların hareket ve işlem alanını açık biçimde daraltan böylesi karşı-özgürlükçü tasarruflar, çevrim içi ortamda ne türden bilgilerin kamusal dolaşıma ekleneceği, erişileceği ve nakledilebileceği üzerinde ciddi bir asimetric yetkenin kurulmasına olanak tanımaktadır (Deibert ve Rohozonski, 2010, s.4-6). İktidarın kimi zaman “kültürel değerlerin korunması ve aktarılmasına yönelik bir araç olma niteliği” (Rodan, 1998) dolayısıyla hararetle savunduğu İnternet sansürü, eleştirel düşüncenin kamusal alandan uzaklaştırılmasına hizmet etmektedir. Bu yolla, İnternet özgürlüğü, bilgiye erişim, eleştirel ifade ve çevrim içi toplanma özgürlüğü gibi pek çok temel hak ve özgürlüklerin ihlal

---

engelleme kararıyla erişime kapatılmıştır. 31 Mart 2015 günü Berkin Elvan soruşturmasını yürüten Savcı Mehmet Selim Kiraz Çağlayan adliyesinde rehin alınmış, savcının rehin alınma görüntüleri sosyal medyada yer almıştır. Twitter ve Youtube 6 Nisan 2015 günü bu kez İstanbul 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin kararıyla erişime kapatılmıştır. Erişimi engelleme kararı savcı Kiraz'a ait ses, görüntü ve videoların yurt içi kullanıcılarca erişimine kapatılmıştır (İnternet Haber, 2015).Türkiye'de internet özgürlüğünü alabildiğine askıya alan ve ihlal eden sansür uygulamaları, “hafif müstehcenlikten LGBT[İ] içeriğine, meşru aktivizmin bin türünden geniş bir yelpazede politik muhalefet bilgi akışına kadar” (Uçkan, 2014) karşıt, alternatif bilgi akışını bertaraf edici bir araç olarak kullanılmaktadır. Trafik bilgileri gözetlenen sade yurttaşlar, açık bir baskı ya da tehdit olmaksızın iktidarın sansür uygulamalarını içselleştirerek oto sansür uygulamaktadır.

edildiği görülmektedir. Bununla birlikte, demokrasi kültürünü oluşturan oydaşma, eşit katılım ve bilgiye erişimgibi asli edimlerin kısıtlandığı apaçık ortaya çıkmaktadır. İnternetin sansüre uğradığı hallerde kesintisiz bir etkileşimden bahsetmek güçtür ki bu da kamusal oydaşımın önünü keserek eşit katılımı sekteye uğratmaktadır.

Çoktan-çoka karşılıklı soru-cevap trafiğine olanak sunan sosyal teknolojiler; sade kullanıcıların kamusal bir meseleyi kavrama/süzme ve buna karşı ortak bir farkındalık geliştirerek mobilize olma kabiliyetine olanak tanımaktadır. “Bu tür bir sosyal farkındalığın üç düzeyi vardır: Herkesin bir şey bildiği zaman; herkesin, herkesin bildiğini bildiği zaman ve herkesin, herkesin bildiğini herkesin bildiği zaman. (...) Bu ortak farkındalık, gerçek halk hareketi için gerekli adımdır” (Shirky, 2011, s.145). Olup bitene dair edinilen bilgi içeriği çevrim içi protestoları sokak ve meydanlara taşıyabilecek bir bilinç kabarmasına yol açacaktır. Bu, politik eyleyişi de beraberinde getirerek, protestocuların fiziki karşılaşmalara ve siyasal katılıma dönük motivasyonlarını koşullayacaktır. Diğer yandan, çevrim içi ortamda erişilen bilginin protestoların kamusal mekânlarataşınacağı garantisini verdiğini iddia etmek tartışmaya muhtaç bir önermedir. Papacharissi’ye göre çevrim içi bilgiye erişim İnternetin demokratikleştirici potansiyelleri açısından işlevsel olsa da, bir başına yeterli değildir. Bilgiye erişim evrensel olmadığı gibi, herkes için ulaşılabilir da değildir. Çevrim içi politik tartışmalar bilgisayar alt yapısı ve çevrim içi ortama erişme imkânına sahip varsıl kullanıcıların belirleyiciliği altındadır. Sanal ortam farklı çıkar gruplarının bir arada bulunduğu, kendi karşıt kimlik ve söylemlerini sergilediği bir mekân olarak gerçek yaşamın çatışmacı dinamiklerini yeniden üretmektedir (2002, s.15-21).

Çevrim içi ortamın sunduğu bilgi toplamı, politik tartışmanın önünü açabildiği gibi, bilgi içeriğinin tematik ve çoğulcu yapısı, kolektif ve tutarlı bir usa vurum ve tartışma etkinliğinin maya tutması önünde engel yaratmaktadır. Hardt ve Negri’ye göre bilgi içeriğinde yaşanan artış, bireyleri düşünce ve yorumlarını ifade etme ve politik olarak katılım edimine çağırsa da, giderek

medyalaştırılan öznellikler paradoksal olarak ne aktif ne de pasif olarak tanımlanmakta; kullanıcılar sürekli olarak dikkat kesilmiş bir bekleyişe itilmektedirler (2012, s.23). Çevrim içi mecralar öznel iletişim ve ifade etkinliğini uyarsa da, bu, etraflı ve sistematik bir düşünme halini güvence altına almamakta, aksine çoğunlukla da sakatlamaktadır. Rasyonel ve temellendirilmiş bir argümantasyon va tartışma fiili yerini, Abramson ve diğerlerinin “temelsiz/ivedi düşünceler” (1988) olarak nitelediği, düşünmeme ya da anti-düşünce hali ve söylemine bırakabilmektedir. Bu doğrultuda, Morozov’a referansla, sosyal ağlarda mobilize olan sade kullanıcıların ağlaşmaya dönük katılımlarını politik bir ideoloji ya da mücadeleye yönelik bir argüman üzerinde temellendirmekten ve çevrim içi eylemleriyle politik olarak anlamlı ve değişime yönelik bir katılımı bulmaktan uzak oldukları kestirilmektedir. Morozov’un *Slacktivism* olarak nitelediği bu durumda “birey çevrim içi ortamda pasif bir eylemde bulunarak kendini iyi hissederken, politik olarak hiçbir etkiye/değişime yol açamamaktadır” (Christensen, 2012, s.3). Morozov’a göre *Slackivistler* edindikleri gündelik bilgi ve siyasal adanmışlıklarını (düşük de olsa) akran grupları nezdinde takdir görmek ve kişisel izlenimler yaratmak için kullanabilmektedirler. Diğer yandan, Tweet atmak, çevrim içi bir kampanya için imza toplamak, Facebook grubuna yeni üyeler toplamak, üyelerden siyasal kampanya linklerini bloglar üzerinde paylaşmalarını istemek, belirli bir konuya çözüm üretebilmek için bağış toplamak gibi faaliyetler, yerel sorunlara çare aramak açısından faydalı olsa da, küresel sorunlara dikkat çekmek noktasında cılız kalmaktadır. Protestocular asıl istikametleri olan sokak ve meydanlara inmekten, miskinliğe kapılıp İpad’leri başında avunarak kendilerini tatmin etmeyi tercih etmektedir. Slacktivism toplumsal sorunlara dair farkındalık yaratmak için ideal olsa da, kitlelerin kamusal mekânlarda mobilize olmaları ve iktidarın her türlü fiziki/sembolik şiddetiyle yüz yüze çarpışarak yaratabilecekleri toplumsal değişimler açısından akla yatkın durmamaktadır (2011, s.186-203). Slacktivism toplumsal sorunların politik olarak iyileştirilmesi, değişim ve dönüşüm için sahici, somut adımların atılarak, gerekli çabaların çevrim içi ortama yatırılmasını ifade etmektedir. Kar ve Kesim’e göre bireylerin

slacktivismle çevrim içi ortama sıkışıp kalan pasif eylemlilik halleri²²; düşük maliyet, düşük risk ve yarattığı yüksek katılım nedeniyle kişisel bir tatmin sağlarken, eylemlerin çevrim dışı ayağını oluşturan sokak gösterilerine katılımın etkinliği azalmaktadır (2015, s.141-142).

Morozov’la benzer bir düşünce hattını takip eden White ise anlamlı bir politik değişime yol açmayan bu pasif eylemleri, eylem biçimlerine hâkim yöntem ve bunların pratik edilme şekilleri açısından sorunsallaştırmıştır. White, çevrim içi protestolara “siyasal Sol”la olan ilişkisi üzerinden yorum getirmiş, protestoların giderek rakamlar ve sayısal oranlarla dile gelen bir pazarlama faaliyetine dönüştüğü gerçeğine dikkat çekmiş, bunu *Clicktivism* nosyonu ile açıklamıştır. *Clicktivism* çevrim içi protestoların ve siyasal kampanyaların başarı ve viralleşme hikâyeleri, bu kampanyaların 24 saat içinde topladığı imza sayısı, protestocuların oto biyografilerini resmedercesine makyajladıkları alternatif medyumlar (Web site tasarım ve içeriklerinde olduğu gibi) ve markalaştırma teknikleri gibi öğelere başvurulmasını ifade etmektedir. Bu türden bir protesto kipi akıllıca tasarlanmış bir pazarlama aldatmacasını çağrıştırmaktadır. White’a göre toplumsal değişim iddiası taşıyan fakat serbest piyasa mantığının gerekliliklerini benimseyerek yeniden üreten çevrim içi eylemler; siyasal şüphencilik patlak vermesine, dikkatlerin somut radikal hareketlerden uzaklaştırılarak etkisizleştirilmesine yol açmaktadır. White’ın ön görüşüyle sahici anlamda eleştirel bir ton taşıyan siyasal bir tavrın pazarlama mantığıyla ikame edilmesi, genel bir siyasal edilginlik halinin üretilmesinden başka bir fayda sağlamayacaktır (2014).

Çevrim içi protestoları protestocuların sosyal ağlar üzerinde güncel bir meseleye dair edindiği bilgi ya da ortak farkındalığa indirgemek; kolektif mobilizasyonun geleneksel iletişim boyutunu görmezden gelmek anlamına gelebilir. Klandermans’a göre kitle mobilizasyonu “konsensüs mobilizasyonu”

---

²²Bunlar kullanıcı yorumlarınınlike’lamak, tweetlemek, re-tweetlemek, çevrim içi dilekçe başlatmak/imzalamak, gündemdeki meselelere dair durum paylaşımında bulunmak, çevrim içi tartışmalara dâhil olmak ya da çevrim içi bağış kampanyalarına katılmak benzeri etkinliklerden oluşmaktadır.

ve “eylem mobilizasyonu” olmak üzere iki ayrı aşamadan oluşmaktadır. Bunlardan “konsensüs mobilizasyonu” bir algı savaşını imlemektedir. Medya teknolojilerinin devreye sokulduğu bu uğrakta, kitleler ortak bir farkındalık temelinde mobilize edilmektedir. Öte yandan, “eylem mobilizasyonu” ise toplumsal hareketin bireyleri eylemliliğe çağırdığı ve bu suretle elektronik iletişim araçlarını bir kenara bırakarak, farklı halk kesimleriyle birincil/yüz yüze iletişim ağlarının kurularak kitle rızasının elde edildiği kritik bir sürece denk düşmektedir (1984, s.584-586). Bu bakımdan, çevrim içi ortamda kurulan ilişkilerin gerçek hayata taşınması hayati önem taşımaktadır. Siber uzamda, fiziki ortamda yaşanan protestoların çok uzağında, kullanıcılar arasında kurulan temaslar; protestocuların- karşılıklı güven ve duygudaşlık inşa ederek- birincil ve organik ilişkileri harekete geçirmesi ve sokak ve kamusal meydanlarda omuz omuza sat tutmaları açısından her zaman yeterli olmayacaktır. Bu bakımdan, konsensüs ve eylem mobilizasyonun zorunlu bir aradılığı aranmalıdır çünkü ancak bunun sonucunda “bir gösterilenin olmadığı bir gösteren olarak kendi tikel içeriğinden yoksun ve bu yüzden, ayrı şikayetleri olan farklı insan grupları arasında; antagonist olarak tabir edilebilecek bir çizginin “eş değerlik zinciri”yle çizilerek, toplumsalın üretildiği bir durumun yaratıldığı görülecektir” (Gerbaudo, 2014, s. 69-70; Laclau, 2005, s.96).

Alvin Toffler daha 1980’li yıllarda “üretici ve tüketici kültürel rollerinin yakınsamasıyla birlikte ortaya çıkan kullanıcı tipolojisini üre-tüketici olarak tanımlamıştır” (aktaran Manzerolle, 2010, s.462). Günümüze gelindiğinde, neredeyse sınırsız bir etkileşim ve veri paylaşımına olanak tanıyan Web 2.0 teknolojisi, üre-tüketicilerin trafik bilgileri, kişisel beğeni/beğenmeme durumları, ilgi alanları, konum paylaşımları, kişisel adres bilgileri ile resim ve video paylaşımları gibi kullanım alışkanlıklarını imleyen pek çok kişisel bilgi “kitlesele olarak gözetlenmekte ve depolanmaktadır. Karşılaştırmalı olarak değerlendirilen bu veri ve kullanım alışkanlıkları, reklam veren üretici/tedarikçi korporasyonlara satılmaktadır” (Fuchs, 2011a, s.138). Analiz edilerek anlamlı bütünlere dönüştürülen bu veriler sonucunda “bireyler, rutin

ölçümler nispetinde kategori ve sınıflara göre ayıklanmaktadır (Gandy, 1993, s.15). Panoptik ayıklama [*panoptic sort*] olarak da adlandırılan bu uygulamalarla birlikte, dijital veriler fikir ve fırsatların rutin ölçümleri ve bu ölçümlerin beslediği yönetsel modellerin hizmetine sunulmaktadır” (age).Böylelikle, subjektif ilgi/beğeni ve tercihler nicel kategorilerle tanımlanmakta, bu veriler spesifik gruplara ayrılarak “kişiselleştirilmiş” reklam içeriklerine dönüştürülmektedir.

Bu içerikler kullanıcıların hangi ürün ya da hizmet gruplarını sevebileceğine dönük tahminleri tutarlı hale getirirken, pazarlama faaliyetlerinin daha az opak ve daha kesin şekilde öngörülebilir bir tüketici kitlesine yönelik olarak planlanmasını da mümkün kılmaktadır. Bu durum, Fuchs’un ifade ettiği gibi Google benzeri şirketlerin, yeni İnternet ve mobil internet uygulamalarına dönük inovasyon çabalarının ardında yatan, güçlü ekonomik dürtüleri açık biçimde gözler önüne sermektedir (Fuchs, 2011b, s.291). Kamusal alanın siyasal iktidar ve ticari aktörler benzeri kolonize edici güçlerin taarruzlarına karşı savunmasız olduğu gerçeği göz önünde bulundurulmalıdır. Diğer yandan, içinden geçilen değişim döneminde [*a period of flux*] (Coleman, 2013) internetin kamusal alanın oluşumu üzerinde oynadığı rolü yadsımak elbette sahici olmayacaktır. İnternet uzamı toplumsal mücadeleler açısından toplumsal aktörlere iktidar kuvvesinde açılacak olası çatlakların yaratımı açısından da umut dağıtmaktadır (Fuchs, 2011b, s.379). Enformasyon ve yeni iletişim teknolojileri, anti-demokratik kamusal iletişimi, dolayısıyla da, ifade ve tartışma özgürlüğü gibi demokratik değerleri bir başına restore/ihya etmeye ehil olamaz. Bu teknoloji ve uzamların kaçınılmaz şekilde iktidarın karşı saldırısının araç ve mahallerine dönüşebileceği akıllarda tutulmalıdır. Öte yandan, İnternet uzamı ve teknolojilerinin, toplumsal özgürleşim ve demokratikleşmenin potansiyelleri açısından kayda değer mahal ve araçlar olarak değer içerdiği gerçeği üzerinde ısrar edilmelidir.

8. KATILIMCI KÜLTÜR, MODERN YURTTAŞLIK VE GEZİ PARKI İŞGALI

Geleneksel yurttaşlık anlayışına göre bireyler, belli bir ülkede yurttaş olma statüsünü doğumla kazanırlar. Bir başka deyişle, yurttaş statüsünün kazanımı toplumsal antagonizmaların dolayımını gerektirmez. Ne var ki, kat edilen tarihsel izlekte modern yurttaş tipolojisinin; toplumsal, ekonomik, politik ve kültürel olarak üst belirlendiğini belirtmekte fayda var. Örneğin Üstel'in de belirttiği gibi modern yurttaşlığın üretiminde etkili olan başat toplumsal dolayımın çıkış noktası 1789 Fransız Devrimi'yle ilişkili olmuştur. Devrimle kırsaldaki eşrafın ve proleter sınıfın desteğini alan Jakoben burjuvazi monarkın kati hâkimiyetine son vermiştir. Feodal zümrelere tanınan medeni ve siyasal ayrıcalıklar ilk “modern yurttaşlar” olarak toplumun geniş kesimlerine doğru genişletilmiştir. Bu bağlamda, modern yurttaş tipolojisi salt ulusal ölçekte kurumsallaşmamış fakat milli egemenlik ilkesine yaslanmıştır. Fransız Devrimi ile birlikte yurttaşlığın tüm toplumsal bireylere doğru genişletilmesi, dolayısıyla da, “evrensel” bir kategori olarak kabul bulması gerekliliği öne çıkmıştır. Buna göre, modern yurttaşlık altı ayrı ilkeye dayandırılmıştır. Bunlar: “ulusal egemenlik”, “eşitlikçilik”, “kutsallık”, “teklik”, “sosyal açıdan önemli olma”, “demokratik olma” ilkeleridir. Bunlardan “ulusal egemenlik” ilkesi yurttaşları egemenliğin bir parçası, kurucu unsuru olarak varsaymakta, yalnızca bu egemenliği oluşturan bireyler ulusun üyesi yani yurttaş bireyleri olarak tanımlanmıştır (Üstel, 2013, s.125-126).

Ulusal egemenlik bir diğer yanıyla, siyasal zümrelerin iktidarlarına yönelik meşruiyet iddialarını temellendirdikleri bir tutamak olarak da anlam bulmuştur. Brubaker'e göre modern yurttaşlığın bir diğer normu olarak görülebilecek “eşitlikçilik” ise yurttaşlar arasında bir tek tam üyelik statüsünün olması gerektiğini ifade etmektedir. Bu norma göre her yurttaş eşittir. Bazı yurttaşların diğerlerinden farklılaşması yurttaşlık kavramıyla çelişki oluşturacaktır” (Brubaker, 2012, s.57). Diğer yandan, modern yurttaşlığı ya da ulus-devlet üyeliğini belirleyen bir diğer ideal olan “kutsallık” da atlanılmamalıdır. Buna göre, yurttaşlar devlet için fedakârlıkta bulunmalı, bir başka deyişle, “kutsal eylemler” ifa ederek gerekirse canlarını vermelidirler.

Üyeliğin “demokratik” olmasına ilişkin norm ise yurttaşların yönetim işine tam katılım göstermelerine ve üyeliğin yurttaşlara açık olmasını ifade etmektedir. Üye olmayan uzun süreli sakinlerden oluşan bir nüfus, demokratik üyelik anlayışını ihlal edeceğinden, devlet üye olmayan sakinlerin üye olmaları için bazı araçlar sunmalıdır. Bir diğer ilke olan “teklik” ise her yurttaşın yalnızca tek bir devlete üye olması ve her yurttaşın tek bir uyruğa sahip olmasını ön görmektedir. Brubaker’e göre modern yurttaşlığı karakterize eden son ideal “sosyal açıdan önemli olma” normudur. Buna göre, yurttaşlara önemli ayrıcalıklar sağlanmalı, kutsallaştırılmış ödevlerin yanı sıra üyeleri üye olmayanlardan açıkça ayıran bir statü tanımlamasına sahip olunmalıdır (age, s.58-60).

Fransız Devrimiyle yaşanan radikal kopuş, eski rejimi imleyen feodal bağların çözülmesi ve yerelci bir anlayışla dar bir alana sıkışıp kalan medeni ve siyasal hak ve özgürlüklerin tüm toplumsal kesimlere genişletilmesi ile sonuçlanmıştır. Öte yandan, Fransız Devrimi’nin sonucu olan modern yurttaş tipolojisi o dönemden bu yana ulus-devlet markajı içerisinde yer almıştır. Ulus-devletlerin modern yurttaşı yeniden üretmeye dönük girişimleri tabandan gelecek kopuş çabalarını baskılamaya dönük hamleleri de içermiştir. Kopuş çabalarını koşullayan en önemli etken ulus-devletlerin milli egemenliğe dayalı meşruiyetlerini “farklılıklara değil, benzerliklere yaslanan türdeşleştirici bir toplumsallık [ile] öngörmelerinden” (Köker, 1997, s.42-43) ileri gelmektedir. Yanı sıra, tarihsel uğrakta modern yurttaşlığı sorgulayama açacak kimi reel politik gelişmelerin de, ulus-devlet yurttaşlığını terk etmeye yönelik motivasyonları yaratmada etken olduğunu söyleyebilmekteyiz. Kymlica ve Norman gibi isimlerin belirttiği üzere özellikle 1980’lerle birlikte küresel düzeyde yaşanan göç dalgası milliyetçi grupları yeniden canlandırmış, toplumsal yapıların çok kültürlü ve çok ırklılaşmaya başlamasıyla birlikte toplumsal antagonizmaların fitili ateşlenmiştir. Doğu Avrupa’daki toplumsal hareketler demokratik talepler ve sivil özgürlükler etrafındaki devrimci dönüşümleri harekete geçirmiş, Thatcher İngiltere’sinin devraldığı refah devleti ise artan biçimde geri çekilmiştir (2012, s.185). Bunun

sonucunda farklı toplumsal hak, özgürlük ve talepler siyasal arenayı giderek daha da zorlamaya başlamış, bu durum, siyasal elitler üzerinde kurulan baskıyı artırmıştır. Günümüz toplumları mutlak homolojiler gösteren topluluk üyelerinden çok, düşünce dünyaları ve kültürel değerleri açısından farklılıklara sahip, dağınık ve heterojen birimlerden oluşmaktadır. Bununla birlikte, günümüz ulus-devletleri yeni dönem toplumlarının karmaşık yapısı ve buna özgü yeni belirsizlik ve riskleri kavramakta başarısız gözükmekte, beliren toplumsal sorunları etkin ve etkili biçimde yönetememektedir. Bunun sonucunda, toplumsal aktörlerin siyasal kurumlara karşı duydukları şüphe ve güvensizlik hali artmakta, mevcut durumda yurttaşların “kendilerine özgü eklemlenme tarzlarını geliştirerek ana akım toplumsal ve siyasal katılımın mevcut örüntülerini reddetmeye” (Kubilay, 2010, s.137) dönük eğilimlerinin arttığı görülmektedir. Bu doğrultuda, değişmekte olan modern yurttaşlık tipolojisiyle birlikte siyasal talepler doğrultusunda doğrudan politik katılımı önceleyen ve siyasal elitlerin failliği altında şekillenecek her türlü delegasyona karşı ciddi bir reddiyenin açığa çıktığı görülmektedir. Carl Boggs’un “büyük geri çekilme” [*the great retreat*] (2010) olarak karşıladığı bu sinik tavır; yurttaşları liberal demokrasinin kristalize ettiği siyasal alan ve pratikler bütününden el ayak çekmeye zorlamakta, formel ve kolektif örgütlülük tarzlarına karşı görülen kayıtsızlık hali giderek artmaktadır.

Toplumsal aidiyet duygusu ve toplumsal kurum ve pratiklere katılım gösterme çaba ve isteği yerini, bireyin kendi kabuğuna çekilmesi ve kendi otonomisini kurmaya yönelik gayretlerine bırakmıştır. Böylelikle, sosyo kültürel bütünlükte yaşanan çözülme ayyuka çıkmış, eşlik eden süreçte “[farklı türde] medya içerikleri, kültürel ilgi alanları, hayat tarzları ve beğeniler canlanmış, bu süreçte, toplumsal yapı artan biçimde çoğulcu bir yapıya bürünerek, parçalanmış ve nişleşmiştir [*nichification*]” (Svensson, 2011, s.43). Bir diğer deyişle, temelde ulus-devletin kurguladığı sosyo kültürel bütünlük, ya da, bu bütünlüğü yeniden üreten genel kabul ve değer kalıplarının başatlığı azalmıştır. Bunlara ek olarak, modernitenin bu geç evresinde, Giddens’in da ortaya koyduğu üzere post-Fordist işletme yönetiminin endüstriyel

işletmelerce benimsenişi, işletmelerin düşünümsellik (esnek üretim ve aşağıdan yukarıya karar alma) evrenini keşfetmesiyle eş koşut gelişmiştir. Böylelikle, ekonomi düzeyinde yaşanan dönüşümler siyaset alanında da etki bulmuş, siyasal örgütsel etkililik için bürokratik otoritelerin gerekliliğine dönük ortak kanı geçerliliğini yitirmiştir (aktaran Mouffe, 2010, s.54-55). Artık toplumsal ajanlar ulusal aşırı düzlemde birbiriyle karşılıklı olarak diyalog kurmakta, tartışmalara katılarak kişisel çıkarımlara varabilmektedirler. Bu çıkarımlar üzerinden kendileriyle öz düşünümsel olarak yüzleşen bireyler; “doğal ya da gelensel olanın artık seçime bağlı olduğu bir dünyada nasıl yaşanılması gerektiği konusunda (...)” (age) karar almaya dönük irade göstererek, kendilerini siyasal özneler olarak kurma ihtiyacı hissetmektedirler. Bunun sonucunda, politik eylemliliklerin geleneksel yurttaşlık ve liberal paradigmayla olan ilişkisi zayıflamış, “politik olarak problematize edilen toplumsal ilişkiler ve sorunlar bütününün menzili genişlemiştir” (Taylor, 1989, s.17). Önceleri özel alana derdest edilen meselelerin, kamusal tartışmanın orta yerine taşındığı görülmüştür. Touraine'nin düşüncesiyle işçi sınıfı hareketlerinin kurucu ve taşıyıcı faileri olarak görülen ve güçlü grup içi bağları dolayısıyla kolektif bir birliktelik arz eden yerel gruplar yerini, sınıf mücadelesinden giderek uzaklaşan ve ekseriyetle kimlik kaygısı güden toplumsal aktörlere” (aktaran Papa ve Million, 2013) bırakmıştır.

Yeni toplumsal hareketler sivil siyaset arenasında görülen temel hak, özgürlük ve temsil arayışları yurttaşlık nosyonunu (tanım, hak ve ödevleri açısından) sorgulama, sağaltma, yeniden kurgulama hatta aşma iddiası taşımaktadır. Yukarıda değinildiği üzere geleneksel yurttaşlık algısına göre yurttaş; yurttaş olma statüsüne verili teritoryal sınırlar içerisinde doğmakla erişmektedir. Bu yanılla, ulus-devlet modelleri yurttaşlığı yerel ve milli bir yurttaşlık nosyonu içerisinde kavramaktadır. Oysaki yeni toplumsal hareketlerin yeniden tanımladığı yurttaş tipi ve savunduğu meseleler- yeni iletişim teknolojilerinin yardımıyla- millilik ölçeğini aşmakta, mekânlar arasılık neredeyse ortadan kalmaktadır. Böylelikle, “yurttaşlık ve modern ulus-devlet ilişkisi artan biçimde zayıflamakta, ulus-devlet yetkesi ve sınırları dâhilinde

kayda geçen temel hak ve özgürlük mücadeleleri post-ulusal, ulus-aşırı, küresel ya da kozmopolit yurttaşlık formlarını edinmeye doğru evrilmektedir” (Soysal, 1994). Artık “içine doğduğu toplumsallığı devindiren, “tüzel bir öznenen” [*legal subject*] çok, çıkarları doğrultusunda varlık gösteren toplumsal grupları sahip olduğu birden fazla kimlik ve eylem tarzı ile devindiren “normatif bir özne” (Giddens’den aktaran Cammarets ve van Audenhove, 2005, s.182) kategorisinden bahsetmekteyiz.

Toplumsal mücadele hatları ve bu mücadeleyi kuran argüman ve eylem tarzlarıyla toplumsal kalkışma uğraklarında görünürlük bulan grupların, kamuoyunun yerleşik reflekslerini kırmada ne denli önem arz ettikleri şüphe götürmez. Gezi Parkı protestoları da, çok kimlikli öznel varoluşları ve farklı eylem tarzlarıyla ana akımlaştırılan “olma” hallerini sorgulamayı başarmış, küresel hareketlerin hak, talep, söylem ve eylem tarzlarıyla eklemlenilmiştir. Örneğin, Gezi eylemleriyle birlikte kamusal alana çıkan ve varlığını farklı eylem tarzlarıyla yeniden üretme olanağına erişen kadın hareketinin bileşenleri (birey ya da gruplar); başta patriyarkal yapı, heteroseksizm, militarizm ve milliyetçiliğin rasyonellik ve haklılık iddialarına karşı koymuştur. Yanı sıra, eşit yurttaşlık, kent hakkı, kadın bedeni ve doğurganlığının denetimi ve cinsel gibi konularda kendi anlatılarını kendi söylemsel çerçeveleri ve argümantasyonlarıyla dile getirme olanağına sahip olmuşlardır. İktidarın mikro iktidar ağlarını yeniden üreten eril dili ve bu dilin gündelikli konuşmaya sızan kimi kodları, kadın hareketini oluşturan öznelerin ıslah menziline girmiş, Gezi direnişi esnasında düzenlenen atölyelerde, kadın bedeni ve iffetini kendi tabirlerine malzeme eden erkek egemen dili yerinden etmeye dönük mücadele formlarının neler olabileceği tartışmaya açılmıştır²³. Kamusal eyleyşleriyle kendilerine yapıştırılan pasif-aktif kimliği reddeden kadın özneler, özel alanın sağır ve dilsizliğine ayna tutmuş, devletin fiziki ve sembolik şiddetiyle yoğrulan beden politikalarını deşifre etmişlerdir. Bu yeni kadın tipolojisi; kolektif yaşamın kurulmasında eşit oranda hak ve söz sahibi olan, aile içi bakım emeğini doğallaştırmadan sorunsallaştıran, zaman-mekân

²³<http://everywheretaksim.net/tr/gezi-parkinda-kufur-atolyesi-cagri-metni/>

ikiliğini yıkarak küresel direniş ağılarına eklenilen bir özne tipi olarak görünürlük bulmuştur.

Temsili demokrasiler yurttaş katılımını, yurttaşların yerel ve genel seçimler, halk oylaması ya da plebisit gibi platformlarda oy verme hakkıyla sınırlandırmaktadır. Bu doğrultuda, siyasal katılımın gerçekleşebileceği adresler de verilir. Bunlar temel olarak formel, yukarıdan aşağı, bürokratik esaslara göre düzenlenen siyasal partiler, sendikalar ve meslek odaları gibi örgütlenmelerdir. Oysaki günümüz toplumsal hareketleriyle birlikte yeniden imlenen siyasal katılım nosyonu daha çok Beck'in "*alt-siyaset*" kavramıyla uyumlaşan bir düzleme oturmaktadır. Alt siyaset,

siyasal ya da korporatist sistemin *dışında* yer alan aktörlerin de toplumu biçimlendirme sahnesine çıkmaları (yani işkolu ve meslek grupları, işletmelerdeki, araştırma kurumlarındaki ve yönetim birimlerindeki teknik ve ekonomik entelijansiya, uzman işçiler, yurttaş girişimleri, kamuoyu vb.); yalnızca toplumsal ve kolektif aktörlerin değil, *bireylerin* de onlarla ve kendi aralarında siyasal olanın oluşumunda güç sahibi olmak için rekabet etmeleri (...) (Beck, 2013, s.159-160)

dolayısıyla kurumsal siyasetten ayrılmaktadır. Alt siyasetle birlikte, partizan olsun olmasın, tüm toplumsal bireylerin kamusal politikaları inşa ve yeniden düzenleme yönünde irade koyabilecekleri, yeni türden siyasal platformların ve muhalefet etme biçimlerinin artan biçimde çeşitlendiğine tanık olunmaktadır. Beck'in "siyasal öznelliğin umulmadık rönesansı" (age, s.155) olarak kavradığı bu yeni siyasal olguyla birlikte; siyasetin icra edildiği meca ve pratikler bütünü; çevrim içi dilekçeler, hacking gibi eylemlerin yanı sıra, flash moblar ve sokak sanatları gibi yaratıcı/estetik karakterleriyle öne çıkan çevrim dışı protesto formlarına kadar genişlemiştir. Bu alan ve eylem formları gündelik/enformel siyasal konuşma ekonomisi ve sivillere özgü küçük/orta ölçekli eylemlilikler olarak belirlemekte, parlamento ve temsil gibi hiyerarşik, bürokratik mekanizmaları ve bu mekanizmaların tek tipleştiği ve sınırladığı muhalefet tarzlarının dışarıda tutmaktadır. Giddens'in da belirttiği üzere bu açıdan bakıldığında daha çok "yaşam politikası" olarak adlandırılabilir ve merkezinde ekoloji ve feminizme dair meselelerin yer aldığı bu siyasal katılım biçimleri; iş ve ekonomik faaliyetler gibi siyasal

katılımın geleneksel alanlarını da kapsamakta, bu yolla, emek gücünün geçirdiği dönüşümlerin ortaya çıkardığı çeşitli sorunları da ilgi odağına almaktadır (aktaran Mouffe, 2010, s.56).

Günümüz toplumsal hareketleriyle birlikte şekillenen demokratik mücadele repertuarının; modern yurttaş kategorisinin sınırlılıkları ölçüsünde yurttaşlara tanınmayan temel hak ve özgürlükler, temsil ve tanınma gibi edinimleri elde etmeye dönük olarak işe koşulduğu görülmektedir. Işın'ın ortaya koyduğu üzere geleneksel olarak mülkiyet, cinsiyet ve askerlik gibi kurumsallaşmış kategorilerle nizam verilen yurttaş özneler yerini, kendisini daha çok yoksunlukları üzerinden tanımlayarak kuran toplumsal aktörlere terk etmektedir (Işın, 2009, s.376). Siyasal katılımlarını yeni toplumsal hareketler dolayısıyla gerçekleştiren “bu yeni [yurttaş] aktörler [kamusal gündeme] sahip olduklarından çok, göze çarpan yoksunlukları ile dâhil olmaktadır” (age). Bu bağlamda, günümüz toplumsal kalkışmaları söylemlerini, örgütlenme ve koordinasyon süreçlerine yönelik enerji ve kaynaklarını; yurttaşlık statüsüne sahip olduğu halde ikincilleştirilen, yoksunlaştırılan, yaftalanan, baskılanan birey ve gruplar ile siyasal taleplerini kazanmaya kamusal eyleyşleri yatırmaktadırlar. Beliren aktif, talepkar yurttaş tipiyle birlikte sivil katılım pratikleri siyasal taleplerin karşılanması noktasında etkin biçimde uygulamaya konulmakta, politik toplulukların somut sivil pratiklerin faileri olarak belireceği ve temsile dayalı bir “*kazanılmış yurttaşlık*²⁴” [*achieved citizenship*] (Dahlgren, 2009, s.62) nosyonunun varlığından bahsetmenin olanaklı olacağı iddia edilmektedir. Kazanılmış yurttaşlık bitimli ve kapalı devre bir “erginleşmişlik” halinden çok, çevrimsel, ucu açık ve kendini kurmaya devam eden, “demokratik evrensellik ve sahici yurttaş eşitliği gibi idealleri” (age) hedefleyen bir “olma” haliyle karakterize olmaktadır. Işın, Dahlberg'in kazanılmış yurttaşlık tipine benzer şekilde verili ya da içkin bir yurttaşlığa işaret eden “aktif yurttaşlık” ve kazanılan ya da aşkın bir yurttaşlık formu olarak “aktivist yurttaşlık” kavramları arasındaki

²⁴Dahlgren'e göre kazanılmış yurttaşlığın aksine “kabul edilmiş yurttaşlık” [*received citizenship*] devlet merkezli bir yurttaşlık vizyonu ve bu vizyonun ön gördüğü verili hak, özgürlük ve sorumlulukları kapsamaktadır (2009, s.62).

ikiliğe dikkat çekmiştir. Buna göre aktif yurttaş, Fransız Devrimi'ne imza atan, tekil bağılıkları, kimlikleri ve aidiyetlikleriyle tanımlanan tüzel yurttaş özneye işaret etmektedir. Bu kategoride yer alan yurttaş tipi, iki yüz yıl boyunca varlık göstermiş ve kurumsallaşan rutin eylemlerin sürdürücüsü olmuştur. Öte yandan, aktivist yurttaş tipi, özneleri temel hak ve özgürlüklerini talep etmeye dönük hak mücadeleleriyle kendisini yurttaş olarak inşa eden fail tipi olarak boy göstermektedir. Eyleyişin önem arz ettiği bu yurttaşlık kategorisinde eylem, rutinleşen anlayış ve uygulamaları yerinden etmek maksadıyla hayata geçirilmektedir. Işın'a göre aktivist yurttaş hukuki düzenlemelerden sual etmekte, yasaları hesaba çekmekte ve- yeri geldiğinde- yasaları ihlal etmekten geri durmamaktadır (Işın, 2009, s.368-382).

Gezi Parkı eylemleri daha çok kent temelli toplumsal katmanların, neoliberal sermaye birikim modelinin getirdiği esnek ve güvencesiz çalışma hayatına ve öngörüsüz bir gelecek vaadine karşı tepkisel bir irade beyanına sahne olmuştur. Gezi'nin Parkı'nın yarattığı isyan ruhuyla öbekleşen yurttaşlar, geleneksel örgütlenme ve siyasal katılım modellerini reddetmiş, günümüzün maddi koşul ve kaynaklarına uygun katılım formlarını hareketin odağına taşımışlardır. Gezi Parkında görülen örgütlenme biçimleri; asimetrik, dikey, eşit katılımdan uzak ve delegasyona dayalı işleyişleri yeniden tanımlayarak, kendi örgütlülük ve siyasal katılım mekanizmalarını kurmuştur. Yeni medyanın sağlamış olduğu ağlaşma ve yeniden ağlaşma pratikleri, isyanın örgütlenme, koordinasyon ve karar alma süreçlerini yatay, geri beslemeli, gevşek ve açık bir iletişim formatına dayanılarak sürdürülmesine olanak tanımıştır. Gezi Parkı eylemleriyle birlikte sosyal ağlarda bir araya gelen kitleler, kentlerin ana arterleri ya da çekim noktaları olarak görülebilecek alanlara akmış ve bu alanları kısa süreliğine de olsa işgal ederek, komünleştirmişlerdir. Çoban'a göre Gezi Parkı'nda yaşanan komün deneyimi, kentin yeniden kurgulanması ve alternatif bir yaşamın yaratılabileceğine dair kimi nüveleri kamuoyunun dikkatine sunmuştur. Geleneksel devrimci hareketin yaşamın şimdiden dönüştürülmesine yönelik

girişimleri önemsemeyen yaklaşımları yerinden edilmiş, yeni bir devrimci örgütlenmenin temelleri atılmıştır. Yurttaşların siyasal katılımları, yaşamın her alanında devrimci düş ve tasarrufların hayata geçirilebileceğini göstermiştir (2014, s.18). Kolektif bir tahayyül ve paylaşımın izini süren yurttaşlar, sermayenin rutinleştirdiği mübadele anlayışını sorgulamıştır. İlan edilen otonom bölgede paranın dolaşımına vize verilmemiş ve başatlığı geçici de olsa askıya alınmıştır. Devlet aygıtının keyfi biçimde “yasadışı” ilan ettiği toplanma ve gösteri hakkını- “yasaları çiğneme” pahasına- eline alma cüreti gösteren bu aktivist yurttaşlar, kendi geçici iktidarlarını yine yurttaşlık statülerini kazandıkları ulus-devlet sınırları dâhilinde ilan edilmiştir. Yurttaş statüsüne sahip olmalarından ileri gelen sosyal güvence, insanca çalışma, reel ücretlerin iyileştirilmesi ve grev hakkı gibi kazanımlı hakları budanan ya da ellerinden alınan bu özneler, yoksunlukları sebebiyle hak ve özgürlük mücadelesine tutuşarak, Gezi Parkı işgalinin bir parçası olmuştur.

Svensson’a göre kamusal alanda bir araya gelerek görünürlük kazanan özneler, kuracakları karşılıklı diyalog yoluyla yeni ilişkiler ve ilişki ağları geliştirecektirler. Kolektif ilişkilene süreçlerini gerektiren anlam üretimi, kimlik ve topluluk inşası gibi edimleri pratik edecek olan yurttaşlar, kendi tercihlerini ifade etme ya da şekillendirme fırsatına da erişeceklerdir. Bileşenler arası özdeşleşme süreçleri, katılım ve tartışmaları konuşmacılar açısından anlamlı ve anlaşılır kılan söylemlerin kamusallaştırılması ve yeniden tanımlanmasına dönük potansiyellerin önünü de açmış olacaktır. Svensson’un “*dışavurumcu rasyonalite*” [*expressive rationality*] olarak adlandırdığı bu durumda, yurttaşlar kendi kimlik ve anlamlarını açığa vurma, inşa etme/yeniden inşa etme gibi performatif eylemleri deneyimlemeye yönelik kaynaklara erişeceklerdir (2011, s.50). Toplumsal aktörlergünümüz toplumsal hareketlerinin açtığı kanalları kullanarak bilgi, beceri, bellek ve değer aktarım süreçlerinin taşıyıcıları ve yeniden üreticileri haline gelecek, kendi öznel kanaat ve değer yargılarını oluşturacaklardır. Bu suretle, kamusal meselelere karşı hassasiyet geliştirecek olan yurttaşlar, kendi öz saygı ve öz anlatılarını yeniden üretme ve kişisel otonomilerini ilan etme olanağına da

kavuşacaklardır. Ayrıca, çok katmanlı bir sosyo kültürel yapıdan gelen yurttaşlar, girişecekleri bilinç kabartıcı düşünce ve duygu paylaşımları ile kendi sınıfsal aidiyet ve çıkarlarına karşı farkındalık geliştirebileceklerdir.

Gezi Parkı işgali süresince kamusal sahneye taarruz eden irili ufaklı pek çok toplumsal grup, kendi öz bileşenlerini yakından tanıma ve farklı deneyimlerle karşılaşma olanağına sahip olmuştur. Örneğin, Gezi Parkı eylemleri kapsamında “Direniş” temasıyla gerçekleştirilen 21. LGBT Onur Yürüyüşü, örgütlü/örgütsüz LGBTİ bireylerin kamusal meydanlara aktığı bir düzlemi işaretlemiştir²⁵. Bu süreçte bilhassa da örgütsüz LGBTİ’ler, yoldaşlarının duygu, düşünce, arzu ve deneyimlerine tanıklık edebilmişlerdir. Gezi Parkı hareketine eklenen yürüyüş, ortak paydaların yakalanması, dolaşıma sokulan farklı öz anlatıların giderek ortak bir paydada buluşarak, kolektif bir anlatı ve bilince doğru evrilmesi açısından özgül bir konum işgal etmiştir. Böylesi bir kolektifleşme sürecinde yaşanan anlam değişimleri, harekete dışsal ya da örgütsüz bireylerin edindikleri yanlış izlenim ve kanaatlerin sorguya çekilmesine olanak sunmuştur. Kolektif tartışmalar belirli temalar etrafında örgütlenen anlam yapım süreçlerini eklenmiş, ortak bir anlam yapım pratiği, LGBTİ bireylerin sahici bir samimiyet ve yoldaşlık paydasında mobilize olmalarına katkıda bulunmuştur. Özneler arasında kurulan diyaloglar harekete olan ilgi ve eklenmelerin artmasını da sağlamıştır. LGBTİ’ler kolektif bir düşünsel emeğin ardından “Direniyoruz ayol”, “Yasak da neymiş ayol” ya da “Her yerdeyiz ayol”²⁶ gibi sloganlara hayat vermiş, döviz ve pankartlarıyla bu sloganları kamusallaştırmışlardır. LGBTİ hareketinin kendi söylemsel kullanımları ile bina ettiği anlamlar, heteronormatif grameri ve bu grameri üreten iktidar yapılarını tiye almış, ortak anlamlara dönüşen sloganlar iktidarın ayrımcı dilini meşruiyetten düşürmüştür. Ortak anlamlara dönüşerek, bileşenlerin dillerine ve zihinlerine pelesenk olan bu anlamlar, LGBTİ kimliğinin permormatif halleri olarak cisim bulmuştur. Bu bağlamda,

²⁵<http://www.sendika.org/2013/06/direnis-temali-4-trans-onur-yuruyusunde-on-binler-bulustu-escinseller-vardir/>

²⁶<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/23569746.asp>

sahnelenen dışavurumcu rasyonalite, LGBTİ kimliği ve dayandığı/savunduğu kodları açığa vuran, bağdaşık bir söylemsel formasyonun dayanak noktasını da oluşturmuştur.

Sosyal medya ve İnternet teknolojileri gibi içerik üretim ve paylaşım süreçlerine dönük bireysel, kolektif katılımın yarattığı “katılımcı kültür” (Jenkins vd, 2009) iş birlikçi ve ortaklaşmacı niteliklere sahip yeni bir kültürün serpilmesine olanak tanımaktadır. Katılımcı kültür “sivil katılımın yaratıcı içerik üretim ve paylaşımının, özneler arası tecrübe aktarımının, kamusal anlatımsallığın ve sosyal ağların kurulması” (age, s.7) önünde yükselen bariyerleri lağvetmeye dönük pratikler bütününe ifade etmektedir. Katılımcı kültür, profesyonel medya pratisyenleri gibi entelektüel elitlerin geleneksel nüfuzunun geriletilmesi anlamına gelmekte, medya içeriğini üreten aktif profesyonel üreticiler ve içeriğin pasif ve amatör alımlayıcıları arasındaki ikili karşıtlık gittikçe zayıflamaktadır. Böylelikle, neredeyse geri beslemesiz geleneksel kamusal iletişim süreçleri artan biçimde erozyona uğramaktadır. Jenkins vd. katılımcı kültürün elinde bulundurduğu gücün, ticari medyayı tam anlamıyla devre dışı bırakmasından çok,- ticari medyanın ürettiği materyallerin kullanılması ile- medya içeriklerinin yeniden yazılabilmesi, değiştirilebilmesi ve farklı perspektiflerle yorumlanabilmesinden ileri geldiğini ifade etmektedirler. Bu içerikler, en nihayetinde, geri bildirim olarak yeniden dolaşıma sokulmakta veticari kitle iletişim medyasının kullanımına sunulmaktadır (age, s.257). Kullanıcılar çevrim içi mecralarda biriken kaynak havuzundan cımbızladıkları parçaları yeniden yapılandırarak, herkesçe okunan, dinlenen, yorumlanan ve stoklanabilen kültürel ürünlere dönüştürmektedirler. Bu pratikler adına “*ilişkialanları*” [*affinity spaces*] (Gee, 2009) denen farklı çevrim içi imece mecralarının inşasında rol oynamaktadır. Gee’ye göre ilişki alanları “estetik deneyim ve yeniliklerin hayat bulduğu üretken mecralardır” (age, s.6). Bu mecralara gösterilecek olan katılımın düzenli olması durumunda, kullanıcılar bir yandankişisel ilgilerini tatmin ederken, diğer yandan da, kimi beceri ve melekeler geliştirecektirler (age, s.10).

Kültürel ürünlerin yaratıcı, paylaşımcı ve yardımlaşmacı bir tarzla üretim ve dolaşımı bireysel düzlemde gerçekleşen “kendin yap kültürüne” [*DIY Culture*]²⁷(Hartley, 1999) dayanmaktadır. Buna göre, sade kullanıcılar çevrim içi ortamda elde ettikleri materyal ve yazılımları (imge, video, ses fotoğraf manipülasyonu, çevrim içi radyo ve televizyon yayıncılığı için gerekli yazılımlar, montaj ve animasyon programları vb.) düşünsel yaratıcılıkları, becerileri ve zaman yatırımlarıyla bir araya getirerek, kendi özgül medya içeriklerini yaratabilmektedirler. Bu yaratım süreci her ne kadar yeni iletişim teknolojileriyle birlikte anılsa da, izleri 1920'lere değin sürülmektedir. Yurttaşlar, yeni medya teknolojileri ve dolayısıyla olmasa da, kendin yap pratiğini amatör radyo yayıncılığıyla başlatmışlardır. Kuznetsov ve Paulos'a göre dönemin kendin yap toplulukları amatör radyo yayıncılığına merak salmış, işin teknik yönünü oluşturan radyo iletişimi kadar “hayal gücü ve açık görüşlülüğe” vurgu yapan amatör el kitapçıklarının üretimi üzerinde de durulmuştur. Radyo meraklıları İkinci Dünya Savaşının gelişini ilan eden döneme koşut olarak besledikleri isyankâr karakteri muhafaza etmiş, 1960'lı yıllar bu ruhun kendisini korsan radyo yayıncılığı ile yaymakta olduğu dönemlere rastlamıştır. 1970'li yıllara gelindiğinde ise aynı muhalif tavrın punk estetiğini ifade eden el yapımı basılı dergilerle dile geldiği görülmüştür (2010, s.295).

Geçmiş dönemlerde geleneksel medya araçlarıyla gerçekleştirilen içerik üretimi, günümüz yeni medya teknolojileriyle birlikte, yerini “geleneksel üretici ve kullanıcı ayrımını ortadan kaldıran birçevrim içi ağ ekonomisine bırakmıştır. Bu ayrımın yerini hem aktif hem de üretken bir melez kullanıcı modeli almaktadır” (Bruns, 2008, s.23). Bu durumda, kullanıcılar kişisel medya içerikleri ya da beyan paylaşımlarıyla hem kendi öznelliklerini, hem de

---

²⁷Hartley, İnternet teknolojilerinin erken dönem kullanıcı aktivistlerin yaratımında gelişen kendin yap kültürünün zamanla aşılarak “diğerleriyle birlikte yap” (DIWO) kültürüne evrildiğine işaret etmektedir. Diğerleriyle birlikte yap, bir kavram olarak; fiziki ve sanal ağlar üzerinde karşılıklı iş birliği ve müzakere dolayısıyla bakış açılarının, kaynakların ve öznel kapasitelerin karşılıklı biçimde paylaşılmasını ifade etmektedir. Diğerleriyle birlikte yap kültürü, eleştirel bir bilincin yeniden üretilmesine ve (umut ederek) insanlığa yaraşır yaşantıların deneyimlenmesine yardımcı olacaktır” (age).

“Öteki” olarak, diğer kullanıcıları zaman-mekân bariyerine takılmadan tanıyarak keşfedebilmektedirler. Öz organizasyon, kamusal organizasyon” (Ames ve Naaman’dan aktaran Kuznetsov ve Paulos, 2010, s.296), ”dökümantasyon, duygusal dışa vurum ve etraflıca düşünme” (Nardi vd.’den aktaran Kuznetsov ve Paulos, 2010, s.296) gibi motivasyonlarla yürütülen kendin yap faaliyeti- erken dönemde olduğu gibi- amatör ruhlu akran kullanıcıların belirli işbirlikleri etrafında bir araya gelerek kendi bilgi, deneyim ve anlatılarını paylaştıkları toplulukların oluşturulmasına aracı olmuştur. Lankshear ve Knobel’e göre topluluklar kendilerini çevrim içi mecralarda rahatlıkla inşa ederken, topluluğa dâhil olmayan kullanıcılar ise bu toplulukları tanıyarak topluluk faaliyetlerinin bir parçası olmaya yönelmekte; dâhil oldukları topluluğu bilinçli bir şekilde biçimlendirerek öznel kimliklerini inşa edebilmektedirler (2010, s.14).

Günümüz medya eyleyicileri üretim, paylaşım, iş birliği ve topluluk inşası gibi çevrim içi edimleri pratik ederken, mevcut kaynakların kullanımı ve mobilizasyonu gibi konularda kendi öznel kapasitelerini kayda değer biçimde geliştirebilmektedirler. Hagel ve Seely Brown’un ortaya koydukları *pull [harekete geç]* yaklaşımı, kullanıcıların çevrim içi mecraların sunduğu yüzergezer kaynakları belirleme, işleme, ilgili kaynakları yayma ve zenginleştirme gibi yaratıcılık gerektiren nitelikleri kazanma kapasitelerine işaret etmektedir (aktaran Lanksehar ve Knobel 2010, s. 17-18). Kullanıcılar kaynak kullanımı yoluyla medya dolayımı/medya içi öğrenme etkinliğinin bir parçası olmakta, edindiği bilgi ve becerileri diğer kullanıcılarla paylaşmaktadırlar. Çoklu paylaşımlarla biriken bilgi ve beceriler, çevrim içi uzamın kolektif zekâ hanesine artı puan olarak yansımakta, böylesi öğrenme süreçleri kullanıcıların bireysel ya da grup varoluşlarını gerçekleştirdikleri, kendilerini “ben” ya da “biz” kategorileri altında olumladıkları ve girdikleri etkileşimler yoluyla toplumsallaştıkları süreçler olma niteliği taşımaktadır.

Hartley’e göre kendin yap kültürü aynı zamanda “kendin yap ve üretici yurttaşlığıyla” ilişkilidir. Üretici yurttaşlık her an her yerde görülen dil, hikâye anlatımı ve sosyal ağ’laşma gibi antropolojik öğelerin küresel medya ve

bilgisayar tabanlı bağlanma [*connectivity*] pratikleriyle birlikte teknolojik olarak ölçeklendirilebilmesini ifade etmektedir. Bu kesişimin sonucunda kullanıcılar çevrim içi ortama erişerek yaratıcı işlere imza atmakta ve kolektif bilgiyi büyütmektedirler. Kullanıcıların tüketime dönük yaratım süreçleri, her ne kadar ticari rasyonel ve yapılarca tazyik altına alınmış olsa da, kendi içinde yarattığı komüniter değerleri korumakta ve evrimini pazar ilişkilerinin dışında sürdürebilmektedir (2010, s.251-252). Diğer yandan, “kendin yap yurttaşlığı oyuncu [*playful*] yurttaşların varlığını ön görmekte” (age), “yurttaşlığı protesto ve dans edebilme hakkı ile ilişkilendirmektedir” (McKay, 1998, s.37). Hartley’e göre 1990’ların kendin yap yurttaşlığı, vasatın üstüne çıkamayan, düşük değerlerle anılan (hatta kırsal yaşamla ilişkilenen) bir oluşum olarak, belki de, İnternet-öncesi dönemin son karşı kültür, toplumsal ağ hareketi olarak cisim bulmuştur (Hartley, 2010, s.252).

Kendin yap kültürünün bir diğer yönüyle medya içi katılımı ilişkilendirilmektedir. Bu ikilik toplumsal kimlik mücadeleleriyle kesişmekte, ulus-devletlerin tanımlaya geldiği yerleşik yurttaş ödev ve sorumluluk tanımlarının giderek dönüşüme uğradığı görülmektedir. Bu dönüşümle, yurttaşlığın salt anayasal bir kimlik yapıntısı, sosyal bir kontrat üzerinden bireylere yapılandırılan bir ön tasnifleme ve bunun getirdiği kimi formel hak ve sorumlulukları aşan bir rasyonele işaret edilmektedir. Böylesi bir yurttaşlık ethosu iktidar kurumlarına hükmeden otoritelere gösterilen rıza ve kabulün zayıflayarak yurttaşların “*semiyotik öz-belirleme*” olarak kendi öz kimliğini belirleme hakkının” (Flew, 2008, s.108) yurttaşlığa dair temel talepler taksonomisine dâhil edilmesi isteğiyle ilişkilendirilmektedir. Böylesi bir talepler zinciri, yurttaşların bireysel ya da kolektif olarak hak ve taleplerini dillendirdikleri, bu yolla, siyasal²⁸ olanı iktidar yetkesine karşı girişilen kalkışmalar ve gerilimler yoluyla kurmasını ifade etmektedir.

---

²⁸ Bununla geleneksel siyasetin dışında kalan sade yurttaşlar ve sokak protestoları benzeri geleneksel olmayan demokratik edimler ifade edilmektedir (Mouffe, 2005).

10. #OCCUPY WALL STREET HAREKETİ VE ÇEVİRİM İÇİ YATAYCILIK

10.1. Yataycılık Nosyonu ve Tarihsel Arka planı

Günümüz toplumsal hareketlerinin mücadele ereğinde devlet aygıtı yer almaz. Bu hareketler niyet edilen toplumsal değişimi, iktidarı ele geçirmeden yürütülecek mücadelelerle örgütler. Faulks'a göre bu hareketlerin kurumsal anlamda yarattığı temel değişimlerden biri de budur; bu hareketlerin iktidarı ele geçirmeden yürütülecek mücadeleleri savduklarından anti-devletçidirler (1999, s.87). Hareketler devlet aygıtı ve kurumsal otoritesine karşıdır; devlet ve geleneksel siyasal örgütlenme tarzlarını kendi iç mantığına hâkim hiyerarşik, doğrusal emir-komuta zinciri ve yarattığı tüm politik içerimleri bakımından olumsuzlarlar²⁹. Bu hareketlerin devlet aygıtı ve siyasal partilere karşı geliştirmiş olduğu reddiyeci tavır, geniş kitleleri olumsuz yönde etkileyen “ekonomik sıkıntılar, siyasi sinizm, kültürel boşluk ve kişisel ümitsizlik” (Castells, 2012, s.17) gibi değişkenlerle koşullanmıştır. Öte yandan, bu hareketlerin totalize eden yozlaştırıcı iktidar yapılarına, denetlenemeyen temsil mekanizmalarına ve fetişleşen liderlerlik yapılarınınadönük karşı çıkışları yeni değildir. Bu itirazların izleri ilk kez 68 gençlik hareketiyle görülmüştür. Nunes'e göre 'reel sosyalizm' tecrübesi dönemin mücadelecisi ve ilerici muhalif dalgası açısından hayal kırıklığıyla karşılanmış, yaşanan şaşkınlık yüksek perdeden tartışılır olmuştur. Kabaca 1989 yılıyla birlikte, bu tecrübenin tüm Doğu Avrupa uzantıları tarih sahnesinden silinmiştir. Sonrasında gündeme gelen toplumsal dönüşüme dönük talepler, ortaya çıkan toplumsal mücadelelerle cisimleşmiştir. Eşlik eden süreçte, toplumsal politik

---

²⁹Bu türden geleneksel örgütlenme tarzları Sol ya da Sağ siyasal partilerle vücut bulmaktadır. Nail'e göre Sol ya da Sağ olsun bu aktörler geniş kitleleri ortak bir platform ve ideolojik konumlanmalar temelinde bir araya getirirler. Bu aktörler kimi resmi figürlerden oluşurlar. Parti içi figürler bir araya getirdiği seçmen kitlesi adına konuşabilmekte, onları temsil edebilmektedir. Bu kitleleri eğiterek bilinç taşıyan siyasal partiler tıpkı örgütlü güç tekeline elinde bulunduran devlet gibi bölümlere ayrılarak yönetilmektedir (Nail, 2013, s.22). “Siyasal partiler yurttaşlardan koparak kendi dar grup çıkarlarını öne çıkardıklarında ortaya çok derin bir emsele çıkmaktadır. Partiler aynı zamanda hükümeti de kontrol edebildiklerine göre, bu kontrolü yurttaşların değil çıkar grubunun yapması, yozlaşmış yapılara yol açabilir” (Durgun, 2014, s.341).

mücadelenin kimlik siyasetine doğru evrildiği görülmüş, tekil sorunlar etrafında dönen siyasal kampanyalar ağırlık kazanmıştır. Çoğu Sol siyasal parti ve sendikal yapı neoliberal paradigmayı benimseyen bir düstur edinmiştir. İleri kapitalizmin Fordist üretim tarzından post-Fordist tarza geçişin ilk sinyallerinin verildiği bu dönemde; üretim süreçleri, tüketim alışkanlıkları ve pazar oluşturma pratikleri dönüşmüş, müşteri hizmetleri gibi kimi yeni kavramların kapitalist ajandaya eklendiği görülmüştür (2006, s.300). Siyasal ve ekonomik alanlarda görülen bu dönüşümler, toplumsal mücadeleler açısından simetrik, öncüsüz ve lidersiz bir sembolik değişim, kolektif paylaşım ve işbirliğinin hiç de uzak bir ideal olmadığı yönündeki sinyalleri güçlendirmiştir. Diğer yandan, tekno-sosyal alanda iletişim teknolojileriyle birlikte yaşanan gelişmeler toplumsal hareketleri yatay bir örgütlenme telosuna doğru bir adım daha yaklaştırmıştır. Bu alanda yaşanan dönüşümlerle hâkim tek yönlü, asimetric iletişim paradigması yerini mesaj kaynağının dağınıklaşarak polarize olduğu çevrim içi ağlara bırakmıştır. Çevrim içi ortam ve araçların sunduğu etkileşimli yapı “kitlevi öz iletişim”in [*self-mass communication*] (Castells, 2009) gelişimine zemin sağlamış; “kitlese boyutta kendi başına iletişim kurmanın ortaya çıkışı, bürokratik yapılardan özerkleşme vaadi sunmuş, aşağıdan gelen siyasal ve toplumsal angajmanların alanının genişleyeceğini” (Gerbaudo, 2014, s.38) müjdelemiştir.

Tarihsel arka planıyla birlikte ifade edildiği gibi siyasal, ekonomik ve tekno-sosyal alanda yaşanan dönüşümler, toplumsal mücadelelerin anti hiyerarşik ve aşağıdan yukarı olarak tabir edilen ‘yataycılık’ nosyonu dâhilinde örgütlenebilmesi açısından pay sahibi olmuştur. Yataycılık “dikey olmayan bir düzlemde gerçekleştirilen demokratik bir iletişimi ön görmektedir. Anti hiyerarşik ya da anti otoriteryan bir örgütlenme pratiğini oluşturmanın gayretlerini ifade etmekte, dikey örgütlenme ve ilişkilendirme tarzlarından kopuşu varsaymaktadır” (Sitrin, s.3, 2006). Yataycılık anlayışının kökleri Meksika’da görülen liberalleşme ve küreselleşme politikalarına karşı gelişen toplumsal mücadelelere dayanmaktadır. Yataycılık esassından kültürel, politik

ve eğitime dönük hak talepleriyle gündeme gelen ve silahlı bir hareket olan Zapatista hareketi ve yaratmış olduğu *Encuentro* (karşılaşma, bir araya gelme, meclis oluşturma) ve *Puentes* (köprü) yapılanmalarıyla ortaya çıkmıştır. *Encuentro*, Nail'e göre, dünyanın dört bir yanında yankı bulan işçi sınıfı mücadeleleri, feminist hareketler, ırkçılık karşıtlığı ve çevreci hareketler gibi mücadele formlarını herhangi bir yetke, liderlik ya da öncü bir partizan yapı olmaksızın bir araya getiren ortak bir aks olma niteliğine sahiptir. Bileşenler arası simetrisinin anti-hiyerarşik bir yataycılık rasyoneliyle bir araya geldiği *Encuentro*'lar, dünyanın geri kalanında görülen politik mücadelelerin benimsemesi zorunlu merkezi bir siyasal program olma maksadıyla inşa edilmemiştir. Bileşenler ortak bir program ya da merkezi bir yetke etrafında uyum gösterme/öbeklenme mecburiyetine sahip değildir. *Encuentro*'lar tüm dünya azınlıklarının açık ve eşitler arası bir düzlemde bir araya gelmesini sağlayan bir medyum [*el medio*]'dur. Diğer yandan, *Puentes* ise bileşenlerin birbirleriyle adeta bir rizom biçimiyle etkileşebildiği, aktörlerin tek bir merkezi yapıya bağlı kalmadan çizgisel olmayan bir iletişim modeliyle birbirlerine düğümlenebildiği yatay bir mücadele ve etkileşim ağını varsaymıştır. *Puentes*, bileşenler arası küresel bir söz/eylem iletim ve koordinasyonunu sağlayan alternatif medya kanallarının yaratımını da gerektirmiştir. Bu kanallar bileşenler açısından "yumuşak güç" olarak tanımlanabilecek "enformasyona erişim" ve "algı yönetimi" gibi operasyonel işlevlerin herhangi bir bürokratik yapılanmaya gerek duyulmaksızın gerçekleştirilebilmesini sağlamıştır. Bileşenler arası iletişim süreçleri salt bir etkileşim edimi olarak görülmemiş, ileti aktarım ve koordinasyonu bir diğer mücadele hattıyla kurulacak olan köprü ya da ortak halkanın inşa edici aparatı olarak işletilmiştir (2013, s.24-26).

Yataycılık nosyonu ilk kez 1994 yılında görülen Zapatista hareketiyle toplumsal mücadele perspektifine dâhil edilmiş, etkisi sonrasında görülen toplumsal mücadelelerde hissedilmiştir. Yataycılığın 2000'li yıllara yani Zapatista hareketinden çok daha yakın tarihe gelindiğinde Latin Amerika halklarının hak ve özgürlük arayışları bağlamında uygulandığı görülmüştür.

Örneğin Arjantin halklarının göstermiş olduğu haklı mücadeleler bu duruma örnek teşkil etmiş, yataycılık “Arjantin ekonomisini iflasa sürükleyen IMF politikalarına karşı gerçekleştirilen popüler gösteriler ve oluşturulan halk meclisleri tarafından yaygın biçimde uygulanmıştır” (Nail, 2013, s.22). Sitrin’e göre kurumsal siyaset ve temsil anlayışına dönük güven aşınımı Arjantin halklarının kurumsal siyasete olan inancını yaralamıştır. Oluşturulan kolektiviteler ve yatay alanlar yataycı pratiklerle devindirilmiştir. Benimsenen yataycılık anlayışı, sorunlar ve çözüm arayışları belirlediğinde insanların bu sorunların sorumlusu olarak gördüğü formel kurumlardan yüz çevirerek kendi kararlarını tayin etmeleriyle somutlaşmıştır. Bu bağlamda, halklar kamusal mekânlarda bir araya gelerek kendi meclislerini kurma yoluna gitmiş, mahallelerin farklı köşelerinde kurulan halk meclisleri farklı görüş ve eğilimlere sahip insanları bir araya getirmiştir. Yapılan tartışmalar, ilk adım olarak, eski anlayış ve pratiklerin terk edilerek yenilerine yönelik tasarımların geliştirilmesiyle ilerletilmiştir (age, s.38-39). Farklı toplumsal grupların toplumsal meseleler etrafında karşılıklı etkileşime girdikleri meclisler;

Geleneksel siyasal parti sistemine alternatif olarak kurgulanmıştır. Meclisler, siyasal parti çizgisi dolayısıyla salt ideolojik müşterekler ya da temsil etrafında bir araya getirilen seçmenlerin aksine, tüm kamunun katılımına açıktır. Kolektif yaşantıları etkileyecek toplumsal meseleler doğrudan katılımcılar arasında tartışmaya açılmış, geneli temsil iddiasıyla bir araya gelen dar gruplar elimine edilerek, doğrudan ve aracısız bir etkileşimin önü açılmıştır. (...) Meclisler yatay ağlarla diğer ulusal ve uluslararası meclislere bağlanmıştır. Geleneksel siyasal partilerin aksine, göstermiş oldukları yatay yayılım sayesinde güç tekelinin dar bir grubun elinde toplanmasını engellemiş, gücün getirdiği politik yozlaşmaların önü alınmıştır (age, s.23).

Arjantin’de yaşanan yataycılık deneyimi Latin Amerika’ya sıkışmakla kalmamış ve yakın dönem İşgal hareketleriyle küresel ölçekte uygulanır olmuştur. Toplumsal hareketler bağlamında herkesin kendi yetenekleri doğrultusunda lider olduğu ve gücün yatay biçimde dağıtıldığı bir örgütlenme ideali artan şekilde öne çıkmış, bu noktada, çevrim içi ağ mimarisinin özgül bir konum teşkil ettiği görülmüştür.

10.2. #Occupy Wall Street Hareketi, Ağ Mimarisi ve Çevrim içi-dışı Yataycılığı Sorgulamak

Rheingold'un "küme sürüleri" olarak adlandırdığı "iletişim kurabilen, bilgisayar özelliğine sahip mobil cihazlar taşıyan ve öncesinde mümkün olmamış yollarla işbirliğine giren" (2003, s.12) yakın dönem İşgal hareketlerinin açık, görece merkezsiz ve yatay bir örgütlenme tarzı gösterebilmeleri; bu hareketlerin sıklıkla pratik ederek işe koştığı çevrim içi ağ yapısıyla ilişkilidir. Ağ mimarisi yapısal olarak İnternet uzamının besleyici arterlerini oluştururken "mikro elektronik temelli enformasyon ve iletişim teknolojilerince desteklenmekte (...) ve tek bir merkezden çok birbirine bağlı çok sayıda düğümden oluşmaktadır" (Castells, 2004). Düğümler (toplumsal hareketler) dağınık, heterojen, yayılcı ve sıklıkla müstakil ajanlar olarak "eş güdümlü/güdümsüz olarak hareket edebilmekte, (...) amorf görünüşlü bu çoğulluk, tek bir noktayı dört bir yandan vurabileceği gibi çevreye dağılıp görünmez hale de gelebilmektedir" (Hardt ve Negri, 2004, s.75). Toplumsal hareket öznelerinin ağ yapısı içerisinde çökeldiği sabit, çakılı "bir merkez yoktur. [Aksine], birbirleriyle iletişim halinde olan düğümlerin indirgenemez çoğulluğu vardır" (age, s.99). Ağı oluşturan (...) düğümlerin önemi, kendi özgün niteliklerinden değil, ağa yapmış oldukları katkılarıyla ölçülmektedir" (Castells, 2004). Bu katkılar ağ yapısıyla bir araya gelerek "kolektif mücadele için gerekli kaynakların depolanabileceği hayali bir çevrimiçi deponun inşasına olanak tanımaktadır" (Milan, 2013, s.40).

Enformasyonun olabildiğince dağınık, çok yönlü ve multimedya biçemidâhilinde aktığı ağ yapısı; hareketlerin kolektif olarak eyleyebilecekleri görece özerk, karşıt iktidar alanlarına evrilebilmektedir. Aynı yapı, iktidarın gözetim ve denetiminden görece yalıtılmış segmentlerin oluşmasına da olanak tanımıştır. Ağlar kapsayıcı bir iletişim, etkileşim ve iş birliğinin sağlanmasında manivela görevi görerek, hareketlerin kendi iç ve diğer hareketlerle olan çevrim içi ve dışı temas, mobilizasyon ve bağlantılarını kolaylaştırmaktadır. Ağlar hareketleri bir birine bağlarken, dayanışma ve karşıt iktidar ağları geniş bir uzama yayılarak güçlenmekte, nitelik olarak

derinleşebilmektedir. Hareketler ağlar üzerinde virütik bir yayılım göstermektedir. Castells'in ifade ettiği gibi ağlar üzerinde ve ağ dolayımıyla öz farkındalık geliştiren ve kendi tarihlerini yapmayı talep eden toplumsal hareketler, geleneksel medyadan şüphe etme eğilimi taşımakta, hiçbir liderlik formunu tanımamakta, her türlü biçimsel örgütlenme şeklini reddetmektedirler (2012, s.18-19). Hareket özneleri ağ mimarisiyle birlikte kendin yap kültürü, öz belirlenim, iş birlikçilik ve altruistik değerler altında kendi bilgi ve becerilerini kullanarak hareket edimlerine katkıda bulunabilmektedirler. Bu, aynı zamanda herkesin kendi öz kapasitesi oranında lider olabileceği ve hareketlerin genel seyri açısından fark yaratabileceği anlamına da gelmektedir.

Boler vd. yürütmüş oldukları saha çalışmasıyla, #OWS hareketi içerisinde yer almış kadın öznelerin çevrim içi kullanım faaliyetleri sonucunda aktif eyleyicilere dönüştüklerini ortaya koymuştur. Boler vd. 3 yıl süren saha deneyimi boyunca Toronto ve ABD'nin farklı bölgelerinden hareketedahil olan 75 eylemciyle görüşmüştür. Eylemcilere, işgal öncesi ve sonrası yer aldıkları çevrim içi katılım ve pratiklerini anlamaya dair sorular yöneltilmiştir. Çalışma sonucunda, kadın eylemcilerin #OWS hareketi açısından çimento görevi üstlenen ve büyük ölçüde belirgin olmayan bağlayıcı [*connective*] çevrim içi pratikler yoluyla harekete öncülük ettikleri bulgulanmıştır.

Görüşmeciler çalışma kapsamında kullanım davranışlarına göre Admin, Belgeselci ve Bağlayıcı olarak üç ayrı grupta toplanmıştır. İlk grupta yer alan Yönetici (Admin) olarak nitelenen bileşenler, yerel #Occupy grup sayfaları bağlamında çevrim içi paylaşım trafiğini tasarlamak/yönetmek, ilgili/ilişkili içeriklerin küratörlüğünü üstlenmek ve çevrim içi metrikleri denetleyerek kayıtlamak gibi görevlerde bulunmuşlardır. Bu eylemciler gazetecilik geçmişi olan kimselerden oluşmuş, teknik uzmanlıklarını geçmiş deneyimler yoluyla benzer çevrim içi faaliyetler için kullanmışlardır. Belgeselci ya da Toplayıcı [*Documentarian*] olarak sınıflanan ikinci grup eylemciler ise çevrim dışında yaşanan geleneksel medyanın yakala(ya)madığı kamusal bilgiyi çevrim içine taşımak, bu içerikleri, hareketin

geri kalanı ve takipçileriyle paylaşmak, bu içerikleri arşivlemek ve eğitsel amaçla kullanmak gibi çevrim içi pratiklerin eyleyicileri olarak öne çıkmışlardır. Bağlayıcı [*Connector*] olarak ifade edilen üçüncü grup eylemciler ise erişilen bilginin çevrim içi uzamda yayılmasını sağlamak, Facebook arkadaş özelliğini kullanarak bilginin dar gruplara dağıtılmasını sağlamak, kimi kamusal meselelere dair cılız kalan farkındalığı güçlendirmek, geleneksel medyanın yaydığı dezenformasyona karşı içerik beslemesinde bulunmak gibi görevlerle öne çıkmışlardır (2014, s.1-23). Boler vd. yürütmüş oldukları saha çalışması ile, işgal hareketleri ya da genel anlamıyla toplumsal hareketlerde kuytuda kalan, göze değmeyen kadın eylemci ve pratiklerini görünür kılmışlardır. Boler vd.'nin görüşmecisi kadın özneler ve sergilemiş oldukları eylemler, ağ mimarisi ve dolayısıyla hareketlere kültürel sermayeleri ve zaman yatırımları nispetinde katkı koyabildikleri gerçeğine ışık tutmuştur. Diğer yandan, bu eylemciler ortaya koymuş oldukları paylaşımcı ve işbirlikçi filleriyle, bir yanıyla ekseri erkek egemen liderlik yapılarını ekarte etseler de, öncü/lider yapıların ağ yapısı ve kendine özgü pratikleri bağlamında yeniden üretildiğini tanıtlamışlardır.

Bu bağlamda, ağ mimarisinde görülen enformasyon dağılımının niceliksel olarak izafi olduğu gerçeği ortaya konmalıdır. Nunes'in ifade ettiği üzere düğümlerin yürüttüğü enformasyon trafiği eş biçimde dağılmaktan uzaktır. Düğümler sadece paylarına düşen akışı sevk etmekle kalmamakta, akış gösteren içeriklere müdahalede bulunabilmektedir. Bununla birlikte bazı kullanıcılar sahip oldukları yüksek mobilite, esnek zaman yatırımı, bireysel karizma ve güçlü hitabet gibi özellikleri dolayısıyla akranlarına oranla daha fazla ağ'laşabilmektedir. Ağ kimi kullanıcılara bazı spesifik edimsellikleri, teknik beceriler ya dazaman yatırımları dolayısıyla süper düğümler [*supernodes*] olarak serpilebilecekleri bir ortama zemin sunmaktadır (2006, s.303-304). Bu bakımdan, çevrim dışı yaşamda bireyler arasında görülen mobilite, kaynağa ulaşabilme, zaman yatırımı, kültürel/politik sermaye gibi asimetrikler ağa taşınarak yeniden üretilmektedir. Ağ yapısı her ne kadar açık olsa da kendi "açık doğası gereği katı hiyerarşiler ve kemik ağlar yaratma

riskine sahiptir” (Tüfekçi, 2011). En nihayetinde “ağları genişletip çeşitlendirmek somut bir örgütsel hedeften daha fazla şey ifade etmektedir; bu, son derece kıymetli bir siyasal hedefdir” (Juris, 2008, s.15).

Tüfekçi'nin de ifade ettiği gibi ağ yapısı başlangıçtaki açık doğası gereği, hiç de meritokratik bir temele dayanmayan kendi katı hiyerarşilerini ve kemik ağlarını yaratma riskine sahiptir. Tüfekçi bu durumu “tercihli bağlanma” [*preferential attachment*] olarak nitelendirmiştir. Tüfekçi “Mathew etkisi” olarak açıkladığı şekliyle; sosyal medya kullanıcılarının başka diğer kullanıcıları kendi tercihleri doğrultusunda takip edebildiğine, sayıca daha fazla takipçiye erişen kullanıcıların takipçi sayılarını daha da artırabildiğini ifade etmiştir. Sayıca daha fazla takipçiye sahip kullanıcılar üretmiş oldukları hashtag, tweet/retweet ve mentionlarıyla diğer kullanıcılar tarafından daha fazla ilgi görmekte ve söyledikleriyle dikkate alınmaktadırlar. Bu, takipçilerin karşı karşıya kaldıkları “salt maruz kalma etkisi” yanı sıra “popülerite etkisi” ile de eş değer biçimde gelişmektedir. Tüfekçi'ye göre attıkları tweetler görece daha fazla izlenim alan ve görece daha fazla takipçiye sahip olan kullanıcılar; geniş kullanıcı topluluklarınca kabul görmekte, kabul gören kullanıcılar, takipçisi olmayan başka kullanıcılar üzerinde güçlü izlenimler doğurabilmektedirler. Tercihli bağlılık olarak da adlandırılan “80/20 kuralı” bir tür yukarıdan aşağı hiyerarşisine neden olmaktadır. Takipçi sayısı az olan kullanıcılar, ürettikleri sözve yapıp ettikleriyle çevrim içi ortamda geniş kabul gören ve gündem oluşturma yetisine sahip belli başlı kullanıcıları takip etme eğilimi göstermektedir. En nihayetinde bu, güç dağılımını takipçi sayısı fazla olan kullanıcılar lehine düzenleyerek asimetric güç ilişkilerinin yeniden üretilmesine yol açmaktadır. Tüfekçi güç dağılımını etkileyen eğilimleri sorunsallaştırmak maksadıyla Mısır'da 25 Ocak Devrimi olarak bilinen rejim karşıtı muhalif hareketin Twitter metrik analizini yapmıştır. Tüfekçi İngilizce ve Arapça dillerinde olarak atılan ve “#jan25” başlığını taşıyan tüm hashtagleri analiz etmiş, hashtagleri cinsiyet dağılımına dikkat ederek ele almıştır. Analizleri sonucunda Wael Ghonim ve Mohamed El-Baradei gibi hareketin önde gelen kimi kullanıcıların, aralarında Ayman Nour gibi önde gelen aktivist

sosyal medya kullanıcılarının da yer aldığı, diğer kullanıcılara oranla farklı bir gelişim örüntüsü sergilediği sonucuna varmıştır (2011). Böylelikle, Michels'in "oligarşinin tunç yasası" (Michels, 2001) olarak adlandırdığı şekliyle;- tıpkı katı ve dikey örgütlenmelerde olduğu gibi- azınlıkta kalan küçük bir grup kullanıcıgeniş kitlelere oranla ağlar üzerinde görece büyük bir nüfuza erişmiştir. Tüfekçi bu nüfuzun kitleler üzerinde yönlendirici bir güce sahip olabileceğine dönük işaretlere ulaşmıştır. Ağ üzerinde yer alan bu türden figürlerin varlığı; demokratik olsun olmasın toplumsal mücadelelerin her zaman karizmatik liderlere ihtiyaç duyduğu ve hareketlerin kendi liderlerini yarattığı gerçeğini bir kez daha açık ederek ortaya koymuştur" (age).

Bir başka açıdan bakıldığında tıpkı Gerbaudo'nun da ileri sürdüğü gibi bu figürler, günümüz toplumsal hareketlerini hem ilk başlatma hem de hareketi ayakta tutma aşmalarında ortaya koydukları eylemlerle derinden etkilemişlerdir. Bu kullanıcıların Facebook ve Twitter aracılığıyla yürüttükleri iletişim ve örgütlenme çalışmaları, kolektif eylemin hayata geçirilmesinde görece merkezi etki güce sahip bir 'koreografik' liderliğin serpilmesinde etkili olmuştur. Bu 'yumuşak liderlik' mekanizması geleneksel ya da 'katı' örgütlenmelerden çıkan liderlik yapılarından farklıdır. Bu liderler politize olmayan orta sınıf öznelerin duygusal olarak saf tutması ve ortak kimlik edinmesinde öne çıkmaktadırlar (2014, s.215-216). Gerbaudo, yumuşak liderlerlik formlarını tanıtlamak amacıyla #OWS hareketi içerisinde yer alan bir aktivistin hareket mayalanmazdan evvel anlattığı şu hikâyeyi aktarmıştır: Kendini Chris olarak tanıtan New York'lu aktivist ve sosyal medya uzmanı olan Priscilla Grim, #Occupy Wall Street'in iki gün öncesinde (15 Eylül) Tumblr üzerinde bir nevi ağlama duvarı olarak iş görececek olan bir sosyal medya hesabı açmaya karar vermişti. "Biz yüzde 99'uz" adı verdikleri hesap Occupy hareketin manşetlerde yer bulmasına rastlayan günlerde ivme kazanmıştı. Eklemlenici bir hamleyle Tumblr üzerinde bir tür ağlama duvarı oluşturan Chris ve Grim'in maksadı; kültürel ve siyasal yakınlıkları ne olursa olsun, kendilerini ABD'de yaşanan ekonomik krizin kurbanı olarak tanımlayan herkesin hikâyesini toplamaktı. Chris ve Grim'in oluşturdukları web sayfası,

sadece ekonomik sefaletlerini değil, ekonomik krizden sorumlu tuttıkları yüzde 1'lik süper zenginlere duydukları öfkeyi paylaşmak için Tumblr hesabı üzerinde bir araya gelen insanların gözünde duygusal bir saf tutma zemini olma işlevi görmüştü. Chris ve Grim, yeni doğan hareketin kimliğinin şekillenebileceği bir ağlama duvarı oluşturarak hareket tabanında dile gelen değişik meseleleri birbirine ilmikleyen bir denklik zinciri yaratmayı başarmışlardı. Oluşan toplu kızgınlık ve öfke 'yüzde 99'a karşı yüzde 1' çelişkisi temelinde kurularak popüler bir kimliğin oluşumuna imkân sağlamıştı (age, s.190-193).

Bu yeni liderler kaynağa erişim (İnternet erişimi), yüksek mobilite, politik öngörü, teknik bilgi, zaman ve cesaret yatırımı gibi ayrıksı nitelikleri dolayısıyla; farklı kültürel ve siyasal görüş ve eğilimlere sahip kitleleri ortak bir duygusal zemin etrafında mobilize etme başarısı göstermişlerdir. Bazı kullanıcılar toplumsal hareketler açısından kitlelerin bir adım önünde yer almış, ön görüşü ve duygusal zekâlarıyla kitleleri saflaştırmayı başararak, kolektif bir performatif dışa vurumun somutlaşmasına öncülük etmişlerdir. Chris ve Priscilla Grim örneğinde olduğu gibi ağ mimarisi "herkesin lider olduğu için kimsenin lider olmadığı bir 'küme aklı'nın (Carrie'den aktaran Gerbaudo, 2014, s.215) oluşumuna fırsat vermemiş kimi kullanıcıları sahip olduğu öznel beceri ve yetenekler dolayısıyla sivrilterek öne çıkarmıştır.

#OWS hareketi toplumsal mücadeleleri doğrultusunda genel meclisler gibi müşterek sembolik alanlar oluşturmuş, hareket özneleri toplumsal meselelere dair demokratik karar alma süreçlerini eşitlikçi ve katılımcı bir düzeyde gerçekleştirme yönünde çaba göstermiştir. Hammond'un da belirttiği gibi işgal alanında oluşturulan ve farklı toplumsal kesimlerden gelen öznelerin toplandığı genel meclisler; herkesin karar alma süreçlerine eşitlikçi katılımını sağlamış, liderliğe soyunan kimi öznelerin karar alma süreçleri üzerinde olası hâkimiyet kurma çabaları törpülenmiştir. Özellikle kadınlar ve azınlık üyeleri gibi ötekileştirilen öznelerin ifade ve eleştiri kapasitelerine önem verilmiş, bu gruplar pozitif ayrımcılık örneği olarak "konuşma önceliği verilecekler listesi" [*progressive stack*] altında bir araya getirilmiştir. Böylelikle, bu grupların

kamusal meselelere dair ifade hakları öncelenmiştir. Hareket öznelere meclis toplantılarında teknolojik gereçlerden yararlanmış, katılımcılar halkın mikrofonu³⁰ [*people's microphone*] adı verilen ileticiler yoluyla fikir ve önerilerini tüm katılımcı gruplara ifade edebilmiştir. Halkın mikrofonu konuşmacı ya grupların ifade özgürlüğünü kullanabilmeleri açısından güven telkin edici bir rol üstlenirken, katılımcılar arasında enerjik bir ruh hali ve katılım hissiyatının inşasına olanak tanımıştır (2012, s.295-296).

Metaforik olarak bakıldığında, halkın mikrofonu bir bakıma yataycılığın ön gördüğü ve konuşmacıların argüman ve karşı argümanlarıyla desteklenen fikir birliğiyle karar varma ilkesini müzakereye açan sembolik değişime aracılık etmiştir. Bu ilke hareketi ifade eden “dayanışma ilkelerinin belirlenmesi gibi görece makro nitelikli konular yanı sıra, protestocuların ısınma gereksinimlerinin nasıl karşılanacağı gibi irili ufaklı meseleler noktasında da uygulamaya konulmuştur” (W.W.,2011). Fikir birliğinin oluşumu tüm katılımcılara, öne sürülen fikir ya da önerileri masaya yatırma, değişikliğe götürme, bloke ya da veto etme gibi pratikleri ön gördüğünden” (Neil, 2012, s.30) “bazı azınlık gruplarının, önceden belirlenmiş bir konumu dayatmak üzere kararların alınmasını engellemelerini mümkün kılmıştır” (Castells, 2012, s.120-121). Diğer yandan, fikir birliğine varmanın görece güç olduğu hassas konular söz konusu olduğunda, karar alma sürecinin uzun uzadıya sürdüğü görülmüş (Hammond, 2015, s.295-296), “fikir birliğine varılamaması halinde “çoğunluk oyu” [*modified consensus*] aranarak (%95 evet oyu) önerilerin karara bağlanması yönünde oydaşılmıştır” (Min, 2015, s.77). Meclislerde tüm katılımcıların eşit temsiline önem verilmiş, bireylerin ifade ve karar alma süreçlerine aynı oranda etki edebilme ve katkı sunma kapasiteleri ön plana çıkarılmıştır. Böylece, yapılan tartışmalarda “ideologlar ya da kendisini lider olarak gören kişilerin meclisi kendi propagandaları için kullanma girişimine karşı katılımcıların toplu olarak uyguladıkları kolektif bir sembolik baskı söz konusu olmuştur” (Castells, 2012, s.121).

---

³⁰Halkın mikrofonu, New York Polis Teşkilatının Zucotti Park içerisinde elektronik mikrofon ve konuşmacı hoparlörlerinin yasaklaması sonucunda kullanılmıştır (Wanenchak, 2011).

Yakın dönem işgal hareketleri belirli bir güç merkezin olmadığı, müstakil ağlarla kurulu bir (...) “işbirliği ve dayanışmanın desteklenerek resmi liderlik ihtiyacını baltalandığı” (age, s.195) bir politik praksis biçimini varsaymıştır³¹. Siyasal olanın böylesi bir biçimde kurulumu, çıkış noktası itibariyle, geleneksel hükümet biçimlerine, siyasal partilere ve diğer örgütlü siyasal liderlik yapılarına karşı duyulan sinizm ve derin güvensizliktir (age, s.120). Bu bağlamda, yakın dönem işgal hareketleri bağlamında hareketlere öncülük/liderlik etmeye soyunan kimseler ve bu kimseleri hareket içerisinde geliştirmekten alıkoyan genel tutumun yansımaları, hareketlerin gündelik faaliyetlerini örgütleme düzleminde de hissedilmiştir. Manski'nin aktardığı gibi hareket içerisinde yer alan ve belli konularda ehil olan bileşenler, bilgi ve becerilerini akranlarıyla paylaşmaktan kaçınmamıştır. Park yaşamının doğurduğu gündelik rutinler kolektif bir emek ve iş birliği sonucunda kotarılabilmıştır³². Baskı teknikleri, video film yapımı ya da toplantı faaliyetleri gibi konularda deneyim sahibi protestocular, bilgi ve deneyimlerini diğer protestoculara aktarmışlardır. Böylelikle, bu kişilerin kolektif üretim ve faaliyete dâhil olmaları önündeki handikaplar azaltılmış, görece atıl konumda kalan protestoculara içkin liderlik kapasiteleri ortaya çıkarılmıştır (Manski, t.y.). Bu anlamıyla, Zucotti Park'ta “herkesin bir başkası üzerinde tahakküm kurmaya çalışmadığı, herkesin kitleye güç katmak için lider olduğu”

³¹ Bu hareketlerin anti liderliği salt yakın döneme ait bir fenomen olarak görülmemelidir; tarihsel kökleri 1960 ve 70'li yılların ikinci dalga kadın hareketi içerisinde ortaya konan bilinç yükseltme gruplarına dayanmaktadır. Bu dönemde kadınlar ev içi ya da özel alanda maruz kalınan erkek keyfiliği ve şiddetine karşı bastırılan seslerini duyulabilir hale getirme mücadelesi verse de (Köker, 2010, s.52-53) “hareketin özgül talepleri formel liderlik yapılarının engeline takılmıştır. Kadınlar taleplerine dönük karar yapma mekanizmalardan dışlanmışlardır. Diğer yandan, bilinç yükseltme grupları tüm kadınların deneyim ve fikirlerinin eşit şekilde değer bulması ve dikkate alınması yönünde bir tavır sergileyerek tüm liderlik yapıları reddedilmiştir” (Gautney, 2011).

³² Bazı kurum ve kuruluşlar WSİ hareketine “destek” amacıyla hareket bileşenlerine mali yardım teklifinde bulunmuştur. Destek sunan kimi kuruluşların, hareket içerisinde faal olarak görev alan kimi protestoculara ücret teklif ettiği bilinmektedir. Diğer yandan, irili ufaklı kimi siyasal partilerin sade yurttaşları “ücretli” protestocu olarak hareket saflarında istihdam etmek istediği iddialarının kamuoyuna yansıdığı görülmüştür. Bknz. <http://thinkprogress.org/special/2011/12/12/387712/ben-jerry-explain-why-they-support-occupy-wall-street/>; <http://occupywallstreet.net/STORY/TURN%C4%B0NG-D%C4%B0ME-PAY%C4%B0NG-PEOPLE-OCCUPY-WALL-STREET>

(Wedes'den aktaran Schneider, 2012), iş birlikçi ve paylaşımcı bir dayanışma kültürü var edilmiştir.

#OWS işgalinin gösterdiği üzere; hareket özneleri kişisel görüş, eleştiri ve önerilerini genel meclisler adı verilen kamusal platformlarda ifade edebilmişlerdir. Genel meclisler diyalojik bir tartışma ortamının fikir birliği esası ile yürütüldüğü, herkesin katılımına açık ve yatay olarak örgütlenmiş kapsayıcı alanlar olarak ortaya çıkmıştır. Fakat yakından bakıldığında bu alanların açık ve yatay olma iddiası temelde sorunludur. Nunes'in de ifade ettiği üzere hareketler sorunsallaştırdıkları meselelerin altını doldurmak, bu meselelere dair tutumlarını tanımlamak mecburiyetindedirler. Bu meseleleri tanımlamaya dönük simgesel eylemler ise kaçınılmaz olarak dışlayıcı olacaktır. Meseleleri söylemsel olarak berraklaştırmak için kimi belirlenimlerde [*determination*] bulunulması zorunludur; 'sorun olan budur', 'biz burada konum alıyoruz', 'yapmamız gereken budur' gibi. Ne ki her belirlenim ideolojik ve söylemsel olarak sınırlayıcıdır; kendisini dış dünyaya kapatır. Bu, müzakerenin şartlarını daraltacağı gibi, (teoride de olsa) farklı düşünen insanların süreç dışı bırakılmasına da yol açacaktır (2006, s.305). Bu durum, "aktivistlerin [söylemsel olarak] hareketlerin muhalif kimliklerini besledikleri" (Groch'tan aktaran Leach ve Haunss, 2009, s.3) "açık alan"³³ [*opened space*] anlayışının kendi içinde sorunlu olduğunu da göstermektedir. Nunes, kurucu girişimleriyle beliren kimi bileşenlerin- kaçınılmaz olarak- belirli maksat ve saikler doğrultusunda, harekete katılım gösterecek özneleri rafine etme imkânına sahip olacağı gerçeğine işaret etmiştir. Buna göre, bir hareket ne kadar açık olursa olsun, pratik edilecek olan bu öcül/ilksel belirleme süreci, dışlayıcı bir mekanizmanın yaratılmasına yol açacaktır (age). Bilindiği üzere, Zucotti Park'ın işgaliyle birlikte #OWS hareketinin ayırıcı özelliğini

---

³³ Açık alan [*opened space*] ilkesi alternatif bir küreselleşme olgusunu savunan "Dünya Sosyal Forumu"yla birlikte anılmaktadır. Kavram hiyerarşik olmayan, gücün tek elde toplanmadığı, katılımcı ve karar vermede konsensüsa dayalı bir öz-örgütlenme; diğerleri üzerinde iktidar sağlamayan bir temsil; dışlayıcılık değil bir araya gelme ve yaygınlaşma; çeşitliliği ve farklılığı yansıtmaya; kapalı kapılar ardında değil kamuya açık alanda toplanmak; mücadelelerin kendi tarihi ve tanıklarının kayda geçmesi gibi temel değerlere göndermede bulunmaktadır (De Angelis, Glasius ve Farreria'dan aktaran Yıldırım, 2011, s.407).

oluşturan genel meclis fikri, katılımcı ve demokratik bir karar alma atmosferinin yaratılması amacıyla yürürlüğe konmuştur. Fikir birliği esasına dayalı olarak yürütülen meclislerde eşitlikçi ve yatay bir karar alma mekanizması benimsenmiştir. İlkesel olarak benimsense de, tartışma gruplarının uygulamada güç ya da hiyerarşik asimetriden arındırılılabildiğini söylemek güçtür. Hareket içerisinde görülen ve genel meclislerin bel kemiğini oluşturan tartışma gruplarının beyaz erkek eylemcilerin siyasal ve kültürel belirlemesi altında şekillenmesinin önüne geçilememiştir. Bu grupların Zucotti Park içerisindeki gündelik faaliyetleri kendi bakış açıları doğrultusunda düzenledikleri de bilinmektedir³⁴. Örneğin Holder'ın ifade ettiği üzere kadın eylemciler- gündelik hayat içerisinde hâlihazırda sürdürdükleri- erkek egemenliğine karşı sürdürdükleri mücadelelerini, yatay olma iddiasına sahip özgürlükçü bir politik hareket içerisinde de sürdürmek zorunda kalmışlardır. Holder'e göre kadınlar ve azınlık grupları gibi ötekileştirilen özneler tanınan konuşma önceliği, beyaz erkeklerin karar alma süreçleri üzerindeki belirleyiciliğini engelleme çabaları yetersiz kalmıştır (2011).

Paradoksaldır ki, genel meclisler herkesin eşit ve özgür katılımına açık olsa da, bu pratikte herkesin otomatik olarak eşit şekilde katılımında bulunabileceği anlamına gelmemektedir. Gerbaudo'nun da belirttiği üzere genel meclisler 'bağlanma hiyerarşisinden' etkilenmişlerdir. Meclisler düzeyinde yer alan karar alma organları teorik olarak herkesin özgür katılımına açık iken, fiiliyatta çoğunlukla harekete daha fazla katılım gösteren kişilerin tasarrufunda kalmıştır. Çalışanlar, aile bağları olanlar ve farklı sebeplerden dolayı eylemlere, dolayısıyla da, karar alma süreçlerine düzenli olarak katılamayanlar, kendilerini önemsiz ve kenara itilmiş hissetmişlerdir. Buna karşın, orada olmanın ayrıcalığı diye nitelendireceğimiz konumda olanlar, yani hareketin eylemlerine tam olarak katılma vakti ve enerjisi olanlar ise hareketin geri kalanına oranla görece büyük etki gücüne sahip olmuşlardır (2014, s.225-226). Yanı sıra, genel meclislerde ortaya konan doğrudan müzakere anlayışı kendi içsel dinamikleri gereği güç dağılımını "dışa dönük,

³⁴ <http://www.theguardian.com/world/2011/nov/30/occupy-wall-street-women-voices>

enerjik ve karizmatik kişilikleriyle ve ikna becerileriyle ön plana çıkan eylemcileri lehine bozmuştur” (Graeber, 2011). Meclislerde yürütülen demokratik müzakereler bireysel ya da kolektif farklı “grup bileşenlerinin sahip olduğu niteleyici türden yetenek, eğilim ve ayrıştırıcı toplumsal art alanları nedeniyle esnekten katıya, lidersizlikten liderliliğe ve yataydan dikeye doğru yüz tutmaya uzak olmadığını göstermiştir” (Freeman, 1972). Sahip olunan karakter özellikleri, mizaç yapıları, yatkınlıklar ya da geçmiş politik hareketlerde ödenen diyetler gibi kimi nitelikler; bazı müzakereciler diğerlerine oranla daha fazla temsil bulma imkânı tanımıştır. “Daha az temsil imkanı bulan eylemciler ise, kendilerini yeteri kadar ifade edemeyerek çoğunluğun içerisinde nötralize olma riskiyle karşı karşıya kalmıştır” (Graeber, 2011).

Tekil birey ya da gruplar, hareketin geri kalan bileşenlerine öncülük etme, bu bileşenler üzerinde tüm telkin edici yetkeleriyle yönlendirici olma gücüne erişebilmektedir. #OWS hareketi benzer şekilde kimi eylemcileri öne çıkararak sivrilmiştir. Bunlardan biri de hareketin basın sözcülüğünü yürüten Bill Dobbs olmuştur. Dobbs hareketin basınla ilişkiler ayağını yürüten daimi eylemcilerinden birisi olmuştur. Politik mücadele geçmişi eskilere dayanan Dobbs, bu nedenle, ‘veteran aktivist’ olarak tanınmıştır. Dobbs eylemler boyunca protestoculara basınla kuracakları ilişkiler yönünde uyarılarda bulunarak onları yönlendirmiştir³⁵. Hareket içerisinde öne çıkan eylemcilerden bir diğeri de David Graeber olmuştur. Düşünür vasfıyla öne çıkan Graeber, Kanadalı karşıt-kültür dergisi Adbusters’in alanlarda “barışçıl bir barikat” oluşturma çağrısı sonrasında protestoların planlanması amacıyla ortaya koyduğu teorik çalışmalarla dikkat çekmiştir (W.W., 2011). Hareketin ifade gücü yüksek figürleri arasında yer alan Graeber, geçmiş dönem sol hareketleri içerisinde yer almış bir isim olarak, #OWS hareketini tarihsel bir arka zemine oturttuğu derinlemesine tahlilleriyle sivrilmiştir³⁶.

³⁵<http://www.thestreet.com/story/11292354/3/5-occupy-wall-street-leaders.html>

³⁶<http://www.thestreet.com/story/11292354/4/5-occupy-wall-street-leaders.html>

Çevrim içi-dışı yataycılık anlayışı, eyleyici özneler arasında farklı karşılaşmalara ve ilişkilene tarzlarına olanak sunmaktadır. Yataycılık nosyonunu benimseyen, iktidar ağlarıyla olan temasları kopmuş toplumsal hareket özneleri, birbirlerini tanıyarak alternatif/farklı tahayyüller ve yatay ilişkiler geliştirme fırsatına sahip olabilmektedir. Meclislerde kolektif meseleleri müzakere etmek için bir araya gelen #OWS bileşenleri benzerlikleri işaretleyerek dayanışma ağlarının direngenliğini artıracak stratejik ve taktiksel formülasyonlara girişmiş, politik tartışmalar açık, katılımcı ve eşitler arası bir biçimde deneyimlenmiştir. Öte yandan, yataycılık anlayışıkendi içsel sınırlılıkları ve yarattığı eşitsizlikler dolayısıyla dikkatten kaçmamıştır. Sahip olduğu içsel çelişkiler yataycılığı ve lidersizliği aksi düzleme taşımış, toplumsal güç ilişkileri kaçınılmaz olarak beslenmiş ve yeniden üretilmiştir.

B.ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu tez çalışmasında “katılımlı gözlem ve örnek olay gibi fenomenleri kapsayan, verili bir doğal çevre ya da pratikler bütününe yorumlamaya ve betimsel olarak yansıtmaya çalışan bir yöntem” (Parkinson ve Drislane, 2011) olarak nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Nitel araştırma yöntemi yüz yüze görüşmelerde ifade bulan ve sıklıkla sözel olmayan davranışların ve bu davranışların ortaya çıktığı bağlamların araştırma açısından farklı/alternatif bir epistemolojik çerçeve sunması ön görüşü dolayısıyla tercih edilmiştir. Yanı sıra, görüşmecilerin #OccupyChp hareketiyle kişisel olarak arasında kurdukları öznel ve özgün bağlara, bu bağlar sonucunda ortaya çıkan geçmiş deneyim, anlam ve yorum dünyalarına doğrudan erişilebilmesi maksadıyla nitel araştırma yönteminin kullanılması elzem görülmüştür.

Bu tez çalışmasıyla konu edilen araştırma öznesi 31 Mart 2014 yerel seçimleri ertesinde oluşan #OccupyChp hareketidir. Hareket seçim gecesi Ankara sandık çevresinde görülen oy sayım ve tutanak usulsüzlükleri iddiaları sonrasında Türkiye kurumsal siyasetin kurucu aktörlerinden CHP'ye karşı

“yapıcı” bir tepki olarak boy göstermiştir. Bu tez çalışması nitel araştırma yönteminin bir türü olan ‘örnek olay’ incelemesi kapsamında gerçekleştirilmiştir. Örnek olay az ya da hiç incelenmemiş özgün bir fenomene işaret etmesi sebebiyle önemlidir. Bu bakımdan, henüz incelenme konusu edilmemiş bir fenomen olarak; #OccupyChp hareketinin çevrim içi-dışı iletişim ve örgütlenmeye bu süreçlere hakim söylemsel örüntüler ile bu örüntülerin somut yansıması olan hakim pratiği ortaya koymaktadır.

Nitel araştırma bağlamında öncelikli olarak çevrim içi kanallara yönelilmiştir. Araştırma öznesinin merkez (İstanbul) kanadını oluşturan bileşenlerle diyalog kurulması yoluna gidilmiş, diyalog süreci hareketin #OccupyChp adlı Facebook ana sayfası üzerinde yürütülmüştür. Hareketin aktif olarak yer aldığı Twitter hesabı üzerinde kurulmaya çalışılan diyalog girişimleri ise sonuçsuz kalmıştır. Ankara kanadını oluşturan görüşmecilerle olan irtibatlar geleneksel, yüz yüze kanallarla kurulmuş; Ankara’da yer alan bir anahtar kişinin referansı ve kişisel çabaları araştırma öznesiyle olan teması olanaklı hale getirmiştir. Bu temasın kurulması yaklaşık olarak 3-4 haftalık bir süreci gerektirmiştir. Çevrim içinde görüşmecilerle kurulan ilk irtibatın gerçekleşmesi ise, yine aynı şekilde 3-4 haftalık bir süreyi bulmuştur. Hareketin Ankara kanadını oluşturan ilk görüşmeci grubuyla yapılan görüşmelerin ardından kartopu örneklemesine başvurulmuştur. Kartopu örnekleminin oluşmasında Ankara’da diyalog kurulan ilk grup görüşmecilerden birinin ara buluculuğu kolaylaştırıcı olmuştur. Toplamda 9 görüşmeciyle görüşme imkânı bulunmuş, bu görüşmecilerin tamamıyla yüz yüze görüşülmüştür. Çalışma öncesinde 15 görüşmeci olarak planlanan görüşmeci sayısına ulaşamamıştır. Görüşülmesi planlanan fakat görüşülemeyen araştırma özneleriyle; kişisel sorunlar, hareketle olan bağların kopması, gündelik çalışma rutinleri ve öğrenim faaliyetleri dolayısıyla zaman yaratamama, saha çalışmasının yürütüldüğü araştırma evreni İstanbul’da kimi noktalar arası ciddi mesafe farklarının bulunması benzeri gerekçeler dolayısıyla görüşülememiştir. Görüşmecilerin demografik kesitine bakıldığında; 29-35 yaş aralığını barındırdıkları görülmüş, görüşmeciler mühendis, eğitmen, psikolog, serbest

girişimci, siyasi danışman, psikolog ve sosyal medya uzmanlarından oluşmuştur. Görüşmelerde cinsiyet çeşitliliği ve dengesi gözetilmiştir. Diğer yandan, sadece bir erkek ve kadın görüşmeci sadece #OccupyChp hareketi içerisinde yer aldıklarını beyan etmiş, hareketin dışında herhangi bir siyasal örgütlülük içerisinde yer almadıklarını belirtmişlerdir. Görüşmeciler demografik, mesleki kategori, siyasal parti, sendika ve STK üyelikleri ve hareket içi konumlarına göre gruplandırılmıştır.

Görüşmeler çalışma öncesinde oluşturulan 'yarı yapılandırılmış' soru seti bağlamında yürütülmüştür. Yarı yapılandırılmış soru tekniği, soru-cevap kalıplarının esnek oluşu, araştırmacının görüşmenin akışına bağlı olarak değişik başka sorularla görüşmenin akışını etkileyebilmesine olanak tanınması ve görüşmeciyi yanıtlarını açarak detaylandırmaya teşvik etmesi (Türnüklü, 2000) dolayısıyla tercih edilmiştir. Bu sorular görüşmecilerle yüz yüze yapılan görüşmeler sırasında yöneltilmiş, görüşmelerin bir kısmı İstanbul'da, bir kısmıyla da Ankara'da yürütülmüştür. Görüşmecilerle kafeterya, restoran, otel lobisi ve iş yeri gibi farklı mekânlarda görüşülmüştür. Görüşmeler ortalama olarak 1 saat ve üzeri kadar sürmüştür. Görüşmeler 4 Şubat-26 Mart 2015 tarihleri arasında yapılmıştır.

Nitel araştırma kapsamında görüşmecilere kişisel arka planlarını ve politik örgütlülük/aidiyetleri gibi deneyimlerini anlamaya, görüşmecilerin geleneksel ve sosyal medya kullanım alışkanlıkları ve bu mecra ve araçlarla ne şekilde ilişkilendiklerini açığa kavuşturmaya yönelik sorular sorulmuştur. Sonrasında, harekete dair unsurları anlamaya dönük sorular yönetilmiştir. Görüşmecilerin #OccupyChp kapsamında yürüttükleri çevrim içi/dışı faaliyetler ve hareketin örgütlülük tarzı ve liderlik yapısıyla ilgili sorulara cevap aranmıştır. Görüşmeciler bazı sorulara bilgileri dâhilinde olmadığı gerekçesiyle cevap verememiştir. Görüşmelerden elde edilen nitel veriler tematik olarak gruplandırılarak kategorilere ayrılmış, bu kategoriler kendi içinde ve karşılıklı olarak ele alınmıştır. Elde edilen verilerin küçük bir kısmı sahada yapılan kişisel gözlemler ve görüşmecilerin ses kaydı sonrasında dile getirmiş olduğu

kimi notlarla beslenmiştir. Bu verilerden analiz potansiyeli taşıdığı düşünülenler söylem analizi ile çözümlenmiştir.

Yapılan görüşmelerde etik kaygılar esas alındığından görüşmecilerin rızalarına başvurulmuştur. Tüm görüşmeciler kimlik bilgilerinin gizli tutulmasını rica etmiştir. Araştırmada, katılımcılara araştırmanın amaç ve kapsamı ile kişisel veri gizliliği gibi unsurları açıklayan rıza formlarından faydalanılmıştır. Yanı sıra, görüşmecilerle karşılıklı güven ilişkisinin kurulabilmesi için güven telkin edici girişimlerde bulunulmuştur. Katılımcılara ihtiyaç duymaları halinde araştırmacı ile irtibata geçebilecekleri, bu konuda kendilerini rahat hissetmeleri gerektiği sıklıkla hatırlatılmıştır. Etik kaygılar dolayısıyla tez çalışması boyunca görüşmecilerden yapılan alıntılarda kişilerin gerçek kimlik bilgilerine yer verilmemiş, kişilerin gerçek adları kodlanarak değiştirilmiştir. Kullanılan imza sisteminde kişilerin yaş ve cinsiyet gibi demografik bilgilerine yer verilmiştir. Görüşmecilerin cinsiyetleri (e) ve (k) harfleriyle kodlanmış, yaş kategorileri gerçekte olduğu şekliyle ifade edilmiştir.

Nitel araştırma kapsamında ortaya çıkan sembolik örüntüler söylem analizi uygulanarak yorumlanmıştır. Varılan yorumlar sahada toplanan verilere gömülü yeni bir teoik çerçeve ve kavramların ortaya çıkmasına yardımcı olmuştur. Strauss ve Corbin'in "gömülü teori" olarak adlandırdıkları bu yaklaşımla; tek bir kavramın ya da kuramın yaratacağı yorumlama pratiğinin kısıtlılığının ve bağlayıcılığının aşılması mümkün olmuştur (1998). Bu doğrultuda, bu tez araştırması dâhilinde yürütülen saha çalışmaları sonucunda elde edilen verilerle yeni kavramların ortaya çıktığı görülmüştür. Ortaya çıkan yeni kavramlar farklı yaklaşımları gerektirmiş, bu çerçevede çok dahayaratıcı ve üretken bir tahlilde bulunma yolunagidilebilmiştir.

Araştırma öznesinin İnternet uzamındaki varlığının gerçek yaşamla girift bir ilişki göstermiştir. Bu bakımdan, her iki uzamın birbirinden yalıtılmış gibi düşünülemediği göz önünde bulundurulmuş ve örneklemin İnternet uzamında üretmiş olduğu pratik, söylemsel örüntüler üzerinde durulmuştur.

Metin ve görsel tabanlı veriler, nitel araştırmayla elde edilen bulguların desteklenmesi ve bu tez araştırmasının temel derdi olan yataycılık anlayışının daha açık bir şekilde anlaşılabilir olarak ifade edilebilmesi bakımından faydalı olmuştur. Çevrim içi metin tabanlı analiz doğrultusunda, “amaca uygun örneklem” (Benoit, 2011, s.272) alınması yoluna gidilmiş ve araştırma öznesinin Twitter ana sayfasına bakılmıştır. Bu bakımdan, araştırma öznesinin Twitter hesabına geriye dönük şekilde erişilmiştir. Örneklem dâhilinde 1 Mart-1 Mayıs 2015 tarihleri arasında, #OccupyChp hareketi Twitter ana hesabı üzerinde, niceliksel olarak paylaşım sıklığıyla öne çıkmışbeş temeltematik başlık üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu tarihler-araştırma öznesinin Türkiye kurumsal siyasetiyle olan ilişkisi de düşünüldüğünde- Türkiye'nin genel seçim sathimailine girdiği, CHP'de milletvekili ön seçimlerinin yapıldığı, genel seçim kampanyasına dönük faaliyetlerin görünürlük kazandığı ve giderek hızlandığı tarihler olması bakımından önem arz etmiştir. Bu tarihler arasında öne çıkan paylaşım başlıkları beş ana tema etrafında sıralanmıştır. Bunlar: “AKM Neden Kapalı?”, “CHP genel seçim kampanyası”, “1 Mayıs İşçi ve Emekçi Bayramı ve polis şiddeti”, “çevre hareketi”, “Narmanlı Han'ın soylulaştırılması” ve “İstanbul Üniversitesi rektörlük seçimleri” şeklinde belirmiştir. Bu temalardâhilinde ve multi medya biçemi içerisinde mobilize edilen çevrim içi kullanım pratikleri, Twitter ara yüzeyinin teknik özellikleri dikkate alınarak irdelenmiştir. Bu yolla, araştırma öznesinin Twitter ara yüzeyini teknik olarak nasıl deneyimlediği sorusuna yanıt aranmaya çalışılmıştır. Hareketin çevrim içi kullanım davranışları doğrultusunda ortaya çıkan bulgular, çevrim içi iletişim ve etkileşimin genel yapısı dâhilinde çözümlenmeye çalışılmıştır. Twitter ara yüzeyinin teknik özellikleri bağlamında ortaya konan çözümlenmeler, araştırma öznesinin çevrim içi uzamda ortaya koyduğu iletişim biçiminin temel niteliklerine dönük bir eleştirel kavrayışın elde edilmesi açısından faydalı olmuştur.

Yukarıda dile getirilen paylaşım başlıklarında dâhilinde ağırlık kazanan çevrim içi sembolik değişim örünümleri söylemsel bileşenleriyle birlikte betimlenmiş,

ortaya konan betimleme ve çözümlemelerde; Dahlgren (2001) ve Freelon'un (2010) "liberal-bireyselcilik", "toplulukçuluk" ve "müzakere" modelleri altında tartışmış oldukları çevrim içi iletişim modellerinden yararlanılmıştır. Araştırma öznesinin var olduğu Twitter hesabına hâkim sembolik akış, öncelikli olarak; "monolog", "bireysel dışa vurum" ve "bireysel teşhir" gibi liberal-bireysellik modelinin ön gördüğü temel ifade kategorileri içerisinde çözümlenmeye çalışılmıştır. Sonrasında #OccupyChp hareketinin kendi içinde bir topluluk olduğu olgusu dikkate alınmış ve hareket tweet akışı "ideolojik homoloji" (Fraser, 1990), geri besleme iç tutarlılığı, soru sorma ve yanıt arama gibi değişkenler bağlamında incelenmiştir.

Twitter metrikleri#OccupyChp Twitter hesabında görülen söylemsel örüntülerin desteklenebilmesi noktasında analiz konusu edilmeye değer bulunmuştur. Hareket Twitter hesap yöneticilerinin rızasıyla elde edilen metrikler; 1 Mart-1 Mayıs 2015 tarihleri arasını kapsamış, hareket hesabında ortaya çıkan söz üretme ve etkileşim yaratma oranlarına dair niceliksel bir veri sunması açısından önemli olmuştur. Metrikler kurulan iletişim döngüsünün ne denli diyalojik ve etkileşimli olup olmadığının oransal olarak öngörebilmesibakımından da önemli bir yer tutmuştur. Elde edilen metrikler yaratmış olduğu etkileşimle öne çıkan tweetlerin hangileri olduğu, bu tweetlerin kamusal bilgi içeriği olup olmadığı, kimlerce üretildiği, metinlerarasılık bağlamında hangi kaynaklara referansla elde edildiği ve bu kaynakların niteliği gibi kimi önemli veriler sunması açısından faydalı olmuştur. Metrikler kimi tekil kullanıcıların üretmiş oldukları bilgi içeriğiyle ön plana çıkıp çıkmadığı, hareketin sağlamış olduğu çevrim içi iletişim ve etkileşimin; eşitler arası, yatay ve simetrik olma niteliklerini taşıyıp taşımadığı gibi veçhelerin anlaşılabilmesi ve anlamlandırılabilmesi açısından önem içermiştir.

Araştırma öznesi #OccupyChp hareketi sosyal medyadaki varlığının yanı sıra ana akım medyada yer alan haber formları dâhilinde görünürlük bulmuştur. Ağırlıkla alternatif medya mecralarında yer verilen haber anlatıları; hareketin mayalanma, CHP'yle kurulan temas ve ilişkiler, parti yönetiminin harekete

olan bakışı gibi kimi önemli verileri sunması açısından önem kazanmıştır. Bu anlatılara dönük geniş bir çevrim içi haber arşivi taraması yapılmış, dikkate değer bulunan haber içerikleri tez araştırması boyunca dile getirilen betimleyici tartışmaların desteklenmesi maksadıyla kullanılmıştır. Arşiv taraması #OccupyChp hareketinin geçmiş dönemde yaşanmış bir olgu olması nedeniyle önem arz etmiş ve tartışma içeriğinin zenginleştirilmesi bakımından işlevsel olmuştur.

Araştırma öznesi sosyal medyada Twitter'ın yanı sıra Facebook üzerinde de varlık göstermektedir. Hareketin #Occupychp adlı hesabı Facebook hesabı incelendiğinde, hesabın bir dava, topluluk hesabı olduğu anlaşılmaktadır. Hareket ana sayfa genel bilgisi ve gönderi seti grup içi erişimle sınırlı olmayıp alenidir. Hesabın aleniyeti hesabın tüm kullanıcıların erişimine açık olması anlamına gelmektedir. Kullanıcılar sayfayı beğenerek tartışmalara dâhilolabilmekte, sayfa duvarına yüklenen bilgi beslemesine erişebilmektedir. Hesap üzerinde gerçekleşen sohbet ve tartışma içeriği, kurumsal siyaset ve hareket gündemi etrafında örüldüğündenkişisel, mahrem olana temas etmemektedir. İletişim edimi, hareket üyesi ya da değil, sade kullanıcılar arasında açık ve katılımcı biçimde sürmektedir.

Analiz konusu edilen #OccupyChp hareketi içerisinde yer alan 'Admin' ve 'editör'lerin, hareket hesabı üzerinde sohbet ve tartışma ortamı yarattıkları, bu sohbet ve tartışmalara müdahalelerde buldukları bilinmektedir. Araştırma özneleri sohbet ve tartışmalara genellikle hareket hesabını kullanarak dâhil olmaktadır. Diğer yandan, görüşmecilerin kimi durumlarda kendi açık kullanıcı hesaplarıyla görünür oldukları da gözden kaçmamıştır. Yapılan saha araştırması dolayısıyla, görüşmecilerin kişisel bilgilerinin kodlanarak saklı tutulduğu düşünüldüğünde, araştırma etiği ciddi şekilde tehlikeye düşmektedir. Aynı bağlamda, araştırma sonucunda görüşmecilerin hareket hesabı üzerinde yapmış oldukları kişisel paylaşımlar üçüncü şahıslara açık edilecektir. Görüşmecilerin paylaşım bilgileri kopyala-yapıştır yöntemiyle web üzerinde aratılabilir, avatar bilgilerine rahatlıkla ulaşılabilir.

Araştırma kapsamında, hareket hesabı üzerinde görünür olan kullanıcıların rızaları alınsa bile, Facebook'un girift ağ yapısı dikkate alındığında, kişisel verilerin araştırmayla ilgisi olmayan üçüncü şahısların erişim ve suiistimaline açık edilecek ve kişisel veri gizliliği ihlal edilecektir. İfade edilen kaygılar ve araştırmacın kişisel seçimi dolayısıyla, #OccupyChp Facebook hesabı metin temelli söylem analizi bağlamında analiz konusu edilmemiştir.

C. GÖRÜŞMECİ PROFİL LİSTESİ

Tablo.1.#OccupyChp HAREKETİ GÖRÜŞMECİ BİLGİSİ

	AD	YAŞ	CİNSİYET	EĞİTİM DURUMU	MESLEK	PARTİ/SENDİKA/STK VB. ÜYELİĞİ	HAREKET İÇİNDEKİ KONUMU
1	Hülya	35	Kadın	Üniversite	Çalışmıyor	Birleşik Haziran Hareketi, Kuzey Ormanları Savunması	Koordinasyon ve Sosyal Medya Grubu
2	Faruk	31	Erkek	Üniversite	Sosyal Medya Uzmanı/Öğrenci	CHP, Birleşik Haziran Hareketi	İdeoloji, Koordinasyon ve Sosyal medya Grubu

3	Fatma	33	Kadın	Üniversite	Reklamcı	Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu, Oy ve Ötesi Oluşumu	Sosyal Medya Grubu
4	Yavuz	29	Erkek	Üniversite	Reklamcı	CHP	Koordinasyon Grubu, Sosyal Medya Grubu
5	Seval	29	Kadın	Üniversite (Yüksek Lisans)	Çocuk Psikologu	Türk Psikologlar Derneği	Organizasyon Grubu
6	Ahmet	33	Erkek	Üniversite	Mühendis	CHP, TMMOB	Sosyal Medya Grubu
7	Duygu	34	Kadın	Üniversite	İngilizce Öğretmeni	Yok	Koordinasyon Grubu, Sosyal Medya Grubu
8	Zafer	29	Erkek	Üniversite	Yazılımcı (Serbest Girişimci)	Yok	Koordinasyon Grubu, Sosyal Medya Grubu

9	Esra	33	Kadın	Üniversite	Psikolog/Eğitim Uzmanı	CHP, Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği, Kavaklıderem Derneği	Organizasyon Grubu, Sosyal Medya Grubu
---	------	----	-------	------------	------------------------	---	--

II. BÖLÜM

ANALİZ

#OccupyChp HAREKETİ ÖRNEĞİ

1. TÜRKİYE KURUMSAL SİYASETİNİN KURUCUÖZNESİ: CUMHURİYET HALK PARTİSİ

Cumhuriyet Halk Fırkası Cumhuriyetin ilanından hemen sonra 1924 yılında kurulmuş, aynı yıl adının başına “Cumhuriyet” sözcüğü eklenmiş ve 1935 yılında düzenlenen 4.Kurultay sonrasında bugünkü adı olan Cumhuriyet Halk Partisi adını almıştır³⁷. Mustafa Kemal Atatürkönderliğinde kurulan parti 1931 tarihli Nizamnamesinde kabul edildiği şekliyle; cemiyetler kanuna göre kurulmuş, ana vasıfları cumhuriyetçi, halkçı, milliyetçi, devletçi, layık ve inkılâpçı olarak tanımlanan bir siyasi cemiyet olarak tanımlanmaktadır³⁸. Cumhuriyet Halk Fırkası ya da şimdiki adıyla Cumhuriyet Halk Partisi (bundan sonra CHP olarak ifade edilecektir) hayata geçirmiş olduğu politikalarla Türkiye toplumsal siyasal, kültürel ve ekonomik yapısını belirleyen öncü, lider bir aktör olma niteliği göstermiştir. Örneğin, 1931 yılında tanımlanan ve parti siyasi programının temelleri ile “Kemalist ideolojinin prensiplerini oluşturacak olan “Altı ok” ilkesi (Cumhuriyetçilik, Halkçılık, Laiklik, Milliyetçilik, Devletçilik ve İnkılâpçılık) 1937 yılında Türkiye Anayasasına girmiş³⁹ ve “hiyerarşik olarak kanunun en üstünde yer alarak devletin resmi ideolojisi olduğu gerçeğini ilan etmiştir” (Kaplan, 2002, s.154).

³⁷ <http://www.chp.org.tr/CHP/0/CHPTarihi-85.aspx>

³⁸

https://www.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/KUTUPHANEDE%20BULUNAN%20DIJITAL%20KAYNAKLAR/KITAPLAR/SIYASI%20PARTI%20YAYINLARI/197505818%20CHF%20NIZAMNAMESI%20VE%20PROGRAMI%201931/197505818%20CHF%20NIZAMNAMESI%20VE%20PROGRAMI%201931%200000_0039.pdf

³⁹http://www.itkib.org.tr/itkib/hedef/old_hedef/200102_subat/tarihinaynasi1.htm

İsmet İnönü Cumhuriyetin kurucu lideri Mustafa Kemal Atatürk'ün 1938 yılında ölümü sonrasında Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Aynı dönemde Milli Şeflik dönemine geçilerek yeni bir dönemin başlangıcına tanıklık edilmiştir. 1950'de yapılan seçimler sonrasında tek partili dönemin sonu gelmiş, yapılan seçimler sonrasında yine CHP'nin içinden çıkan DP iktidara gelmiştir. Günümüze gelinen tarihsel izlekte "ortanın solu" (İsmet İnönü) ve "demokratik sol" (Bülent Ecevit) gibi fikirlerle Türkiye kurumsal siyasetine katılım gösteren parti; 1990'lara gelindiğinde (Deniz Baykal) politikalarını "laiklik" kaygısını üzerine inşa etmiş, 2000'li yıllarda laik cumhuriyetin koruyup kollanması temel saikiyle günümüze gelinmiştir⁴⁰. Parti şimdiki genel başkanı Kemal Kılıçdaroğlu önderliğinde topluma değişim umudunu aşılıyarak ideolojik tartışmaları bir kenara bırakmış, halkın sorunlarına ve ekonomiye yönelmeyi tercih etmiştir⁴¹.

CHP Cumhuriyeti kuran, saltanatı kaldıran, hilafete son veren ve Ulusal Birliği sağlayan köklü bir partidir. Hukuk ve eğitim gibi toplumsal alanlarda gerçekleştirdiği reformlarla çağdaş Türkiye Cumhuriyeti'ni biçimlendirmiştir. Ulusal sanayinin ve ekonominin gelişmesine öncülük etmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında tek parti konumunun tüm olanaklarına karşın, çok partili rejime geçişi sağlayarak Türkiye'nin demokratikleşme sürecinde de öncü misyonunu sürdürmüştür⁴². CHP Türkiye toplumunun kurucu, sürükleyici öznesi olma niteliğiyle pek çok alanda görülen toplumsal değişimlerde ana katalizör görevi üstlenmiştir. Fakat partinin tarihsel arka planda çizdiği değiştirici-dönüştürücü öncü, lider konumu elitizm, halktan kopukluk, yaşlı yönetici kadrosu, etkisiz ve pasif muhalefet gibi niteliklemlerle eleştirilerin odağında yer almaktadır. Son dönemde, partinin Türkiye kurumsal siyaseti içerisinde kendisinden bekleneni bir tür karşılayamayan hali; aşağıdan gelen sivil inisiyatifleri partiyi reformize ederek ayağa kaldırma ve Türkiye kurumsal

⁴⁰http://file.setav.org/Files/Pdf/20140312150114_12-eylulden-12-hazirana-siyasi-partiler-chp-pdf.pdf

⁴¹http://www.radikal.com.tr/yazarlar/fuat_keyman/ak_parti_chp_mhp_hdp-1355038

⁴²<http://www.chp.org.tr/CHP/0/CHPTarihi-85.aspx>

siyaseti açısından yeniden önemli bir güç unsuru haline getirme çabaları ile karşılık bulmaktadır. Benzer çabaların yakın dönem iz düşümleri, #OccupyChp (CHP'yi İşgal Et) sloganıyla harekete geçen ve partiyi içeriden dönüştürmek için bir araya gelen genç nesil sivil inisiyatiflerde bulunmaktadır.

2. #OccupyChp: BİR TABAN HAREKETİ KÜNYESİ

#OccupyChp hareketi 31 Mart 2014 yerel seçimleri sonrasında Ankara sandık çevresinde yaşanan, oy sayım ve tutanak usulsüzlüğü ve CHP'nin yaşanan gayri hukuki uygulamalar karşısında etkisiz kaldığı görüşüyle bir araya gelen ve genel olarak siyaseten CHP'yle herhangi bir ilişkisi bulunmayan, bu partiye oy vermemiş ve/ya vermeyi düşünmeyen yurttaşlardan oluşmuştur. #OccupyChp hareketi sade yurttaşların kendi bağımsız öz irade, belirlenim ve kaynaklarıyla oluşmuş bir taban örgütlenmesidir. Hareket bileşenleri "*Özgürlük, eşitlik, dayanışma, sevgi, barış, hoşgörü ve adalette Gezi Ruhunu*"⁴³ CHP'ye uyarlamak yönünde bir kalkışma pratiği göstermiştir. #OccupyChp'yi oluşturan bu gençlerin hedefinde Türkiye kurumsal siyasetin kurucu aktörü CHP yer almıştır. Hareketin CHP'yle olan teması; CHP'yi oluşturacağı politikalarla etkili bir muhalefet tarzı ile tüm halk kesimlerine seslenen bir söylem geliştirmeye yönelerek iktidara taşımak ve parti içi statüko ve bürokratik yapıların ilga edilmesi gibi konularla ilişkili olmuştur. Bu bakımdan, hareketin tipik olarak "parti programına dönük talepler, parti içi siyaseti katılımcı bir rasyonelle ele almaya dönük talepler ve seçmen kitlesi bağlamında yetersiz temsil edilen kesimlerin temsili" (Rohrschneider, 1993) gibi taleplerle ortaya çıktığı söylenebilir.

⁴³<http://nediyor.com/2014/04/12/gencler-chpde-forum-duzenledi/>

3. #OccupyChp HAREKETİ VE KURUMSAL SİYASET İLİŞKİSİ

#OccupyChp hareketi kurumsal siyaset ve formel öznesiCHP'yle olan ilişkilerinde; partiyi dönemin AKP iktidarına karşı karşıt-dengeleyici bir unsur olarak görmüş, Esra'nın ifadeleriyle parti, esen AKP fırtınasına karşı birlikte yol alınabilecek yegâne aktör olarak belirmiştir. Esra'ya göre:

Gemiye bir limana götürmek istiyorsunuz, eşyalarınızı ya da kendinizi bir yere götürmek istiyorsunuz. Kendinize bir gemi seçmeniz gerekiyor ama o kadar yeni fikirler var ki, yeni partiler kurmak ya da güvden duyduğumuz eski bazı partilere sahip çıkmak gibi. Fakat bir taraftan öylesine bir fırtına esiyor ki, o küçük tekneyi tamir edip de onunla yola çıkmaktansa CHP'ye yüklenelim; hani onunla nereye gideceksek gidelim dedik (k, 33).

Hareket CHP'yle olan yürüyüşünde- farklı biçimlerde tezahür etse de-yakın dönem işgal hareketleriyle gündem gelen "İşgal" yönetimini benimsemiş, öte yandan, işgal sonrasında partiye ne şekilde etki edileceği sorusu, zaman içerisinde hareket saflarınayer etmeye başlamıştır.Parti içi işleyiş ve usullerin yol açtığı bariyerler, hareket saflarına yer eden sıkışmışlık hali ve buna eşlik eden sorgulama süreciyle birlikte ele ele gitmiştir. Diğer yandan, hareketin İstanbul ve Ankara kanatlarını oluşturan ve harekete yön verdiğini düşündüğüm görüşmecilerimin ağırlığı CHP'ye üye olmama yönünde tutum gösterdiklerini ifade etmişlerdir. Bu, bir yanıyla kurumsal bir yapıya ait hissedememenin bir sonucu olsa da, bir tür taktiksel bir konum alma olarak da yorumlanabilir. Seval'ın ifade ettiği hareket partide yaratmak istediği değişim ve düzeltmek istenen şeyler adına parti üyeliğinden kaçınmıştır. Bu yapılmış bilinçli bir seçim olarak görülmelidir (k, 29). Öte yandan, partiye üye olmamanın kimi açmazlara yol açacağı çok geçmeden hareket tartışma gündemine yer etmiştir. Tartışmalar parti üyeliği olmaksızın beklenen etkinin yaratılamayacağı yönünde şekillenmiştir. Ahmet'in de belirttiği üzere "Üye olmasak dışarıdan çok fazla sey değiştirecek yetkimiz olmazdı. (...) Eyleme çok fazla geçemedik, biz zaten orada çok sıkıntı yaşadık. Partiye kitlesel olarak üye olsak bile bu tüzük yapısıyla zaten içinde silinecek durumdaydık (e, 33). Ahmet'in ifadeleriyle açık ettiği üzerehareketin siyasal olanı parti içi ve/ya dolayısıyla kurma yolunda gösterdiği faillik; kurumsal siyasetin alanını çizenparti yapılanması karşısında çözülmeye yüz tutmuş, parti yapısı

karşısında kırılanlaşarak kaçınılmaz şekilde bağımlı hale geldiği görülmüştür.

Diğer yandan, parti üzerinde yaratılacak tazyikin hangi kanallarla gerçekleştirileceği ve bunun ne denli sonuç vereceği gibi yakıcı sorunlara kısmen de olsa- farklı bir tür “çifte militanlık” (Della Porta ve Chironi, 2015) mekanizması yoluyla cevap aranmaya çalışılmıştır. Çifte militanlık hareketin tipik olarak parti için/adına çevrim içi-dışı ortamlarda yürütmüş olduğu geleneksel politik ajitasyon ve propagandalar yanı sıra Faruk’un

Parti içi mukavemetleri dışarıdan gelen pek çok arkadaşım bilmediği için ben şu konuda dikkatli olunması gerekir, bazı noktalarda şöyle bir dilin kurulması gerekli, enerjiyi burada değil şu noktada yoğunlaştırmalı, şu şekilde temas kurulmalı diyerek uyarılarda bulundum. Benim gibi başka arkadaşların da olması, onlardan yararlanılması gerekir (e, 31)

ifadesiyle tanımladığı şekliyle somutlaşmıştır. Görüşmecilerimden Seval’ın belirttiği gibi çifte militanlar “hareketin referans noktası olarak kabul ettiği (...), bireysel olarak parti içindekilerle iletişim halinde olmuş, oluşumu (#OccupyChp hareketini) besleyerek önem taşıyan kimseler olmuşlardır (k, 29). Çifte militanlık olgusu hareket ve parti yapısı arasında bilgi taşıyıcılığı olarak değer bulan bir tür katalizörlük edimini içermiş; çifte militan olarak parti ve hareket içerisinde yer alan bileşenler parti çevresinde açığa çıkan bilgi içeriklerini çok geçmeden hareketle buluşturmışlardır. Bu bilgilertabandan gelen ve partiye yönelen teorik zemin ve pratik tazyikin tasarlanmasında, elde edilmek istenen hedeflerin yerine getirilmesinde aşıl topuğu olarak nitelendirilebilecek birkolaylaştırıcı işlevi görmüş ve hareketin elini güçlendirmiştir.

Öte yandan, hareket ve parti yapısı arasında kurulan ilişkiler Hüseyin Aygün, Melda Onur, Şafak Pavey, Aykut Erdoğan ve Özgür Özel gibi partili isimlerin açık desteğiyle tahkim edilebilmiştir. Bu isimler aynı zamanda hareket bileşenlerinin *partide daha fazla olsalar* dediği isimlerdir. Bu isimler arasında yer alan dönemin İstanbul milletvekili Melda Onur çevrim içi gazetelere

yansıyan bir demecinde “Bu çocuklar küserse, işgali bizzat ben yapacağım⁴⁴” demiş ve hareketle olan yakın temas ve açık desteğini kamusal olarak ifade etmiştir. Hareketin temas kurduğu bir diğer siyasal figür olan Aykut Erdoğan, Twitter hesabı üzerinde atmış olduğu “#occupyCHP hareketine çok değer veriyorum ve bütün kalbimle destekliyorum...”⁴⁵ tweetiyle yine aynı şekilde harekete olan açık desteğini dillendirmiştir. Hüseyin Aygün de kendi twitter hesabında yapmış olduğu paylaşımlar yoluyla hareketi olumladığını beyan ederek şu ifadeleri kullanmıştır:

70-80 yaş ve üstü partililer bir kaç saatliğine heyecanlanır, gençlik kollarına biraz dinamizm gelir, gençler 'işgal' çağrılarının 'bir günlük' deneyimini görür, seyyar satıcılar epey satış, gazeteciler haber yapar, gençler 'yaşlılar' ile bolca fotoğraf çeker, belki el ele 'halaya' bile dururlar, bakarsınız 'kota' yoluyla ve 'kağıt üstünde' değil, gerçekten gençler 'CHP'ye el koyar', ne de güzel olur..⁴⁶

Diğer yandan, üst düzey partililerden gelen ve harekete yönelik desteği açık eden ifade ve yaklaşımların zamanla sönümlenmeye yüz tuttuğu anlaşılmış, parti içerisinde açığa çıkan kimi ön kesici dinamikler partiyle kurulan ikili ilişkileri sürdürülemez bir raddeye doğru sürüklemiştir. Seval'in ifade ettiği gibi “partiden kaynaklı, partinin bize gerçek anlamda el uzatmadığını, düşüncelerimizi gerçek anlamda önemsemediğini, bizi yönlendirmediğini gördük” (k, 29). Kurulan ilişkiler bağlamında parti yapısı asimetrik biçimde ağır basmış, partili kurmayların güç dengesizliklerinin iyiden iyiye ve hareketin aleyhine olacak biçimde eylem ve yaklaşımlara tahvil etmesiyle birlikte; hareketin ne zihinsel ne de pratik eylemlilik bağlamında kendivaroluşunu yeniden üretemeyecek bir noktaya doğru savrulduğu anlaşılmıştır. Bu durum, ikili ilişkiler noktasında #OccupyChp hareketinin karar alma araçlarıyla donatılmış formel bir örgüt yapısı karşısında düştüğü zayıflığı göstermiş, bir taban örgütlenmesi olarak hareketin parti yapısının biçimsel-kurumsal gücü olmadan tahayyül ettiği somut herhangi bir

⁴⁴<http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/chpnin-destegi-isgalcileri-boldu>

⁴⁵<https://twitter.com/aykuterdogdu/status/452565641942552576>

⁴⁶<http://odatv.com/n.php?n=chp-isgal-edilsin-mi-1104141200>

kazanımda bulunamayacağı ve partiye dönük herhangi yapıcı bir etkide bulunamayacağı görülmüştür.

#OccupyChp hareketi bir yanıyla toplumsal hareketler ve siyasal partiler arası ilişkilerin Tilly'nin ön gördüğünün aksine keskin bir polarizyon içerisinde olmadığını tanıtlamıştır. Kurulan ikili ilişkiler hareket ve CHP içerisinde yer alan bileşenlerin göstermiş olduğu çifte militanlık yoluyla statik olmaktan çıkarak geçirgenleşmiştir. Çifte militanlar salt parti için/adına politik ajitasyon ve propaganda faaliyetleri içerisinde yer almaktan fazlasını gerçekleştirmişlerdir. Bu bileşenler parti içi refleks ve örüntüler ile parti saflarında açığa çıkan bilgi içeriklerine hâkim olmaları ve bu bağlamda sahip oldukları öndeyiler dolayısıyla hareketin teorik ve pratikte benimseyeceği tutum ve eylemlerin oluşturulmasında belirleyici olmuşlardır. Diğer yandan, hareketinkurumsal olanı imleyen ve karar alma araçlarına sahip parti örgütlenmesi karşısında bağımlı ve kırılğan hale geldiği fark edilmiştir. #OccupyChp hareketi bir taban enerjisi olarak bu ilişki içerisinde sahip olduğu öz örgütlenme ve faillik kapasitesiyle ayrıksı bir yerde dursa da, parti yapısını biçimsel-kurumsal gücü son kertede belirleyici olmuştur. Kurulan ilişkiler bağlamında parti yapısı asimetrik biçimde ağır basmış, hareket parti yapısıyla olan dirsek temasının kesilmesi sonucunda özyıkıma uğramıştır.

4. #OccupyChp HAREKETİNİN ÇEVİRİM İÇİ ÖRÜNTÜLERİ

4.1. #OccupyChp Hareketinin Çevrim içi Söylemsel Pratikleri

Twitter dağınık kullanıcıları bir araya getiren bir “sosyal yazılım”dır (Saveri vd, 2005). 2006 yılında kurulan Twitter kullanıcılar açısından 140 karakterli bir sözlü/yazılı ifade edimi sağlamaktadır. Kullanıcıların Twitter aracılığıyla “karşılıklı olarak mesaj gönderebildiği, ülke ve dünya gündeminden haberdar olabilmektedir” (Kırık, 2013, s.80). Tiwtter ara yüzeyindegönderilen metin, fotoğraf ve video bazlı iletileri ifade eden *hashtag*, *tweet*, *retweet* ve

mention özellikleri kullanıcılar arası karşılıklı etkileşimi ve sözün kamusal nitelikli değişimini olanaklı kılmaktadır.

Bu özelliklerden *mention*, Bayraktutan vd.'nin ifade ettiği gibi, kullanıcıların başka kişilere gönderdiği veya bu kişilerin okumasını istediği tweet'lerde kullanılan bir gönderi biçimidir. Bu gönderiler, gönderilen tweet'in içinde “[Twitter Kullanıcı Adı]” şeklinde bir unsurun bulunması ile sisteme tanımlanmaktadır. Bir diğer özellik olan *hashtag*'ler ise, belirli bir konu ile ilgili gönderilen tweet'leri tanımlamaktadır. Gönderilen tweet'te, “[kullanılan/kullanılmak istenen hashtag]” şeklinde bir etiketleme bulunur (Bayraktutan vd., 2011, s.16).Kullanıcılar atılan tweetleri yeniden dolaşıma sokmak için ise *retweet* özelliğini kullanabilmektedir. Retweet edimi kullanıcının herhangi başka bir tweet içeriğini olumlayarak geniş yayılımını sağlayabildiği bir özelliktir. Highfield vd.'nin ortaya koyduğu üzere el yordamıyla (manuel) üretilen retweetler sohbet ortamının oluşmasına olanak sağlarken, “Tuş” yoluyla yapılan retweetler kaynak mesajın olduğu gibi, müdahale edilemeden paylaşımına yol açmaktadır. Bu durumda, kullanıcılar retweet edilen mesaja kendi yorumlarını ekleyememektedirler (2013, s.323).

Twitter toplumsal hareketler söz konusu olduğunda hareketlerin ürettiği bilginin siber uzam-kamusal uzam arasındaki gerçek zamanlı akışını dolaylılamaktadır. Toplumsal hareketler Twitter yoluyla ana akım medyada yer bulamayan olay ve tartışmaları geniş kitlelere aktarabilmektedir. Sağlamış olduğu etkileşimsellik özelliği; politik tartışmaların farklı sosyal ağlarda sürdürülerek geniş birkamuoyu inşasının yaratılmasına açısından rol oynamaktadır. Hareketler kolektif işbirlikleri oluşturmak, diğer hareketlerle dayanışma ağları kurmak, geniş kitlelere eylem çağrısında bulunmak, etkinlik daveti yapmak gibi edimler açısından Twitter'ı kullanmaktadır.

#OccupyChp hareketinin sosyal medya görünürlüğü Twitter hesabında yoğunlaşmıştır. Hareketin Twitter hesabı @occupy_CHP uzantısını taşımaktadır. Sayfa hesabında hareketin Facebook sayfa bağlantısına da yer verilmiştir. Hareket sayfası 11.641 takipçi tarafından takip edilmekte, 1.358

kullanıcıyı takip etmektedir. Hareket takipçileri arasında hareketi oluşturan bileşenler, sade kullanıcılar, politik hareketler, CHP’li vekiller, milletvekili adayları, alternatif çevrim içi gazeteler, CHP Gençlik Kolları gibi kamusal figürler yer almaktadır.

#OccupyChp (İstanbul) Twitter Ana Sayfası

Takip edilen kullanıcılar arasında CHP’li vekiller, CHP Gençlik Kolları, gazeteciler, politik hareketler, alternatif çevrim içi gazeteler, ana akım medyanın çevrim içi yansımaları, akademisyenler ve sade kullanıcılar yer almaktadır. 1 Mayıs 2015 tarihi itibarıyla hareket sayfasından atılan toplam tweet sayısı 2815’dir. Hareketin çevrim içi avatari “Ters İstikamete Dönmüş Altı Ok” logosuyla temsil edilmektedir. Hareket sayfası “Reddet, İşgal Et, Yeniden İnşa Et” sloganıyla dikkat çekmektedir.

Hareket sosyal medya üzerinden üretmiş ve yaymış olduğu multi medya içeriği yoluyla kamusal söz edimine alan açmıştır. Hareketin kamusal alan oluşturmaya dönük gayretleri; yakın zaman öncesinde görülen ve kamuoyu gündemine yer etmiş/etmemiş bilgi içeriklerinin söylemsel yeniden üretimiyle

ilişkili şekilde somutlaşmıştır. Hareket hesabında görülen tweet akışına dönük hareketlilik/çeşitlilik ve metinlerarasılık belli başlı gündem başlıklarını içermiş, bazı gündem başlıkları akış içerisinde öne çıkmıştır. Bu akış geriye dönük olacak şekilde 1 Mart-1 Mayıs 2015 tarihleri arasını kapsamıştır. Bu tarihler Türkiye'nin seçim sathimailine girdiği, CHP'de milletvekili ön seçimlerinin yapıldığı ve genel seçim kampanyasına dönük faaliyetlerin iyiden iyiye boy gösterdiği ve artan şekilde hızlandığı bir döneme denk düşmesi bakımından önemlidir. Bu tarihler arasında kayda geçen akış bağlamında, hareket hesabının belli başlı çevrim içi kullanım örüntüleriyle ön plana çıktığı görülmüştür. Bu örüntüleri 1 Mart-1 Mayıs 2015 tarihleri arasında öne çıkan sohbet ve tartışma başlıkları etrafında betimlemek mümkündür. Bu başlıklar paylaşılma sıklığına göre: “AKM Neden Kapalı?”, “CHP genel seçim kampanyası”, “1 Mayıs İşçi ve Emekçi Bayramı ve polis şiddeti”, “çevre hareketi”, “Narmanlı Han'ın soylulaştırılması” ve “İstanbul Üniversitesi rektörlük seçimleri” şeklinde belirmiştir.

Hareketin Twitter hesabında görülen vekamusal politik ifadenin açığa çıkarılarak yayıldığı aktüel meselelerden en önde geleni AKM'nin (Atatürk Kültür Merkezi) kapatılması sonrasında bir türlü açılmamasına dönük protestolardır. AKM Türkiye'nin ilk opera binası olması sebebiyle sembolik bir öneme sahiptir. 2008 yılında tadilat nedeniyle kapatılmıştır. 2009 yılında restore edilmesi yönünde protokol imzalanmıştır. Bina 2013 yılında yeniden açılacağı sözüne rağmen hala metruk haldedir⁴⁷.

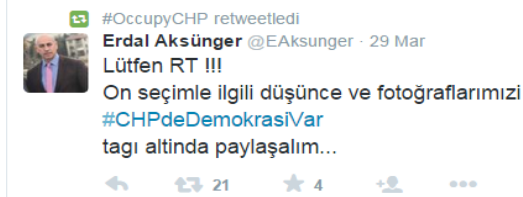
---

⁴⁷http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2015/03/150326_akm_ilk_opera_binasi

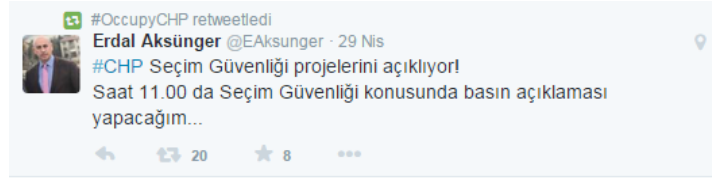

Böylelikle, farklı kamusal alanlar arası bağlantı ve geçişliliğin inşasına olanak tanınmıştır.

#OccupyChp hareketi Twitter hesabı üzerinde CHP'nin ön seçim süreci, seçim sonuçlarının duyurulması, parti resmi Twitter hesabında paylaşılan ve seçim kampanyasına dönük çeşitli multi medya içeriklerinin yayınlanması, partili vekillerin kamusal niteliğe sahip açıklamalarına yer verilmesi, parti etkinlik, miting davet ve çağrılarının yeniden dolaşıma çıkılması gibi kullanım edimleri dolayısıyla aracılı siyasal iletişim örneği göstermiştir.

Hareket bu mesajları mesajın ana kaynağı olan parti yönetimi ve partili vekillerin ağzından retweetleyerek ya da doğrudan hashtag yoluyla yaymıştır.

Böylelikle, parti içi gelişmelere ışık tutularak kamusal farkındalığın ve kamuoyu hassasiyetinin yaratılması hedeflenmiştir. Sosyal medyanın aracılı siyasal iletişim faaliyeti yürütmek maksadıyla kullanması suretiyle; bileşenlerin/sade kullanıcıların kurumsal siyaset ve politikalarına temas edebilmelerine aracılık edilmiştir. Bu durum, #OccupyChp hareketinin yakın durduğu ağları açık etmektedir. Yanı sıra, gündelik pratiklerinde hareketin kendi kimliğini kurduğu/var ettiği ve bunu yaparken yakınsadığı sosyal kümelerin doğasına dair doneler sunmakta; #OccupyChp hareketinin bir taban hareketi olarak etki ve temas menziline CHP'yi ve yönetici figürlerini yerleştirdiğini iapaçık biçimde tanıtlamaktadır.

Öte yandan, ön seçim süreciyle ilgili hashtag ediminde görüldüğü üzere, hareket hesabının üretmiş olduğu söz edimlerinde (#) etiketleme pratiğine başvurulmamıştır. Bu bakımdan, ortaya konan iletişim biçimi kapalı bir nitelik göstererek içerseyci olmaktan uzak kalmıştır. Hareket bu sebeple kendi kamusal alanına sıkışmış, mesajın hedef kitlesi salt CHP üyeleri olacak şekilde daraltılmıştır.

#OccupyChp hareketinin Twitter ana sayfasında görünürlük sağlayan başlıca gündem maddelerinden bir diğeri de 1 Mayıs İşçi ve Emek Bayramı kutlamaları ve kolluk kuvvetlerinin kutlamalar esnasında uyguladığı maksatlı şiddet fetişi olmuştur. Hareket *#1MayısİşçiBayramıKutluOlsun* ve *#1Mayıshashtag*'lerini kullanmıştır. Etiketleme yoluyla kendi sözünü doğrudan üreten hareket; aynı mesaj kategorisinde yer alan kamusal ifade

havuzuna eklenmiştir. Hareket üretmiş olduğu sözün etki ve yeniden üretilebilirliğini artırmak için hipermetin biçiminden yararlanmıştır.

Hareket hesabında kutlamalar esnasında İstanbul'un sembolik mekânları ve meydanlarında görülen polis şiddetini tüm yansımalarıyla kendi iç akışına taşımıştır. Polis şiddetini betimleyen görseller standart URL yöntemiyle Sol Haber Portalına refere edilerek yayınlanmıştır. Kullanıcılar haber kaynağına yönlendirilmiş ve bilgi içeriğinin şeffaflığı, güvenilirliği ve doğrulanabilirliği gibi kaygılar ön plana çıkarılmıştır. Hiperlink yoluyla yer verilen bilginin okuyucu kitlesini etraflıca bilgilendireceği düşünülmüştür. Bu açıdan kamuoyu manipülasyonu ve dezenformasyondan imtina edilmeye çalışılmıştır.

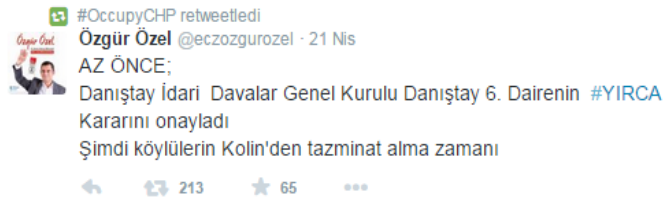
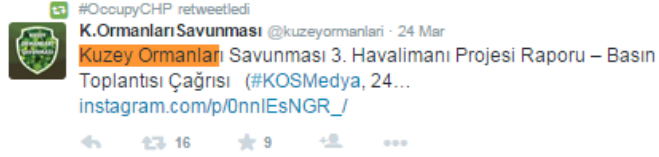

#OccupyChp Twitter ana sayfası kurumsal siyasetin dışında yürütülen sivil politik mücadelelere dönük kamusal farkındalığın yaratılması ve mücadele saflarının örülmesi maksadıyla ekoloji hareketi ve gündemine yer vermiştir. Tweet akışı içerisinde sıklıkla yer bulan ve taban mücadelesini besleyen siyasal katılım pratikleri hareketler arası bağlantı ve geçişkenliği ortaya koymaktadır.

Bu mücadele öznelerinden belki de en fazla öne çıkanı Kuzey Ormanları Savunması olmuştur. Hareketin pek çok kez kendi söylemsel dizgesine taşıdığı Savunma; Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın gündeme gelen projelerin çevresel etkilerine dair usulüne uygun biçimde düzenlenmemesine karşı çıkmakta, termik santral ve HES inşaatlarına karşı

mücadele yürütmektedir. Hareket DOSAB termik santrali, Yırca Köyü ve 3.Havalimanı projesi gibi pek çok meselede eylemlilik göstermiştir.

#OccupyChp hareketi mesajın ana kaynağına iliştirilen etiketler (DOSABTermikHayır, Marmara'yı Savun vb.) dolayısıyla farklı mücadele özne ve içeriklerini yan yana getirmektedir. Çevrim içi ortamda oluşan bu geçişlilik ve yatay bağlantısallık pratiği, ağ yapısı içerisinde görünür olan farklı “düğüm”ler (Castells, 2009) arası mesafeleri yakınlaştırarak safılaştırmaktadır.

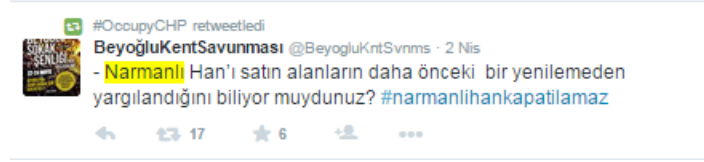
Hareketin söylemsel gündemi içerisinde yer verdiği konu başlıklarından bir diğeri de Narmanlı Han ve restitüsyonu projesi olmuştur. Narmanlı Han'ın geçmişi 1830'lu yıllara dayanmaktadır. Bina 19. Yüzyılın ortalarıyla birlikte Erzurum'da deri ticaretiyle uğraşan ve sonrasında İstanbul'a taşınan Narmanlı ailesine satılmıştır. Han'ın yakın zaman öncesinde restorasyona açılacağı duyurulmuş, Beyoğlu Kent Savunması açılışa itiraz eden grupların başında yer almıştır. Savunmanın temel tezi; projeye birlikte Narmanlı Han'ın soylulaşmaya maruz bırakılacağı ve Beyoğlu sakinlerinin rahatlıkla girip çıktıkları kamusal bir mekân olmaktan çıkacağı yönünde olmuştur⁴⁸.

⁴⁸http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/sokak/254451/Narmanli_Han_da_degisim_kapida.html

Narmanlı Han'ın kapatılarak özel mülkiyete dönüştürülmesine dönük itirazlar #narmanlihankapatilamaz hashtag'i altında örgütlemiştir. Hareket kamusal alanın simgesel kuruluşunu sağlayan ifade ve multi medya içeriğini kendi tweet akışına taşıyarak Beyoğlu Kent Savunmasının yürütmüş olduğu mücadele pratiğini olumladığını göstermiştir. Ayrıca, Savunmanın doğrudan

üretmiş olduğu bilgi içeriği ve eylem çağrılarını retweet ederek, bu içeriklerin farklı politik ağlar boyunca yayılımını sağlamıştır.

Öte yandan, hareket retweet edimini “doğrudan retweetle” fonksiyonunu kullanarak gerçekleştirmiş, kaynağından alınan orijinal tweet içeriklerine herhangi bir ekleme yapılamamış ya da yeniden düzenlenememiştir. Bunun sonucunda hareket, tweeti ilk elde atan Savunmanın kamusal sözüne söz katamamıştır. Bu manasıyla, çevrim içi kullanım pratiği kamusal bilgi içeriğini doğrusal biçimde ileten bir vasıta olmaktan öteye geçememiştir. #OccupyChp hareketinin Twitter ara yüzeyi kullanım davranışı bağlamında retweetleme yoluyla ortaya koyduğu örüntüler; dikey ve doğrusal bir iletişim rasyoneliyle şekillenmiş, hareket hesabı çizmiş olduğu genel iletişim biçimiyle diyalojik süreçleri üretme konusunda yetersiz kalmıştır.

Hareketin söylemsel gündemi içerisinde ilgi gören konu başlıklarından bir diğeri de İstanbul Üniversitesi rektörlük seçimleri olmuştur. 12 Mart 2015 günü İstanbul Üniversitesinde rektörlük seçimleri yapılmış, Prof.Dr. Raşit Tükel ve Prof.Dr. Mahmut Ak arasında geçen mücadele Tükel’in en çok oyu alarak birinci sırada seçilmesiyle sonuçlanmıştır⁴⁹. Diğer yandan, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tercihini YÖK’ün kendisine sunduğu üç aday arasından Mahmut Ak yönünde kullanmış ve Ak’ı İstanbul Üniversitesi’ne rektör olarak atamıştır⁵⁰. Bu süreçle birlikte yaşanan anti demokratik durum #BenimRektörümRasitTükel hashtagi altında protesto edilmiştir.

⁴⁹<http://www.hurriyet.com.tr/egitim/28438115.asp>

⁵⁰http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2015/04/150402_istanbul_universitesi_atama

Bu bağlamıyla, Twitter ana sayfası kurumsal siyasetin dışında yürütülen sivil politik mücadelelere dönük kamusal farkındalığın sağlanması ve mücadele saflarının örülmesi bakımından rektörlük seçimlerini de kapsamıştır. Tıpkı Narmanlı Han örneğinde olduğu üzere bilgi içeriği doğrudan “retweetle” seçeneği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu bakımdan orijinal tweeti diyalojik hale getirebilecek herhangi bir yorum ya da bağlantı ekleme işlemi yapılmamıştır. Retweetlenen içerikleri kendi ağında görüntüleyen tekil kullanıcılar, bu içeriklere olumlu ya da olumsuz herhangi bir geri beslemede bulunamamış ve demokratik bir konuşma halinin yaratılamadığı görülmüştür. Kullanıcılar pasif bir biçimde salt bilgi içeriğine maruz bırakılmış, ağlar arası anlamlı olabilecek bir iletişim ve ilişkilendirme döngüsü kurulamamıştır. Bu durum, kullanıcıların ortak bir anlam yaratma ve karşılıklı bir anlama sürecine giderek, farklı/alternatif kavrayışlar geliştirmeleri açısından kısıtlayıcı olmuştur. Tıpkı Narmanlı Han örneğinde görüldüğü gibigeleneysel tek yönlü

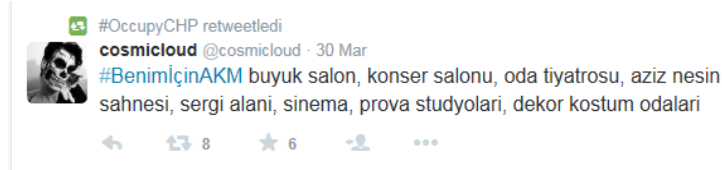
iletişim biçiminin“gönderen-alıcı” çizgiselliği yeniden üretmiş, ağlar arası kurulan ilişkilene tarzı yatay olmaktan uzak kalmıştır.

Sözen'e göre söylem bir meta-eylemdir ve ideoloji, bilgi, diyalog, anlatım, beyan tarzı, müzakere, güç ve gücün mübadelesiyle eyleme dönüşen dil pratiklerine ilişkin süreç/ler olarak karşımıza çıkmaktadır. Söylemsosyal, siyasi, kültürel, ekonomik alanlar gibi, sosyal hayatın tüm yönleri ile ilişkilidir (1999). Gündelik dil pratiklerine ilişkin yansımalar, sembolik mübadele ve etkileşime olanak tanıyan sosyal medya uygulamalarıyla dolaylı olarak yeniden üretilmektedir. Twitter bu pratiklere içkin içerimlerin görüldüğü bir uzam olarak kullanıcıları iletişimsel edimlerde bulunmaya teşvik etmektedir. Twitter'da görülen iletişim biçimleri farklı niteliklerle hayat bulmakta ve demokratik bir çevrim içi iletişim ethosunu belirleyebilmektedir. Dahlberg'e göre çevrim içi demokratik iletişim açısından öne çıkan başlıca tipolojilerden liberal-bireycilik anlayışı; konuşmacıların bireysel ifadelerini açığa vurarak kendilerini gerçekleştirdikleri bir konuşma biçimini ifade etmektedir (2001). Bu durumda, bireyler öz anlatıları ve dilsel, bilişsel kapasiteleriyle ön plana çıkmakta, iletişimsel edimleri bireysel ifade ve tartışma özgürlüğüne dayanmaktadır.

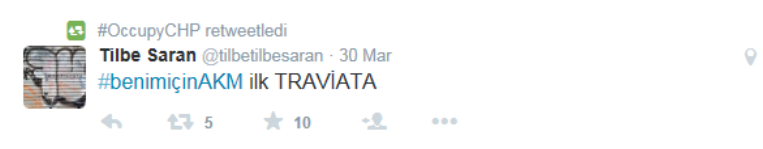
Liberal-bireycilik perspektifinin ön gördüğü veçhelerin başında “monolog” kavramı gelmektedir. Monolog “iletişimsel eylemi koşullayan dinleme, tepkisellik ve diyalog gibi niteliklerden yoksun olması hasebiyle karakterize olmaktadır” (Wilhelm, 1999, s.98). Liberal-bireyselciliğin monologla birlikte ön gördüğü diğer bir veçhe ise “bireysel dışa vurum”dur. Bireysel dışa vurum “konuşmacının kendisiyle ilgili kişisel bilgileri kamusal bir forum dâhilinde dile getirmesiyle ilişkilidir” (Freelon, 2010, s.1179). Bireysel dışa vurumu tamamlayan bireysel teşhir kavramı ise “konuşmacının üretmiş olduğu bilgi içeriğini aynı kamusal forum dâhilinde diğer konuşmacıların dikkatine sunduğu, farklı mecralarda yayınladığı bilgi içeriğine bağlantı vermeyoluyla diğer kullanıcılardan ilgi ve dikkat talebinde bulunduğu bir durumdur” (age).

#OccupyChp Twitter hesabında yürütülen tweet akışı ekseri ağırlıkla diğer mecralarda paylaşılan yorum ve kanaatlerin retweetlenerek hesap iç akışına aktarılması şeklinde belirmiştir. Örneğin, hesap trafiği içerisinde en çok gündeme taşınan ve #AKMdeyiz ya da #BenimicinAKM hashtagleri altında toplanan genel ifade biçimi; konuşmacıların kendi öz anlam dünyaları ve kavrayışlarını yansıtan farklı kişisel ifade edimlerinden oluşmuştur.

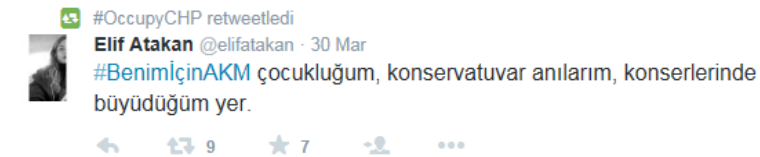
Bu edimler, konuşmacılar arası yatay ve geri beslemeli bir sembolik değişimi tetiklemekten uzak kalmış ve tek yönlü bir bireysel ifade fetişini yeniden üretmiştir. Tekil konuşmacıları mesajın yegâne kaynağı haline getiren ve kamusal söz üretme faaliyetini konuşmacının tekeline tahvil eden böylesi bir söz söyleme biçimi; konuşmacılar ve konuşma etkinliğinden çok, dinleyiciler ve dinleme edimini talep etmekte ve bu bakımdan asimetrik bir tablo çizmektedir.

#OccupyChp hesabında “Tuş”la retweetleme yoluyla aktarılan bu paylaşımlar, konuşmacıların ilgili mesaja herhangi bir geri beslemede bulunamaları dolayısıyla etkileşimli bir kamusal diyalojinin oluşumuna sekte vurmaktadır. Kullanıcılar, hem ifade biçimi hem de Twitter ara yüzeyinin yaratmış olduğu teknik kısıtlılıklar dolayısıyla geleneksel tek yönlü iletişim modelini yeniden üretmektedirler. Mesaj ana kaynağı dışında etkileşim yaratılmadığı, gönderici ve alıcı arasında edimde bulunulamadığı için düğümler arası roller esnek ve açık olmaktan uzak kalmıştır.

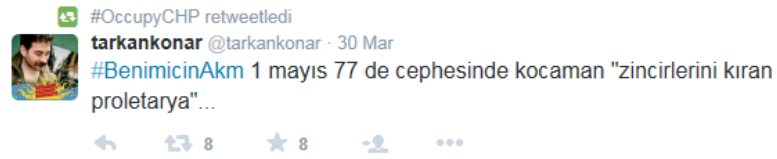

Liberal-bireyci konuşma ethosunu niteleyen “bireysel dışa vurum” ve “bireysel teşhir”; hareketin Twitter hesabı üzerinde görülen söylemsel örüntüler açısından ön plana çıkmıştır. #AKMdeyiz ve #BenimicinAKM hashtagi altında çökelen onlarca söz ediminin seslendiği/dokunduğu “AKM Neden Kapalı?” başlığı, kendi içinde kolektif çıkar/gereksinim ve kimi hassasiyetleri ifade etse de, hashtag ve tekil ifadeler yoluyla ortaya konan genel anlam semantiği; bireyin biricikliğini tanımlayan öz anlatılarla örülü söz biçimlerine işaret etmektedir. Ortaya konan iletişim biçimi kendi içinde kapalı ve kişiye özgü doğasıyla öz iletişim olmanın dışına çıkamamaktadır.

Bu ifadeler konuşmacıların kişisel değer yargıları ve geçmiş yaşam deneyimlerine göndermede bulunmaktadır. Konuşmacılar kamusal bir forumda tamamıyla kişisel ve biricik bağlamlara işaret eden bilgi içerik ve söz biçimleriyle dikkat çekmiştir. Kullanıcıların öz anlatıları kimi zaman kişisel üretimleri olan metin temelli içeriklerle söylemsel akışa dâhil edilmiştir. Kendin yap yurttaşlığının yansıması olan bu içerikler farklı mecralara bağlantı verme yoluyla paylaşılmış, içerik üretimine işaret eden bağlantılar katılımcıların kendilerini gerçekleştirmeleri bakımından önem içermiştir.

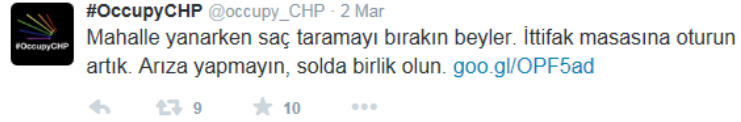

Bu bağlantılar, #AKMdeyiz/#BenimicinAKM başlıkları altında doğrudan ve de#OccupyChp Twitter hesabında retweet yoluyla mobilize edilmeye gayret edilen ilgi ve dikkatleri çatallaştırarak, kamusal yoğunluğun sağlanmasına engel olmaktadır. Kamusal ilgi ve dikkati kişisel bilgi içerikleri etrafında öbeleme girişimi; konuşmacılar arası karşılıklılığı ortadan kaldırmakta, kimi tekil konuşmacıların sivrilerle genel iletişim faaliyeti içerisinde öne çıkmasıyla sonuçlanmaktadır.

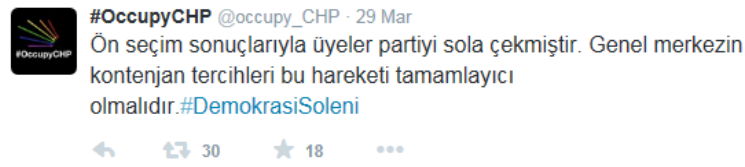
#OccupyChp hareketinin çevrim içi uzamda siyasal bir topluluk olmanın getirdiği ideolojik homolojiyi barındırdığı görülmüştür. Fraser'a göre "ideolojik homoloji grup katılımcılarının dışarıdan olanlarla nadiren etkileşim kurduğu, politik olarak homojen kolektiviteleri ifade etmektedir" (aktaran Freelon, 2010, s.1180). Bu gruplar grup içi strateji ve anlatılar gibi temel konularda fikir ayrılığı yaşamamaktadır. Topluluk üyeleri "karşılıklılığın bir alt bileşeni olan grup içi ideolojik soru yöneltme ediminde bulunmakta, geri besleme içsel bir ideolojik tutarlılık zemininde gerçekleştirilmektedir" (Stromer-Galley'den aktaran Freelon, 2010, s.1181). Topluluklar "medya dolayısıyla kolektif irade ve maksatları ilgilendiren meseleler dâhilinde mobilize olmaktadır"(age, s.1180).

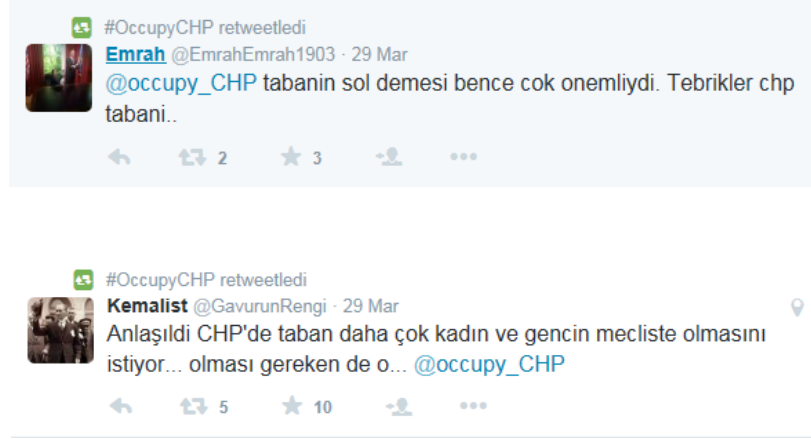
#OccupyChp hareketinin "Sol'da birlik" adı altında hashtagleme yoluyla paylaştığı ifadeler; hareketin meclis ağırlığını oluşturan dönemin iktidar partisine karşı geliştirdiği anlatı ve almış olduğu tutumla bire bir örtüşmektedir. Hareketin olumsuzladığı bir siyasal aktörün başatlığı altında şekillenen bir sembolik siyaset zeminine (Parlamento) olan bakışı meşrulaştırıcı ve olumlayıcı olmaktan uzaktır. Hareket bileşenleri "Mahalle yanarken saç taramayı bırakın beyler. İttifak masasına oturun artık. Arıza yapmayın, solda birlik olun" ifadesiyle; iktidar partisi karşısında cılız kalan,

güçlü bir tutumağa ihtiyaç duyan ve bunu ancak ve ancak saflaşarak yapabilecek bir muhalefet öznesi ve/ya bloğunun varlığına vurgu yapmaktadır. Bu şekliyle, hareketin kamusal alanı farklı siyasal eğilim ve duygu dünyalarına sahip sade yurttaşları, iktidar karşıtlığı üzerinden bir araya getirdiği ortak zemin yaratma mantığını yeniden ürettiği görülmektedir.

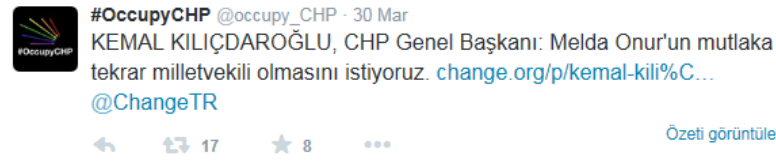
Grup içi geri besleme kendi içinde tutarlılık gösteren ideolojik bir homoloji temelinde oluşturulmuştur. Örneğin, hareket CHP'de yapılan ön seçim sonuçlarını değerlendirdiği bir tweetinde; parti tabanının partinin sahip olduğunu iddia ettiği Sol değerlere yaklaştığı görüşü dillendirilmiş, taban eğilimlerinin parti yönetimince dikkate alınması gerekliliğine vurgu yapılmıştır. Küçük ölçekli de olsa gündeme gelen grup içi tartışmalar, bu görüş ve talebi olumlar gözükmiştir.

Taban eğilim ve tercihinin ne denli değerli olduğu, parti ekseninin Sol'a kaydırılmasında etkili olacağı konusunda uzlaşma gösterilmiştir. Bu örnekten yola çıkıldığında, grup içi ideolojik homolojinin Sol ideoloji ve değerler bakımından varlık gösterdiği söylenebilir. Bu bağlamda, hareketin göstermiş olduğu çevrim içi iletişim davranışı; konuşmacıların birbirlerine sorular yönelttiği, sorularına cevap aradığı karşılıklı bir düşünümSELLİK çerçevesi içerisinde gelişmemiştir. Aynı bağlamda, ortaya konan spesifik iletişimsel örüntüler; üretilen ve tartışma konusu edilen içeriği ideolojik bir kapanmaya neden olduğuna işaret etmiştir. Bu durumda, ilgili bilgi içeriği kullanıcıları alternatif bir anlamlandırma ve sorgulama pratiğine yöneltmekten uzak kalmış, böylelikle, soru sorma ve cevap arama pratiği daha en başından elimine edilmiştir.

#OccupyChp hareketi parti içi karar alma mekanizmalarına katılım talebi doğrultusunda Melda Onur'un milletvekili adaylığını açık olarak desteklemiştir.

Bu doğrultuda, #MeldaOnurMeclisteOlmali hashtagi hareket iç tweet akışına dâhil edilmiş, hareket bileşenleri ve sade kullanıcılar, hareketi doğrudan ilgilendiren politik bir gündem başlığı altında mobilize edilmeye çalışılmıştır. Ortaya konan çaba #OccupyChp hareketine tutarlılık kazandıran kolektif tahayyül ve hedeflerin ilerletilebilmesi ve hareket temel stratejisini oluşturan parti içi katılımın sağlanması açısından dikkat çekici bir parametre olma niteliği taşımıştır. Aynı zamanda, hareketin gündelik hayatta ortaya koyduğu partiyi parti içi dolaylımlarla dönüştürme stratejisi bu tweet içeriğiyle somutluk kazanmış, bu durum, çevrim içi-dışı süreçlerin ne denli bağlantısallık gösterdiğini gözler önünde sermiştir.

4.2. #OccupyChp Twitter Hesabı ve Metriklerin Anlattığı

4.2.1. #OccupyChp Twitter Hesabı Mart 2015 Metrikleri

Çevrim içi uzam katılımcıların toplumsal meseleler üzerine fikir alışverişinde bulunduğu, tarafların kişisel fikir ve kanaatleri doğrultusunda oluşturdukları bakış açılarını birbirlerine açık ettikleri bir “siber kamusal alan” (Papacharissi, 2002) olma özelliği taşımaktadır. Freelon’un özetlediği şekliyle çevrim içi uzamda tekil konuşmacılar arasında yürütülecek sohbet ve tartışmaların

konusu kamusal meselelere dair olmalı, muhataplar arası söz üretimi eşit olarak dağılmalıdır. Konuşmacılar birbirilerini karşılıklı olarak dinlemelidir (2010, s.1181-1183).

Twitter sağlamış olduğu metriklerle, kullanıcı hesapları üzerinde görülen etkileşime dair genel bir harita sunmakta ve çevrim içi söylemsel örüntüleri desteklemektedir. Metrikler periyodik etkileşim oranları, tekil kullanıcı yahut paylaşım içeriklerinin bu oranlar içerisindeki yerine dair betimleyici örüntüler sunmaktadır. Örneğin Twitter'ın sağlamış olduğu periyodik metrikler bağlamında Mart 2015'in sayısal metriklerine bakıldığında; #OccupyChp hesabında 13 bin (13K) görüntüleme ile en fazla etkileşim alan mesajın "Halkın vekillerinden İlhan Cihaner'in yanındayız. Gerçek suçluları biliyoruz." ifadesi taşıyan tweet olduğu görülmektedir. İlgili tweet Hürriyet gazetesinin 27 Mart 2015 tarihli baskısında haberleştirilmiş⁵¹ ve hiperlink yoluyla hareketin tweet akışına eklenmiştir. Aynı tarihlerde ön plana çıkan ve #OccupyChp'nin 7 Haziran seçimlerine dönük açıklamasına göndermede bulunan paylaşım ise 120 kez etkileşim almıştır. Hareket hesabını kullanan Anıl Çakıcı adlı kullanıcı, 269 bin (269K) takipçi sayısı ile Mart ayının ön plana çıkan kullanıcı ve bilgi içerik üreticisi olmuştur.

---

⁵¹ <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/28575120.asp>

Analytics Home Tweets Followers Twitter Cards Tools

#OccupyCHP

March 2015 - 31 days

TWEET HIGHLIGHTS

Top Tweet earned 13K impressions
Halkın vekillerinden @ilhanchihaner'in yanındayız. Gerçek suçluları biliyoruz. hurriyet.com.tr/gundem/2857512...

Top mention earned 120 engagements
Burak Cop @burakcop · Mar 3
@occupy_CHP'den de böyle bir açıklama var: pic.twitter.com/r9DVhSUA44

Top Follower followed by 269K people
Anil Çakıcı @AniCkc

MARCH 2015 SUMMARY

Tweets	27	Tweet impressions	54.8K
Profile visits	2,263	Mentions	112
New followers	4		

#OccupyChp hesabı 11 bin 600 kullanıcı tarafından takip edilmektedir. Hareketin Mart 2015 boyunca almış olduğu toplam etkileşim sayısı 139 olarak ölçülmüştür. Etkileşimlerin 27'si tweet, 112'si ise mention yoluyla gerçekleşmiştir. Toplam etkileşimin yaratmış olduğu görüntüleme sayısı 54 bin 800 (54,8K) olarak gerçekleşmiştir. Hareket hesabının Mart 2015 boyunca yaratmış olduğu kullanıcı bazlı etkileşim %1,1 iken, görüntüleme başına düşen etkileşim oranı %0,2 düzeyinde gerçekleşmiştir⁵².

4.2.2. #OccupyChp Twitter Hesabı Nisan 2015 Metrikleri

#OccupyChp Twitter ana sayfası Nisan 2015 metriklerine bakıldığında; hareket hesabında bin 409 (1,4K) görüntüleme ile en fazla etkileşimi "CHP'den şikâyet eden CHP seçmenin elinde partiyi partiye girip değiştirme imkânı var" başlıklı tweet'dir. İlgili tweet Özgür Mumcu'nun 9 Nisan 2015 tarihinde kaleme aldığı "Listeler, Listeler..." başlıklı köşe yazısından alınılarak oluşturulmuştur⁵³. Aynı tarihlerde ön plana çıkan ve CHP'nin seçim kampanyası bağlamında hazırladığı "retro afiş"e göndermede bulunan

⁵² Kullanıcı bazlı etkileşim toplam etkileşimin takipçi sayısına, görüntüleme başına etkileşim ise toplam etkileşimin görüntüleme sayısına oranıyla bulunmuştur.

⁵³ http://www.cumhuriyet.com.tr/koseyazisi/247562/Listeler__Listeler....html

mention ise, bin 223 kez etkileşim almıştır. Hareketin 7 Haziran seçimlerine dönük açıklamasına göndermede bulunan paylaşım ise 120 kez etkileşim almıştır. Hareket hesabını kullanan Gökhan Işık adlı kullanıcı, 288 bin (288K) takipçi sayısı ile bu ayın ön plana çıkan kullanıcısı olmuştur.

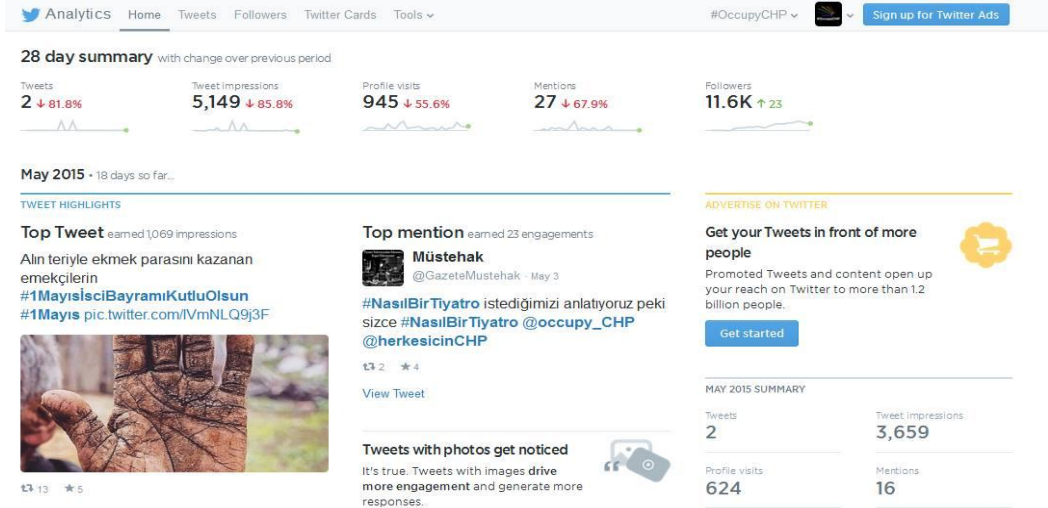
The screenshot displays the Twitter analytics interface for the #OccupyCHP account. The top navigation bar includes 'Analytics', 'Home', 'Tweets', 'Followers', 'Twitter Cards', and 'Tools'. The account name is '#OccupyCHP' and there is a 'Sign up for Twitter Ads' button. The date is 'April 2015' with a '30 days' filter. The 'TWEET HIGHLIGHTS' section features a 'Top Tweet' by 'özcan yüksek' (@ozcanyukse) with 1,409 impressions and a 'Top mention' by 'özcan yüksek' (@ozcanyukse) with 1,223 engagements. The 'APRIL 2015 SUMMARY' table shows 2 tweets, 7,548 tweet impressions, 1,221 profile visits, 36 mentions, and -12 new followers. The 'Top Follower' section highlights 'Gökhan IŞIK' (@Gokhni) who is followed by 288K people.

Metric	Value
Tweets	2
Tweet impressions	7,548
Profile visits	1,221
Mentions	36
New followers	-12

Hareket hesabının Nisan 2015 boyunca almış olduğu toplam etkileşim sayısı 38'dir. Etkileşimlerin 2'si tweet, 36'sı ise mention yoluyla gerçekleşmiştir. Toplam etkileşimin yaratmış olduğu görüntüleme sayısı 7 bin 548 (7,5K) olarak gerçekleşmiştir. Nisan 2015 boyunca yaratılan kullanıcı bazlı etkileşim %0,3 iken, görüntüleme başına düşen etkileşim oranı %0,1 olarak gerçekleşmiştir.

4.2.3. #OccupyChpTwitter Hesabı Mayıs 2015 Metrikleri

#OccupyChp hesabının Mayıs 2015 boyunca gerçekleşen metriklerine bakıldığında; bin 609 (1,6K) görüntüleme sayısı ile en fazla etkileşimi alan tweet'in hareketin 1 Mayıs İşçi bayramına yönelik paylaştığı kutlama mesajı olmuştur. Aynı tarihlerde ön plana çıkan ve AKM'ye göndermede bulunan mention ise 23 kez etkileşim almıştır. Mentionlama yoluyla yayılan içerik çevrim içi gazete Müstehak'ın yapmış olduğu paylaşımına bağlantı vermektedir.

Hareket hesabının Mayıs 2015 boyunca gerçekleşen “18 günlük” toplam etkileşim sayısı 18 olarak kayda geçmiştir. Etkileşimlerin 2’si tweet, 16’sı mention yoluyla gerçekleşmiştir. Toplam etkileşimin yaratmış olduğu görüntüleme sayısı 3 bin 659 (3,6K)’dur. Mayıs 2015 boyunca 18 günlük dönemde yaratılan kullanıcı bazlı etkileşim %0,1 iken, görüntüleme başına düşen etkileşim oranı %0,4 olarak gerçekleşmiştir.

4.2.4.#OccupyChpTwitter Hesabı Metrikleri ve Öne Çıkan Örüntüler

Hareket hesabında 1 Mart-18 Mayıs 2015 tarihleri boyunca başta Retweet, Tweet, Mention, Hashtag ya da Follow gibi özelliklerin kullanılması sonucunda yaratılan toplam kullanıcı ve görüntüleme bazlı etkileşim bandı en düşük %0,1, en yüksek %2,4 seviyelerinde gerçekleşmiştir. Çevrim içi uzamın diyalojik, tartışmacı potansiyeli dikkate alındığında; toplam görüntüleme sayısı/takipçi sayısı bağlamında ortaya çıkan etkileşim oranının beklenildiği ölçüde yüksek olmadığı görülmektedir. Etkileşimin düşük seviyelerde gerçekleşmesi, politik sohbet ve tartışma yoluyla girilecek olan iletişimsel edimler ve bu yolla gerçekleşecek siyasal katılımın düşük düzeylerde olduğuna işaret etmektedir. Bu durum, hareket bileşen ya da sade kullanıcılarının hesap iç tweet akışı dâhilinde, kamusal söyleme taşınan bilgi içeriğiyle yeteri denli ilişkilenemediği şeklinde yorumlanabilir. Yaratılan bilgi içeriği; kitleler arasında yeteri derecede merak ve ilgi uyandırmamış,

tekilkullanıcıların hareket ağı ve/ya dâhil olunan/olunmayan diğer ağlar üzerinde etkileşime girmelerini sağlayacak denli özendirici olamamıştır. Bu, yaratılan bilgi içeriklerinin yorumakapalı doğası, çevrim içi iletişimin “tuşla retweetleme” yoluyla örgütlenmesi, hareket hesabının diğer politik ağlar ve içeriklerle olan yakın teması sonucunda algı ve ilgi eşiğinin parçalanması, iletişim ürkekliliği ve/ya kullanıcıların kişisel zamanlarını yeteri denli yatıramamaları gibi farklı etmenlerle ilişkili görülebilir.

Etkileşim oranlarının düşüklüğü hareket hesabı üzerinde kurulan iletişim biçiminin “iletişimsel eylemi koşullayan dinleme, tepkisellik ve diyalog gibi veçhelerden (...)” (Wilhelm, 1999, s.98) yoksun olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu bakımdan, kurulan çevrim içi iletişimin geri beslemeli, diyalojik bir karaktere sahip olmadığı, aksine başat şekilde geleneksel iletişimin dikey, asimetrik ve tek yönlü nitelikleriyle örülü olduğu görülmektedir. En çok etkileşim alan Tweet ve mentionların gazeteci (Özgür Mumcu) ve genel yayın yönetmeni (Özcan Yüksek) benzeri profesyonel medya çalışanları olarak nitelendirilebilecek kamusal figürlerden oluşmuş olması da dikkat çekicidir. Bu kullanıcılar sahip oldukları politik ve ekonomik sermayeleriyle iletişim kanallarına katılım göstermekte, çevrim içi iletişim süreçlerinde bilgi içeriğini dolayımlyarak, diğerkonuşmacılara politik vizyon sunma/kazandırma gibi edimleri dolayısıyla etki ettikleri gerçeğini yeniden üretmektedir. Kendi içinde öncü ve lider rolü oynayan bu figürler; profesyonel gazeteciler olmaları dolayısıyla asimetrik biçimde güvenilir ve meşru birerbilgi kaynağı ve kanaat önderi olarak görülmektedirler. Bu kullanıcıların üretmiş oldukları bilgi içeriğiyle öne çıkmaları aynı zamanda, çevrim içi müstakil düğümler (kullanıcılar) arası içerik alışverişinin niteliksel olarak simetrik ve yatay şekilde dağılmadığına da işaret etmektedir.

Mart 2015 metrik tablosuna bakıldığında en çok etkileşim alan mesajın; #OccupyChp hareketince üretilen ve “Halkın vekillerinden İlhan Cihaner’in yanındayız. Gerçek suçluları biliyoruz.” başlığını taşıyan bilgi içeriği olmuştur. Öte yandan, etkileşim balamında bakıldığında bu içeriğin Nisan 2015 tablosunda CHP’nin seçim kampanyası için hazırladığı retro afişe

oranla düşük seviyelerde kaldığı görülmüştür. Kuşkusuz ki bu durum, ağ yapısını karakterize eden açık alan mantığının getirmiş olduğu “tercihli bağlanma” olgusuyla açıklanabilir. Tüfekçi'nin “Mathew etkisi” olarak açıkladığı şekliyle; sosyal medya kullanıcıları başka diğer kullanıcıları kendi tercihleri doğrultusunda takip edebilmektedir (Tüfekçi, 2011). CHP hesabı sayıca daha fazla organik/inorganik takipçiye sahiptir. Dolayısıyla, kullanıcılar doğrudan CHP hesabı ya da diğer başka hesaplarda yer alan ve partiye dokunan hashtag, tweet, retweet ve mentionlarladaha fazla ilişkilenebilir, bu içeriklere daha fazla ilgi duymaktadırlar. Bu sebeple, çevrim içi ortamın “oligarşinin tunç yasası”nı (Michels, 2001) yeniden ürettiği, bazı kullanıcıların ve üretmiş oldukları içeriklerin görece daha geniş kitlelerce takip edildiği, bu kullanıcı ya da içeriklerinin kitleler üzerinde görece daha fazla nüfuz ve etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bu durum, müstakil kullanıcı ya da içeriklerin ne niceliksel ne de niteliksel olarak eşit etki ve nüfuza sahip olmadığını, düğümler arası güç ilişkilerinin tıpkı gündelik asimetriler gibi kimi eşitsizliklerle sonuçlanan örüntüler oluşturduğunu tanıtlamaktadır.

5. #OccupyChp HAREKETİ VE SOSYAL MEDYA KULLANIMI

5.1. Çevrim içi Depo: Çevrim içi Bilgi İçeriği ve Kültürel Sosyalizasyon

Sosyal medya #OccupyChp hareketi ve sade kullanıcıların (takipçiler) bir araya geldiği bir eksen olması bakımından önem içermiştir. Faruk'un ifadesiyle #OccupyChp “sosyal medya üzerinde faaliyet göstermeye ihtiyaç duydu. Çünkü hareketin hedefleri ve yapmak istedikleri açısından temas ederek dönüştürmek istediği kitle zaten bu mecralarla olduğunca içli dışlıydı” (e, 31). #OccupyChp hareketi tabandan gelen ve görünür olmakta zorlanan ifadeleri Twitter, Facebook gibi sosyal medya kanalları dolayısıyla bir araya getirerek kondanse etmiştir. İnsanların bilgiye daha fazla ve neredeyse bir anındalık içerisinde erişebildiği çevrim içi uzam, hareketin yakıcı biçimde ihtiyaç duyduğu kamusal bilginin var edilmesine ve depolanmasına yardımcı olmuştur. Çevrim içi uzamın olanak sağladığı kullanıcı içerikli bilginin

kümülasyonu ve bu kümülasyonun yaratmış olduğu eleştirel sohbet ve tartışma ortamı; kitlelerin kültürel sosyalizasyonunu sağlayacak ve bir katılım işlevi görecektir” (Melucci, 1999). Sosyal medyada görülen üre-tüketim faaliyetlerinin yarattığı kültürel sosyalizasyon ve katılım düşüncesi görüşmecilerimden Seval’in şu ifadeleriyle doğrulanmıştır: Sosyal medya “benzer duygu, düşüncelere sahip arkadaşlarımız arasında konuşup tartışma açısından beni besliyordu. [Yani] eleştirel anlamda düşüncelerin paylaşılması” (k, 29). Bu ifadelerle somutluk bulan ve kültürel sosyalizasyon bağlamında yerleşik kodları sorguya açan #OccupyChp hareketi, kamusal bilgi içeriğini üretmiş/dolayım lamış ve tartışma ekonomisine açarak karşıt kamusal söylem evrenine eklemlenmiştir. Hareketi karşıt kamusal söyleme eklemlen bu içerikler; başta metin, imge, ses kaydı, video ve benzeri multimedya biçemi şeklinde ortaya çıkmıştır. Bunlar arasında belki de en popüler olanı; hareketin tüm kadın özneleri her akşam saat 19.00’da kamusal mekânlara çağırarak kahkaha atmaya davet eden İnternet meme’si olmuştur.

Occupychp

Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin sonucuna göre sokakta son kahkahanızı atmış olabilirsiniz! Bu sebeple sizi her gün saat 19.00’da 1 dakika boyunca “uluorta” kahkaha atmaya davet ediyoruz.

Bu tüyler ürpertici “meşru” açıklamaları kadın cinayetlerine yeni bahaneler eklenmesini kınıyoruz.

133.312 Erişilen Kişiler

12.506 Beğenmeler, Yorumlar ve Paylaşımlar

9.275 Beğenme	653 Gönderide	8.622 Paylaşımlarda
591 Yorum	12 Gönderide	579 Paylaşımlarda
2.640 Paylaşım	2.349 Gönderide	291 Paylaşımlarda

17.531 Gönderi Tıklaması

2.216 Fotoğraf Görüntülemesi	0 Bağlantı Tıklaması	15.315 Diğer Tıklama
--	--------------------------------	--------------------------------

OLUMSUZ GÖRÜŞLER

80 Gönderiyi Gizle	10 Tüm Gönderileri Gizle
0 Spam Olarak Şikayet Et	1 Sayfayı Beğenmekten Vazgeç

“#OccupyChp Kahkaha Atan Kadınlar Paylaşımı”

130 binin üzerinde kullanıcıya ulaşan ve 2 binin üzerinde görüntüleme alan meme; Bülent Arınç'ın "Kadın herkesin içinde kahkaha atmayacak"⁵⁴ açıklamasına karşı bir karşıt hamle olarak yer bulmuştur. Bülent Arınç yapmış olduğu açıklamasıyla kadın cinayetlerini meşrulaştırdığı sebebiyle protesto edilmiştir. Protesto metni kahkaha atan yerli/yabancı kadın sanatçıların imgeleriyle zenginleştirilmiştir. Hareket bu suretle önde gelen kamusal figürlerin üretmiş olduğu cinsiyetçi söyleme karşı çıkmış, buna karşılık tüm kadınları her akşam saat 19.00'da 1 dakikalığına "uluorta" kahkaha atmaya çağırmıştır. Hareketin söylemsel dolaşıma soktuğu "Kahkaha atan kadınlar" meme'si, eleştirel düşüncenin ihtiyaç duyduğu farklı/alternatif kamusal bilginin üretimine ve depolanmasına zemin sağlayarak kültürel sosyalizasyona yön veren erkek egemen kodların sorguya çekilmesine olanak sağlamıştır. Hareketin Twitter ana sayfasında paylaşmış olduğu bu ve benzeri içerikler, siyasal katılımın önündeki bilgi ve tartışma yoksunluğunu hafifletmiş, doğallaştırılan söylemleri sorguya açmıştır. Bilinç yükseltici bir nitelik gösteren kamusal bilgi, yerleşik kültürel kodların hesaba çekilmesi ve karşıt söz demetlerinin üretimine aracı olmuştur.

Çevrim içi bilgi ve yaratmış olduğu tartışmalar "yüksek oranda bireyselleşmiş kolektif eylem ve kolektif eylem için önemli olan kaynakların muhafaza edildiği hayali bir çevrim içi depo" (Milan, 2013, s.40) olarak tezahür göstermiştir. Burada biriken kolektif bilgi ve deneyimler #OccupyChp hareketini var eden kolektif aklı CHP genel merkezinin işgaline hazırlamıştır. Parti genel merkez binasına yönelik işgal çağrıları hareketin Twitter ana sayfası üzerinden duyurulmuştur. Çağrı üzerine dağınık birey ya da grupların kolektif temas ve geri bildirimleri neredeyse anlık bir biçimde gerçekleşmiştir. Görüşmecilerimden Ahmet'in dile getirdiği şekliyle; "Sosyal medya bizim borazanımız, (...) sesimizin gür çıkmasını sağlıyor. (...) Böylelikle, yaptığımız veya yapmayı düşündüğümüz şeylerin daha geniş kitlelere

⁵⁴http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/100091/Arinc_in__Kadin_sokakta_kahkaha_at_mayacak__aciklamasi_dis_basinda.html

ulaşmasını sağlıyoruz” (e, 33). Sosyal medya hareketin ideolojik söylem, strateji ve maksatlarını taban boyunca ve dışına; dağınık bir uzamda konumlanan yalıtılmış birey ve gruplara açılımını sağlamıştır. Yanı sıra, hareket içi “biz” ya da “birlik” olma duygusunun inşasına olanak tanımış fakat “biz” olmaya dönük sağduyu çabaları zaman içerisinde yaşanan fikri çatışmalar temsil ve meşruiyet arayışı dolayısıyla hareketi kapsayamadan dar gruplarla sınırlı kalmıştır. Diğer yandan, Twitter hareketin yüzünü dışarı dönmesine ve politik bir özne olarak politik arenaya açılmasına olanak tanımıştır. Faruk’un da belirttiği üzere söylenenler ve tweetle paylaşılanlar başka mecralarla dışarıya çıkarılmıştır (e, 31). Böylelikle, çevrim içinde yükselen sesler çevrim içi uzamın çeperlerinden süzülerek kamusal forumlara, oradan da parti genel merkezinde gerçekleştirilen görüşmelere taşınmıştır. Çift yönlü geçişkenlik ve döngüsellik perspektifiyle bakıldığında; forumlar ve partili vekil Melda Onur’la gerçekleştirilen temaların sözel edimler yoluyla gerisin geri çevrim içine taşınarak bileşenler arasında tartışmaya açıldığı görülmüştür. Sohbet, tartışma ve geri bildirim süreçleri-kesintili de olsa-iç tutarlılığı olan bir kamusal söylemsel döngü içerisinde yeniden üretilmiştir.

5.2. Tektiplen Bilgi İçeriği

Hareketin çevrim içinde kondanse ettiği politik sohbet ve tartışma edimleri benzer görüşlü yakın akran çevresine sıkışmıştır. Bu durum, içeriğin homojenize olmasına ve bilgi içeriğinin benzer kodlarla şekillenmesine yol açmıştır. Homojonize olan sohbet ya da tartışma içerikleri, açık ve kapsayıcı bir kamusal iletişimin oluşmasına engel olmuştur. Faruk’a göre

Twitter olmazsa olmaz bir platform. İnsanlarla temas edebildiğim, kısıtlamaların olmadığı, benim gibi insanlarla etkileşime geçebildiğim bir mecra” (...). Takip ettiğim insanların retweetleri siyasete dair olup biteni rafine hale getiriyor. Siyasi bilgiyi içeriklerin ne dediğinden öte arkadaşlarımın retweet ettiklerinden, tıklama sayılarından elde ediyorum (e, 31).

Bileşenler, homolojik bir şekilde, kamusal bilgiyi kendi ideolojik bakış açıları ve anlam dünyalarıyla uyumlu kaynaklardan edinmiş, kamusal gündeme dair görüş ve kanaatlerini panoramik olmaktan çok, dar bir pencereden bakarak inşa etmişlerdir. Fatma'nın kişisel bir anısında dile getirdiği gibi "(...) küçük şehirdeki insanlar kalkıp gelemiyor mesela bir mitinge. Bize Diyarbakır'dan yazanlar olmuştu. Ben burada yapayalnızım ya burada sizin gibi insanlar yok diyenler oldu" (k, 33). Faruk ve Fatma'nın yukarıda aktardığı şekliyle sosyal medyada bir araya gelen bileşenler ve takipçiler, kamusal bilgiye erişim, bilginin niteliği ve çeşitliliği, politik gündeme dair sohbet ve tartışmaları dar ekran çevrelerinde sürdürmeleri benzeri etkenler dolayısıyla açık, kapsayıcı ve katılımcı bir sohbet ve tartışma iklimini geliştirmekten uzak kalmışlardır. Kullanıcılar görüş ve kanaat inşası maksadıyla kurumsal siyasetin benzer fikirli aktörleriyle ilişki içerisinde yer almışlardır. Bir görüşmecimin söylediği "Sırrı Sakık'ı takip etmek ya da başka bir siyasetçinin diğer siyasetçiyle olan paylaşımları kamuoyu takibi açısından değerli. Bu siyasetçilerin ne düşündüğünü, nasıl bir tavır aldığını bilmek önemli" (Faruk, e, 31) ifadesinin de gösterdiği üzere, katılımcıların kişisel görüş ve kanaatlerini siyasal elitlerin zihin haritalarından geçen politik bilgi ve tartışmalar dolayısıyla oluşturma eğilimi içerisinde oldukları gözlenmiştir. Bu durum, sade yurttaşların politik sohbet, tartışmalar öncesi ve sonrasında sahip oldukları görüş ve kanaatlerin, kurumsal aktörlerin bakış açıları ve gündem koyma pratikleriyle içi içe olduğunu gösterir niteliktedir.

Hareketin sosyal medya grubunu oluşturan ve politik gündeme dair içerik üreten, tartışma yaratan bileşenler hareketin sosyal medya üzerinde yürüttüğü sohbet ya da tartışma faaliyetlerine eklenmekten geri durmuşlardır. Hareketin sosyal medya grubunda yer alan ve 'Admin'lik yürüten Faruk ve Yavuz'a, hareketin çevrim içinde yürüttüğü sohbet ya da tartışmalara katılıp katılmadıklarını sorduğumda şu cevapları aldım:

#OccupyChp sosyal medya hesapları üzerinde cereyan eden sohbet, tartışmalara birkaç kez dâhil oldum. Fakat oradaki dilin benden uzak olduğunu, beni anlamadıklarını fark ettim. Sonrasında yalnızca okumayı denedim fakat bunun beni deli ettiğini, sinirlendirdiğini fark ettim ve

okumayı bıraktım. Bundan sonrasında takipçi, gözlemci olarak kalmak daha mantıklı (Faruk, e, 31).

“Tartışma düzeyi beni iter. Yani çok böyle anlamsız şeyler varsa, beni çekmesi için de büyük hani efendi efendi, tatlı tatlı, çok fazla yorum yapmadım kişisel olarak hesapların altına” (Yavuz, e, 29). Faruk ve Yavuz’un ifadelerinden yola çıktığımızda; çevrim içi uzamda görülen politik sohbet ve tartışmaların görece bir epistemolojik eşiğin altında kalmış olması ve tartışma zenginliğine ulaşamaması nedeniyle içerseyici olmaktan uzak olduğu anlaşılmıştır. Bu içerikler en yalın şekliyle bilgi donatıları ve politik ön görüleriyle öne çıkan bazı kullanıcılara hitap etmemiştir. Bu, hareketin çevrim içi uzamda yürüttüğü çevrim içi sohbet ve tartışmaların kolektif bir katılım ve genele hitap eden/dokunan bir sembolik değişim zemini oluşturamadığına işaret etmektedir.

Hareketin sosyal medya hesaplarında boy gösteren politik sohbet ve tartışmalar asimetrik biçimde dar akran çevreleri ve belli katılımcıların hâkimiyeti altında geçmiştir.

Sosyal medyada örgütlenmek çok garip bir şey[di] aslında. Mümkün olduğunca çok toplantı yapmaya çalıştık. Yüz yüze toplantıları artırdık. [Ya da] sanal olarak hangouts denilen sistemle yapıyorduk toplantıları ama o bile yazışmaktan iyiydi. Toplantıya gelmeyenlerin sadece grup tartışmalarında tartışmalar yaptığı bir süreç gelişti. Ama bir süre sonra kısır bir döngü haline geldi ki, atıyorum grupta benzer insanlar, atıyorum grupta 700 kişi var ama sadece 20 kişi birbirine repost yapıyor. O postlar altında herkes bir şekilde kendi tarzıyla bir şey söylüyor (Duygu, k, 33).

Bu bağlamda, hareketin başlatıcısı olduğu çevrim içi politik sohbet ve tartışmalarda bir avuç bileşenin sohbet ve tartışma ortamına hâkim olduğu, sembolik değişimi totalize ettiği ve olası farklı ifade ve tartışmaların bu kişilerin kişisel görüş ve kanaatleri çevresinde ya da bunlara karşıt şekilde mobilize olduğu görülmüştür. Diyalog ve tartışma iklimi sayılı birkaç düğüm ve çevresinde öbeklenen dar akran grubunca şekillendirilmiş, sohbet ve tartışma çeşitlenmesine gidilemediğinden çoğulcu bir görüş çeşitliğinin oluşumuna dönük dinamiklerin ketlendiği sonucuna varılmıştır.

5.3. # Hashtag Pratiği ve *Slacktivism/Clicktivism*

Hashtag pratiği çevrim içi uzamda bir araya gelerek “sanal topluluk” (Rheingold, 1993) oluşturan #OccupyChp hareketinin görünürlüğünü sağlamış; sunmuş olduğu açık zeminle bileşenlerin birbirleriyle etkileşime girmeleri, tanışıklık sağlamaları, yakınlık kurmaları ve kolektif işbirliklerine girmelerini kolaylaştırmıştır. Fatma’nın da dediği gibihastag ile “bir şeyin altında toplanıyorsunuz, o hastag olmasa ben ne o gördüğüm değerli insanlarla tanışacak ne de bir şeyler yapacaktım” (k, 33). Tekil birey ya da gruplar arası iletişim ve örgütlenme edimleri arasındaki farkları belirsizleştiren hastag, Duygu’ya göre CHP eskisi gibi olmamalı, değiştirilmeli, dönüştürülmeli diyen birçok insanı bir araya getirdiği, hareketin takipçi sayısını hızlı bir şekilde arttırdığı bir araç olma özelliği taşımıştır (k, 34). Hashtag etiketi altında kurulan içerik ve deneyim akışı politik ajitasyon ve propaganda işlevi görmüş, politik ağlarda yer almayan “öge”lerin (Laclau ve Mouffe, 2008) harekete çekilmesinde etkili olmuştur. Çevrim içinde müşterek bir etiket altında kurulan karşılıklı ilişkiler çok geçmeden çevrim dışına aktarılmıştır. Çevrim içinde toplanan ve farklı kültürel ardyörelere ile eğilimlere sahip kullanıcılar dolayısıyla açığa çıkan zayıf bağların ilksel olarak kurularak güçlendirilmesinde rol oynamıştır.

Çevrim içi mecralar #OccupyChp hareketinin kendi içinde ve dış dünyayla kurmuş olduğu enformasyon akış ve paylaşımını örgütlemiştir. 30 Mart 2014 yerel seçim gecesi Twitter’da hastag (#) etiketi altında bir araya gelen sandık çevresi görevlileri ve sade yurttaşlar, Faruk’un işaret ettiği gibi, örgütlenme ve haberleşmelerini Twitter üzerinden gerçekleştirmiştir. Seçim gecesi yaşananların partiye kanalize edilmesine dair sohbet ve tartışmalar yine bu etiket altında mobilize edilmiştir (e, 31). Twitter ara yüzeyinin ana gövdesini oluşturan *hashtag* (#) pratiği geniş kitlelerin harekete ulaştığı, kitlelere hareketi “sosyal medyadan takip et şeyinin [mesajının] verildiği” (Hülya, k, 35), kullanıcıların çevrim içi ortamda gerçekleşen sohbet ve tartışmalara dâhil olduğu, harekete dair güncel haberlere erişebildiği bir tür sınır taşı olma özelliği göstermiştir. Ahmet’in ifadesiyle hastag “tamamen

Twitter'ın yazılımından kaynaklı. Orada insanlar #OccupyChp diye aradığında onları bulabilsinler diye” (Ahmet, e, 33). Bu yönüyle, hashtag (#) hareket için yön tayin edici niteliğiyle hareketin çevrim içi varlığını işaretleyen bir gösterge olma özelliği taşımıştır. #OccupyChp etiketi kitlelerin harekete istedikleri zaman ve doğrudan ulaşılacakları bir tür “manyetik toplanma alanı” (Gerbaudo, 2014) olma niteliği göstermiştir. “Manyetik bir toplanma kanalı” (age) olarak beliren “#OccupyChp” hashtagi, hareket izleğine dair tartışmaların sürdürüldüğü, eylemlerin zaman ve lokasyonlarına yönelik çağrılarının kitlelere iletiildiği bir haber merkezi olma özelliği göstermiştir. Hareketin İstanbul ve Ankara’da yer alan muhtelif parklarda düzenlenmiş olduğu kamusal forumlar hareketin sosyal medya hesapları üzerinden duyurulmuş, fiziki toplanma ve tartışmalar aracılığıyla “mikro mobilizasyon”un (McAdam, 1988) önü açılarak tekil birey ve gruplar arası ikna ve rızanın imalatına girişilebilmiştir.

Sosyal medyanın mobilize edici potansiyeline karşın #OccupyChp hareketinin çevrim içi sinerji ve kitlesel sembolik tepkimeyi kamusal mekanlarda yeniden üretme çabaları en yalın haliyle hüsrarla sonuçlanmıştır. Görüşmecilere hareketin sosyal medya hesapları üzerinde ulaştığı kitlesel yayılımın çevrim dışına ne denli yansıdığı sorulduğunda, birbirinden farklı yanıtlar ve bu yanıtları gerekçelendiren kimi anlatılarla karşı karşıya kalınmıştır. Bunlardan başlıcaları “teknoloji ve tembellik ilişkisi” ve “Türk milletinin tembelliği” olarak öne çıkmış örüntülerdir. Örneğin Duygu’ya göre “tembellik tabii ki var birçok insanda. Sosyal medya iyi olduğu kadar insanları tembelleştiren de bir şey, o tatminlerini sanal olarak halledip, bugün de yeterince politik oldum diyen, rahat uyuyabilirim diyen bir kafa var” (k, 34). Fatma’nın ifadesiyle

İnsanların rahat evinden kalkıp gelmesi, Türkl insanı biraz rahat. Evinden kalkıp gelmiyor ama oradan [sosyal medyadan] yazıyor. Keyfimize düşkünüz. Kapalı Facebook gruplarımızda dakikakda kaç tane yorum çıkıyordu anlatamam sana. Forum toplantılarına gel, seni fiizki olarak görelim, tanışalım, nedir derdimiz tartışalım, bana sadece ideolojik şeyler yazma. Gerçekten bu oluşumun içinde katılım göster dediğimizde, gerçekten çok basit şeyler. Bahaneler, üçüncü dördüncü çağrışta yok işte

bilmem neyim var, elim geldi de gelemeyeceğim. (...) O kendini rahatlatma, o muhalefet yapmak istemiyor. O okuduğu kitaplar, bilgili, bildiklerini öğretmen gibi aktarıyor size diyor (k, 33).

Duygu ve Fatma'nın dile getirdiklerinden yola çıkıldığında; tekil birey ya da grupların, çevrim içi uzamın politik tartışmalar açısından yarattığı düşük maliyet, düşük risk ve kolay erişim gibi özellikleri nedeniyle açık bir kişisel tatmin sağladığı, kullanıcıların bu yanılla *Slacktivist* bir tutum gösterdiği anlaşılmıştır. Tekil birey ya da gruplar kamusal forumlar ve/ya sokak eylemlerine katılım göstermekten yana olmamış, sembolik tepkimeleri çevrim içine sıkışmıştır. Bu yanılla, sosyal medya kullanıcıları “medyalaştırmış, medyalaştırılan öznellikler ne aktif ne de pasif olarak tanımlanabilecek bir sürekli dikkat kesilme haliyle bekleyişe itilmişlerdir” (Hardt ve Negri, 2012, s.23). Bunun sonucunda, hareketin odak noktasına aldığı ve gerek Türkiye kurumsal siyaseti gerekse CHP cephesinde istenilen iyileşmelerin sağlanması için ortaya konacak çabaların çevrim içi ortamda soğurulduğu görülmüştür. Böylelikle, beklenen siyasal katılım bir türlü yaratılamamış, birey ya da gruplar çevrim dışına kanalize edilemediğinden anlamlı olabilecek bir siyasal katılım ve kolektif tazyikin yaratılamadığı anlaşılmıştır. Bu yönüyle, hareket gövdesinde görülen çevrim içi-dışı siyasal katılımın benzer oranda geçişlilik göstermediği; çevrim içi sohbet ve tartışmaların çevrim dışında sağlanacak eylem mobilizasyonunu beslemekten uzak kaldığı sonucuna varılmıştır.

Hareket hesabı takipçi devşirmek ve çevrim içi mobilizasyonu sağlamak amacıyla tanınmış figürlerle yürütülen popüler polemikler yoluyla beslenilmeye çalışılmıştır. Zafer'in ifade ettiği gibi

Twitter'ı iyi kullandık. (...) ben magazinsel tarafıyla kullanmak istedim. Muhalif Twitter fenomenlerine laf ettik; magazinsel yine pazarlama tarafıyla ilgili. Örneğin Mustafa Altıoklar'a laf soktuğumuzda binlerce retweet alıyor, geniş kitleler takip ediyor, 1 haftada yüzlerce kişi organik olarak bizi takip etmeye başlıyordu. Gündelik dili kullanmalı, magazinsel olup işin reytingini yükseltecek şeyler yapmalı (e, 29).

#OccupyChp hareketi sosyal medyayı takipçi kazanmak ve çevrim içi mobilizasyonu sağlamak amacıyla “marka yaratma” stratejilerine benzer bir

tarzla kullanmıştır. Sosyal medyada fenomen olarak görülen kullanıcılarla medyatik olabilecek polemiklere girilmiştir. Bu yönüyle hareketin bir tür pazarlama rasyoneli benimsediği, hareketin tıklama ve takip oranlarına (reyting) dönük kaygılar taşıdığı ve çevrim içi kullanım alışkanlıklarını bu yönde tasarladığı görülmüştür. Hareketin çevrim içi etkileşimi zaman zaman Twitter hesabında görülen popüler satışmalar ve satışılan Twitter fenomenlerinin sahip oldukları seyirlik yaratma gücü üzerine bina edildiği görülmüştür. Bu bakımdan, hareket zaman zaman *Clicktivist*(White, 2014) bir yaklaşımla ticari markaların öne çıkmak için başvurduğu medyatikleştirme taktiklerini yeniden üreterek sahici bir politik tartışma ortamı ve siyasal kampanya faaliyetinin yaratacağı siyasal katılım ve yaratacağı politik etki/değişimi bir kenara bırakmıştır.

5.4. Çevrim içi-Çevrim dışı ilişkisi

Hareketin sosyal medya hesabı üzerinde politik kanaat ve görüşlerini dışa vurma fırsatına erişen kullanıcılar, sosyal medyayı “hareketi medyatikleştirmek, medyada yer almasını sağlamak, sesini duyurarak popüler olmak” (Zafer, e, 29) gibi niyetlerle işe koşmuşlardır. Hareket sağlamış olduğu sosyal medya görünürlüğüyle Hürriyet, Sabah, Cumhuriyet ve Milliyet gibi önde gelen basın kuruluşlarının dikkatini çekmiş, ticari medyanın üretmiş olduğu kurumsal içerik form ve çerçeveleme pratiklerine konu olmuştur. Bu, bir anlamda tabandakilerin maruz kaldığı geleneksel medyadaki temsil açığının bir süreliğine de olsa dengelenmesi anlamına da gelmiştir. Geleneksel medyanın anlatılarına konu olan hareket, kamusal iletişime kendi dil semantiği ve söylemsel formasyonu ile dâhil olmuş, medya anlatılarına konu olarak toplumsal temsilde yaşanan asimetrisini hafifletmiş, demokratik eleştirel bir ifade edebilirlik halinin inşasına katkı sağlamıştır.

Diğer yandan, sosyal medya dolayımı hareketin geniş görünürlüğü açısından bir başına yeterli olmamış, bileşenler ticari basın ve televizyon yayıncılığının kitlesel yayın ve erişim gücüne başvurmak durumunda kalmıştır. Yanı sıra,

sosyal medya üzerinde görülen bilgi içerik akışının parçalı doğası ve içeriğin aşırı yoğunluğu, sade kullanıcıları “öznel iletişim ve ifade etkinliği açısından uyarsa da, etraflı ve sistematik bir düşünme halini güvence altına almaktan uzak kalmıştır” (Abramson vd, 1988). Kullanıcıların salt sosyal medya ve içeriklerine bağlı kalarak kamusal meselelere dair kanaat üretmeleri mümkün olmadığı gerçeği bir kez daha gün yüzüne çıkmıştır. Faruk’un da ortaya koyduğu üzere hareket temel olarak Twitter üzerinde örgütlense de,

Söylediklerimiz, tweetle paylaştıklarımız başka mecralarla dışarıya çıkarılmalı, kitlelere ulaşmak için farklı mecralara ihtiyaç var. Ana akım medya, gazeteler bu tweetleri derlemeli ve dışarıya çıkarmalı çünkü sosyal medyadaki akış çok hızlı, bu akışta ortalama bir yurttaşın algı oluşturması imkansız. Ana akım medya hala kitellerce ciddi şekilde takip ediliyor (e, 31)

Zafer’e göre ise “sosya medyada örgütlenmenin yeterli olmadığını, çok kişiye hitap etmediğini gördük. Olmazsa olmazı network efekti dediğimiz en kare şeklinde yayılabiliyoruz. Sosyal medya üzerinden örgütlenerek geleneksel medyada yer alabildik” (e, 29). Sosyal medya #OccupyChp hareketi açısından hareketin öz varlığını kurduğu, yeniden ürettiği, görüş ve ilkelerinin geniş kitleler arasında katlanarak yayıldığı bir uzam olarak değer kazanmıştır. Bu görüş ve ilkelerin çevrim içi sohbet ve tartışma etkinlikleriyle zaman zaman yeniden tartışmaya açılmış, sosyal medya hareket anlatısının ilk elden üretilmesine aracı olsa da, bu anlatıyı dar bir kitleleşme ölçeğinin dışına çıkaramamıştır. Diğer yandan, sosyal medya hareket anlatısının ana akım medyaya sıçrayarak kamusal söyleme dâhil olması açısından bir tür kaldıraç uzam olma niteliği göstermiştir.

Hareketin sosyal medyadaki varlığı görüşmecilerimden Ahmet’in tespitinin aksine “insanların düşünmeden özgürce yazabildikleri bir ortam”ın (e, 33) inşasına tam olarak izin vermemiştir. Zafer’in tanıtladığı üzere:

Türkiye’deki en büyük muhalefet kanalı Twitter ama Twitter’da artık hiç kimse kendi adıyla soyadıyla eleştiri yapamıyor. Kendimi paylaşımlarımda belirli bir çizgide tutmak zorunda hissediyorum. Kamuyla da iş yapıyorum. İlk gün aktif olanların hiçbiri aktif değil. Biz de koptuk. Perde arkasında kalmak, oto sansür uygulamak zorunda kaldım. Göz önünde dikkat

çekmekten kaçınıyorum. (...) Twitter'dan politik katılım gösterdiğimi düşünüyorum ama son dönemde birkaç haber okuduktan sonra; yazıyorum, göndermeden siliyorum. Başıma bir şey geleceğinden korkuyorum. Neyin suç olup olmadığını bilmiyorum. Hem suç uyduracaklarsa da uyduruyorlar (e, 29).

Sansür mekanizması bilhassa hareket sayfalarında görülen politik karşıt içerik, görüş ya da tartışmaların katılımcılarca kimi bileşenlerinden rafine edilmesine yol açmaktadır. Bu politik gündeme dair üretilebilecek söz ve eleştirel tartışmaların önünü almakta, demokratik iletişime darbe vurulmaktadır. Bu karşıt kamusal söylem ve argümantasyonların oluşması açısından da kısıtlayıcı bir etki yapmıştır. Diğer yandan, çevrim içi uzamda görülen sohbet ve tartışmaların yalnızca iktidarın uygulamış olduğu dışsal bir sansür pratiğinden etkilendiğini söylemek tabloyu eksik bırakacaktır. Sohbet ve tartışmaları modere eden Adminlerin yapmış oldukları kısıtlamalar da, demokratik iletişimin ve alternatif görüş, deneyimlerin inşası önünde bariyerler yaratmıştır. Zafer çevrim içinde modere ettiği bir grup tartışmasına dönük ele aldığı müdahale biçimini şu şekilde anlatmıştır:

Twitter hesabındaki tartışmaları modere ederken, ortaya çıkan bazı tartışmaları kesmek, silmek zorunda kaldım. Gelen yorumları kaldırdığım oldu. Tartışmalara dâhil olmadım aslında. Daha çok modere etmekle yükümlüydüm ama tartışmaya dâhil olmak zorunda kaldım ve postumun altına post yazarları sildim (e, 29).

#OccupyChp hareket sosyal medya hesabında açılan politik sohbet ve tartışmaları modere eden bileşenler, moderasyon yetkilerinden kaynaklı kimi ayrıcalıkları; sohbet ve tartışma ortamını rafine etmek ya da hareket içi bilgi akışını filtrelemek gibi maksatlar dolayısıyla kullanmışlardır. Ortaya konan hareket içi sansür pratiği, karşıt söylemlerin genel etkileşim sürecinden men edilmesi anlamına gelmektedir. Böylelikle, iletişimin çoğulcu ve demokratik doğası ortadan kalkmakta, dii müdahalelerle kısıtlamaya uğrayan genel söylemsel akış artan biçimde homojonize olmaktadır. Bu durum, hareketin çevrim içi ifade özgürlüğü ve siyasal katılım gibi demokratik kültürü niteleyen değer ve pratiklerle tam anlamıyla bağdaşmadığı gerçeğine ışık tutmaktadır.

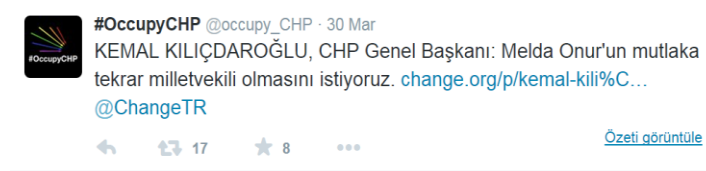
5.5. #OccupyChp Hareketi ve Siber Kamusal Alan İnşası

Sosyal medya teknolojileriyle “sürekli gelişmekte olan bir yazılım alt yapısı ve çeşitli moderasyon tekniklerine” (Dahlberg, 2007, s.49) olanak tanınmakta, bu teknolojiler toplumsal hareketlere ihtiyaç duyduğu kamusal bilgiye erişme, bilgiyi üretme ve dağıtma olanağı sunmaktadır. #OccupyChp hareketi Yavuz’un ifadesiyle “dijitalin olanaklarını kullanarak, olabildiğince herkese sorarak, olabildiğince çok kişiyi katılımcı alarak, bunu olabildiğince şeffaf yaparak” (e, 29); kolektiviteyi oluşturan tekil düşünce ve kanaatleri sosyal medya üzerinde bir araya getirebilmiştir. Twitter ve Facebook gibi sosyal medya mecraları açık, kapsayıcı, çoktan çoka bir geri beslemeli siyasal katılım deneyimine imkân sağlamıştır. Bu türden bir katılım, hareketin kurumsal siyaset ve karar alma süreçlerine etki edebilmesi önündeki engelleri azaltmıştır. Hareket çevrim içi uzamda bir araya gelen sade kullanıcıları ortak bir sinerji etrafında mobilize etmiş, bu sinerji kurumsal siyasetin karar alma süreçlerine etki etme ve beklenen değişimi yaratma amacıyla işe koşulmuştur. Bu doğrultuda, #OccupyChp hareketi sivil katılımın yaratıcı içerik üretim ve paylaşımı ile karşılıklı deneyim aktarımını kapsayan pek çok çevrim içi araçtan biri olan elektronik imza kampanyalarını kullanmıştır. Bunun yakın dönem örneği CHP milletvekili ön seçimleri sürecinde Change.org’da Doğa ve Hayvan Hakları savucuları tarafından başlatılan “Melda Onur hak savunusunun ONUR’udur⁵⁵” başlıklı imza kampanyası olmuştur. “Katılımcı kültür” (Jenkins, 2009) örneği gösteren imza kampanyası Melda Onur’un genel seçimlerde milletvekili adayı olması yönünde taleplerin dile getirilmesinde etkin olmuştur.

Hayvan Hakları savucuları tarafından başlatılan kampanya, hareketin Twitter hesabına da yansımıştır. Hareket dilekçe metnini “KEMAL KILIÇDAROĞLU, CHP Genel Başkanı: Melda Onur'un mutlaka tekrar

⁵⁵https://www.change.org/p/kemal-kili%C3%A7dar%C4%9Flu-chp-genel-ba%C5%9Fkan%C4%B1-melda-onur-un-mutlaka-tekrar-milletvekili-olmas%C4%B1n%C4%B1-istiyoruz?recruiter=41239541&utm_source=share_petition&utm_medium=twitter&utm_campaign=share_twitter_responsive%20%E2%80%A6@ChangeTR

milletvekili olmasını istiyoruz” başlığıyla yayınlamış, kampanya orijinal metnin aksine daha doğrudan ve açık bir dille Genel Başkan Kemal Kılıçdaroğlu’nu hedef almıştır.

“Melda Onur hak savunusunun ONUR’udur” başlıklı imza kampanyası

Dilekçe içeriğinde Melda Onur’un neden milletvekili olarak aday gösterilmesi gerektiğine dair argümanlar somut dayanaklarıyla rasyonalize edilerek sunulmuştur. Hareket sayfası yer vemiş olduğu imza kampanyasıyla kamusal bilginin üretilmesine ve kitlelere yayılmasına aracı olmuştur. Somut dayanaklarla temellendirilen argümanlar, kitlelerin bilişsel ve duygusal yatırımını mobilize etmiştir. “Kitlesele amatörleşme”nin (Shirky, 2011) pek çok örneğinden birini oluşturan imza kampanyası; kurumsal siyaset ve kamusal figürler üzerinde kamuoyu baskısı oluşturmak, değişime dönük sivil katılım pratiğini harekete geçirmek ve demokratik yurttaşlık kültürünü yaymak bakımından işlevsel olmuştur.

Geniş ölçekli bilginin dağınık kitlelere zaman-mekân dikotomisinin yarattığı fiziki bariyerlere takılmadan sızabildiği çevrim içi uzam; demokratik söylemsel tartışmalara ev sahipliği yapan “siber kamusal alan”ın (Papacharissi, 2002) oluşumunu kolaylaştırmıştır. Siber kamusal alan, kamusal nitelikli tartışmaların önünü açarak politik eyleyişe dair kimi imkânlar sunmuştur. Hareketin sosyal medya grubunda yer alan Hülya’nın da işaret ettiği gibi sosyal medya

İnsanlara bir şey ifade edebilmek, 80 sonrası apolitik bir gruba, gençlere ve anne babalarını bir şekilde politize edebilmek açısından gerekiyordu. Sosyal medyada paylaşım yaparken özellikle paylaşımın üzerine hedef kitleyle ilgili bir şey yazıyorum. Mesela kız çocuğu olan annelerle, mesela kadın cinayetleri, bunlarla ilgili paylaşımında bulunurken bunlara yönelik dikkat ediyorum. Bu şekilde onları politize edebilirsin (k, 35).

Bu açıdan bakıldığında, hareketin sosyal medya hesapları üzerinde kendi iç gündemine ya da geniş menzilli kamusal meselelere dair çeşitli paylaşımlarda bulunduğu görülmektedir. Demokrasi mücadelesi, kadın hareketi, işçi sınıfı hareketi, ekoloji ve hayvan hakları gibi kamusal başlıklar üzerine üretilen alternatif bilgi, deneyim ve bakış açıları kitleler arasında bilinç kabartıcı bir etkiye yol açabilmektedir. Bu meselelerin siber kamusal alanda görünürlük kazanmasıyla sorunsallaştırılması ele ele gidebilmekte, meseleler kitlelerin sohbet ve tartışma eşliğine sızabilmektedir.

5.6. Siyasal Mesajlar, Çevrim İçi Duygusal Mobilizasyon

Sosyal medya siyasi parti ya da partili figürlerin siyasi söylemlerini ürettikleri, geniş kitlelere aktardıkları, kimi zamanlarda bu mesajları kitlelerle tartışma konusu ettikleri bir mecradır. Hareketin Twitter hesabına bakıldığında paylaşılan içeriklerin; partinin seçim sistemine dönük geliştirdiği teknik uygulamalar, miting çağrıları, parti propaganda filmi, etkinlik çağrıları, kamusal dava süreçleri ve kamu politikalarına dair bilgi ve belgeleri içeren siyasal mesajlardan oluştuğu görülmüştür.

“CHP’nin 2015 Genel Seçim kampanyası boyunca “Milletçe Alkışlıyoruz” sloganıyla yayınlanan reklam filmi”

#OccupyChp hareketi bu mesajları, mesajın ana kaynağından retweetleyerek yaymakta, bu suretle, siyasal aktörlerin belirli ideolojik maksat ve değerlerinin farklı politik ağlar arasında görünürlük bulmasına aracı olmaktadır. Hareketin

göstermiş olduğu çevrim içi kullanım davranışı, kamusal meselelere dair farkındalık ve kamuoyu hassasiyetinin yaratılması şeklinde cisim bulurken, hareket sosyal medya hesabı aracılı siyasal iletişim faaliyeti yürütmek için kullanılmış, böylelikle, bileşen ve takipçilerin kurumsal siyasetle olan temaslarının kurulmasına, yönetilenlerin yönetenler ve politikalarıyla olan ilişkilenelemelerine yardımcı olunmuştur. Bu yönüyle, hareketin Twitter hesabında görülen ve kurumsal bir yapı olarak CHP'ye değen içerikler; siyasal olanı geleneksel siyasetin dışında kuran ve bu bağlamda kurumsal olmayı imleyen #OccupyChp'nin, kurumsal olan ve doğrudan parlamentarizme işaret eden formel bir parti yapısıyla olan temasının çevrim içi yansımalarına ışık tutmuştur.

Hareketin sosyal medya kanalları üzerinde üretmek kitlelere servis ettiği politik içeriklerin yaratmış olduğu etki salt bilişsel olmakla kalmamıştır. Bu içerikler sade yurttaşların duygusal dünyalarını harekete geçirici şekilde kullanılmıştır. Bu bağlamda, hareket sosyal medyanın "ortak bir duygusal anlatının araçlarına dönüşme kapasitesine sahip olabileceğini" (Gerbaudo, 2014, s.15) göstermiştir. #OccupyChp hareketi seçim gecesi ve sonrasında CHP'yi göstermiş olduğu zaafiyet ve yetersizlikler dolayısıyla eleştirmiş, partinin zafiyetlerini açık ederek bunları yerinde bir şekilde sorunsallaştırmıştır. Hareket sosyal medya ve dolayısıyla ortaya çıkan zafiyetler ve beraberinde gelen hoşnutsuzlukları "duygusal zemin belirleme ve yazmalar" (Alexander vd, 2006, s.36) etrafında açık etmiş ve kamusal söyleme tercüme edebilmiştir. #OccupyChp hareketi sosyal medya üzerinde formüle ettiği ve geniş kitlelere dağıttığı öz anlatısıyla "duygulara dokunmuş, size oy verdik ama "Lanet olsun!" diyenlere dokunarak (...)" (Yavuz, e, 29) onları harekete geçirmiştir. Görüşmecilerimden Duygu'nun anlattıkları Yavuz'un bu noktada dile getirdiği kişisel ön görüşünü doğrulamıştır. Duygu hareketi ilk kez İnternette gördüğünü söylemiş, hareketle tanıştığı ve katılım göstermeye karar verdiği anı şu şekilde aktarmıştır: "Oy ve Ötesi o dönemde çıkmış bir sürü şey vardı. Tutanakları bile toplamaktan aciz gözetmenlere sahip bir parti vardı ortada. Birilerinin bir şeyler yapıp "düzelin artık lan!"

demesi gerektiğine inandığım için bir bakayım diye gittim” (k, 33). Hareketin duygusal zemin belirleme ve yazmalarından sorumlu bileşenler hareket öz anlatisını, partiye karşı duygu yoğunluğu besleyen birey ya da grupları harekete geçirecek şekilde formüle etmiştir. “Çifte militan” (Della Porta ve Chironi, 2015) olmanın avantajını kullanan bileşenler, kitlelerin duygularına seslenerek harekete dâhil olma yönündeki rızalarını üretebilmiştir.

#OccupyChp Ankara Facebook hesabı duygusal zeminin belirlenmesi açısından somut bir örnek olma niteliği taşımaktadır. Grup sayfasının arka planı Gezi Parkı eylemleri sırasında yaşamını yitiren Türkiye halklarının ilerici toplumsal mücadeleleri açısından sembolik bir yer edinen Ethem Sarısülük, Abdullah Yiğit, Ali İsmail Korkmaz, Medeni Yıldırım ve Berkin Elvan gibi öznelerin görselleriyle bezelidir.

“#OccupyChp Ankara Facebook hesabı arka zemini”

Bu isimler Türkiye halklarının özgürlük mücadelesi dolayısıyla bedel ödemiş figürler olarak hüznün, öfke ve gözyaşıyla örülü devlet terörünü anıştırmaktadır. Devlet terörünün arkasında ise dönemin iktidar partisine karşı duyulan öfke ve hiddet yatmaktadır. #OccupyChp hareketi Gezi hareketi sonrası ortaya çıkmış, Gezi’de açığa çıkan saikleri benimsemiş bir hareket olarak, çevrim içi multimedya biçimini bu tür yan anlama sahip içerikleri yaymak için akıllıca kullanmıştır. İktidar karşıtlığı ve CHP’nin istenileni verememesi noktasında ortaklaşan kitleler “#OccupyChp (CHP’yi İşgal Et)” boş göstereni etrafında bir araya gelmiştir. Kitleler arasında partiye karşı duyulan memnuniyetsizlik ve temenniler ve bu bağlamda ortaya çıkan

görüş açıları #OccupyChp hareketinin dile getirdiği argümanlar ve hedeflerle üst üste binmiş, birey ya da gruplar ortak bir “eş değerlik zinciri” (Laclau ve Mouffe, 2004) temelinde saflaştırılmıştır. Sade yurttaşların çevrim içinde bir araya gelerek yatırmış oldukları bilişsel enerji, politik eylemlilikler buluşarak kamusal forum ve partili vekillerle yapılan görüşmelere taşınmıştır. Böylelikle, siber kamusal alanın sembolik kuruluş süreciyle başlayan iletişim/etkileşim etkileşim süreci, kamusal alanın üretim ve dolayımına yardımcı olmuştur. Diğer yandan, hareketin çevrim içi-dışı kimliğini tüm yan anlamlarıyla birlikte imleyen #Occupy boş göstereni kimi karşıt görüş ve sorgulamalar sonucu vücut bulacak olan sembolik bir çatışma zeminin habercisi olmuştur. Özellikle de #Occupy kullanımının yerelliği aşan Batılı dilsel karakteri, oksidentalist denilebilecek kalıp yargıları tetiklemiş, Kemalist çevelerin yayın organlarının başı çektiği karşıt bir çevrim içi söylemsel zeminin doğmasına yol açmıştır. Hareket oluşan tartışma zemini içerisinde “Sorosçu liberal kafalar”ın bir araya geldiği bir grup olarak tanımlanmış, bu grubun CHP ve parti kadrolarını tasfiye etmeye dönük Batılı vakıflarca desteklenen bir projenin ürünü olduğu görüşü seslendirilmiştir^{56, 57}.

Öte yandan, görüşmecilerimin verdiği cevaplar doğrultusunda iki ayrı görüş açısının mevcut olduğu gözlemlenmiştir. Birinci ve yaygın olan ifade çerçevesi; #Occupy kullanımını küresel bir politik dalganın devamı şeklinde görüldüğü ve medyatik bir yanının olduğuna işaret etmiştir. Azınlıkta kalan görüşe göre ise hareketin böylesi bir ifadeyle anılıyor oluşu tam anlamıyla istem dışı gelişmiş ve bundan geri adım atılamamıştır. Görüşmecilerimden Hülya’ya göre #Occupy dünya üzerinde gelişen bir karşı duruş ismiydi biraz daha aslında, biraz daha Çarşivari diyeceğim burada bakış açısı olarak. O yüzden #Occupy’dı. Dünya’da böyle bir fırtına var ve farkında olduğumuzu ve değerli gördüğümüz için” (k, 35). Seval’a göre ise

⁵⁶ <http://yondergi.blogspot.com.tr/2014/04/occupychpye-kars-direnchp.html>

⁵⁷ <http://www.dunya48.com/yazarlar/suay-karaman/21334-suay-karaman-chp-nin-iskali>

Niye İngilizce isimler tercih ettiniz vs., partideki ilk forum #OccupyChp olarak adlandırıldı. Bu istem dışı bir şekilde böyle oldu, orada öyle #OccupyChp olarak kaldı ve baktık ki basın buna çok ilgi gösterdi; bu şekilde tanındığı için bunun #OccupyChp olarak kalmasını tercih ettik, biz de Türkçe bir isim düşündük ama basının ve kalkın bir kısmı bizi böyle tanıdığı için de buna etme kararı almıştık (k, 29).

Bu bağlamda, “#Occupy” ön ekini dengelemeye, kitleler nezdinde tanınır ve akılda kalır olmaya dönük kimi taktiksel adımlar atılmıştır. Örneğin, hareket Twitter ana sayfası #Occupy kullanımının yanı sıra “Reddet, İşgal Et, Yeniden İnşa Et!” sloganına yer vermiş, hareketin Ankara kanadı ise resmi web sayfasında #OccupyChp-ÖzgürCHP boş gösterenini kullanma yoluna gitmiş, hareket saflarında yaşanan sembolik çatışma zemini bu tür karşıt söylemsel hamlelerle söndürülmeye çalışılmıştır.

5.7. Çevrim içi-dışı Adaptör Olarak #OccupyChp

#OccupyChp hashtagi altında kendi özgül politik ve söylemsel varlığını kuran hareket, çevrim içi-dışı ortamda bir tür “adaptör” (Castells, 2000) görevi görmüş, bir diğerine eş mesafede yer alan yalıtılmış ağları birbirine yakınlaştırmıştır. Hareket çevrim içi uzamda varlık gösteren Kuzey Ormanları Savunması, Birleşik Haziran Hareketi, Oy ve Ötesi, TMMOB, İstanbul Kent Savunması gibi hareketlere kimi bilgi içerikleriyle birlikte kendi ağ akışına taşımıştır. Diğer toplumsal mücadele öznelerinin yaratmaya çalıştığı kamusal farkındalık, retweet ve taglar yoluyla yayılmış, bu hareketler adına destek ve eylem çağrılarında bulunulmuştur. Retweetler ve (hash)tagler farklı mücadele grupları arasındaki geçişliliği kolaylaştırmış, farklı çıkar ve davalara sahip gruplar arasında bağlantı noktalarının oluşturulmasına yardımcı olmuştur.

Bu gruplardan biri hareketin içerik paylaşımlarına yer verdiği Kuzey Ormanları Savunması olmuştur. Sivil inisiyatif doğal dengenin korunması, yaban hayatına dönük farkındalık ve toplumsal hassasiyetin yaratılması için çalışmalarda bulunan bir mücadele eksenidir. Kuzey Ormanlarının Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın açmış olduğu kimi kamu ihalelerine dönük

mücadeleleri tüm söylemsel içerikleriyle birlikte #OccupyChp hareketinin iç tweet akışına taşınmıştır.

“Kuzey Ormanları Savunması “İhaleyi kap, ava çık” başlıklı paylaşımı”

Bu, ekoloji mücadelesine dönük ortak farkındalık ve hassasiyet ölçeğinin artırılması için etkili bir silahtır. Farklı mücadele başlıklarının alt alta geldiği böylesi bir durumda; mücadele safları içi içe geçmekte, sıkışmakta ve hatta genişleyerek “küçük dünya etkisi”ne (Castells, 2009) yol açmıştır. Çevrim içi ortamda görülen hareketler-arasılık çevrim dışında da tezahür göstermiştir. #OccupyChp hareketi içerisinde ‘Admin’ya da ‘editör’ olarak yer alan kimi görüşmecilerim, Kuzey Ormanları Savunması içerisinde çalışmalar yürüttüklerini belirtmişlerdir. Bu bileşenler bu gruplarda aktif olarak yer alarak, örgütlü mücadelelerini sürdürmektedirler. Bu bakımdan, çevrim içi-dışı ortamda oluşan bu geçişlilik ve çoklu bağlantısallık, ağ yapısı içerisinde görünür olan farklı “düğüm”leri (age) gevşek dayanışma ağları içerisinde birbirine köprülemiştir. Bu, dayanışmanın müşterek bir söylemsel zemin altında tahkim edilmesi anlamına gelmektedir.

Ağ yapısı #OccupyChp hareketinin kendi öz varlık ve örgütlenme stratejilerini farklı ve dağınık coğrafyalara yayması önündeki bariyerleri kaldırmıştır. Hareket Facebook grubu üzerinde il il örgütlenmiştir. Grup sayfaları #OccupyChp etiketi ve sayfanın açıldığı ilin adını taşıyacak şekilde oluşturulmuştur. Hareketin Facebook hesapları Türkiye’nin çeşitli illerinden hakerete katılan gönüllülerce oluşturularak faaliyete sokulmuştur. Bu

sayfalardan başlıcası OccupyChp Ankara, Bursa, Kocaeli, Adana, Diyarbakır, Antalya'dır. Görüşmecilerime Facebook gruplarının neden il bazında taksim edildiğini sorduğumda;

Grup taksimatının öncelikle forumlarda konuşulduğu dile getirildiği, grupların il bazında örgütlenmesi ve her ilin bir sözcüsü olması, bu sözcülerin ayda bir yapılacak olan toplantılarda aşağıdan gelen fikir ve talepleri alarak bize getirmesi [hareketin kurucu ayağı olan İstanbul kanadına iletilmesi] şeklinde bir örgütlenme (Fatma, k, 33)

maksadıyla düşünüldüğü cevabıyla karşılaştım. Görüşmecilerimden Ahmet'e göre ise Facebook gruplarının "yereldeki arkadaşların ihtiyaçlarının tek bir merkezden alınmaktansa, o arkadaşların hareket neyi gerektiriyorsa, neye ihtiyaç duyuluyorsa onu yapmaları" maksadıyla kurularak işlerlik göstermiştir (e, 33). Türkiye'nin 81 iline yayılan ve grupları il bazında temsil eden ağlar, çevrim içi ağ yapısından yararlanılacak denli dijital okuryazarlığa sahip olduğuna işaret etmiştir. Facebook ana sayfası İstanbul kanadınca kurulmuş, Facebook ana sayfası İstanbul merkezli onca dağılık düğümü, Türkiye'nin diğer illerinde konuşlanan başka diğer düğümlere ilmeklemiştir. Ana sayfa olmanın getirdiği geniş görünürlük ve medya seyirliği, sayfaya çıkılan paylaşım ve tartışmaların sohbet ve tartışma ortamı yaratma ve kamuoyu oluşturma gücü konusunda bir adım öne çıkarmıştır. Ana sayfanın belirleyiciliğine rağmen hareketin il bazlı grup örgütlenmeleri görece özerk, kendi iç akışı üzerinde belirli oranda kontrolü olan, kendi müstakil içerik üretim ve paylaşımına hükmeden bir yapı arz etmiştir.

#OccupyChp hareket ana sayfası üzerinden yerelle olan temasın kurulumu gerçekleştirilmiş, temaslar koordinasyon ölçeğine taşınmıştır. Fatma'nın sözleriyle;

Sosyal medya diye bir şey var, biz büyük şehirde (İstanbul) yaşıyoruz, bir şeylere katılabiliyoruz. Küçük şehirdeki insanlarsa kalkıp gelemiyor mesela bir mitinge. Ama uzaktan takip ediyor. Bize Diyarbakır'dan yazanlar olmuştu. Ben burada yapayalnızım, burada sizin gibi insanlar yok diyenlere dedik ki, sen orada bize bağlan, yalnız değilsin. O insanlara ulaşmak için iyi oldu. Anadolu'nun en ücra yerlerinden bile insanların seni görmelerine, onlarla iletişim kurmamıza yaradı (k, 33).

Fatma'nın da işaret ettiği üzere hareketin Facebook ana sayfası il örgütlenmeleri arasında koordinasyonu sağlayan bir kavşak noktası olma niteliği göstermiştir. Hareket ana sayfası, hareketin görece zayıf kaldığı, yeteri denli faal olamadığı illeri eylemliliğin orta yerine bağlamaktadır. Öte yandan, farklı düğümleri tüm bilgi ve deneyim akışı ile birbirine bağlayan bir adaptör olarak beliren hareket Facebook ana sayfası; il bazlı grup sayfalarının dolayımına ihtiyaç duymuş, bu sayfalar rizomatik bir biçimde merkezde üretilen içerik ve deneyimin, tüm zaman ve mekân aşırılığıyla olabildiğince ücra köşelere yayılmasına aracılık etmiştir.

6. ÇEVİRİM DIŞI ÖRÜNTÜLER

6.1. Tabandan Gelen Kıpırtılar: #OccupyChp Hareketi Mayalanıyor

31 Mart 2014 yerel seçimleri “şeffaflıktan uzak”, “şaiBELİ” ve “hileli” gibi niteleyicilerle kamusal söyleme aktarılmasıyla hatırlanacaktır. Seçim ateşinin ülke sathına yayılmasında etken olan gelişmelerden belki de en dikkate değer olanı seçim gecesi ve sonrasında Ankara sandık çevresinde yaşananlardır. Sandık tutanaklarında görülen usulsüzlükler, sonuçların seçim sistemine uzun bir süre girilmemesi benzeri kimi usulsüzlükler Ankara sandık çervesine hakim olmuş, itiraz ve talepler üst üste binmiştir. Yaşananlar Ankara’lı seçmenin iradesinin hiçe sayıldığı yönünde kamusalargümanlarla dile getirilmiştir. Bunlardan belki en dikkate değer olanı, CHP Ankara Büyükşehir Belediye Başkan adayı Mansur Yavaş’ın şu sözleriyle kamusal söyleme taşınmıştır: Ankara'daki seçimler son derece şaiBELİdir. Kazanmak uğruna her yola başvuranlar nedeniyle sadece Ankara değil Türkiye zarar görmüştür. (...) Sandığa yansıyan Ankaralıların iradesi maalesef sonuçlara yansıyamadı. Demokrasi tarihimizde böylesine tartışma yaratan bir seçim yaşamadık (...)⁵⁸. Mansur Yavaş’ın vurguladığı üzere Ankaralı seçmenin

⁵⁸<http://www.aktifhaber.com/mansur-yavastan-ankara-secimi-aciklamasi-961958h.htm>

iradesi sandığa yansısı da, iradeyi sakatlamaya çalışan pratikler çok geçmeden büyük bir ustalık ve aymazlıkla sahnelenmiştir.

Yükselen itiraz dalgası zamanla tabandan gelen hareketlenmelere çanak tutmuş, yerel seçim sürecine müşahitlik/sandık görevliliği ile sivil siyasal katılım gösteren özneler #OccupyChp hareketinin kurucu özneleri haline dönüşmüştür. Hareket mayalanmazdan evvel oluşan tabloda; salt sandık çevresinde cisim bulan bireysel ve atomize tepkiler ve öznel anlamlarla yüklü davranışlardan bahsetmek mümkün olmuştur. Bir diğer deyişle, ortaya çıkan bireysel ve tekil eylemler, Bourdieu'nun da değindiği üzere, sosyal şeyleri ve grupları üretme kapasitesine sahip göstergeler aracılığıyla işleyen bireysel eylemler olarak vücut bulmuştur (Bourdieu, 1985). Bu eylemler apaçık olmayan biçimlerde somutlaşsa da, Cohen'e referansla, iktidar ilişkileri içerisinde ve onlara karşı kurulmaktan bir adım geride kalmıştır (Cohen, 1985). Bu durumda, "açık direnişe geçtiğinde her zaman politik elektriklenmelere yol açacak olan gizli senaryolar⁵⁹"ın (Scott, 1994, s.306) varlığı söz konusu olmuştur. Bu senaryolar kamusal olmaktan çok örtük şekillerde kurulmaya devam etmiştir. Görüşmecilerim tekil eylemlerin belli gerekçelerle temellendiği, somutluk kazandığı kimi uğraklardan bahsetmişlerdir. Bu uğraklarbaşılangıçta gizli senaryolar olarak belleğin alanına yığılmış, örtük ve kamusal olarak dikkat çekmeyecek biçimlerde dışa vurulmuştur. Hareketi oluşturan öznelerin geçmiş yaşam deneyimleri, bugüne dair görüş ve refleksleri, geleceğe dönük tahayyül ve hedefleri, seçim gecesi ve sonrasında yaşanan usulsüzlük ve gayrimeşruluklarla kesişmiştir. Bu durum katartik bir eşiğe ve sonrasında görülecek olan taban eylemliliğine davetiye çıkarmıştır.

Yerel seçimler sonrasında yaşanan süreçte, hareketin kendi söylemsel çerçevesini kurmaya çalıştığı gözlenmiştir. Hareketin ilksel kolektif

---

⁵⁹ Bu bağlamda, gizli senaryonun toplumsal yönünü, büyük eşitliksizliklere karşın, hâkim olanla ilişkilerde bazı tavır ve direniş biçimlerini zorlamak için çaba gösteren politik bir alan olarak görebiliriz. Gizli senaryo pratik direnişin bir ikamesi değil, onun bir koşulu olarak görülmelidir (Scott, 1994, s.285).

davranışolarak görülebilecek atılımlar; Twitter ve Facebook benzeri sosyal medya üzerinden geniş kitlelerle paylaşılmıştır. Bu gayretler ilk kez “Toplanın, bişey deniycez” (Göksedef, 2014) sloganıyla hayat bulmuştur. Sosyal medya üzerinde yapılan çağrılar sonucunda CHP genel merkez bahçesi “İşgal” edilmiştir. Diğer yandan, İşgal yöntemi #OWS ve Gezi Parkı işgallerinde görüldüğü şekliyle somutlaşmamıştır. Zafer’in de işaret ettiği gibi Occupy Wall Street’ten beri kullanılan bir slogan olarak işlevsizleştirme gibi anlaşılabilir da, asıl manasıyla, işgal edip değiştirmektir (e, 29). İşgal “yak yık gibi bir şey kesinlikle değil, tamamen CHP’nin bizim taleplerimiz doğrultusunda işgal edilmesi gibi bir şeydi” (Duygu, k, 34). İşgali kodlayan hareket içi hâkim uzlaşının aksine, yöntemi olumsuz anlamıyla kullanan ve edimin paralize edici yönünü öne çıkaran görüşler de yer almış, bu görüşler azınlıkta kalmaları dolayısıyla uygulanamamıştır. Azınlık görüşünü olabildiğinde yalın biçimde toparlayan Hülya’ya göre işgal, parti binasının fiziki olarak yeniden inşasına dönük olmalı, partinin tüm ağ altyapısı geçici de olsa paralize edilerek işlevsizleştirilmelidir (k, 35). Hareket saflarında görülen ve benimsenecek yönetime dair yaşanan söylemsel ayrılıklar, polifonik dilsel dolayimler boyunca üst üste binmiştir. Bu dolayimler hareket içi *merkezci kuvvet [centripetal force]* olarak hâkim olma gayreti ve biçimlendirdiği baskın ifade biçimleri ile *dışa doğru etkiyen kuvvet [centrifugal force]* olarak ‘öteki’ dilsel yapılar arası zıtlıkların kurulumunu getirmiştir (Bakhtin, 1984, s.272).

İşgal sonrasında hareketi kolektif tartışma ve ortak eylem stratejisi doğrultusunda karar almaya taşıyan ilk forumlar parti genel merkez binasında düzenlenmiştir. Bu bir bakıma, iktidar ağlarının sınır dışı ettiği aşağıdan gelen bir taban örgütlenmesinin kurumsal siyaset ve iktidarı imleyen formel yapı (CHP) karşısında “nihayet kendini ilan etmenin kolektif coşkusu ve anın etkileyciliğini şiddetlendirmesiydi” (Scott, 1990, s.113). İlk forum öncesinde bireysel eylem olma düzeyinde boy gösteren “şikâyet ve taleplerin örtük olmaktan çıkarak kiteselleşmeye ve/ya endemik olmaktan çıkarak epidemik olmaya doğru yüz tuttuğu” (Hopper, 1950, s.273) bir süreci de işaretlemiştir. Bu noktada, hareketin telosuna dönük “konsensüs mobilizasyonu”

(Klandermans, 1984) somutluk kazanmış, başta İnternet teknolojileri ve sosyal medyanın devreye sokulduğu bu uğrakta; kitlelerin ortak bir farkındalık temelinde bir araya getirilmeye, bu yolla, başta hareket ve CHP'ye dair meselelerin bileşenler arasında sembolik değiş tokuşa açıldığı, hareketi kuracak olan genel taslağının ana hatlarıyla müzakere konusu edildiği anlaşılmıştır.

6.2. #OccupyChp Hareketi ve Örgütlenme Tarzı: Grup ve Alt Gruplar

Seçim sonrası süreçte yaşanan taban eylemliliği hareket içi örgütlenme anatomisinin kurulumuyla devam etmiştir. İlk elde sembolik tepkimeler şeklide görülen ve İşgal'i takip eden süreçte #OccupyChp hareketinin ana omurgası oluşmaya yüz tutmuş, hareket anatomisi hareketin İstanbul ve Ankara kanatlarınca oluşturulmuştur. İstanbul kanadı hareketin kurucu öznesi olarak belirmiştir. Ankara kanadı ise Türkiye kurumsal siyaseti ve CHP'ye olan yakınlığı dolayısıyla özgül bir ağırlığa sahiptir. Ankara kanadının özgül ağırlığı hareketi başlatan grupları temsil etmesinden ileri gelmektedir. Hareketin kurucu ayağını 30 Mart 2014 yerel seçimlerinde sandık çevresinde görev alan bileşenler oluşturmuştur. Hareketin oluşumuna dair ilk emareler Ankara sandık çevresi bağlamında görülmüştür. Ankara kanadı hem hareket içerisinde hem de parti içinde görev alan anahtar bileşenlerden oluşmaktadır. İzmir ve Antalya kanatları hareket içerisinde İstanbul ve Ankara kadar olmasa da etkin olmaya çalışmışlardır. İzmir ve Antalya kanatları mevcut durumda faaliyet göstermemektedirler. Hareketin ne Ankara ne de İstanbul kanatları bir araya gelişlerinde, toplantılarından fiziki bir merkez ya da sembolik bir uğrak noktasına sahip olmamıştır. Ankara kanadından Faruk'un da dediği gibi "hareketin kendini var ettiği fiziki bir yer yoktu. Daha çok genel merkez binasının çevresinde olmak, binanın içerisinde olmak, ara ara mesajlaşmak, ara ara kafelerde tek tek oturmak gibi durumlar vardı" (e, 31). Hareket fiziki olarak herhangi bir merkeze sahip olmasa da, kendini sosyal medyada var etmiş, sosyal medya hareketin daimi meskeni haline gelmiştir.

Hareket bir tür çatı grubu olarak değerlendirilebilecek “koordinasyon grupları”nın merkeziliğinde örgütlenmiştir. Koordinasyon grubu hiyerarşik olarak bu grubun altında kümelenen; “sosyal medya grubu”, “ideoloji grubu”, “etkinlik grubu” ve “eylem grubu” gibi alt gruplardan oluşmuştur. İstanbul ve Ankara koordinasyon grupları kendi içinde 15-20 kişilik dar, çekirdek gruplardan oluşmuştur. Bu gruplar alt grupları organize etmiş, alt gruplarda yürütülen faaliyetlerin koordinasyonundan sorumlu olmuştur. Zafer hareketin nasıl örgütlendiğini şu sözlerle ifade etmiştir: Genel koordinasyon ve alt gruplar kurduk. İyi de çalışıyordu. (...) Koordinasyon ekibinde aynı görüş, aynı ideolojiye sahip çekirdek bir grup oluşturduk. Hepimiz çalışan insanlardık. Haftada 3 akşamı bu işe harcıyorduk”. Koordinasyon grupları bir anlamda hareketin yüzü ve beyni olmuştur. Yanı sıra, Zafer’in “Alt gruplarda oluşturulan bir şey koordinasyon grubundakilerin içine sinmezse uygulanmıyordu” (e, 29) sözüyle işaret ettiği gibi hareketi ilgilendiren konularda söz sahibi, onayıcı komuta yetkesi olarak ön plana çıkmıştır. Koordinasyon grubu benzer fikri örüntüler, bilgi birikimi, beceri, yatkınlık ve çalışma deneyimlerine sahip üyelere oluşmuş, bu gruplarda yapılan tartışmalar ve alınan kararlar hareketin genel seyrini tayin etmiştir.

Hareketin söylemsel görünürlüğüne sırtlayan alt gruplardan “sosyal medya grubu”na bakıldığında, grubun hareketin kitlelerle olan temas ve irtibatını sağladığı, hareketin Twitter ve Facebook gibi sosyal medya hesapları üzerinden eylem ve etkinlik çağrılarında bulunduğu görülmüştür. Bu grupta yer alan ‘Admin’ ve ‘editör’ler, politik gündeme dair haberlerin paylaşılmasında, sohbet ve tartışma etkinliğinin başlatılmasında ve yürütülmesinde yer almıştır. İçlerinde Admin ve editörlerin de yer aldığı diğer bir grup olan “İdeoloji grubu” ise, hareketin teorik formasyonunu ve temel argümanlarını oluşturmaya çalışmış, hareketi eylem etrafında toplayacak yazılı/görsel metinlerin hazırlığında aldığı görevlerle dikkat çekmiştir. Bu grupta yer alanlar teknik bilgi ve siyasal faaliyetlere dönük ilgileriyle öne çıkmıştır. Seval’in deyişiyle “İdeoloji takımı vardı, gerçekten siyasetle ilgili, bilgi birikimi olan arkadaşlar. Ciddi çalışmalar yaptılar. CHP’nin bütün tarihsel

araştırmalarını yaptılar. #OccupyChp'yi ideolojik olarak güçlendirecek çalışmalar yaptılar” (Seval, k, 29).

İdeoloji grubu hareket için teorik çıktılar sağlamakla sorumlu iken, “etkinlik grubu” da hareketi bileşenlerle ve sade yurttaşlarla buluşturmaya, meydanlara inerek politik ajitasyon ve propaganda faaliyetlerinde bulunmaya dönük pratik çıktılarıyla öne çıkmıştır. Zafer'in belirttiği gibi bu grupta yer alanlar kimi zaman ayaklı billboard olmuş, kostik yapmış, sokağa inerek insanlarla yüz yüze temaslarda bulunmuştur (e, 29). Etkinlik grubu 23 Nisan şenlikleri ve 1 Mayıs İşçi Bayramı gibi toplumsal etkinlikler düzenlemiştir. Örneğin hareketin Ankara kanadında yer alan grup bileşenleri 23 Nisan'da “Kuğulu Park'ta Nostalji Çocuk Şenliği” adıyla bir organizasyon düzenlemiş, aileler ve küçük çocuklarla bir araya gelinmiştir⁶⁰. İstanbul kanadı ise 1 Mayıs'ta partili vekiller ve gençlik kollarıyla birlikte Taksim'e yürüyerek İşçi sınıfıyla dayanışma göstermiştir. Hareketin sokakla olan teması salt kutlama ve politik faaliyetlerle sınırlı kalmamış, Türkiye'yi derinden sarsan yakın dönem faciaları da kapsamıştır. Örneğin Soma'da hayatını kaybeden 301 madencinin yakınlarına yardım ve destek amacıyla İstanbul ve Ankara gruplarından oluşan 5 kişilik bir grup Soma'ya gitmiş ve madenci yakınlarıyla bir araya gelerek, dayanışma göstermiştir.

Hareketin kamusal temsilinden sorumlu “eylem grubu” üyeleri ise, hareketin odak noktasında yer alan CHP'li yöneticilerle olan yüz yüze temaslarda sağlanmasında ön plana çıkmıştır. Grup, partili vekillerden Melda Onur ve Şafak Pavey gibi isimlerle görüşmelerde bulunmuştur. Bu grupta yer alanlar hareketi sözlü olarak temsil edebilecek, ifade kabiliyeti ve belagati güçlü bileşenlerden oluşmuştur. Fatma'nın sözleriyle “Bir şeyleri anlatabilmek çok önemli, iki cümleyi bir araya getiremeyen adamı kürsüye çıkarmazsın yani çünkü ters etki yapar. Doğru düzgün tane tane, soru soran kişiye cevap verebilecek insanı sözcü yapacaksın. Tersleyen birini sözcü yapamazsın, senin imajını batırır” (k, 33). Hareketin dış çehresini ya da bir başka deyişle

⁶⁰https://www.youtube.com/watch?v=K17ol_a6sH0

imaj yüzünü oluşturan eylem grubu; yaş, bilgi birikimi ve geçmiş politik deneyimleri açısından görece donanımlı bireylerden oluşmuştur. Bu grup kurulan kamusal temaslara ve yapılan görüşmelere dair anekdotları koordinasyon grubuna raporlamakla sorumlu tutulmuştur. Sosyal medya, ideoloji ve etkinlik gibi “alt gruplar” ve “takım liderleri” adı verilen öncü bileşenler tarafından yönetilmiştir. Bu gruplar faaliyetlerini koordinasyon grubuyla koordineli şekilde yürütmüş, yapılan çalışmalar koordinasyon grubuna raporlanmıştır. Bu grup aralarında öğrencilerin de yer aldığı gönüllü gruplarından oluşmuştur. Öte yandan, öğrencilerden alınan geri besleme oranı oldukça düşük kalmıştır.

Hareket koordinasyon grubu ve alt gruplarıyla birlikte hiyerarşik ve çift başlı bir yapı sergilemiştir. Koordinasyon grubu karar alma ve onama yetkisi bakımından hareket üzerinde belirleyici olmuştur. Bu gruplar genellikle yakın ilişkiler kuran bileşenlerden oluşmuş ve homojen bir nitelik göstermiştir. Koordinasyon grubunun aksine alt gruplar ise, sayıca geniş, kalabalık gruplardan oluşmuş ve heterojen bir nitelik göstermiştir. Hareketin örgütlenme yapısı işlevsel gruplara göre dizayn edilmiştir. Bu gruplar hareketin varlığını ve devamını sürdürmeye dönük reel, gündelik ihtiyaçlar doğrultusunda şekillendirilmiştir.

6.3. Hareket İçi Görev Dağılımı

Koordinasyon ve alt gruplarda gerçekleşen görev dağılımı gönüllük esasına göre düzenlenmiştir. Bileşenler bilgi, beceri ve ilgili alanlarıyla yakından ilişkili görevlerde bulunmuşlardır. Hülya'nın anlattığı şekliyle

Hiç kimseye görev tanımı yapılmadı. Bu sistem nasıl yürüyebilir dedik. (...) Bunun içerisinde de ben kendi yapabileceklerimi söyledim. Evet, raporlama, analiz yapabilirim. Bu benim işim. Sosyal medya kanadına da destek olabilirim, bu benim işim. Zaten iş hayatında yöneticiyim, bununla alakalı 'Admin'lik yürütebilirim (k, 35).

Bu manasıyla, bileşenlerin gündelik hayatta yapıp ettikleri ve ilgi alanlarının politik yaşamla girift bir ilişki gösterdiği görülmüştür. Yapılması

gereken kamusal nitelikli görüşmeler, forum moderasyonlukları, Soma'ya destek etkinliği gibi faaliyetlerin bilgi, beceri ve ilgi alanları yanı sıra bileşenlerin çalışma durumları ve zaman yatırımlarına göre örgütlenmiştir.

İstanbul ve Ankara kanadında yer alan görüşmecilerimin hemen hepsi zaman yatırımlarının büyük çoğunluğunu ofis hayatı içerisinde soğurmaktadırlar. Harekete görece daha fazla zaman ayırabilen bileşenler; hareket faaliyetlerinde ve karar yapım aşamalarında söz sahibi olarak belirleyici olmuşlardır. Hülya'nın ifadeleriyle

İstanbul grubu ana sayfa üzerinden işliyor. Karar mekanizmasında durum otomatik olarak şu şekilde işliyor: En çok emeği geçen, buna en çok mesai harcayan, bu işin en çok başında oturan en çok görüşmeyi yapar, en çok proje üreten falan gibi bir şey oluyor (k, 35).

Bu bakımdan, hareket bileşenleri hareket faaliyetleri bağlamında yatırmış oldukları zaman ve emek süreçleriyle belli ayrıcalıklara ulaşmıştır. Hareket faaliyetlerine dönük özveri ve bağlanmışlıklarıyla öne çıkan bileşenler, hareket içi karar alma mekanizmalarını tekellerinde yoğunlaştırmış ve hareket hiyerarşininin bir üst konumuna yerleşmişlerdir.

6.4. #OccupyChp Hareketi ve Yurttaşlık Nosyonu

#OccupyChp hareketi ulus-devletin millilik (yerel) ilkesini yeniden üreten bir hareket olsa da, kimi boyutlarıyla ulus-devletin modern yurttaşlık tipolojisini aşan bir karakter sergilemiştir. Hareket, savunmuş olduğu "birey" nosyonunu İnsan Hakları Evrensel Bildirgesine dayandırmış, hareket taslak manifestosunda belirtildiği üzere; İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi her #OccupyChp'linin asgari müşterekte savunduğu ve yaymayı amaçladığı ilkelerin temel çerçevesi olarak öngörülmüştür. Hareketin eylemlilik ethosu değişen evrensel gerçeklere dayandırılarak şekillendirilmiştir⁶¹. Bu bağlamda, hareketin müşterek zeminde savunduğu, CHP ve Türkiye kurumsal siyaseti bağlamında yeniden üretirek yaymaya çalıştığı ilkeler; ifade ve vicdan

⁶¹<http://www.occupychp.info/p/occupychpnin-amac.html>

özgürlüğü, toplumsal adalet, eşitlik, ülke ve dünya yönetiminde karar hakkı, barış ve hoşgörü gibi evrensel değerlerle yoğrulmuştur. Hareketin söylemsel ve ideolojik kodları bu haliyle, modern yurttaşlığı niteleyen millilik (yerellik) ilkesini aşarak evrensel değerlere temas etmiştir. Yanı sıra, görüşmecilere yöneltilen ve hareketin çıkış noktasını anlamaya dönük sorularım karşısında; küresel etki alanıyla dikkat çeken belli başlı hareketlere göndermede bulunulmuştur:

Hareketin ortaya çıkışında dünyada örnekleri olan bazı hareketlerin heyecanlandırmasıydı. Bunun dünyada başka örnekleri olmasaydı da aklımıza böyle bir şey gelir miydi? Muhtemelen gelmezdi. #Occupy bile olması, sonuçta bizim bunu uydurmadığımız ortada. Bunun örnekleri vardı ve güzel sonuçlar alınmıştı, neden burada da olmasını çıkış noktamız (Esra, k, 33).

Hareketin çıkış noktasını ABD’de görülen #OWS işgali ve küresel işgal deneyimlerinin bir uzantısı olan Gezi Parkı işgalleri olmuştur. Örneğin Faruk’a göre “Wall Street daha rafine, daha hedefe yönelikti. Bir yeri işgal etmek üzerine, çok katmanlı olmayan bir hareket olduğu için #OccupyChp etrafında bir araya gelen gençler bu katmanlaşmayı sevmeyeceklerdi. Çünkü bununla birlikte sorunlar katmanlaşacaktı” (e, 31). Hülya’ya göre ise “#OccupyChp Gezi’nin, Gezi’de ortaya çıkan düşüncelerin siyasi tercümesini yapan bir oluşumdu aslında” (k, 35).

#OWS ve Gezi Parkı işgalleri esasında “Occupy” (işgal et) belirteciyle kurulmuş olmaları dolayısıyla ortak bir söylemsel zincir ile pratikler setinin taşıyıcı halkaları olmuşlardır. #OccupyChp hareketi tıpkı bu zinciri oluşturan hareketler gibi kendisini tüm içerimleriyle birlikte işgal hareketi olarak lanse etme yoluna gitmiştir. Gerek #OWS işgali gerekse Gezi Parkı hareketimücadelelerine dair iletişim süreçlerini söz ve argümanlarını üreterek konsantre ettikleri *hashtag* (#) pratiği altında sağlamış, geniş kitlelere yayılarak kendi karşıt söylem alanlarını oluşturmuşlardır. Hashtag pratiği bu işgallere benzer biçimde #OccupyChp hareketinin kamusal koordinatlarını çizen temel unsurlardan biri olmuştur. Hareketin çevrim içinde hız verdiği mobilizasyon pratiği zaman içerisinde çevrim dışına yayılarak, başta parti

genel merkezi, Yoğurtçu Parkı ve Kuşulu Park benzeri diğer başka kamusal mekânlara taşınmıştır. Hareket, hashatg pratiği yoluyla ana akım medyanın ilgisini çekmiş ve haber içeriklerine konu olmuştur. Hareketin bu yolla görünür ve iştilir olma ölçeğini daha da artırdığı anlaşılmıştır.

#OccupyChp hareketigörüşmecilerimin anlatımlarından yola çıkıldığında ulusaşırı yurttaşlık anlayışını benimsemiş gibi gözükse de, Türkiye kurumsal siyaseti ve CHP'ye karşı geliştirmiş olduğu eleştirel/yapıcı tutum dolayısıyla yerel nitelikler taşımıştır. Hareket teorik ve pratik düzlemde vermiş olduğu görünürlük doğrultusunda yerelde yerleşikleşen siyasal dinamikler ile yerele özgü ve yereli yeniden üreten değerlerle ilişkilendirilmiştir. Örneğin hareket taslak manifestosuna yansıdığı üzere Türkiye toplumunun siyasal, kültürel ve ekonomik alt yapısını oluşturan "Altı ok"a atıfta bulunulmuştur. Bu değerler, Türkiye Cumhuriyetinin kurucu öznesi CHP'nin siyasi programına yön veren ve aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti Anayasasını oluşturan kurucu ilkelerdir. Yanı sıra, #OccupyChp hareketi çevrim içi-dışı ağlar içerisinde dayanışma kurduğu Kuzey Ormanları Dayanışması, İstanbul Kent Savunması, Oy ve Ötesi gibi taban inisiyatifleri dolayısıyla mücadele ilgisi ve direncini yerel sorunlara kanalize etmiştir. Hareketi yerelleştiren bir diğer husus ise benimsenen işgal yöntemi ve altının nasıl doldurulduğuyla ilişkili olmuştur. Hareketin benimsediği işgal yöntemi- yerele özgü olarak nitelendirilebilecek biçimde-#OWS ve Gezi Parkı eylemleriyle cisim bulan işgallerden farklılaşmıştır; işgal söylemi bu hareketlerin aksine "pazarlama yönü güçlü olduğu" (Zafer, e, 29) gerekçesiyle tercih edilmiştir. Bununla, hem sosyal medya hem de ana akım medyada görünürlük elde edilerek kamuoyu mobilizasyonunun sağlanması amaçlanmıştır. Önceki bölümlerde gösterildiği üzere hareketin işgal eylemi, işgal edilen yapıya dönük bir işlevsizleştirme, bu yapıyı sahiplenme ya da üzerinde doğrudan tasarruf iddiası geliştirme benzeri niyet ve maksatlarla tasarlanmamıştır.

#OccupyChp hareketigerek çevrim içi gerekse gerçek zamanlı ortamlarda yaratmış olduğu sivil katılım biçimiyle; seçimler, halk oylaması ya da plebisit benzeri salt oy kullanma edimine dayalı siyasal katılım mekanizmalarını aşan

bir görüntü yaratmıştır. #OccupyChp hareketi siyasal olanın kurulumundaparlamento gibi geleneksel kurumların kıskacından sıyrılma irade ve becerisi göstermiştir. Hareket siyasal katılım, doğrudan temsil ya da daha etkin/etkili temsil gibi ilkelerle kamusal devinime girmiş, CHP ve Türkiye kurumsal siyasetine karşı ortaya çıkan genel memnuniyetsizlikler,tabanda gözlemlenen öz belirenim ve örgütlenme arayışları doğrultusunda eklenmiştir.Hareket kurumsal siyasete yön veren figürlerle doğrudan ve anlamlı bir diyalog kurma yoluna giderek siyasal olanı kurmada mevcut toplumsal siyasal katılıma dönük yerleşik örüntüleri reddetmiştir. #OccupyChp hareketi bu boyutuylaBeck'in "siyasal öznelliğin umulmadık rönesansı" (2013) olarak nitelediği "alt siyaset" tarzını eyleyerek yeniden üretmiştir. Öte yandan, alt siyasetin yatay, antihiyerarşik ve lidersiz bir örgütlenme biçiminde ön gördüğü sivil siyasal katılım nosyonu hareketin yapısal veçhelerine yakından bakıldığında karşılık bulmamıştır. Sonraki bölümlerde ayrıntılı bir şekilde ifade edileceği üzere hareket, kendi içinde baziliderlik formlarının serpilimine yol açmış, esnek ve gönüllülüğe bağlı örgütlenme tarzı kendi içinde çokkatmanlı bir yapılanma sergilemiştir. Hareket çevrim içi-dışı politik ve söylemsel varlığını toplumsal güç ilişkilerini yeniden üreten kimi yapı ve mekanizmalarla kurarak sürdürme eğilimi göstermiş, hareketi oluşturan ve "çekirdek kadro" olarak nitelendirilebilecek olan dar kadrolar hareket içi karar alma mekanizmaları, strateji ve taktik yapımı gibi temel konularda belirleyici rolleri yerine getirmişlerdir. Yanı sıra, önceki bölümlerde dile getirildiği gibi hareketin dile getirmiş olduğu talepler doğrudan parti yapısına yönelmiş, bu taleplerin gerçekleştirilmesinde parti içi ve kanalıyla eyleme geçirilecek olan mekanizmaların gerekliliğine bel bağlanmıştır. #OccupyChp hareketi bir taban örgütlenmesi olsa da parti kurmaylarıyla yakın ve doğrudan temas halinde olunmuş, partili figürlerin açık desteği hareketin kamusal görünürlüğü ve partiye dönük tazyik ölçeğinin artırılması açısından kolaylaştırıcı olmuştur.

Hareketin itiraz ve talepleri sadeceparti siyasetiyle sınırlı kalmamış, partiler üstü olarak nitelendirilen Cumhurbaşkanlığı makamı ve adaylık sürecini de

kapsamıştır. Bunun bir örneği #OccupyChp Ankara kanadınca 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde CHP ve MHP'nin "Çatı Aday" gösterdiği Ekmeleddin İhsanoğlu'na hitaben yazılan açık mektuptur⁶². Mektupta İhsanoğlu'nun adaylığının muhalefet partilerinin tepeden inmece yaklaşımlarıyla belirlendiği, İhsanoğlu'nun adaylığına dönük taban rızası ve uzlaşısına başvurulmadığı benzeri ifadeler dikkat çekmiştir. Ankara kanadının kaleme aldığı mektupta taban hassasiyetleri belli ortak değerlere dayandırılarak maddeler halinde tanımlanmış, kişisel özgürlükler, hukuk devleti ve toplumsal adalet gibi evrensel değerlere yer verilmiştir. Mektupta İhsanoğlu'ndan Cumhurbaşkanı seçilmesi durumunda neleri dikkate alması gerektiğine dönük hassasiyet ve talepler dile getirilmiştir. İhsanoğlu'na hitaben yazılan açık mektup ve kurulduğu söylemsel örüntü; mevcut toplumsal ve siyasal katılım paradigmasını olumsuzlayan bir taban eğilimi şeklinde vücut bulmuştur. Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlarına tanınan "dilekçe hakkı" nı kullanan bileşenler; İhsanoğlu'na siyasal talep ve hassasiyetlerinin karşılanmasınoktasında dilek ve temennilerini belirterek çağrıda bulunmuşlardır. Hareket kaleme aldığı açık mektupla yürütme hiyerarşisinin zirvesine aday bir kamusal figüre kamusal uygulamalara dair nasıl bir yönetim tarzı sergileyeceğini ifade etmiştir. Çatı Aday Ekmeleddin İhsanoğlu'na yapılan çağrı, kamusal bilginin alışlageldiği şekliyle tepeden tavana doğru yayılımını tersine çevirerek güç dağılımını görece de olsa dengelemiştir. Hareket Türkiye sivil siyaseti için pek de rutin olmayan bir eylemin uygulayıcısı olmuştur; oluşturulan çağrı metniyle "kabul edilmiş yurttaşlık" [*received citizenship*] (Dahlgren, 2009) nosyonunun temel öğelerinden demokratik yönetime katılım pratiği sergilenmiştir.

#OccupyChp hareketi kitlelerle olan iletişim ve koordinasyonunu kurmada diğer pek çok medyum gibi görsel araçları tercih etmiştir. Bu araçlardan biri de hareketin çehresi olması ve hareketi temsil etmesi nedeniyle önem içeren 'ters istikamete çevrilmiş "Altı ok" logosu olmuştur. Logo Cumhuriyet Halk Fırkasıyla doğan ve şimdinin CHP'siyle özdeşleşen "Altı ok" logosundan

⁶²<http://www.egemeclisi.com/haber/8558/occupychpden-cati-adaya-mektup.html>

esinlenerek tasarlanmış, hareketin taşıdığı fikir ve değerler sistemini görsel bir anlatımla resmederek harekete kimlik kazandırmıştır.

#OccupyChp "Altı Ok" logosu

CHP'yle özdeşleşen "Altı ok" logosunda olduğu gibi, hareketin ters istikamete dönen "Altı ok" logosu da CHP'nin temellerini atan, Türkiye Cumhuriyetinin toplumsal siyasal zeminin kuran altı kurucu ilkeden oluşmuştur. Altı ok, parti siyasi programını oluşturan Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Devletçilik, Laiklik ve Devrimcilik ilkelerini temsil etmektedir. Öte yandan, parti logosunun aksine, hareket logosu bir tür kültür karışırması örneği olarak belirmiştir. Altı ok'un geleneksel olarak imlediği konotatif çağrışımlar hareket logosuyla birlikte tersine çevrilmiştir. Görüşmecilerimden Hülya'nın ifadesiyle ters istikamete dönmüş Altı ok'tan her biri hareketi oluşturan farklı toplumsal kesimleri temsil etmiştir. Parti logosunun aksine "Altı ok"un yüzü CHP'ye dönüktür. Siyah arka zemin anarşizmi simgelemektedir (k, 35). Parti "Altı ok"un hedefinde yer almaktadır. Bu altı ilkenin temsil ettiği farklı toplumsal kesimlerin parti üzerinde kurduğu baskıyı ifade etmektedir. "Altı ok"u oluşturan kırmızı, turuncu, sarı, yeşil,mavi, lacivert ve mor renkleri gökkuşağına göndermede bulunmaktadır. "Renk tayfı bu yönüyle LGBTİ bireyleri temsil etmektedir. Partiye yönelen oklar eleştiri ve ihya çağrışımında bulunmakta, [metaforik] olarak çuvaldız anlamına gelmektedir" (Fatma, k, 35).

Hareket logosu politik hikâye anlatımına örnek oluştururken, estetik bir deneyimin kurulumunu sağlayarak çevrim dışı ilişkilene ağlarının oluşmasında etkili olmuştur. Bileşenler kolektif yaratıcılıklarını hikâye anlatım

becerileri ve politik ön görüleriyle birleştirmiş, hareket logosu bileşenlerin kolektif kapasitelerinin bir ürünü olarak tasarlanmıştır. Ters istikamete dönmüş “Altı ok” logosu kültürel ürünlerin fiziki ve sanal ağlar üzerinde karşılıklı iş birliği ve müzakere dolayısıyla farklı bakış açılarının ve öznel kapasitelerin karşılıklı değiş tokuş edilerek paylaşılmasını ifade eden “diğerleriyle birlikte yap” (DIWO) (Hartley, 2010) kültürüne örnek teşkil etmiştir. Bu, aynı zamanda “kendin yap” (Jenkins vd., 2009) ve “üretici yurttaşlığı”yla (Hartley, 2010) da ilişkili olmuştur. Hareketin ters istikamete dönmüş “altı ok” logosu bileşenlerin duygulanımsal emeğiyle oluşturulmuş ve sosyo-politik bir ardyöreye dayanmıştır. Logo farklı toplumsal kesim ve kimlikleri özgül itiraz ve talepleriyle birlikte ortak bir politik mücadele hattında bir araya getirmiştir. #OccupyChp hareketine kimlik kazandıran “Altı ok” logosu; modern yurttaşlığın ve kurucu, düzenleyici iktidar yapılarının evrensellik ve eşitlik vaadini karşılayamamasına dönük yaratıcı bir tepkidir. Bu tepki bir sivil inisiyatif örneği olarak hareketin siyasal kurumlar ve politikaları üzerinde iddia ettiği hak ve katılımı ilişkilidir.

#OWS ve Gezi Parkı hareketlerinden ödünç alınan “İşgal” eylemi siyasal katılım biçimi olarak uygulamaya konmuştur. Genç sivil yurttaşlar 8 Nisan 2014 günü parti merkezini işgal etmiştir. Partili yöneticilerle doğrudan bir araya gelme fırsatı bulan hareket, parti ve Türkiye kurumsal siyaseti bağlamındaki itiraz, görüş ve taleplerini parti tavanına aktarma olanağı bulmuştur. Hareket “semiyotik öz belirleme” (Flew, 2008) pratiği olarak kendi öz kimliğini, yurttaşlık haklarından doğan hak ve talepleri kendi öz anlatı ve argümanlarıyla dile getirme imkânına erişmiştir. Hareket iç çeperiyle sınırlı kalan söylemsel formasyon, alınan sivil inisiyatifle birlikte kamusal bir anlatımsallığa doğru evrilmiştir. Aşağıdan gelen itiraz ve talepleri seslendiren #OccupyChp hareketi “halkın bir sesi, tabanın bir sesi olarak isteklerin ve düşüncelerin bireysel olarak iletebileceği” (Seval, k, 29) bir platform olma özelliği kazanmıştır. Hareketin kamusal tartışmaya girerek kazanmış olduğu görünür, iştilir ve tartışılır olma hali “tam katılım” örneği olarak görülmekten uzak kalmıştır. Hareket ideolojik görüş, değer, niyet ve maksatlarını kendi öz

örgütlenme ve araçlarıyla gerçekleştiremeyen bir tablo çizmiştir. Öte yandan, hareketin göstermiş olduğu siyasal katılım şekli “eşit olmayan haklara sahip katılımcılar arasında alttakilerin, kendilerine göre üstte yer alanların alacakları kararları etkileyebildiği” (Pateman, 1970, s.70) bir durum olarak “kısmi katılım”a denk düşmüştür. Bileşenler karar alma süreçlerine doğrudan katılım göstermek yerine, parti yönetiminin zirvesinde yer alan ve kurumsal siyasetin eyleyeyici figürlerini oluşturan elitlere alınması gereken kararlar noktasında etki etmeye çalışmışlardır. Bu bağlamda, #OccupyChp hareketinin parti genel merkezini işgaliyle ilgili konuşan CHP Ankara İl Gençlik Kolları Başkan Yardımcısı Dider Şimşek’in “CHP’nin gençleşeceğine inanıyorum, gayet olumlu karşılıyorum bu hareketi. Herkes görüşünü dile getirecek, CHP olarak biz de anketleri değerlendireceğiz. Ne değiştirebiliriz, nerede eksiklerimiz var onları değerlendireceğiz”⁶³ ifadesi ve dönemin İstanbul milletvekili Melda Onur’un “CHP’nin politika üretirken ürkek kaldığı bazı kemikleşen çizgilerini de gençler güven vererek genişletebilirler diye düşünüyorum (...)”⁶⁴ sözleri tam olarak harekete biçilen kısmi katılımı apaçık hale getirmiştir.

#OccupyChp hareketi tabandan gelen mücadeleleriyle bir yandan “aktif” diğer yandan da “aktivist yurttaş”ı (Işın, 2009) yeniden üretmiştir. Hareket, bir yanıyla, göstermiş olduğu sivil eyleyiş biçimiyle formel siyasetin dışında boy göstererek aktivist yurttaşlığı yeniden üretmiştir. Diğer yandan, hareketin göstermiş olduğu sivil eyleyişin odağı yerleşik siyasal anlayış ve uygulamalar ile bu anlayış ve uygulamaların ihyasına çevrildiği için aktif yurttaşlığın tezahür ettiği görülmüştür. Bu bağlamda, güncel toplumsal taleplere cevap veremeyen parti içi demokrasi ve uygulamalarından sual edilmiş, itiraz ve talepler hareket taslak manifestosuyla dile getirilmiştir. Aktivist yurttaşlık örneği olarak kendi siyasal irade ve kimlik oluşturma tarzlarıyla eyleme geçen bileşenler; zafiyet ve yetersizlik taşıdığı düşünülen yerleşik demokratik norm ve kuralları tartışmaya açmak maksadıyla kamusal forumlarda bir araya gelerek aktif yurttaşlığı yeniden üretmişlerdir. Bu forumlarda alınan kararlar

⁶³<http://www.baskahaber.org/2014/04/chp-genel-merkezi-occupychp-hareketi.html>

⁶⁴<http://www.baskahaber.org/2014/04/chp-genel-merkezi-occupychp-hareketi.html>

partili vekillerle paylaşarak tavana iletilmiştir. Bu kararlarla Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlarının siyasal haklarını düzenleyen 1982 Anayasası sembolik olarak sorgulanmış, işgal eylemiyle kanunda gösterilen hükümler ve CHP'nin parti tüzüğü ve parti iç işleyişi bağlamında uymak durumunda olduğu yerleşik kurallara meydan okunmuştur⁶⁵. Bileşenler gençleştirme ve içeriden dönüşümü sağlamak için bilinçli olarak parti üyeliğini olumsuzlaştırmış, parti genel merkezini işgal etme yönünde bir tutum sergilenmiştir.

Yukarıda dile getirilen veriler ışığında hareketin siyasal olanın kurulumunda içine doğduğu toplumsallığı verili araç ve demokratik standartlar doğrultusunda devindiren “tüzel bir özne” (Giddens’tan aktaran Cammaerts ve van Audenhove, 2005) olduğu sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte, hareketin kendi amaç ve mücadeleleri doğrultusunda varlık gösteren farklı toplumsal grup ve kimlikleri ortak bir mücadele evreninde biraraya getirerek harekete geçiren “normatif bir özne” (age) olarak görünür olduğu da fark edilmiştir. Bu bakımdan, #OccupyChp hareketinin alt siyaset ile kurumsal siyaset arasında yer alan bir ara düzleme oturduğu ifade edilebilir.

7. #OCCUPYCHP HAREKETİ VE ÇEVİRİM İÇİ YATAYCILIK

“Yataycılık dikey olmayan bir düzlemde gerçekleştirilen demokratik bir iletişimi ifade eder. Anti hiyerarşik ya da anti otoriteryan bir örgütlenme pratiğini oluşturmanın gayretlerini ifade ederken, dikey örgütlenme ve ilişkilene tarzlarından kopuşu varsaymaktadır” (Sitrin, s.3, 2006).#OccupyChp hareketi sembolik ilişkilene edimlerinde çevrim içi ağ yapısının arterlerini kullanmış; bilgi ve tartışma içeriğini bu arterler üzerinden dağınık ve müstakil kullanıcılara aktarmıştır. Öte yandan, görüşmecilerimin dillendirdikleri anlatılara bakıldığında bu içerik ve tartışmaların çevrim içi ağın sağlamış olduğu “kitlevi öz iletişim”le (Castells, 2009) birlikte yatay ve eşit şekilde dağılmaktan uzak kaldığı ve aksi yönde tezahürler sunduğu

⁶⁵Siyasal Partiler Kanunu'yla düzenlenen parti genel tüzüğüne göre, yurttaşların partiyle anlamlı bir ilişki kurabilmeleri ve partiye etki edebilmeleri için üye olmaları gerekmektedir.

sonucuna varılmıştır. Çevrim içi içerik ve tartışmaların, bilgi içeriğini üreten ve gönderiler (bildiriler) halinde çevrim içi dolaşıma dahil eden Admin ve editörlerin hakimiyeti altında çökeldiği görülmüştür. Koordinasyon ve sosyal medya grubunda yer alan Admin ve editörler bir araya gelerek kamusal bilgi ve tartışmaları başlatan, kolektif etkileşimin zeminini belirleyen “süper düğümler” [*supernodes*] (Nunes, 2006) olarak ön plana çıkmıştır. Hareket Adminlerinden Zafer, sosyal medya grubunun başı çektiği yazılama ve zemin belirleme faaliyetlerini şu şekilde ifade etmiştir:

Güncel, canlı bir dil kullananlara mesaj atarak yardımcı olmalarını istedik. Yazar ekibi oluşturduk. [Öncelikle] brief açılıyor. 3-5 kişi, ne kadar kullanıcı varsa metinler paylaşılıyor ve oy veriliyor. 10 kişi sadece yazar grubu vardı. Ayrı bir Facebook grubunda gündeme dair açılacak briefler oynalıyordu (e, 29).

Admin ve editörler aynı zamanda politik gündemle ilişkil çevrim içi sohbet ve tartışma başlıkları açarak muhattaplar arası sembolik etkileşimi modere etmişlerdir. Düğümler sadece paylarına düşen akışı dolayısıyla kalmayıp, bu içeriklere müdahale ederek amatör bir editöryal filtreleme pratiğinin örneklerini sergilemişlerdir. İstanbul kanadı editörlerinden Duygu'nun da ifade ettiği gibi “Ben kendime uzlaştırmacı bir tavır yakıştırmıştım. Çok oradaki tartışmaların [sosyal medya hesabındaki] çok anlamlı olduğunu, bir yere varmayacak şeyler olduğunu düşünüyordum. Sürekli dönen, bir yere varmayacak tartışmaları kapatıyordum” (k, 34). Göstermiş oldukları zaman yatırımı ve teknik becerileriyle göze çarpan klavye oyuncuları; çevrim içi sohbet ve tartışmaların zeminini kuranedimleriyle dikkat çekmiştir. Hülya'nın sözleriyle “küfür ediyor falan uyarıyorsun. Yapma, sayfa kuralları var falan ama fikirsel olarak müdahale etmedim. Adminler olarak hep birlikte onlar için sayfa kuralları çıkarttık” (k, 35). Adminlerce konulan sayfa kuralları⁶⁶grup sayfasında yürütülecek tartışmalara konu olabilecek mesaj içeriklerinin tematik olarak ayıklanmasını ve rafine edilmesini ön görmüştür. “Toplumun bir kesimini dışlayan (eğitim düzeyi, ırk, din, ekonomik alt yapı vs.) söylemlerde bulunmuyoruz” ifadesi; söylemsel bir sterilleştirme örneği olarak

⁶⁶<https://tr-tr.facebook.com/ OccupyChpAnkara/posts/673890919354363>

hareketin kurduğu çevrim iletişimin kendi içinde kapalılık gösterdiğine ve dışlayıcı bir mekanizma olarak işlediğine işaret etmiş; bu yolla kullanıcılar arası asimetrik ilişkilerin yaratıldığı görülmüştür. Bu durum, yapıp ettikleriyle hareketi üreten kimi düğümlerin çökeldiğı sabit, çakılı bir merkezin olduğuna işaret etmiştir. Merkezi düğümler editoryal sansür yoluyla kolektif akılı dizginleme yoluna gitmiş, kolektif tartışma içeriğı yapılan müdahalelerle totalize edilerek sterilleştirilmeye çalışılmıştır.

Admin ve editörler Twitter'ın teknik alt yapısını sağlamış olduğu metrikleri kamuoyu inşa ve manipülasyonu maksadıyla kullanmışlardır. Bu bileşenler bir yandan üretmiş oldukları söylemsel kodlarla kamuoyu inşasına yol açarken, politik gündeme dair sohbet ve tartışma içeriklerini takip ederek kullanıcı eğilimlerini öngörebilmiştir. Sosyal medya hesaplarını kontrol altına alansosyal medya grubu, ulaşmış olduğu Twitter metrikleriyle hareketi betimleyen fikri ve söylemsel koordinatları önceden kestirebilmiş, bu koordinatların analitik bir okumasını yaparak, bilgi ve tartışma içeriklerini ön görebilmiştir. "Gönderilere cevaben dile getirilen görüşleri, yorumları çıkartıp yüzdeye vuruyoruz. Ne diyor acaba diye, eğilimi görüyorsun sonuçta. Bu biraz piyasa araştırması gibi; oransal, fikirsel olarak tutuyorsun (Hülya, k, 35). Admin ve editörler farklı kamusal alanlar arası fikri ve söylemsel geçişlilikleri/geçirgenlilikleri kestirerek, hareketin pozisyon alma/modifiye etme, karar yapma ve revize etme gibi mekanizmalar üzerinde belirleyici olma yetisine sahip olmuşlardır. Admin grubu, hareketin geri kalanına nazaran sahip olduğu teknik bilgi, beceri, politik ön görüş ve kaynağa erişebilirlik gibi nitelikler dolayısıyla, hareketin çevrim içi davranış ve bu davranışların üretileceğı koreografik düzlemin belirlenmesinde öncü rol oynamıştır.

Hareket sosyal medya hesaplarını elinde bulunduran Admin ve editör grubu, #OccupyChp hareketinin çevrim içi varlığını bedenlerinde cisimleştirmiş, hesap şifreleri bir tür hâkimiyet objesi olarak işlev kazanmıştır. "Görev dağılımıyla ilgili, görev tanımlarının tartışılmasıyla #OccupyChp gruplaştı forumlarda. Fakat hareketin sosyal medya hesaplarını elinde bulunduran,

şifrelerini bilen kişiler tartışmalardan galip çıktı” (Faruk, e, 31). Hesapları kontrolü altında bulunduran Admin ve editörler hareket içi fraksiyonlardan gelen çevrim içi taaruzlara karşı önemli bir manevra kabiliyeti sağlamış, bu taaruzlar grup üyelerince savuşturulabilmiştir. Hesabın belirli ellerde yoğunlaşmasıyla, harekete karşı girişilen çevrim içimanipülasyonların etkisi hafifletilmiş, çevrim içi sembolik mücadeleler Admin ve editörler ile karşıt gruplar arasında geçmiştir. Zafer’in ifadesiyle “Pek çok #OccupyChp Twitter hesabı açıldı ama kapanıp gitti. Sosyal mecralarda kontrolü elinde tutmak iyi oldu. Kontrol İstanbul ve Ankara’nın koordinasyonu altında kaldı, manipülasyona karşı iyi oldu” (e, 29). Zafer’in örtük olarak işaret ettiği gibi hareket içi ağları ve bu ağlar üzerinde üretilen içerikleri kontrol altında bulundurmak, bu ağlar ve bilgi içeriklerini “genişletip çeşitlendirmek siyasal bir hedef olarak somut bir örgütsel hedef olmaktan daha fazlasını ifade etmiştir” (Juris, 2008, s.15). Hareket sosyal medya hesapları üzerinde üretilerek depolanan bilgi içeriği süper düğümlerin hâkimiyeti altında yer almış, bu içeriklerin oluşturduğu ağlar Admin ve editörlerin başatlığında cisim bulmuştur. Bu nedenle, tek başlı ve piramitvari bir iletişim biçiminin ortaya çıktığı görülmüş, Admin ve editörler ağ yapısının çok merkezliliğinkonsolide ederek, çevrim içi akışı tek bir noktada yoğunlaştırabilme becerisi göstermişlerdir.

Admin grubunun öncü etkisi hareket bileşen ve takipçilerinin “duygusal olarak saf tutması ve ortak bir kimlik edinmesinde” (Gerbaudo, 2014) ortaya çıkmıştır. Hareketin “duygusal zemin belirleme ve yazmaları”ndan (Alexander vd., 2006) sorumlu bileşenleri; hareketin öz anlatısını partiye karşı duygu yoğunluğu besleyen kullanıcıları harekete geçirmek noktasında üreterek geniş kitlelere dağıtabilmiştir. Bu yönüyle, hareket admin grubu üyeleri paylaşmış oldukları multimedya biçemiyle “yumuşak liderlik” (Gerbaudo, 2014) örneği göstererek kitlelerin duygu dünyaları ve huzursuzluklarına dokunma başarısı göstermiştir. Bu içerikler hareket çehresine (söylemsel, ideolojik) dönük rıza ve meşruiyetin imal edilmesine de katkı sağlamıştır.

“#OccupyChp Ankara Facebook hesabı arka zemini”

Örneğin #OccupyChp Ankara Facebook grup sayfa arka planının Gezi Parkı eylemleri sırasında yaşamını yitiren Ethem Sarısülük, Abdullah Yiğit, Ali İsmail Korkmaz, Medeni Yıldırım ve Berkin Elvan gibi isimlerin görsel betimlemeleri yoluyla oluşturulduğu görülmüştür. Bu isimlerin bir araya geldiği ortak sembolik zemin; iktidar/mevcut süreduruma karşıt mücadeleleriyle ön plana çıkmış kolektif anlatıları kondanse etmiştir. Hareket bu anlatıları yeniden üreterek hareketi bir araya getiren müşterekleri (CHP'ye dönük kaygılar, Gezi ruhuyla yeniden kurgulanması hedeflenen partinin iktidara taşınması) ve özdeşlikleri (iktidar karşıtlığı, parti içi-dışı demokratik kültür) yeniden körüklemiştir. Admin ve editörler kürasyon yoluyla bir araya getirdikleri multi medya içeriği dolayısıyla çevrim içi duygu trafiğini tasarlamış ve yönetmişlerdir. Bu içerikler yaratılan kolektif sağ duyu ve duygudaşlık hali ile, hareketin sembolik kuruluş süreciyle başlayan kamuoyu inşası açısından belirleyici olmuştur. Bu ve benzeri anlatılar hareketin kimliklenme veçhelerini oluşturmuş, kolektivitenin yaratılmasında kolaylaştırıcı olmuştur.

#OccupyChp hareket hesaplarında görülen politik sohbet ve tartışmalar tweet, retweet ve mention benzeri pratikler dolayısıyla kullanıcı etkileşimi yaratmış, dengesiz bir şekilde dağılan kullanıcı etkileşimi asimetrik bir güç dağılımına yol açmıştır.

Toplantıya gelmeyenlerin sadece grup tartışmalarında tartışmalar yaptığı bir süreç gelişti ama bir süre sonra kısır bir döngü haline geldi ki atıyorum grupta benzer benzer insanlar, atıyorum grupta 700 kişi var ama sadece 20 kişi birbirine repost koyuyor. O postlar altında herkes bir şekilde kendi tarzıyla bir şey söylüyor (Duygu, k, 34).

Duygu'nun işaret ettiği şekliyle sohbet ve tartışmalar bir avuç kullanıcının etrafında çökelmiş, dar gruplar söz üretme noktasında hareketin geri kalanına öncülük yapmıştır. Ortaya çıkan "Mathew etkisi"yle (Tüfekçi, 2011) birlikte, kullanıcılar belli başlı diğer kullanıcıların söylemi başlatma ve devam ettirme süreçlerine kendi öz irade ve belirlenimleri doğrultusunda eklenmiştir. Bir avuç kullanıcı sohbet ve tartışmalarda genel olarak daha çok etkileşimi yaratan konuşmacılar olmuştur. Takipçiler "popülerite etkisi" (age) sonucunda bu grupta yer alan kullanıcıların ürettikleri söz ve yorumlara daha fazla ilgi göstermiştir. Dar bir grupla sınırlı kullanıcılar "oligarşinin tunç yasasını" (Michels, 2001) yeniden üreterek geniş kullanıcı kitlesi üzerinde nüfuz ve etkiye ulaşmıştır.

OccupyChp hareketi sembolik ilişkilene edimlerinde çevrim içi ağ yapısını "açık alan" [*opened space*] (De Angelis vd'den aktaran Yıldırım, 2011) mantığıyla kullanamamıştır. Açık alan,

hiyerarşik olmayan, gücün tek elde toplanmadığı, katılımcı ve karar vermede konsensüsa dayalı bir öz-örgütlenme; diğerleri üzerinde iktidar sağlamayan bir temsil; dışlayıcılık değil bir araya gelme ve yaygınlaşma; çeşitliliği ve farklılığı yansıtmaya; kapalı kapılar ardında değil kamuya açık alanda toplanmak; mücadelelerin kendi tarihi ve tanıklarının kayda geçmesi gibi temel değerlere göndermede bulunmaktadır (age).

Hareket belirli sosyo politik ve kültürel kesitlerden gelen bagajlara dönük açıklık, siyasal katılımı bulma, kapsama ve demokratik iletişim gibi nitelikleri karşılamak açısından yeteri denli ehil olmadığını ortaya koymuştur. Faruk'un ifadeleriyle

Twitter'dan gelen daha özgürlükçü, hareketi önemseyen pek çok paylaşım harekete yön verdi. Fakat Facebook'taki Ulusalçı saikli yorumlara bakılmadı, önemsenmedi. Nickin önünde TC var mı buna bakıldı. İlk cümlelere bakıldı, fotoğraflara bakıldı. Atatürk'ün kalpaklı görsellerinin olup olmadığı, Türk bayrağıyla sentezlenmiş olup olmadığına bakıldı. Cümlelerin başı mantıklıysa sonrasında bakıldı. Bunlar yön verdi. (...) Kolektif akıl spotanten biçimde bu kullanıcıları rafine etti. Bazılarını masanın dışına atmak, önemsememek doğrudur (e, 31).

Hareket Admin ve editörleri farklı ideolojik ve söylemsel formasyonlarıyla ayrıksılık gösteren düşümleri çevrim içi ağa dâhil etmekten geri durmuş ve bı

bağlamda bir tür“ön kesici” işlevi görmüştür. Farklı düğümler müşterek bir söylemsel formasyon altından bir araya gelememiş, argümantasyon ve söylem çeşitliliği baltalanarak homojenize edilmiştir. Ulusalçı saiklere sahip kullanıcılar siyasal katılımı bulmaktan alı koyulmuş ve ifade/tartışma hakları göz ardı edilmiştir. Zafer’in şu görüşlerinin aksine hareket; “Gezi’de çok farklı siyasi görüşlere sahip grupların varlığı söz konusuydu. Kozmopolit bir hareketti, yapıydı. Şehir gibiydi, şehirde ters giden bir şeylere karşı çıkan insanların bir araya geldiği bir durumdu. #OccupyChp de aynı şekilde” (e, 29) benimsediği açıklık ve kapsayıcılık gibi ilkeleleri karşılamak noktasında yetersiz kalmıştır. Bu, genel kamuya açıklık ve özgür katılım gibi değerlerin yeteri şekilde içselleştirilmediğini de göstermektedir. Bu durum, hareket ana gövdesini oluşturan görüş açıları, değerler sistemi, duygu dünyaları gibi öğelerin derinlemesine yayılmadığı ve belli zihin ve söylem haritalarının kısıtlayıcılığının ön plana çıktığı gerçeğini açık etmiştir.

#OccupyChp hareketi sosyal medya üzerinden örgütlenerek, yayılım ve erişim menzilini çoklaştırma eğilimi göstermiştir. Bu, hareketin açık ve özgür bir katılıma imkân tanınması ve kapsayıcı bir nitelik göstermesi açısından zaruri ve bir o kadar da faydalı olmuştur. Hareket esas olarak öz varlığını çevrim içi uzamda kurarak var etmiştir. “Sosyal medya üzerinde faaliyet göstermeye ihtiyaç duydu. Çünkü hareketin hedefleri ve yapmak istedikleri açısından temas ederek dönüştürmek istediği kitle zaten bu mecralarla olduğunca içli dışlıydı. Hareket doğru mecrayı izledi” (Faruk, e, 31). Bu bağlamda, hareketin ana yayılım eksenini oluşturan çevrim içi ağlar, bu ağlara erişemeyen kitleleri kamusal sohbet ve tartışma süreçlerinden otomatik olarak men etmiştir. Hareketin sosyal medya odaklı eylemliliği, dar katılımlı çevrim içi ilişkilendirme ağlarının yaratılmasına yol açarak, hareketle çevrim içine erişemeyen kitleler arasında yalıtıcı bir etki göstermiştir. Harekete salt çevrim içiyle ilişki içerisinde olan, bu evrende hâlihazırda varlık gösteren ve çevrim içi ağ mimarisine aşına olan kimseler ulaşabilirken, kalanlar oyun dışı bırakılarak dışlanmıştır. Bu durumda, açıklık, kapsayıcılık ve heterojenlik gibi değerler gündelik yaşam asimetrisince sekteye

uğratılmış, demokratik iletişim ve kamusal alan inşası dar ve homojen bir çevreyle sınırlı kalmıştır.

8. #OccupyChp HAREKETİ VE ÇEVİRİM DIŞI YATAYCILIK

Yataycılığın ön gördüğü konuşmacıların kişiselargüman ve karşı argümanlarıyla desteklenen fikir birliğiyle karar varma ilkesi; #OccupyChp hareketinin uygulama noktasında zafiyet gösterdiği temel değişkenlerden biri olarak yansımıştır. Fikir birliğinin oluşumu hareketi oluşturan alt gruplara yayılmamış, bu durum, hareket içerisinde kimi sorgulamalara ve homurdanmalara yol açmıştır;

Alt gruplarda oluşturulan bir şey koordinasyon grubundakilerin içine sinmezse uygulanmıyordu. Her toplantıda #OccupyChp'nin amacı ne, sizi kim seçti, lider kim, Facebook grubunu kim yönetiyor gibi sorularla daha fazla meşgul oldu alt grup bileşenleri, bu da faaliyeti bir kenara itti, yoğunlaşamadık (Zafer, e, 29).

Görüşmecilerimin hâkim anlatılarından çıkarsayabildiğim şekliyle; koordinasyon grubunu oluşturan dar kadrolar açık, demokratik ve katılımcı uygulamalarla belirlenmekten uzak kalmış, grup üyeleri hareketi yukarıdan aşağı dizayn etme, hareket hükmetme eğilimi göstermiştir. Hareketin kurucu aktörleri ve sahip olduklarını iddia ettikleri meşruiyet alt gruplarca sorgulamaya açılmış, sual eden itirazlar kamusal forumlarda dile getirilmiştir. “Ben toplantıları modere ederdim. Toplantıda bana sen kendini niye diğer insanlardan üstün görüyorsun diye sordular. Burdayım, emek harcıyorum ve emek harcadığım için bir şeylere hakkımın olduğunu düşünüyorum” (Zafer, e, 29). Koordinasyon grubu üyeleri alt grupları ve genel hareket faaliyetini yönetmiş, bu faaliyetler bir avuç kişinin iradesi bağlamında onanmaya tabi olmuştur. Karar alma süreçleri farklı fikir, görüş ve yorumlara kapatılmıştır. Koordinasyon grubu, alt gruplardan veyahut harekete dışsal kaynaklardan gelen yorum, eleştiri ve tavsiyelere karşı kendi içine kapanarak, bir tür öz savunma dinamiği geliştirmiştir. “Dışarıdan gelen görüşlere karşı 25 kişilik koordinasyon ekibini savunacak şekilde konuları kestirip atıyorduk. Çünkü ona ihtiyacımız vardı. Biz üçüncü forumda hala hareketin amacını soranları

kestirip attık, bu konuyu tartışdık zaten dedik” (Zafer, e, 29). Kendilerini dinlemeye karşı kapatan, gelen farklı fikir ve görüşleri yâdsıma yoluna giden, karşılıklı fikir alışverişine karşı direnç gösteren bileşenler; diyalojik bir iletişim biçimini inşa etmekten uzak kalarak eşitler arasılığı yok saymıştır.

Yataycılığın ön gördüğü fikir birliği ilkesi doğrultusunda karar alma noktasında ısrarla durulmuş, karara varılmadığı durumlarda çoğunluk oyu uygulamasına gidilmiştir; “Gruplarımızda çok fazla tartışma olurdu. A kişinin B kişinin fikrini yazarak değiştirdiğini hiç görmedim. Öyle bir şey olmadı. (...) Yöntem konusunda şöyle bir şey yapalım, beğenilen, en çoğunun beğendiği neyse, o olur!” (Yavuz, e, 29). Görüşmecilerimin genel ağırlığı karar alma faaliyetleriyle ilgili sorunlara “kolektif akıl” ya da “ortak akıl” gibi kavramlarla yanıt aramış, bu kavramlara sıklıkla işaret edilmiştir;

O yüzden, #OccupyChp'nin belli bir ortak akıl, ideoloji çevresinde birleştiğini ben söyleyebilirim. (...) Ortak akıldan kastım şuydu: CHP'nin yaşadığı sorunları hepimiz üç aşağı beş yukarı biliyoruz. Bu sorunlara bulunacak çözümleri de biliyoruz. Ben ortak akıl konusunda çok sorun yaşadığımızı düşünmüyorum (Ahmet, e, 33).

(...) Facebook'taki Ulusalçı saikli yorumlara bakılmadı, önemsenmedi. Nickin önünde TC var mı buna bakıldı. İlk cümlelere bakıldı, fotoğraflara bakıldı. Atatürk'ün kalpaklı görsellerinin olup olmadığı, Türk bayrağıyla sentezlenmiş olup olmadığına bakıldı. Cümlenin başı mantıklıysa sonrasında bakıldı. Bunlar yön verdi. (...) Kolektif akıl spotanten biçimde bu kullanıcıları rafine etti. Bazılarını masanın dışına atmak, önemsememek doğrudur (Faruk, e, 31).

Görüşmecilerimden Ahmet ve Faruk'un açık ettiği gibi “kolektif akıl” vurgusuyla CHP'nin ve Türkiye kurumsal siyasetinin karşı karşıya kaldığı sorunlar ve çözüm önerilerine dair benzer bilinç düzeyine sahip, benzer tutum, kanaat ve kanılarla hareket eden bileşenlere işaret edilmiştir. Kolektif akla dönük vurgu; hareket içinde görülen karar alma ve siyasal katılım gösterme süreçlerinin benzer fikri örüntülere ve anlam dünyalarına sahip homojen gruplar etrafında şekillendiği, bu grupların baskınlığı altında yer aldığı gerçeğine dikkat çekmektedir. Kolektif karar alma ve siyasal katılım gösterme edimleri çoğunluk sultanı altında geçmiş, azınlıkta kalan fikir ve kanaatler genel irade pahasında es geçilmiştir. Bu bakımdan, hareketin

benimsediği fikir birliğine vararak karar alma biçimi; demokratik ve eşitler arası olmaktan uzak, farklı ses ve kanaatlerin çoğunluğun başatlığı altında etkisizleştirildiği bir tablo çizmiştir. Çoğunluğun iradesi altında eriyen farklı/alternatif fikir, görüş ve kanaatler veto hakkına sahip olmadıklarından kararları bloke edememiş, bu durum, polifonik ve polisemik bir demokratik iletişim inşası ve eşit temsilin dikkate alındığı, açık ve katılımcı bir karar alma pratiği önünde ciddi bariyerler yaratmıştır.

Kolektif akıl ya da çoğunluk iradesi, Hülya'nın ifade ettiği şekliyle, şevk kırıcı bir etki göstermiş ve hareket içerisinde kimi geçici kopuşlara ve geri çekilmelere yol açmıştır. "Benim görüşüm o ama çoğunluğun görüşü böyle değil dediğimizde demotive oluyor insanlar. Ben ayrılıyorum diyenlerden sonrasında geri dönüş oldu, (...) belki 2-3 hafta biz demeyecek ama sonrasında geri dönüş var" (Hülya, k, 35). Alınan kararlara katılımcı bir biçimde varılamaması salt alt gruplar arasında görülmekle sınırlı kalmamıştır. Koordinasyon grubu içerisinde yer alan ve hareketin çevrim içi sohbet, tartışma ve oylama pratiklerini yöneten Duyguyabancılaşma, uzaklaşma hissi ve değersizlik duygusuna kapıldığını ifade etmiş, yaşadıklarını şu şekilde aktarmıştır:

Yabancı hissetmişimdir, yazılacak bir şeyle ilgili şöyle bir ifade de olmalı gibi bir şeyi herkesin benim gibi düşünmediğini gördüğümde. Ama bu elzem bir şey benim için. #Occupy da bunu görmeli, yazılan şeyleir falan gördüğümde nasıl ya, biz neyiz, CHP'nin gençlik kolları falan mıyız diye düşünüp uzaklaştığım olmuştur (k, 34).

Hareketin temel ayağını oluşturan İstanbul ve Ankara grupları, beklenen eş koordinasyon, eş güdüm ve kolektif uzlaşmayı pek çok konuda üretmekten uzak bir görünüm sergilemiştir. İstanbul ve Ankara kanatları içerisinde yer alan koordinasyon grupları parçalı ve birbirinden kopuk bir yapı sergilemiş, taraflar arasında ortaya çıkan ihtilaflar, hareketin sosyal medya görünürlüğü bağlamında iç tutarlılıktan uzak bir görünüme kavuşulmasında etkili olmuştur. Hülya'nın ifadeleriyle

Ankara sayfasıyla İstanbul ana sayfası arasında ciddi bir problem vardı zaten. Ankara başka bir şey söylüyordu, biz başka bir şey söylüyorduk. Bizi çok fazla sert buluyorlardır. Biz de onları çok fazla parti içi görüyorduk falan, zaten böyle bir çekişme vardı. Şimdi bir milletvekili olan Ankara'dan birarkadaş olaya el koyarak Ankara'da Occupy ana sayfa gibi bir sayfa açtı. İstanbul'da gruplar vardı. Ankara'da da il grubu vardı ama ana sayfa gibi bir şey yoktu. Ana sayfa bir tane olur ama onlar #OccupyChp Ankara diye bir sayfa açtılar. Bu sayfaya reklam verip sayfa etkileşimini yükselttiler. (...) Biz bunu kabul etmiyoruz şeklinde konuşurken, sayfa beğenilerine bakalım, kafa kafayayız. Ee bu durumda siz bize bırakın o zaman işinize gelmiyorsa falan tarzında bir şey oldu. O dönem İstanbul kendi içerisinde çok problemlili olmasına rağmen, herkes birdenbire kenetlenip, ana sayfaya sahip çıktı (k, 35).

Çevrim içi uzamda yaşanan bu türden çekişmeler, gruplar arası diyaloji ve iş birliğine dönük temel bir yoksunluğa işaret etmiş, hareket kendi içinde polarize olma eğilimi göstermiştir. Örneğin İstanbul kanadı içerik üretim ve dağıtımı için *occupychp.org* İnternet adresini kullanırken, Ankara kanadı bambaşka bir uzantıya sahip *occupychp.info* adresini kullanmıştır. Çevrim içinde sergilenen çok başlılık ve dağınıklık, hareket içi gruplar arası anlaşmazlıklar ya da güç dağılımından kaynaklı husumetlerin çözüme ulaştırılabildiği sembolik bir zeminin yaratılmadığına dönük somut deliller taşımıştır. Taraflar arasında herhangi düzeyde sağlıklı bir fikir alışverişinin kurulamaması, İstanbul ve Ankara kanatlarının farklı bakış açıları ve düşünsel konumlarını birbirlerine açamamaları, tarafların birbirleriyle empati kuramaması ile sonuçlanmıştır. Empati döngüsel bir konuşma ve tartışma edimini ortadan kaldırmış, heterojen grupların birbirleriyle olan etkileşimi sekteye uğramıştır. Bu durum, yataycılığın ön gördüğü açık alanların yaratılmadığı şeklinde de yorumlanabilir. Hareket içi fikri ve söylemsel değiş tokuş ile tartışma faaliyetleri kapsayıcı bir çoğulluğa doğru genişletilememiştir. İstanbul ve Ankara kanatları her ne kadar kendi öz örgütlenme yapılarına sahip olsalar da, hareket üzerinde genel bir iktidar ve temsil iddiası güderek, birbirleri üzerinde iktidar kurmaya çalışmıştır.

Faruk'a göre ise hareket içerisinde ortaya çıkan parçalı gruplar ve farklılaşmalar temelde rant kavgasıyla ilişkili gözükmektedir:

Aslında hepsi kendisini benzer düşüncelerle tanımlasa da, ortada bir rant kavgası var, ekipleşme var. Bunu kendileri de bilmiyor. Rantdan kasıt kariyer edinme, devletin imkânlarından yararlanma. Ast-üst telkinde bulunmaya şahit oldum. (...) Bu kimseler[in] hareketi yönlendirmeye, başka işlere yöneltmeye çalışan çekirdek kadroların olduğunu düşünüyorum. (...) Bunlar kurucu hareketin çekirdek kadrosunun bir dış halkasını oluşturuyor. Merkeze çok uzak değiller. Birçoğunun CHP içerisinde temasları var. Bunlar kurucu safhada orada bulunmamışlardı (e, 31).

Yaşanan parçalanma ve budaklanma hali, hareketin asli çıkış noktası olan saik ve hedeflerden şaşılmasıyla sonuçlanmış, kişisel çıkarlar askıya alınamadığı gibi artan şekilde ön plana çıkmıştır. Kişisel çıkar ilişkileri, kolektif meseleler bağlamında ortaya konacak fikir birliği pratiğini geri plana atarakçıkmaza sokmuştur. İktidar mücadelesi kolektif iyinin geri plana atılması pahasında toplumsal güç asimetrilerini yeniden üretmiştir.

OccupyChp hareket içi görev dağılımı bileşenlerin teknik bilgi, düşünsel donanım ve ilgi alanlarına göre şekillenmiştir. Görüşmecilerim hemen herkesin isteği doğrultusunda harekete özgürce dahil olarak görev alabileceğini ifade etmiştir. Yavuz'un sözleriyle "Kötü olduğumu düşünüyorsan gel, gel çalış, açık yani. Biz herkese açığız. Kötü olduğumu mu düşünüyorsun, buyur gel, sen al, sen yap. Ben her zaman herkesle çalışırım. Zaten ast-üst ilişkimiz yok, ortak akıl diyoruz ya" (e, 29). Öte yandan, hareketin gündelik ihtiyaçlar doğrultusunda öngördüğü bazı görevler, herkese açık olmamış, bu görevlerin bireysel yetenek, zaman ve özveri yatırımı doğrultusunda belirli bileşenlerin hâkimiyeti altında kaldığı görülmüştür.

İstanbul grubu ana sayfa üzerinden işliyor. Karar mekanizmasında durum otomatik olarak şu şekilde işliyor: En çok emeği geçen, buna en çok mesai harcayan, bu işin en çok başında oturan en çok görüşmeyi yapar, en çok proje üreten falan gibi bir şey oluyor (Hülya, k, 35).

İstanbul'da başlarda toplantılara çok fazla gelen, inisiyatif alan, kendini hiyerarşik olarak olmasa da, daha fazla çaba harcayan, daha aktif olarak tanımlayan kişiler, daha erken başlamış kişiler "gel seni Admin yapalım", olmak ister misin, yok ben uğraşamam, yok yok ol şeklinde dönen konuşmalardı bunlar biraz (Duygu, k, 34).

Herkes iş durumuna göre, iş paylaşımı, toplantılarda yapılması gerekenleri konulup, bu işi için kim gönüllü iş bölümü yapıyorduk. Vaktine göre, uygunluğuna göre. Soma'ya gidecek kişileri öyle seçtik mesela.

Gidilecek gün hanginize uyuyor, kim ister ona göre. (...) 3-4 kişiyi İstanbul'dan öyle gönderdik mesela (Fatma, k, 33)

“Ben toplantıları modere ederdim. Toplantıda bana sen kendini niye diğer insanlardan üstün görüyorsun diye sordular. Burdayım, emek harcıyorum ve emek harcadığım için bir şeylere hakkımın olduğunu düşünüyorum” (Zafer, e, 29). Hareketin komuta ve karar alma merkezi olma niteliği taşıyan koordinasyon grubu ve bu grup içerisinde tanımlanan Adminlik ya da temsilcilik benzeri görevlerin; tüm bileşenlerin eşit temsil ve katılımları sonucunda varılan demokratik bir uzlaşma ya da liyakatla belirlenmediği yönünde bir kanaate varılmıştır. Aksine, kimin hareket saflarında daha fazla görünür olduğu, özveride bulunduğu ya da belirli çevrelerle kurduğu hatır, gönül ilişkileri gibi nesnel ve hakkaniyetli olmaktan uzak kimi ölçütlerle tayin edildiği görülmüştür. Bu durumda, “orada olmanın ayrıcalığını” (Gerbaudo, 2014) yaşayan hareket bileşenleri; kişisel sebeplerden ötürü hareket faaliyetlerine daha en başındadâhil olamayanlar, hareket faaliyetlerine yeteri denli zaman ayıramayanlar ve emek güçlerini diğerleriyle eşit oranda yatıramayanlar karşısında asimetrik biçimde bir basamak yukarıda yer almışlardır. Bu, tüm bileşenlerin hareket nezdinde teorik olarak eşit temsil ve tasarrufda bulunma hakkına sahip olduğu fakat pratikte hareket açısından eşit oranda irade ve çaba gösteremeyenlerin ikincilleşerek etkisizleştiği anlamına gelmektedir. Hareket faaliyetlerine katılmaya dönük vakit ve direnç sahip olanlar, diğerleri karşısından orantısız derecede etki ve saygınlık geliştirme gücüne sahip olmuş, hareket içerisinde “bağlanma hiyerarşisi” (age) adı verilen asimetrik güç ilişkilerinin açığa çıktığı görülmüştür.

#OccupyChp hareketi içerisinde yer alan tüm katılımcıların kendilerini eşit biçimde temsil edebildiklerini söylemek güçtür. Israrcı ve dışa dönük mizaçlarıyla farklılaşan kimi bireyler, göstermiş oldukları tartışma fetişiyle hareket içi güç ve temsil dağılımını erozyona uğratmaya dönük girişimlerde bulunmuştur. Bu kimseler hareketin söylemsel görünürlüğüne sahiplenmeye, hareketi tek elde toplamaya dönük girişimleriyle hareket üzerinde vesayet geliştirmeye çalışmışlardır;

Liderliğe soyunanlar oldu. (...) Birkaç kişi öyle oldu, hareketten koştular, benim dediğimi yapın diye bas bas bağırın oldu. Söylediği yöntem yanlış diyelim. (...) Biz onları kazanmaya çalıştık ama kişilik bozuklukları vardı. Kariyer için de düşünen oldu. Occupy'ı basamak olarak kullanan, ben bu buradan ihale alırım, işlerimi bağlarım, partinin işlerini alırım diyenler oldu (Fatma, k, 33).

Bazı yapıların, büyük yapıların, halkaların, beraberinde bazı insanları yukarıya kaldırdığını (...), küçük yapıları değersizleştirdiğini düşünüyorum. Büyüdükçe birileri ön plana çıkıyor. Küçük yapıları desteklemeli, hareketi yönlendirmek isteyen, ben biliyorum diyenler olduğunu, geri kalan kolektif yapıdan sıyrılmaktan çok, onu kullananları gördüm (Faruk, e, 31).

“Partiye fikrini kabul ettiremeyenler harekete bu fikirlerle geldi. Buradan partiye, parti üyesi olan arkadaşlar hareketi kanal olarak kullanarak. Bu da hareketin planları, bir şey üzerinde ilerleme tasarılarını etkiledi. Bambaşka şeylerle geldiler” (Zafer, e, 29). Görüşmecilerimin isim vermeden ya da adres göstermeden dile getirdikleri bu kimse/yapılar; söz ve argüman üretme kapasitelerini tüm hareketin önüne çıkarmış, hareketin genel seyrine etki etmeye çalışmışlardır. Hareket içinde parçalı sembolik mücadeleler, yarılmalar ve kışkırmalar yaşanmış, tekil kişi/gruplar hareket içi karar alma ve katılım gösterme süreçlerini kendi ideolojik niyet ve maksatları doğrultusunda manipüle etmekten geri kalmamıştır. Bu durum, tekil kişi ya da kişiler ve bu kişilerin çevresinde saflaşan grupların kendi özel politik çıkarlarını gerçekleştirmek doğrultusunda ajitasyon girişimlerinde bulunmalarıyla sonuçlanmıştır. Bu kimseler, kendi özel maksat ve çıkarlarını kolektif tartışma ve karar alma doğrultusunda parantez içerisine almamakta ısrar etmiş, bu durum karşısında, kimi grupların temsil, meşruiyet ve liderlik arayışıyla gündeme geldiği anlaşılmıştır;

Bir grup, ilk forumdan sonra hareket içinde ayrılan hareket gibi olarak çıkan bir grup oldu. Ezip geçtik. O grubun lideri bizim gruptan arkadaşı içlerine aldı yanlış bir şekilde. Ben o grubun lideriyle görüştim. Derdini sordum, o da ana seni yetkili görmüyorum, temsil hakkın yok dedi (Zafer, e, 29).

Bileşenler arasında oluşan iktidar mücadeleleri, dikey bir ilişkilene tarzını gerektirmiş, bu mücadeleler ve getirdiği söylemsel formasyon, bileşenler arası ilişkilerde; birbirine meydan okuyan, karşı tarafı ekarte etmeye çalışan bir anlam rasyonelinin gelişmesine yol açmıştır. Bileşenler, farklı seslere

karşı hoşgörü gösterememiş, kucaklayıcı bir demokratik kültür inşası mümkün olamamıştır. Bu durum, hareketin sergilediği kamusal alanın sembolik ve fiziki kuruluşuna da yansımıştır. İstanbul ve Ankara gruplarının benimsemiş olduğu ilke ve stratejik yol haritaları birbirinden farklılaşmıştır. Örneğin karşılıklı eleştiri ve yorum ayrılıkları hareketin benimsemiş olduğu en temel dinamik olan İşgal yönteminde gündeme gelmiş, Ankara kanadı işgalin altını “eylemlilik” bazında doldurmak noktasında isteksiz gözükmiştir. Ankara’ya göre harekete adını veren “Occupy” (İşgal et) eylemiyle niyet edilen: “CHP’yi işgal etme isteğiyle değil, CHP’ye söz söyleme, bunun bir karşılık bulması isteğiyle gelindi. İfade [İşgal] yanlıştı fakat iddialı olmalıydı. CHP’yle temas kurması gerektiği için işgal denildi. Altı dolu olmayan bir ihraç ürünüydü Occupy kelimesi” (Faruk, e, 31). İstanbul kanadından Hülya’ya göre ise işgal parti genel merkezinin işgal ederek işlevsizleştirilmesi amacını taşımalıydı. “Parti binasını işgal edip, “Yapılandırma altındadır” pankartını asacak, parti bilgi işlem alt yapısını kesintiye uğratacaktık” (k, 35). Hareket içerisinde yaşanan anlaşmazlıklar hareketi olası daha büyük bir kitlesellik ölçeğine erişmekten alı koymuş, harekete dışsal yüzlerce belki de binlerce sade yurttaş, tam da bu sebeple, hareketle olan temasını ilk elden koparma yoluna gitmiştir. Hareket içi kamplaşmalar teorik de olsa #OccupyChp’nin çevrim içi ve dışında bir tür kolektivitite olduğu gerçeğinin pratikte tersi biçimde belirdeğine işaret etmiştir. Hareketin ilk bakışta yansıtmış olduğu kolektif bir bir arada olma ve eyleme hali; hareketin kullanmış olduğu ortak dile, kamsual alanı sembolik ve fiziki olarak kurma biçimine ve hareket safları arasında yaratılması beklenen işbirliğine pek de yansımamıştır.

#OccupyChp hareketi organizasyonel olarak gönüllülük esasına dayanmış, çevrim içi-dışı gönüllü formlarıyla yapılan görev çağrılarını ilgili kimselerce cevaplanmıştır. Bu formlar hareketin forum, etkinlik ve organizasyonlarında yer almak isteyenleri harekete çekmek amacıyla düzenlenmiştir. Gönüllülük esaslı öz belirlenime dayalı toplumsal sorumluluğun teşvik edilmesi açısından önem taşımış, sivil topluma dayandığından, ticari çıkar ilişkilerinin yaratacağı yabancılaştırıcı etkilerin engellenmesinde önem taşımıştır. Bu

formlarla gönüllü olmaya çağırılan insan sayısının ne kadar olacağı ve/ya bu gönüllülerin hareket içi hangi pozisyonlarda görev alacağı gibi değişkenler koordinasyon grubunun önderliği altında belirlenmiştir. Koordinasyon grubu gönüllülerden gelen başvuruların doğrudan muhattapı olmuş, başvurular bu grupta yer alan bileşenlerce değerlendirilmiştir. Gönüllük esası her ne kadar öz belirlenimi varsaysa da, hareket içinde karar alıcı, inisiyatif kullanıcı yapıların etkinliği ve oluşan dikey ilişkilene tarzı ile yukarıdan aşağı karar alma mekanizmalarının varlığı, gönüllük esasını karakterize eden öz belirlenim ilkesiyle çelişmiştir.

#OccupyChp hareketi koordinasyon grubu ve alt çalışma gruplarından oluşan çift katmanlı bir örgütlülük tarzını benimsemiştir. Hiyerarşinin en üstünde yer alan koordinasyon grubu, homoloji gösteren dar kurucu gruplardan oluşmuştur. Koordinasyon grubu alt grupları koordine etmiş, ideoloji ve strateji oluşumunda yer almış, taktiksel manevralarda karar verici konumda yer almış, hareketin forum ve etkinliklerini alt gruplarla birlikte eş güdümlenmiştir. Hareket içi görevleri ve görev tanımlarını yapmakla sorumlu olmuş, gönüllü başvurularının değerlendirilmeye alınması, çevrim içi gönderilerin oluşturulması, forum ve etkinlik davetlerinin yayınlanması gibi başlıklar altında etkinlik göstermiştir. Bu grupta yer alanlar, hareketin gündelik faaliyetlerini sürdürecektir insan gücü desteğini belirlemek noktasında gereken yetki ve inisiyatife de sahip olmuştur. Hülya'nın ifadesiyle "yeni bir proje var dediğimizde, bize adam lazım dediğimizde gelenler var" (k, 35). Hareket aynı zamanda genel karar yapım süreçlerinde onayıcı bir merci olma niteliği göstermiştir. Zafer'in ifadesiyle,

Güzel bir hiyerarşimiz vardı. Genel koordinasyon ekibi ve alt gruplar kurduk. İyi de çalışıyorduk. (...) İdeoloji grubu vardı; ideoloji oluşturmak üzere. Etkinlik, sosyal sorumluluk gibi birçok alt grubumuz vardı. O grupların ekip/takım liderleri vardı. Koordinasyon ekibinde aynı görüş, aynı ideolojiye sahip çekirdek bir grup oluşturduk (e, 29).

Koordinasyon grubunda yer alanlar genel olarak hareketin en başında yer alan tekil bireylerden oluşmuştur. Bu gruptakiler, hareketin temel olarak varlık bulunduğu sosyal medya yönetimini de elinde bulundurmuş, Abbasağa,

Yoğurtçu Parkı ve Ankara Kuğulu Park gibi forumların düzenlenmesi ve moderasyonunda yer almışlardır. CHP'li vekillerle düzenlenen toplantılarda sözcü sıfatıyla hareketi temsil eden grupta yer alan bileşenler de koordinasyon grubu içerisinde yer almışlardır. Genel anlamıyla hareketin yönetim ve komutası İstanbul kanadınca yürütülmüştür. Her ne kadar kurucu nüveler Ankara sandık çevresinde atılsa da, İstanbul grubu hareketin merkezi olduğu iddiasını taşımaktadır. “Evet, genel olarak yönetim İstanbul’da, İstanbul merkezli bir hareketiz biz” (Hülya, k, 35). Hareketin koordinasyon grupları açısından öncülüğü ve belirleyiciliği göz önünde bulundurulduğunda, hareket örgütlenme yapısının çift katmanlı bir nitelik sergilediği görülmüştür. Koordinasyon grupları alt gruplara oranla geniş yetki ve temsil yeteneğiyle dikkat çekmiştir. Bu grupta yer alanlar kamusal alanın sembolik kuruluş süreci ve kamuoyunun yönlendirilmesinde etkin ve doğrudan yer almışlardır.

Faruk’un da doğruladığı üzere, hareketin aracısız, temsilsiz bir eylem pratiği benimsemediğini de göstermektedir; “doğrudan eylemin benimsendiğini çok kestiremedim” (e, 31). Koordinasyon grubu içerisinde yer alan bazı bileşenler hareketi önemli kamusal bir araya gelişlerde sözcü olarak temsil ederek, bir anlamda hareketin sesi ve yüzü olmuşlardır. Bu manada, Zafer’in sözleriyle,

Temsil mekanizmaları işledi, işlemek zorunda kaldı. Şafak Pavey’le görüşüleceğinde Ankara’dan akla ben geldim. Soma’ya kimin gideceğini seçmedik. Bu ekip gidecek denildi, işledi de. İnsanlar bizim birşeyler yaptığımızı görünce “Evet, siz haklıymışsınız!” dedi. Bize kaydılar. Beni kimse seçmedi. Seçeceği bir durum da yok. Bir araya geldik, gel sen temsil et! Edemiyorsun da (e, 29).

Temsil pratiği hareketin 2014 yılı Ağustos’unda, dönemin İstanbul milletvekili CHP’li Melda Onur’la yapmış olduğu görüşmeye de yansımış, hareketi koordinasyon grubunu oluşturan bir avuç bileşenin temsil ettiği görülmüştür. Sözcü ya da temsilciler bireysel bilgi donanımları, beceri ve siyasal konumlanmaları doğrultusunda “ağzı iyi laf yapan, iyi gözlem yapan, iyi dinleyen, geriden Baykalcı olmak, Kılıçdaroğlu’cu olmak, Önder Savcı olmak gibi bagajları olmayan” kimselerden ya da en çok enerji ve vakit sarf eden bileşenlerden oluşmuştur” (Faruk, e, 31). Hareket içi temsil sistemi: “en çok

emeği geçen, buna en çok mesai harcayan, bu işin en çok başında oturan en çok görüşmeyi yapar, en çok proje üreten falan gibi bir şey oluyor” (Hülya, k, 35) ifadesiyle ortaya koyulduğu üzere alt grupların tercih ve rızaları aranmadan pratik edilmiştir. Temsilci/sözcülerin varlığı tekil bileşenlerin kendi iradelerini doğrudan ifade etmeleri önünde engel yaratmıştır. Bileşenler öz temsile dayalı kamusal ifade haklarını, doğrudan kendi bilişsel ve dilsel kapasiteleriyle pratik edememiş, bu tüm yabancılaştırıcı etkileriyle birlikte, bileşenler arası güç asimetrilerinin üretilmesine yol açmıştır.

SONUÇ

Tahrir protestolarıyla başlayan ve Gezi Parkı eylemlerine uzanan yakın dönem işgal hareketleri, politik ve söylemsel varlıklarını kurmaya ve örgütlemeye dönük özgül anlatı ve pratikleriyle cisim bulmuşlardır. Bu hareketler eylem ethosu olarak “işgal” yöntemini benimsemiş, kimliklenimlerini evresenel değerler sistemi doğrultusunda inşa etmişlerdir. Yakın dönem toplumsal mücadeleleri zeminine oturan bu hareketler; yataycı nitelikleriyle dile gelmiş, hareketlerin teorik ve pratiğe dönük edimlerini bu eksenle örtüşen bir doğrultuda örgütlemeye çalıştıkları görülmüştür. Sade yurttaşların kendi öz kapasite ve istençleri doğrultusunda eyledikleri bu mücadeleler, irili ufaklı pek çok taban hareketine referans noktası olmuştur. Bu hareketler halefleri olarak görülebilecek geniş yayımlı toplumsal mücadeleleri, benimsedikleri değerler ve siyasal katılım biçimleri bağlamında yeniden üretmeye çalışmışlardır. Benzer eğilimler gösteren ve siyasal olanın kurulumunda işgal yöntemini benimseyen hareketlerden belki de en ilgi çekici olanı #OccupyChp hareketi olmuştur.

Hareket, 31 Mart 2014 yerel seçimleri sonrasında açığa çıkan seçim hileleri ve hukuksuzluklara ve CHP'nin bu bağlamda beklenen muhalefet pratiğini gösterememesine tepki olarak boy göstermiştir. #OccupyChp hareketi #OWS ve Gezi Parkı işgalleri gibi majör ölçekli kalkışmaların aksine, kurumsal siyasetin yerleşik dinamikleri ve taşıyıcı aktörleri olan siyasal parti yapısını topyekün reddetmemiştir. Hareket dile getirdiği talepler, bu taleplerin karşılanmasına dönük araçlar, bu araçlara erişim gösteren formel muhataplar ile enformel eylem biçimleriyle imlenen toplumsal hareketler arası karşıtlığın orta yerine oturmuştur. #OccupyChp hareketi bu yönüyle toplumsal hareketler ve siyasal partiler arasındaki ilişkilerin zorunlu olarak keskin bir polarizasyon içerisinde ele alınamayacağını göstermiş, hareket özneleri aktörler arası ilişkilerin olabildiğince olumsal ve geçirgen bir karakter taşıyabileceğini ortaya koymuşlardır.

Yakından bakıldığında, hareketin çifte militanlar ve parti üst kademelerinde yer alan siyasal elitlerden aldığı yardım ve destekler yoluyla bu geleneksel karşıtlığı tersine çevirdiği anlaşılmıştır. Çifte militanlar bir yandantipik olarak parti adına ajitasyon ve propaganda faaliyetlerinde yer almış fakat Della Prota ve Chironi'nin savladığı çifte militanlık çerçevesinin dışına çıkarak, parti ile hareket arasında bilgi taşıyıcılığına soyunmuşlardır. Parti içi yerleşik örüntülere ve olası reflekslere aşina olmaları dolayısıyla önem kazanan çifte militanlar, parti çevresinde açığa çıkan bilgileri partiye dönük teorik zemin ve pratik tazyikin tasarlanması ile hareket manevra kabiliyetinin oluşturulmasında kullanılmışlardır. Hareketin kurumsal olanı imleyen CHP'yle olan ikili ilişki ve temaslarına bakıldığında; ilk elde Melda Onur, Şafak Pavey gibi partili kurmayların açık destek ve yardımlarını aldığı görülmüştür. Parti kanadından alınan destek ve yardımlar, hareketin parti yapısıyla olan söylemsel değiş tokuşu ve işbirliklerini kurabilmesi açısından kolaylaştırıcı olmuştur. Bu bağlamda, hareketin partiyle kurduğu ve kamusal ölçekte sürdürdüğü temas ve bağların, parti içi çevrelerin destek ve kucaklayıcı yaklaşımları olmaksızın mümkün olabileceği anlaşılmıştır. #OccupyChp hareketinin arkasına CHP'nin biçimsel-kurumsal gücünü almaksızın Türkiye kurumsal siyaseti ve/ya parti içi dönüşümü gerçekleştirecek ne yapıcı bir etki ne de hareket kabiliyetine sahip olmadığı tüm açıklığıyla gün yüzüne çıkmıştır. Bu durum, zaman içerisinde parti çevresinde ortaya çıkan ön kesici dinamikler ve partiden beklenen yardım ve desteğin sönümlenmesiyle tanıtlanmıştır. Bunun bir yansıması olarak, partiyle kurulan ikili ilişkiler bağlamında parti yapısının güç dengeleri dolayısıyla asimetrik biçimde ağır bastığı görülmüş, hareket varoluş zemini oluşturan parti yardım ve desteğinden uzaklaştıkça kendisini yeniden üretemez hale gelmiştir.

#OccupyChp hareketi benimsemiş olduğu değerler ve göstermiş olduğu görünürlük ile mücadele biçimleri bakımından kısmen evrensel, kısmen de yerel olarak nitelendirilebilecek siyasi dinamikler ve bu dinamikleri üreten yerleşik değerlerle ilişki içerisinde olmuştur. Hareket #OWS hareketi gibi geniş etki menzilli mücadele öznelerinin dillendirdiği ve uygulamaya koyduğu

evrensel değerler, yatay karar alma ve örgütlenme biçimleri benzeri teorik ve pratik çerçeveleri benimseme yoluna gitmiştir. #OccupyChp hareketi küresel işgal hareketlerinde görüldüğü üzere “#Occupy” (İşgal et) ön ekini benimsemiş ve bu tabirin getirmiş olduğu çağrışımları kimi karakteristik yönleriyle yeniden üretmiştir. Örneğin hareketin kurumsal siyasetle olan formel temas ve bağlantılarının aksine, siyasal alanı kurumsal olmayan işgal yöntemiyoluyla kurmuş, bu yönüyle, #OWS ve Gezi Parkı işgalleriyle benzerlik göstermiştir. Öte yandan, işgal ediminin paralize edici, yıkıcı veya temellük edici manasıyla gerçekleştirilmekten uzak kaldığı anlaşılmıştır; işgal esasında hareketi medyatikleştirmek, hareketin sosyal medya ve ana akım medyada seyirlik kazanmasını sağlamak maksadıyla işe koşulmuştur. #OccupyChphareketi #OWS ve Gezi Parkı gibi majör ölçekli işgal hareketlerine benzer biçimde hashtag pratiğini kullanma yoluna gitmiş, hareketin kamusal koordinatları bu yolla çizilmiştir. Hareket özneleri siyasal alanın kurulumunda parlamento gibi geleneksel kurumlara başvurmak yerine, tabandan gelen sinerji ve adanmışlıklara yaslanmış, kamusal alanı kendi öz belirlenim, işgal yöntemi ve öz örgütlenmeleri yoluyla doğrudan eylem yoluyla eyleme yoluna gitmiştir. #OccupyChp hareketi öz varlığını formel siyasetin dışında kurmuş olması ve bu yolda işgal yöntemini benimsemesi sebebiyle, alt siyaset biçimini yeniden üretirken, modern yurttaş tipolojisini de aşan bir nitelik göstermiştir.

Hareket, aktivist yurttaşlık örneği olarak kendi siyasal irade ve kimlik kurma tarzlarıyla eyleme geçen bileşenler, hoşnutsuz oldukları yerleşik demokratik norm ve standartları tartışmaya açarak bu norm ve standartların sorgulanmasını sağlamışlardır. #OccupyChp hareketi CHP ile olan dirsek temasında doğrudan karar almaya dönük bir siyasal katılım biçiminden çok, karar alma araçlarını elinde bulunduran siyasal elitlerin karar alma süreçlerine etki etme gayreti şeklinde ortaya çıkmıştır. Bu hareketin savunmuş olduğu tam katılımın aksine kısmi katılımı işaretlemiştir. Bu yolla, “kazanılmış yurttaşlık” (Dahlgren, 2009) olarak ifade edilen demokratik yönetime sivil katılım pratiği sergilenmiştir. #OccupyChp hareketi siyasal

olanın kurulumunda içine doğduğu toplumsallığı verili araç ve demokratik standartlar doğrultusunda devindiren “tüzel bir özne” (Giddens’tan aktaran Cammaerts ve van Audenhove, 2005) olma özelliğine sahiptir. Bununla birlikte, hareketin kendi amaç ve mücadeleleri doğrultusunda varlık gösteren ve farklı toplumsal grup ve kimlikleri ortak bir mücadele evreninde biraraya getirerek harekete geçiren “normatif bir özne” (age) olarak görünür olduğu da fark edilmiştir. #OccupyChp hareketi bir yanıyla modern yurttaş tipolisinin dışına çıkarken, diğer yanıyla bu tipolojiyi belirleyen milli (yerel) olma niteliğini taşımıştır. Hareketi kuran ve temel izleğini dışa vuran hareket taslak manifestosuyla, Türkiye toplumunun siyasal, kültürel ve ekonomik alt yapısını oluşturan “Altı ok”a göndermede bulunmaktadır. “Altı ok” bir yandan CHP’nin siyasi omurgasını ve geleneksel parti amblemini oluştururken, bir yandan da, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasını oluşturan kurucu ilkeleri olma özelliğine sahip olması dolayısıyla dikkat çekmektedir. #OccupyChp hareketi, hareket kolektif kimliğini kurmada “Altı ok”u benimseyerek tüm düz anlamlarını simgesel olarak yeniden üretmiştir. Öte yandan, hareket “Altı ok”u olduğu haliyle taşımaktansa, alternatif kodlar kullanma yoluyla yeniden inşa etmiş; “ters istikamete dönmüş Altı Ok” adını verdiği amblemiyle kültürel bozma örneği göstermiştir. Hareket bu yolla kolektif bir bilişsel üretim ve paylaşım deneyiminin kurulmasında öncü olmuş ve “kendin yap” ve “diğerleriyle yap” (Hartley, 1999) yurttaşlığını yeniden üretmiştir. Hareket, çevrim içi-dışı ortamlarda Kuzey Ormanları ve İstanbul Kent Dayanışması gibi taban insiyatifleri dolayısıyla mücadele içerik ve direncini yerel sorunlara kanalize etmiştir.

Kendisini büyük ölçüde sosyal medya üzerinde var eden ve bu yolla geniş kitlelere seslenen #OccupyChp hareketi, Twitter ve Facebook gibi sosyal medya mecralarının- teorik olarak- sunmuş olduğu açık, kapsayıcı ve çoktan çoka geri besleme niteliklerinden yararlanmıştır. Hareket, çevrim içine taşıdığı gündem başlıkları doğrultusunda kullanıcılar arası politik tartışma halini inşa ederek siber kamusal alanın inşasını sağlamıştır. Siber kamusal alan, sade kullanıcılar açısından kamusal nitelikli tartışma halinin önünü

açarak politik eyleyişe dair kimi somut imkânlar sunmuştur. Sosyal medya kalıp yargılarla şekillenen ana akım söylemlerin tartışmaya açılmasına dönük multi medya biçiminin üretilerek depolandığı “çevrim içi depo” (Milan, 2009) olma özelliği taşımıştır. Çevrim içi ortamda kolektif üretim yoluyla ortaya çıkan içerikler, hareketin mücadele repertuarı açısından gerekli sosyalizasyon ve mobilizasyonun önünü açmıştır. #OccupyChp hareketi sosyal medyayı kitlelerin bilişsel ve duygusal mobilizasyonları açısından etkin şekilde kullanarak, sosyal medyanın ortak bir duygusal anlatı aracı olabileceğini göstermiştir. Kitleler arasında Türkiye kurumsal siyaseti ve CHP’ye dönük olarak hâlihazırda ortaya çıkmış genel memnuniyetsizlik hali, sosyal medya üzerinde üretilen multi medya içerikleri ve eleştirel anlatımlar yoluyla birey ve grupların ortak bir “eş değerlik zinciri” altında saflaştırılmasına imkan sağlamıştır.

#OccupyChp Twitter adresi altında konsantre edilen hashtag pratiği, farklı mücadele grupları arasında ortaya çıkan dayanışma ağlarının kurulmasına yardımcı olmuş, bu ağlar, çevrim içi ve dışı ortamlar arası mücadele sürekliliğini yansıtmaya açısından önem taşımıştır. Hareketin çevrim içi koordinatlarını işaretleyen hashtag sınır taşı olma özelliği göstermiş, sade kullanıcıların bir araya gelerek sanal cemaat oluşturdukları manyetik bir toplanma alanına dönüşmüştür. Çevrim içinde bir araya gelen ve farklı ardyörelere sahip bileşen ve kullanıcılar dolayısıyla ortaya çıkan zayıf bağların, ilksel olarak sosyal medya yoluyla kurulduğu görülmüştür. #OccupyChp hareketi kamusal forumlar yoluyla sürdürülen ve tekil birey ve gruplar arası ikna ve rıza imalatını işaretleyen mikro mobilizasyonu, sosyal medya hesapları üzerinde yürütülen politik tartışmalar ve ilişkilennmeler aracılığıyla önsel olarak kurabilmiştir. Hareket, çevrim içi-dışı ilişkisini yansıtan bir biçimde, görünürlüğünü sosyal medya üzerinde kursa da, kitleselleşme ölçeğine ana akım medya üzerinde sağladığı tartışılabilirlik haliyle ulaşmıştır. Hareketin iletişim ve koordinasyon repertuarı sosyal medyanın yanı sıra kamusal forumlar, kostikleme, stant etkinlikleri, 23 Nisan ve 19

Mayıs gibi önemli günlerde düzenlenen etkinlikler gibi geleneksel toplumsal hareket iletişimi olarak görülebilecek iletişim biçimlerini de kapsamıştır.

#OccupyChp hareketi çevrim içi uzamda yakaladığı kitleleşme ve kullanıcı mobilizasyonunu çevrim dışına taşımaktan uzak gözükmiştir. Bu durum, görüşmecilerimin ifadeleriyle “teknoloji ve tembellik ilişkisi” ile “Türk insanının tembelliği” gibi tekno-kültürel ve sosyo-kültürel çerçeveler içerisinde açıklanmıştır. #OccupyChp hesapları üzerinde bir araya gelen sade kullanıcılar *Slacktivism*(Morozov, 2011) olgusunu yeniden üretmişlerdir. Tekil birey ya da gruplar, hareketin düzenlemiş olduğu kamusal forumlar ve/ya sokak eylemleri gibi fiziki karşılaşmaları ön gören çevrim dışı faaliyetlere beklenildiği ölçüde katılım göstermemişlerdir. Kullanıcıların sembolik tepkimeleri çevrim içi ortama sıkışmıştır. Bunun bir sonucu olarak, anlamlı bir politik değişim için gereken enerji ve adanmışlık çevrim içi ortamda soğurulmuştur. Öte yandan, hareketin çevrim içi ortamda yakaladığı kitle mobilizasyonu kimi yönleriyle *Clicktivism*(White, 2014) adı altında imlenen taktiksel faaliyetleri gerektirmiştir. #OccupyChp hareketi çevrim içi etkileşimi Twitter hesabında zaman zaman görülen popüler sataşmalar yoluyla gerçekleştirme yoluna gitmiştir. Hareket, sataşılan Twitter fenomenlerinin seyirlik gücünü kendi lehine kullanarak görünürlüğünü artırmaya çalışmıştır. Medyatikleştirme taktiği olarak görülebilecek olan bu durum, sahici ve anlamlı bir politik tartışma ortamının yaratılmasına sekte vurmuş, siyasal kampanya faaliyetleriyle sağlayacak olan sivil katılım ölçüğü zayıflatmıştır.

#OccupyChp hareketi siyasal partiler ile kurumsal olmayı imleyen taban örgütlenmeleri arasına sıkışan bir noktada konumlanmıştır. Tam da bu noktada, bu tez çalışmasının ana eksenini oluşturan temel problematik ortaya çıkmaktadır. #OccupyChp bir taban örgütlenmesi olarak enformel taban hareketlerinin formel siyasal yapılarla olan geçirgenliğine ışık tutması bakımından ayrık bir yerde durmaktadır. Bu durum göz önünde bulundurularak, hareket anatomisini oluşturan çevrim içi-dışı değişkenlerin yataycılık anlayışı üzerine kurulmuş bir karar alma ve örgütlülük zemini üzerine oturup oturmadığı tartışmaya çalışılmıştır. Hareketin ilk elden politik varlığını

kurularak yaymaya çalıştığı sosyal medyaya ve burada ortaya çıkan çevrim içi örüntülere bakılmıştır. Bu doğrultuda, hareketin Twitter ana sayfası çevrim içi diyalog ve kullanım davranışları ile hareketin Twitter hesabı metrikleri incelenmiştir. Türkiye kurumsal siyasetinin seçim sathimailine girdiği zaman aralığı boyunca ortaya çıkan çevrim içi tartışma örüntülerine bakıldığında; hareketin AKM'nin durumu, CHP genel seçim kampanyası, 1 Mayıs İçişleri Bayramı benzeri kamusal gündeme yerleşmiş ya da tartışma konusu edilmemiş konu başlıklarını hareketin Twitter akışına taşıdığı görülmüştür. #OccupyChp Twitter adresinde yürüyen tartışma ve paylaşımların ağırlıklı olarak diğer sosyal medya mecralarında paylaşılan yorum ve kanaatlerden oluştuğu görülmüştür. Hareketin eğilim ve tercihlerini yansıtan ve hesap trafik akışı içerisinde yer verilen içerikler, sadece kullanıcıların öz deneyimlerini aktaran anlatılarla ifade bulan kişisel monologlardan oluşmuştur. Bu monologların kimi zaman multi medya içeriği taşıyan metinlerle bağlantı verilerek oluşturulduğu görülmüştür.

Twitter arayüzünün teknik kısıtlılıklarını yeniden üreten Tuş'la retweetleme yoluyla söylemsel akışa taşınan bu içerikler, kullanıcıların geri besleme yoluyla müdahale edemedikleri türden içerikler olmaları dolayısıyla kullanıcılar arası etkileşimi ve ifade kapasitesini ortaya çıkarmaktan uzak kalmıştır. Kullanıcılar arası etkileşimin kurulamadığı ve iletişimin mesajın kaynağı lehine asimetrikleştiği bu durumda; geleneksel tek yönlü iletişimin kaynak egemen iletişim biçimi yeniden üretilmiştir. Çevrim içi iletişim bağlamında görülen çoktan çoka düğümler arası söz üretme edimi, katılımcı, yatay ve açık olma gibi nitelikleri taşımanın uzağında kalmıştır. Öte yandan, kullanıcıların kendi öz anlatılarını kendi çerçeveleme pratikleriyle üretmeleri sonucunda kullanıcıların kendilerini gerçekleştirdikleri görülmüştür. Bu, politik homolijiyi yansıtan biçimde, grup içi içerik beslemesinin farklı bakış açılarını bir kenara iten benzer politik eğilimler doğrultusunda sınırlandırılması şeklinde cisim bulmuştur. Hareketin sosyal medya üzerinde yürütmüş ya da yer vermiş olduğu politik tartışmalarda, konuşmacılar arası düşünömselliği ve sorgulama süreçlerini ortaya çıkaracak türde bir soru-cevap trafiğinin

yaşanmadığı görülmüştür. Hareketin hashtag pratiği altında tercih ettiği bilgi içerik paylaşım pratiği, hareketin çevrim dışında ortaya koyduğu partiyi parti içi dolayimler yoluyla dönüştürme stratejisini yeniden üretmiştir. Bu, çevrim içi-dışı söylem ve içeriklerin karşılıklı şekilde geçirgenlik gösterdiği gerçeğini ortaya koymuştur.

#OccupyChp'nin Mart, Nisan ve Mayıs 2015 dönemlerini kapsayan Twitter metriklerine bakıldığında; yaratılan toplam kullanıcı ve görüntüleme bazlı etkileşimin %0,1 ile %2,4 seviyelerinde gerçekleştiği görülmüştür. Çevrim içi ortamın diyalojik, kullanıcılar arası tartışma ve etkileşime açık potansiyeli göz önünde bulundurulduğunda, ulaşılan etkileşim seviyesinin düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Çevrim içi etkileşimin düşük seviyelerde gerçekleşmesi, hareketin Twitter hesabında görülen ve iletişimsel eylemi koşullayan dinleme ve geri bildirimde bulunma edimlerinin cılız olduğunu ortaya koymuştur. HareketTwitter hesabının yukarıda belirtilen tarihler arasında aldığı etkileşim kimi öncü düğümlerin başatlığı altında toplanmıştır. En yüksek etkileşimi yaratan tweetlerin profesyonel medya çalışanları tarafından üretildiği, bu kullanıcıların sahip oldukları politik ve ekonomik sermayeleriyle çevrim içi iletişim ve kanaat inşası süreçleri üzerinde etkili oldukları anlaşılmıştır. Kendi içinde öncü ve lider olma niteliği gösteren bu kullanıcılar, çevrim içi düğümler arası içerik alışverişinin simetrik şekilde dağılmadığı ve içerik üretim ve dağılımının yatay olmaktan uzak olduğu gerçeğini gözler önüne sermişlerdir. "Oligarşinin tunç yasası" (Michels, 2001) yeniden üreten bu durumda; bazı kullanıcıların üretmiş oldukları içerikler, toplumsal statü ve güvenilirlikleri nedeniyle kitleler arasında görece daha fazla nüfuz ve etkiye sahip oldukları anlaşılmıştır.

Bu tez çalışması boyunca araştırma öznesinin İnternet uzamında gösterdiği görünürlüğün kaçınılmaz biçimde gerçek yaşamla girift bir ilişki göstereceği, çevrim içi ve dışı uzamların birbirinden yalıtılmış olamayacağı göz önünde bulundurulmuştur. Bu bakımdan, hareket bileşenleriyle yüz yüze görüşmelerde bulunmuş ve hareketin çevrim dışı örgütlenme bağlamında referans aldığı yakın dönem işgal hareketleriyle anılan yataycılık

anlayışını üretip üretmediği anlaşılmaya çalışılmıştır. Yapılan görüşmeler sonucunda, #OccupyChp hareketinin çevrim içi varlığının, hareketin koordinasyon grubu içerisinde yer alan Admin ve editörlerin başatlığı altında yer aldığı sonucuna varılmıştır. Örneğin hareketin sosyal medyada üretmiş olduğu yazılama ve zemin belirlemeler, Admin ve editör gruplarının kendi iç uzlaşıları sonucunda belirlenerek çevrim içi akışa dahil edilmiştir. Hareket ve/ya kurumsal siyaset gündemine dair açılacak sohbet ve tartışma başlıkları Admin ve editörlerce belirlenmiştir. Grup üyeleri moderasyon adı altında çevrim içi sohbet/tartışma edim ve içeriklerine müdahalelerde bulunmuşlardır. Görüşmecilerim arasında yer alan ve moderasyon yürütmekle yükümlü Admin ve editörler, bazı katılımcıları çevrim içi iletişim ortamından men ettiklerini açık şekilde ifade etmişlerdir. Bu grupta yer alanlar, hareketin ortak eylem haritasını çıkarmaya dönük çatışmacı süreçler söz konusu olduğunda, hareket hesaplarını yönetmelerinden ileri gelen ayrıcalıklı konumlarını kendi lehlerinde kullanarak, hareket üzerinde elde ettikleri yönlendirici etki ve nüfuzu sağlamlaştırmışlardır. Koordinasyon grubunda yer alan ve aynı zamanda hareketin kurucu kadrolarını oluşturan bu bileşenler, CHP'li yöneticilerle gerçekleştirilen görüşmelerde harekete sözcülük ve liderlik etme kapasitesi göstermişlerdir. Bu üyelerin, gündelik yaşamda elde ettikleri kültürel ve sosyal sermayelerini çevrim içi uzama taşıdıklarına kanaat getirilmiştir.

#OccupyChp hareketinin demokratik iletişim, tartışma ve karar alma edimleri doğrultusunda gönüllülük esasına dayalı bir örgütlenme anlayışına sahip olduğu görülmüştür. Hareket bir yanı sıra enformel bir taban örgütlenmesi olması dolayısıyla görece esnek ve anti bürokratik bir nitelik göstermiştir. Öte yandan, koordinasyon grubunun, hareket gündemini belirleyen vizyon geliştirme gibi stratejik konular söz konusu olduğunda; hareketin geri kalanına öncülük ettiği, alt gruplar üzerinde liderlik kurduğu, alt grupların koordinasyon gruplarının hakimiyeti altında örgütlendiği sonucuna varılmıştır. Bu sebeple, #OccupyChp hareketi katmanlı ve hiyerarşik bir yapılanma tarzı sunmuştur. Bu durumda, dikey örgütlenme ve ilişkilendirme

tarzlarından kopulduğunu söylemek güçleşmiştir. Koordinasyon grubunu oluşturan çekirdek kadrolar, gündelik yaşamda sahip oldukları bilgi, teknik beceri ve uzmanlıklarını hareket içi işleyişi belirleyen genel örgütlenme yapısına adapte etmişlerdir. Koordinasyon grubu üyeleri, öz belirlenim ve kişisel otonomiye göz ardı eden bir biçimde; karar alma, sunulan önerileri onama/reddetme ve eyleme geçirme gibi konularda sergilemiş oldukları tutum ve fillerle hareket içerisinde yetke geliştirmişlerdir.

Hareket içi işleyişya da kamusal forumlarda ortaya konan politik tartışma edimlerine dönük karar alma süreçlerinde, öneri ya da kararların hareket bileşenlerince veto ve/ya bloke edilebileceği bir iletişim biçiminin geliştirildiği tespit edilememiştir. Bu durumlarda, karar alma süreçleri çoğunluk görüş ve rızasını dikkate alan bir biçimde yürütülmüş, azınlıkta kalan fikir ya da kanaatler görmezden gelinmiştir. Bu durum, yataycılık anlayışının ön gördüğü fikir birliği doğrultusunda karar alma ilkesinin görmezden gelindiğine işaret etmektedir. Politik sohbet ve tartışmalarda ideolojik motivasyonları dolayısıyla öne çıkan Ulusalçılar benzeri fraksiyonların açık alan mantığına aykırı biçimde iletişim ve karar alma süreçlerinin dışında bırakıldığı anlaşılmıştır. Bu bakımdan, ortaya konan iletişim ürünütüleri açık, özgür ve kapsayıcı olmaktan uzak kalmıştır. Bu, hareketin benimsemiş olduğu iletişim ve tartışma eylemi ve bu eylemi oluşturan dinamikleri eşitler arası biçimde örgütlediğini göstermiştir.

KAYNAKÇA

- Abramson, J.B. vd (1988). "The Electronic Commonwealth: The Impact of New Media Technologies on Democratic Politics", New York: Basic Books
- Akdoğan, I. (2014). "Dijital Politik Fanteziler", İstanbul: İletişim
- Anderson, B. (1995). "Hayali Cemaatler: Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması, İstanbul: Metis
- Atton, C. (2004). "An Alternative Internet: Radical Media, Politics and Creativity", Edinburgh: Edinburgh University Press
- Bakhtin, M.M. (1981). "The Dialogic Imagination", Austin, University of Texas Press
- Beck, U. (2013). "Siyasallığın İcadı", İstanbul: İletişim
- Belek, İ. (1997). "Postkapitalist Paradigmalar", İstanbul: Sorun
- Benoit, W.L. (2011). "Content Analysis in Political Communication", E.P.Bucy ve R.L. Holbert (der.), "The Sourcebook for Political Communication Research: Methods, Measures, and Analytical Techniques içinde", New York: Routledge
- Boggs, C. (2010). "The End of Politics. Corporate Power and the Decline of the Public Sphere", New York: Guilford Press
- Brubaker, W.R. (2012). "Fransa ve Almanya'da Göç, Vatandaşlık ve Ulus-Devlet", Ayşe Kadioğlu (der.), "Vatandaşlığın Dönüşümü Üyelikten Haklara içinde", İstanbul: Metis

- Bruns, A. (2008). "Blogs, Wikipedia, Second Life, and Beyond: From Production to Produsage", New York: Peter Lang
- Buechler, M. (2000). "Social Movements in Advanced Capitalism", New York ve Oxford: Oxford University Press
- Cammaerts, B. (2007). "Media and Communication Strategies of Glocalized Activists: Beyond Media-centric Thinking", Bart Cammaerts ve Nico Carpentier (der.) "Reclaiming the Media Communication Rights and Democratic Media Roles içinde", Bristol: Intellect
- Castells, M. (2004). "The Rise of Network Society", Cambridge: Blackwell Publishers
- Castells, M. (2009). "Communication Power", New York: Oxford University Press
- Castells, M. (2012) "İsyân ve Umut Ağları İnternet Çağında Toplumsal Hareketler", İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları
- Clark, K. ve Holquist, M. (1984) "Mikhail Bakhtin", Cambridge: Harvard University Press
- Cohen, J. (1999). "Strateji ya da Kimlik: Yeni Teorik Paradigmalar ve Sosyal Hareketler", Kenan Çayır (der.), "Yeni Sosyal Hareketler içinde", İstanbul: Kaknüs
- Coleman, S. (2013). "The Internet and the Opening Up of Political Space", John Hartley, Jean Burgess ve Axel Bruns (der.), "A Companion to New Media Dynamics içinde", West Sussex: Wiley-Blackwell

- Coleman, S. ve Blumler, J. G. (2009). "The Internet and Democratic Citizenship: Theory, Practice and Policy", Cambridge: Cambridge University Press
- Coşkun, M.K. (2007). "Demokrasi Teorileri ve Toplumsal Hareketler", Ankara: Dipnot
- Çayır, K. (1999). "Yeni Sosyal Hareketler", İstanbul: Kaknüs
- Çetinkaya, Y.D. (2012). "Tarih ve Kuram Arasında Toplumsal Hareketler", Y.Doğan Çetinkaya (der.), "Toplumsal Hareketler Tarih Teori ve Deneyim içinde" İstanbul: İletişim
- Çınar, M. (2014). "Demokrasi", Yüksel Taşkın (der.), "Siyaset, Kavramlar, Kurumlar, Süreçler içerisinde", İstanbul: İletişim
- Çoban, B. (2014). "Sosyal Medya Devrimi", Barış Çoban (der.), "Sosyal Medya Devrimi içinde", İstanbul: Su
- Dahlgren, P. (2009). "Media and Political Engagement, Citizens, Communication and Democracy", Cambridge: Cambridge University Press
- Doğanay, Ü. (2003). "Demokratik Usuller Üzerine Yeninden Düşünmek", Ankara: İmge
- Durgun, S. (2014). "Siyasal Partiler ve Siyasal Süreçler", Yüksel Taşkın (der.), "Siyaset, Kavramlar, Kurumlar, Süreçler içerisinde", İstanbul: İletişim
- Eagleton, T. (1996). "İdeoloji", İstanbul: Ayrıntı
- Flew, T. (2008). "New Media: An Introduction", Avustralya ve Yeni Zelanda: Oxford University Press

- Flynn, S.I. (2011). "Resource Mobilization Theory", Sociology Reference Guide, Kaliforniya: Salem Press
- Gardiner, M.E. (2000). "Critiques of Everyday Life", Londra ve New York: Routledge
- Gandy, O. (1993). "The Panoptic Sort. A Political Economy of Personal Information", Boulder: Westview Press
- Gerbaudo, P. (2014). "Twitler ve Sokaklar", İstanbul: Agora
- Graham, T. (yayınlanmamış kitap) Stephen Coleman ve Deen Freelon (der.) "Everyday Political Talk In The Internet-based Public Sphere", "Handbook of Digital Politics içinde"
- Hardt, M. ve Negri, A. (2004). "Çokluk", İstanbul: Ayrıntı
- Hardt M. ve Negri, A. (2012). "Duyuru", İstanbul: Ayrıntı
- Hiltz, S.R. ve Turoff M. (1978). "The Network Nation: Human Communication via Computer", Boston: Addison-Wesley
- Ives, P. (2011). "Gramsci'de Dil ve Hegemonya", İstanbul: Kalkedon
- Juris, J.S. (2008). "Networking Futures: The Movements Against Corporate Globalization", Durham: Duke University Press
- Kar, A. ve Kesim, S. (2015). "Dijital Aktivizm, Gerçek Bir Aktivizm Ruhu mu? Yoksa Bir Vicdan Temizleme Ayinini mi Temsil Ediyor? Dijital Aktivizmin Sosyo-Psikolojik Arka Planı", Yasemin İnceoğlu ve Savaş Çoban (der.), "İnternet ve Sokak içinde", İstanbul: ScholaAyrıntı

- Kırık, A.M. (2013). “Gelişen Web Teknolojileri ve Sosyal Medya Bağımlılığı”, Ali Büyükaslan ve Ali Murat Kırık (der.), “Sosyalleşen Birey Sosyal Medya içerisinde”, Konya: Çizgi
- Klein, N. (2002). “No Logo Küresel Markalar Hedef Tahtasında”, Ankara: Bilgi
- Köker, L. (1997). “Çokkültürlülük ve Demokratik Meşruluk Sorunu”, Nuri Bilgin (der.), “Cumhuriyet, Demokrasi ve Kimlik içinde”, İstanbul: Bağlam
- Köker, E. (2007). “Politikanın İletişimi İletişimin Politikası”, Ankara: İmge
- Köker, E. (2010). “Kitapta Kurutulmuş Çiçekler”, Ankara: Dipnot
- Köker, E. (2011). “Politikanın İletişimi İletişimin Politikası”, Ankara: İmge
- Kriesi, H. (yayınlanmamış kitap). “Party Systems, Electoral Systems and Social Movements”, Donatella della Porta ve Mario Diani (der.), “The Oxford Handbook of Social Movements içinde”, Oxford: Oxford University Press
- Kymlica, W. ve Norman, W. (2012). “Vatandaşın Dönüşü: Vatandaşlık Kuramındaki Yeni Çalışmalar Üzerine Bir Değerlendirme”, Ayşe Kadioğlu (der.), “Vatandaşlığın Dönüşümü Üyelikten Haklara içinde”, İstanbul: Metis
- Laclau, E. (2005). “Popülist Akıl Üzerine”, Ankara: Epos
- Laclau, E. ve Mouffe, C. (2008). “Hegemonya ve Sosyalist Strateji”, İstanbul: Birikim
- Larana, E. vd. (1994). “New Social Movements: From Ideology to Identity”, Philadelphia: Temple University Press

- Leach, D.K. ve Haunss, S. (2009). "Scenes and Social Movements", Hank Johnston (der.), "Culture, Social Movements and Protest içinde", Surrey: Ashgate
- Le Bon, G. (1997). "Kitleler Psikolojisi", İstanbul: Hayat
- Lefebvre, H. (2013). "Mekânın Üretimi", İstanbul: Sel
- Lelandais, G.E., (2009). "Sosyal Hareketler Teorileri ve Küreselleşme", Barış Çoban (der.), "Yeni Toplumsal Hareketler içinde", İstanbul: Kalkedon
- Lenin, V.İ. (1990). "Ne Yapmalı", Ankara: Sol
- Lievrouw, L. A. (2011). "Alternative and Activist New Media", Cambridge: Polity Press
- Mason, P. (2010). "Why It's Kicking Off Everywhere: The New Global Revolutions", Londra: Verso
- McAdam, D. (1988). "Micromobilization Contexts and the Recruitment to Activism", Bert Klandermans (der.), "From Structure to Action içinde", Greenwich: JAI Press
- McDonald, F.B. (1993). "Censorship and Intellectual Freedom: a Survey of School Librarians Attitudes and Moral Reasoning", Londra: Scarecrow Press
- Melucci, A. (1999). "Çağdaş Hareketlerin Sembolik Meydan Okuması", Kenan Çayır (der.), "Yeni Sosyal Hareketler içinde", İstanbul: Kaknüs
- Michels, R. (2001). "Political Parties, A Sociological Study of The Oligarchial Tendencies of Modern Democracy", Ontario: Batoche Books

- Milan, S. (2013). "Social Movements and Their Technologies: Wiring Social Change", Hampshire: Palgrave Macmillan
- Mouffe, C. (2005). "Siyasal Üzerine", İstanbul: İletişim
- Mutlu, E. (1995). "İletişim Sözlüğü", Ankara: Ark
- Nunes, R. (2006). "Nothing Is What Democracy Looks Like", David Harvie, Keir Melburn, Ben Trott ve David Watts (der.), "Shut Them Down: The G8, Gleeneagles, and the Movement of Movements içerisinde", Leeds: Dissent! and Autonomedia
- Oberschall, A. (1973). "Social Conflict and Social Movement", Englewood Cliffs: Prentice-Hall
- Offe, C. (1999). "Yeni Sosyal Hareketler: Kurumsal Politikanın Sınırlarının Zorlanması", Kenan Çayır (der.), "Yeni Sosyal Hareketler içinde", İstanbul: Kaknüs
- O'Neill, S. (2013). "Bakhtin Mikail M.", Jon McGee ve Richard L. Warms (der.), "Encyclopedia of Theory in Social and Cultural Anthropology içinde", Kaliforniya: Sage
- O'Sullivan, T. Vd. (1994). "Studying the Media: An Introduction", Londra: Bloomsbury Academic
- Pavlik, J. V. (2013). "Yeni Medya ve Gazetecilik", Ankara: Phoenix
- Pearce, L. (1994). "Reading Dialogics", Londra: Edward Arnold
- Rheingold, H. (2003). "Smart Mobs: The Next Social Revolution", Cambridge: Perseus
- Scott, J.C. (1995). "Tahakküm ve Direniş Sanatları", İstanbul: Ayrıntı

- Shepard, J.M. (2009), *Sociology*, Virginia: Cengage Learning
- Shirky, C. (2008). "Herkes Örgüt", İstanbul: Optimist
- Sitrin, M. (2006). "Voices of Popular Power in Argentina", Oakland: AK Press
- Soysal, Y. (1994). "Limits of Citizenship: Migrants and Postnational Membership in Europe", Şikago: University of Şikago Press
- Sözen, E. (1999). "Söylem: Belirsizlik, Mübadele, Bilgi, Güç ve Refleksivite", İstanbul: Paradigma Yayınları
- Strauss, A. ve Corbin, J. (1998). "Basics of Qualitative Research Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory", Los Angeles: Sage
- Street, J. (2001). "Mass Media, Politics and Democracy", New York: Palgrave
- Şener, G. (2013). "Toplumsal Mücadele Alanı Olarak Sosyal Medya", Can Bilgili ve Gülüm Şener (der.), *Kültür, Kimlik ve Siyaset* içinde, İstanbul: Ege
- Tarrow, S. (2006). "Power in Movement: Social Movements and Contentious Politics", Cambridge: Cambridge University Press
- Tilly, C. (1978). "From Mobilization to Revolution" [Elektronik sürüm]. "Kaliforniya: McGraw-Hill
- Üstel, F. (2013). "Vatandaşlık", Gökhan Atılğan ve E.Atilla Aytekin (der.), "Siyaset Bilimi Kavramlar, İdeolojiler, Disiplinler Arası İlişkiler içinde", İstanbul: Yordam
- van de Donk, W. vd. (2004). "Introduction: Social movements and ICTs", Wim van de Don vd. (der.), "Cyberprotest, New Media, Citizens and Social Movements içinde", Londra: Routledge

Žižek, S. (2005). “Gıdıklanan Özne: Politik Ontolojinin Yok Merkezi”, İstanbul: Epos

Žižek, S. (2012). “The Year of Dreaming Dangerously”, Londra ve New York: Verso

Žižek, S. (2013). “Dünyadaki İsyânların Anlamı”, İstanbul: Agora

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

Adbusters (2011). “Occupy Wall Street”, Erişim: 13 Temmuz 2011, <https://www.adbusters.org/blogs/adbusters-blog/occupywallstreet.html>

Aktifhaber (2014). “Mansur Yavaş'tan Ankara Seçimi Açıklaması”, Erişim: 17 Nisan 2015, <http://www.aktifhaber.com/mansur-yavastan-ankara-secimi-aciklamasi-961958h.htm>

Alexanyan, K. vd. (2012). “Exploring Russian Cyberspace, Digitally-Mediated Collective Action and the Networked Public Sphere” [Elektronik sürüm]. Berkman Center Research Publication, No. 2,s.1-15

Associations now (2012). “Youtube Unveils New Fundraising Tool for Nonprofits”, Erişim: 20 Nisan 2015, <http://associationsnow.com/2012/10/youtube-unveils-new-fundraising-tool-for-nonprofits/>

Atton, C. (2002). “Alternative Media” [Elektronik sürüm]. Londra: Sage

Ax, J. (2012). “Occupy Protesters Sue New York City Over Pepper Spray Incident”, Erişim: 14 Nisan 2012, http://www.huffingtonpost.com/2012/02/13/occupy-protesters-sue-new-york-city-pepper-spray_n_1275138.html

- Bayraktutan, G. vd. (2012). "Sosyal Medyada 2011 Genel Seçimleri: Nicel – Nitel Arayüzey İncelemesi" [Elektronik sürüm]. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, Cilt.7, Sayı.3, s.5-29
- BaşkaHaber (2014). "CHP Genel Merkezi #OccupyCHP Hareketi Tarafından İşgal Edildi", Erişim: 19 Nisan 2015
- Bimber, B. (1998). "The Internet and Political Mobilization, Research note on the 1996 Election Season" [Elektronik sürüm]. Social Science Computer Review, Cilt.16, s.391-401
- Boler, M. vd. (2014). "Connective Labour and Social Media: Women's Roles in the 'Leaderless' Occupy Movement" [Elektronik sürüm]. Convergence: International Journal of Research into New Media Technologies, s.1-23
- Bora, T. (1990). "Yeni Toplumsal Hareketlere Dair Notlar" [Elektronik sürüm], Birikim Dergisi, Sayı.13, s.49-53
- Bourdieu, P. (1995). "Politikanın Krizi, Entellektüeller, Medya", Birikim Dergisi, Sayı: 68-69, Erişim: 12 Ocak 2015, <http://www.birikimdergisi.com/sayi/68-69/politikanin-krizi-entellektueller-medya>
- Buechler, M. (1995). "New Social Movement Theories", [Elektronik sürüm]. Sociological Quarterly, Cilt.36, s.441-464
- Burstein, P. ve Linton, A. (2002). "The Impact of Political Parties, Interest Groups, and Social Movement Organizations on Public Policy: Some Recent Evidence and Theoretical Concerns". [Elektronik sürüm]. Social Forces, Cilt.81, No.2, s.380-408
- Cammaerts, B. and van Audenhove, L. (2005). "Online Political Debate, Unbounded Citizenship, and the Problematic Nature of a Transnational

Public Sphere” [Elektronik sürüm]. Political Communication, Cilt.22, No.2, s.179-96

Carpentier, N. (2007). “Participation and Media”, Bart Cammaerts ve Nicao Carpentier (der.), “Reclaiming the Media: Communication Rights and Democratic Media Roles içinde” [Elektronik sürüm]. Bristol: Intellect Books

Christensen, C. (2011). “Discourses of Technology and Liberation: State Aid to Net Activists in an Era of “Twitter Revolutions” [Elektronik sürüm]. The Communication Review, Cilt.14, No.3, s.233-253

Christensen, H.S. (2012). “Simply Slacktivism? Internet Participation in Finland” [Elektronik sürüm]. Journal of Democracy, Cilt.4, No.1, s.1-23

Coşkun, M.K. (2006). “Süreklilik ve Kopuş Teorileri Bağlamında Türkiye’de Eski ve Yeni Toplumsal Hareketler”. [Elektronik sürüm]. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Sayı.61, No.1, s.67-102

Crossley, N. (2003) “Even Newer Social Movements? Anti-Corporate Protests, Capitalist Crises and the Remoralization of Society” [Elektronik sürüm]. Organization, Cilt.10, No.2, s.287-305

Dahlberg, L. (2001). “Democracy via Cyberspace Mapping the Rhetorics and Practices of Three Prominent Camps” [Elektronik sürüm]. New media & Society, Cilt.3, No.2, s.157-177

Dahlberg, L. (2007). “The Internet, Deliberative Democracy, and Power: Radicalizing The Public Sphere” [Elektronik sürüm]. International Journal of Media and Cultural Politics, Cilt.3, No.1, s.47-64

D’Anieri, P. Vd. (1990). “New Social Movements in Historical Perspective” [Elektronik sürüm]. Comparative Politics, Cilt.22, No.4, s.445-458

- Deibert, R.(2003). "Black Code Redux: Censorship, Surveillance, and The Militarization of Cyberspace" [Elektronik sürüm]. International Studies Association Conference, Portland, USA
- Della Porta, D. ve Chironi, D. (2015). "Movements in Parties: OccupyPD". [Elektronik sürüm]. The Open Journal of Sociopolitical Studies, s.59-96
- Del Savio, L. ve Mameli, M. (2014). "Anti-representative Democracy: How to Understand the Five Star Movement", Erişim: 4 Temmuz 2014, <https://www.opendemocracy.net/can-europe-make-it/lorenzo-del-savio-matteo-mameli/antirepresentative-democracy-how-to-understand-fi>
- Demiroğlu, E.T. (2014). "Yeni Toplumsal Hareketler: Bir Literatür Taraması" [Elektronik sürüm], Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi, Cilt.2, Sayı.1, s.133-144
- Dibert, R. ve Rohozinski, R. (2010) "Beyond Denial: Introducing Next-Generation Information Access Controls". [Elektronik sürüm]. Ronald Deibert vd. (der.) "Access Controlled: The Shaping of Power, Rights and Rule in Cyberspace içinde", Massachusetts: MIT Press
- Dubrovsky, V.J., Kiesler, S.ve Sethna, B.N. (1991). "The Equalization Phenomenon: Status Effects in Computer-mediated and Face-to-Face Decision Making Groups" [Elektronik sürüm]. Human-Computer Interaction, Cilt.6, No.2, s.119-146
- Engelli Web (T.Y.). "Erişime Engellenen Web Siteleri", Erişim: 21 Nisan 2015, <http://engelliweb.com/istatistikler/>
- E-siber (2011). "Sosyal Medyanın Arap Baharı'ndaki Rolü Bilimsel Olarak Kanıtlandı", Erişim: 17 Nisan 2015, <http://www.e-siber.com/sosyal-medya/sosyal-medyanin-arap-baharindaki-rolu-bilimsel-olarak-kanitlandi>

- Eveland, W. P. vd. (2011). "Political Discussion Frequency, Network Size, and "Heterogeneity" of Discussion as Predictors of Political Knowledge and Participation" [Elektronik sürüm]. Journal of Communication, Cilt.59, No.2, s.205-224
- Freed, D. (2011). "5 Occupy Wall Street Leaders", Erişim: 06 Mayıs 2015, <http://www.thestreet.com/story/11292354/3/5-occupy-wall-street-leaders.htm><http://www.thestreet.com/story/11292354/4/5-occupy-wall-street-leaders.html>
- Freeman, J. (1972). "Tyranny of Structurelessness" [Elektronik sürüm]. The Second Wave, Cilt.3, No.1
- Freelon, D.G. (2010). "Analyzing Online Political Discussion Using Three Models of Democratic Communication" [Elektronik sürüm]. New Media & Society, Cilt.12, No.7, s.1172-1190
- Fuchs, C. (2006). "The Self-Organization of Social Movements" [Elektronik sürüm]. Systemic Practice and Action Research, Cilt.19, No.1, s.101-137
- Fuchs, C. (2010). "Alternative Media as Critical Media"[Elektronik sürüm]. European Journal of Social Theory, Cilt.13, No.2, s.173-192
- Fuchs, C. (2011a). "New Media, Web 2.0 and Surveillance", [Elektronik sürüm]. Sociology Compass, Cilt.5, No.2, s.134-147
- Fuchs, C. (2011b). "Web 2.0, Prosumption and Surveillance", [Elektronik sürüm]. Surveillance & Society, Cilt.8, No.3, s.288-309
- Gamson, W. ve Sifry, M. (2013). "The #Occupy Movement: An Introduction" [Elektronik sürüm]. Sociological Quarterly, Cilt.54, s.159-228

- Gautney, H. (2011). "What is Occupy Wall Street? The History of Leaderless Movements" Erişim: 03 Mayıs 2015, http://www.washingtonpost.com/national/on-leadership/what-is-occupy-wall-street-the-history-of-leaderless-movements/2011/10/10/glQAwkFjaL_story.html
- Graeber, D. (2011). "Occupy Wall Street's Anarchist Roots", Erişim: 30 Kasım 2011, <http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2011/11/2011112872835904508.html>
- Graeber, D. (2011). "Leaderless, Consensus-based Participatory Democracy and Its Discontents", Erişim: 04 Mayıs 2015, <http://www.economist.com/blogs/democracyinamerica/2011/10/occupy-wall-street-3>
- Göksedef, E. (2014). "Toplanın, bişey deniycez!", Erişim: 17 Nisan 2015, <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/toplanin-bisey-deniycez>
- Hammond, J.L. (2013). "The Significance of Space in Occupy Wall Street" [Elektronik sürüm]. Journal For and About Social Movements, Cilt.5, No.2, s. 499-524
- Hammond, J.L. (2015). "The Anarchism of Occupy Wall Street" [Elektronik sürüm]. Science & Society, Cilt.79, No.2, s.288-313
- Hartley, J. (2010). "Silly Citizenship" [Elektronik sürüm]. Critical Discourse Studies, Cilt.7, No.4, s.233-248
- Highfield, T. Vd. (2013). "Twitter as a Technology for Audiencing and Fandom" [Elektronik sürüm]. Information, Communication & Society, Cilt.16, No.3, s.315-339

- Holder, K. (2011). "Occupy Wall Street's Women Struggle to Make Their Voices Heard", Erişim: 05 Mayıs 2015, <http://www.theguardian.com/world/2011/nov/30/occupy-wall-street-women-voices>
- Hollingshead, A. B. (1996). "Information Suppression and Status Persistence Ingroup Decision making: The Effects of Communication Media" [Elektronik sürüm]. Human Communication Research, Cilt.23, No.2, s.193-219
- Hürriyet (2014). "Twitter Yasağı Bugün de Dünya Manşetlerinde", Erişim: 21 Nisan 2015, <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/26060895.asp>
- Işın, E. F. (2009). "Citizenship in Flux: The Figure of the Activist Citizen", [Elektronik sürüm]. Palgrave Journals, Cilt.29, s.367-388
- İnternet Haber (2015). "Twitter ve Youtube'a Erişim Engeli", Erişim: 19 Nisan 2015, <http://www.internethaber.com/twitter-ve-youtubea-erisim-engeli-778862h.htm>
- Järvinen, H. (2014). "Internet Censorship and Surveillance in Turkey", Erişim: 17 Nisan 2015, <https://edri.org/internet-censorship-surveillance-turkey/>
- Jenkins, J.C. (1983). "Resource Mobilization Theory and the Study of Social Movements" [Elektronik sürüm]. Annual Review of Sociology, Cilt.9, No.1, s. 527-553
- Jenkins, H. (2009). "Confronting the Challenges of Participatory Culture" Massachusetts: MIT Press, Erişim: 25 Ekim 2014 (https://mitpress.mit.edu/sites/default/files/titles/free_download/9780262513623_Confronting_the_Challenges.pdf)

- Jilani, Z. (2011). "Ben & Jerry Explain Why They Support Occupy Wall Street" Erişim: 03 Mayıs 2015, <http://thinkprogress.org/special/2011/12/12/387712/ben-jerry-explain-why-they-support-occupy-wall-street/>
- Karagöz, K. (2013). "Yeni Medya Çağında Dönüşen Toplumsal Hareketler ve Dijital Aktivizm Hareketleri" [Elektronik sürüm]. İletişim ve Diplomasi Dergisi, T.C. Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, Sayı: 1, s.131-157
- Karaman, S. (2014). "CHP'nin İşgali", Erişim: 23 Mayıs 2015, <http://www.dunya48.com/yazarlar/suay-karaman/21334-suay-karaman-chp-nin-ismali>
- Kılıç, S. (2009). "Kamuoyu Oluşum Sürecinde Sosyal Hareketler ve Medya" [Elektronik sürüm]. Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt.2, Sayı.2, s.150-167
- Kim, J. (2006). "The Impact of Internet Use Patterns on Political Engagement: A Focus on Online Deliberation and Virtual Social Capital" [Elektronik sürüm]. Information Polity, Cilt.11, No.1, s.35-49
- Kim, J. ve Kim E.J. (2008). "Theorizing Dialogic Deliberation: Everyday Political Talk as Communicative Action and Dialogue" [Elektronik sürüm]. Communication Theory, Cilt.18, s.51-70
- Klandermans, B. (1984). "Mobilization and Participation: Social-psychological Expansions of Resource Mobilization Theory" [Elektronik sürüm]. American Sociological Review, Cilt. 49, No.5, s.583-600
- Klein, N. (2011). "Occupy Wall Street: The Most Important Things in the World", Erişim: 11 Ekim 2011, <http://www.truth->

out.org/news/item/3887:occupy-wall-street-the-most-important-thing-in-the-world-now

Kubilay, Ç. (2010). "Türban Sorunu Bağlamında Siyasal İslamcı Söylemin "Alternatif" Yurttaşlık Tasarımı" [Elektronik sürüm]. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt.10, Sayı.2, s.135-164

Kuznetsov, S. ve Paulos, E. (2010). "Rise of the Expert Amateur: DIY Projects, Communities, and Cultures" [Elektronik sürüm]. Human-Computer Interaction Institute, s.295-304

Langman, L. (2005). "From Virtual Public Spheres to Global Justice: A Critical Theory of Interneted Social Movements" [Elektronik sürüm]. Sociological Theory, Cilt.1, s.42-74

Lankshear, C. ve Knobel, M. (2010). "DIY Media: A Contextual Background and Some Contemporary Themes", Colin Lankshear ve Michele Knobel (der.) "Creating, Sharing and Learning with New Technologies" içinde, New York: Peter Lang, Erişim: 25 Ekim 2014, http://books.google.com.tr/books?id=t2zgt8ErppcC&pg=PA1&lpg=PA1&dq=DIY+media:+A+contextual+background+and+some+contemporary+themes&source=bl&ots=6Et48SPRoP&sig=R3A7B_wYboVzMb3QUKm2ZeBi_8l&hl=tr&sa=X&ei=5dZLVIXoB5SQ7Abo_4GQBQ&ved=0CFgQ6AEwCQ#v=onepage&q=DIY%20media%3A%20A%20contextual%20background%20and%20some%20contemporary%20themes&f=false

Lovink, G. ve Niederer, S. (2011). "Legacies of Tactical Media" [Elektronik sürüm]. Amsterdam: Institute of Network Cultures

Manni, B.A. (2004). "İmparatorluk Yanılsaması", Bilinç ve Eylem Dergisi, Sayı.1, s.47-60

- Manski, R. (T.Y.). "Turning On a Dime: Paying People in Occupy Wall Street"
Erişim: 03 Mayıs 2015,
<http://occupywallstreet.net/STORY/TURN%C4%B0NG-D%C4%B0ME-PAY%C4%B0NG-PEOPLE-OCCUPY-WALL-STREET>
- Manzerolle, V. (2010). "Mobilizing the Audience Commodity: Digital Labour in a Wireless World" [Elektronik sürüm]. *Ephemera*, Cilt. 10, Sayı.3/4, 455-469
- Marx, G.T. (1996). "Privacy and Technology", Erişim: 22 Nisan 2015,
<http://web.mit.edu/gtmarx/www/privantt.html>
- Min, S-J. (2015). "Occupy Wall Street and Deliberative Decision-Making: Translating Theory to Practice" [Elektronik sürüm]. *Communication, Culture & Critique*, Cilt.8, No.1, s.73-89
- Morozov, E. (2011). "The Net Delusion. The Dark Side of Internet Freedom". [Elektronik sürüm]. New York: Public Affairs
- Nail, T. (2013). "Zapatismo and the Global Origins of Occupy" [Elektronik sürüm]. "Journal for Cultural and Religious Theory, Cilt.12, No.3, s.20-35
- Nebil, F.S. (2015). "TBMM'deki 5651'e İlave Maddeler Getiren Torba Kanun Teklifinde Yeni Değişiklikler, https'li Siteleri Toptan Kapatabilir!", Erişim: 22 Nisan 2015, <http://t24.com.tr/yazarlar/fusun-sarp-nebil/tbmmdeki-5651e-ilave-maddeler-getiren-torba-kanun-teklifinde-yeni-degisiklikler-httpsli-siteleri-toptan-kapatabilir,11127>
- OCCUPYCHP (2014). "OccupyCHP/ÖzgürCHP Sosyal Medya Hesapları",Erişim: 17 Nisan 2015, <http://www.occupychp.info/>

OccupyChp Facebook sayfası (2014). "CHP Milletvekili Sayın Melda Onur - OccupyCHP Görüşmesi", Erişim: 19 Nisan 2015, <https://www.facebook.com/occupychp34/posts/934356713257790>

OccupyChp.org (2014). "OccupyChp.org", Erişim: 17 Nisan 2015

Pakulski, J. (1993). "The Dying of Class or Marxsist Class Theory" [Elektronik sürüm]. International Sociology, Cilt.8, No.3, s.279-292

Papa, V. ve Millionsi D.L. (2013). "Active Citizenship or Activist Citizenship? A Framework for Studying Citizenship in New Social Movements and the Role of ICTs" [Elektronik sürüm]. Media, Communication and Cultural Studies Association, Cilt.6, No.3, s.21-37

Papacharissi, Z. (2002). "The Virtual Sphere: The Internet as a Public Sphere" [Elektronik sürüm]. New Media and Society, Cilt.4, No.9, s.9-26

Papacharissi, Z. (2009). "The Virtual Sphere 2.0: the Internet, the Public Sphere, and beyond" [Elektronik sürüm]. Andrew Chadwick ve Philipp N. Howard (der.), "Handbook of Internet Politics içinde", Oxon: Routledge, Erişim: 05 Ekim 2014
(http://books.google.com.tr/books?id=GJdfuGSa1xUC&printsec=frontcover&hl=tr&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false)

Parkinson, G.,& Drislane, R. (2011). "Qualitative research", Erişim: 17 Nisan 2015, <http://bitbucket.icaap.org/dict.pl>

Rasmussen, T. (2009). "The Significance of Internet Communication in Public Deliberation" [Elektronik sürüm]. Javnost-the public, Cilt.16, No.1, s.17-32

- Reagen, R. (1989). "Reagan Urges 'Risk' on Gorbachev: Soviet Leader May Be Only Hope for Change, He Says", Erişim tarihi: 28 Ekim 2014, http://articles.latimes.com/1989-06-13/news/mn-2300_1_soviets-arms-control-iron-curtain
- Rheingold, H. (1993). "The Virtual Community: Homesteading on the Electronic Frontier" [Elektronik srm]. New York: Harper Collins
- Rhiannon, L. (2009). "Social Movements and Political Parties: Conflicts and Balance" [Elektronik srm]. Cosmopolitan Civil Studies Journal, Cilt.1, No.2, s.30-41
- Rice, R. E. (1993). "Media Appropriateness: Using Social Presence Theory to Compare Traditional and New Organizational Media" [Elektronik srm]. Human Communication Research, Cilt.19, No.4, s.451-484
- Rodan, G. (1998). "The Internet and Political Control in Singapore". [Elektronik srm]. Political ScienceQuarterly, Cilt.113, No.1, s.63-89
- Rohrschneider, R. (1993). "Citizens, Protest, and Democracy". [Elektronik sürüm]. Annals of the American Academy of Political and Social Science, Cilt. 528, s.157-170
- Sanal Haber (2014). "#OccupyChp Eylemi Başladı!", Erişim: 19 Nisan 2015, <http://www.sanalbasin.com/occupychp-eylemi-basladi-4619621/>
- Sansar, H. (2014). "#occupyCHP'ye Karşı #direnCHP". Erişim: 23 Mayıs 2015, <http://yondergi.blogspot.com.tr/2014/04/occupychpye-kars-direnchp.html>
- Saveri A. vd. (2005). "Technologies of Cooperation" [Elektronik srm]. California: Palo Alto

- Savran, S. (1992). "Marksizm ve 'Yeni Toplumsal Hareketler' Tartışması" [Elektronik sürüm]. Sınıf Bilinci, Sayı.11, 6-27
- Schneider, N. (2011). "From Occupy Wall Street to Occupy Everywhere", Erişim: 11 Ekim 2011, <http://www.thenation.com/article/163924/occupy-wall-street-occupy-everywhere#>
- Schneider, N. (2011). "What Does Leaderless Look Like?", Erişim: 04 Mayıs 2015, <http://wagingnonviolence.org/feature/what-does-leaderless-look-like/>
- Schubert, K. (2003). "Bazaar Goes Bizarre", Erişim: 11 Ocak 2015, http://usatoday30.usatoday.com/tech/news/2003-07-28-ebay-weirdness_x.htm
- Shirky, C. (2011). Erişim tarihi: 28 Ekim 2014, <http://www.foreignaffairs.com/articles/67038/clay-shirky/the-political-power-of-social-media>
- Smith, J. (2001). "Globalizing Resistance: the Battle of Seattle and the Future of Social Movements" [Elektronik sürüm]. Mobilization, Cilt.6, s.1-19
- Susen, S. (2011). "Critical Notes on Habermas' Theory of the Public Sphere" [Elektronik sürüm]. Sociological Analysis, Cilt.5, No.1, s.37-62
- Svensson, J. (2011). "The Expressive Turn of Citizenship in Digital Late Modernity" [Elektronik sürüm]. Journal of Democracy, Cilt.3, No.1, s.42-56
- Taylor, D. (1989). "Citizenship and Social Power" [Elektronik sürüm]. Critical Social Policy Cilt.9, No.26, s.19–31

- T.C. Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Müdürlüğü (2007). “İnternet Toplu Kullanım Sağlayıcıları Hakkında Yönetmelik”, Erişim: 17 Nisan 2015, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.11694&Mevzuatlliski=0&sourceXmlSearch=>
- Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı (2015). “Genel Bilgiler”, Erişim: 21 Nisan 2015, http://www.tib.gov.tr/tr/tr-menu-2-genel_bilgiler.html
- Touraine, A. (1985). “An Introduction to the Study of Social Movements” [Elektronik sürüm]. *Social Research: An International Quarterly*, Cilt.54, No.2, s.749-787
- Tidwell, L.,& Walthers, J. B. (2002). “Computer-mediated Communication Effects on Disclosure, Impressions, and Interpersonal Evaluations: Getting to Know One Another A Bit At A Time” [Elektronik sürüm]. *Human Communication Research*, Cilt.28, No.3, s.317-348
- Tilly, C. (2000). “Spaces of Contention” [Elektronik sürüm]. *Mobilization: An International Quarterly*, Cilt.5, No.2, s.135-159
- Tronconi, F. (2015). “Beppe Grillo’s Five Star Movement Must Adapt If It Wants to Become a Permanent Feature of Italy’s Party System”, Erişim: <http://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2015/04/20/beppe-grillos-five-star-movement-must-adapt-if-it-wants-to-become-a-permanent-feature-of-italys-party-system/>
- Tüfekçi, Z. (2011). “Can “Leaderless Revolutions” Stay Leaderless: Preferential Attachment, Iron Laws and Networks”, Erişim: 07 Mayıs 2015, <http://technosociology.org/?p=366>
- Türnüklü, A. (2000). “Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği” [Elektronik sürüm].

Görüşme Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, Sayı:24, s. 543-559

Uçkan, Ö. (2014). “Yeni 5651 İnternet Sansür ve Gözetimine, Kaba Güce Karşı Matematik”, Erişim tarihi: 17 Nisan 2015, <http://www.evrensel.net/haber/76657/yeni-5651-internet-sansur-ve-gozetimine-kaba-guce-karsi-matematik>

Wallerstein, I. (2005). “World Systems Analysis”, Durham: Duke University Press, Erişim: 11 Ekim 2014, (http://books.google.com.tr/books?id=5vGr7kRsXBkC&printsec=frontcover&hl=tr&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false)

Walther, J. B. (1992). “Interpersonal Effects In Computer-mediated Interaction” [Elektronik sürüm]. Western Journal of Communication, Cilt.19, No.1, s.52-90

Walther, J. B. (1995). “Relational Aspects of Computer-mediated Communication: Experimental Observations Over Time” [Elektronik sürüm]. Organization Science, Cilt.6, No.2, s.186-203

Wanenchak, S. (2011). “Mic Check!”: #Occupy, Technology & the Amplified Voice” Erişim: 02 Mayıs 2015, <http://thesocietypages.org/cyborgology/2011/10/06/mic-check-occupy-technology-the-amplified-voice/>

White, M. (2014). “Clicktivism, The Pollution of Activism with the Logic of Silicon Valley”. Erişim: 11 Ocak 2015, <http://www.micahmwhite.com/clicktivism/>

Wiveorka, M. (2005). “After New Social Movements” [Elektronik sürüm]. Social Movement Studies, Cilt.4, No.1, s.1-19

W.W. (2011). "Leaderless, Consensus-based Participatory Democracy and Its Discontents", Erişim: 01.05.2015, <http://www.economist.com/blogs/democracyinamerica/2011/10/occupy-wall-street-3>

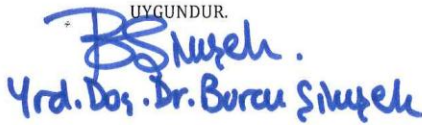
Vaitikiotis, P. (2005). "Communication Theory and Alternative Media" [Elektronik sűrűm]. Westminster Papers in Communication and Culture, Cilt.2, No.1, s.4-29

Yıldırım, Y. (2011). "Sosyal Forum Sűreci ve Avrupa Sosyal Forumu: Kurumsallařma Tehlikesi" [Elektronik sűrűm]. Ankara Ŭniversitesi SBF Dergisi, Cilt. 66, No.3, s.395-421

EK.1: TEZ ÇALIŞMASI ETİK KURUL İZİN MUAFİYET FORMU

 <p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TEZ ÇALIŞMASI ETİK KURUL İZİN MUAFİYETİ FORMU</p>
<p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ İLETİŞİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA</p> <p style="text-align: right;">Tarih:17/06/2014</p> <p>Tez Başlığı / Konusu: "Çevrim içi-dışı Örgütlenme Örüntüleri Bağlamında #OccupyChp Hareketi"</p> <p>Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmam:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. İnsan ve hayvan üzerinde dency niteliği taşımamaktadır, 2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir. 3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir. 4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir. <p>Hacettepe Üniversitesi Etik Kurullar ve Komisyonlarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kuruldan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.</p> <p>Gereğini saygılarımla arz ederim.</p> <p style="text-align: right;">Tarih ve İmza 17/06/2014</p> <p>Adı Soyadı: Erhan Özcan</p> <p>Öğrenci No: N12122606</p> <p>Anabilim Dalı: İletişim Bilimleri</p> <p>Programı: İletişim Bilimleri</p> <p>Statüsü: ☒ Y.Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Dr.</p>
<p><u>DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI</u></p> <p><i>Etik olarak uygundur.</i></p> <p style="text-align: center;">   Yrd. Doç. Dr. Burcu Şimşek   (Unvan, Ad Soyad, İmza)   </p> <p>Detaylı Bilgi: http://www.sosyalbilimler.hacettepe.edu.tr   Telefon: 0-312-2976860 Faks: 0-3122992147 E-posta: sosyalbilimler@hacettepe.edu.tr</p>

EK.2: ORJİNALLİK/İNTİHAL RAPORU

 HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ İLETİŞİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA	
Tarih: 23.08.2015	
Tez Başlığı / Konusu: <u>Geyikli-dışı Öğretmene Öncelik</u> <u>Boğaziçi #OccupyHP Hareketi</u>	
<p>Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam <u>129</u> sayfalık kısmına ilişkin, <u>02.08.2015</u> tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % <u>3</u>, 'tür.</p>	
<p>Uygulanan filtrelemeler:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, 2- Kaynakça hariç 3- Alıntılar ~~hariç~~/dâhil 4- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç 	
<p>Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orjinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.</p>	
Gereğini saygılarımla arz ederim.	
Adı Soyadı: <u>Ercan Özcan</u>	Tarih ve İmza
Öğrenci No: <u>N12122606</u>	<u>03.08.2015</u>
Anabilim Dalı: <u>İletişim Bilimleri</u>	
Programı: <u>İletişim Bilimleri</u>	
Statüsü: ☒ Y.Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Dr.	
DANIŞMAN ONAYI UYGUNDUR. Yrd. Doç. Dr. Burcu Şimşek (Unvan, Ad Soyad, İmza)	